

UJ NYELVEMLÉKTÁR

BÉCSI CODEX

KÖZZÉTESZI

MÉSZÖLY GEDEON

ELOSŐ FÜZET

TARTALOM: A BÉCSI CODEX SZÖVEGE ÉS LATIN EREDETJE 1—250. LAP. — JEGYZÉK
A JELEN KIADÁS ÉS A VOLF-FÉLE KIADÁS KÖZTI ÍRÁSMÓDBELI KÜLÖNBÖZÉSEKRŐL
251. LAP. — JEGYZÉK A JELEN KIADÁS ÉS A VOLF-FÉLE KIADÁS KÖZTI SZÖVEGBELI
KÜLÖNBÖZÉSEKRŐL 252—270. LAP.

BUDAPEST

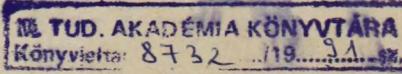
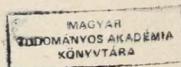
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1916

Ára 8 korona

nr: 161326

684783

Ruth

[e] EG bizonac napiban midon a bi-
zac feiédélmkedn̄ vala lón [éf]
éhség a földő Azézt élmén̄ émber
Iudanac Bétléhémé [bén]ból hog za-
zadoklana Moabitidisn̄ videkébén ő
feléfélégével 7 két fiayual (2) O huiat-
tatic Elimelehñ 7 ő feléfélégé Noemi-
n̄e 7 ő két fiay eggic Maalonnac 7
mafie Celionnac Effazatay Iudanac
Bethéleméból Es béméneie Moabitidis-
n̄e videkébē 7 lakoznakuala oth (3)
Es meghala Elimeleh Noeminc fezié
7 ő megmazada ő fiayval (4) Kic felé-
félégékét vyonc Moabitidiakat Kienç
eggic huiattaticuala Ozphanac 7 ma-
fic Rvtnac Es lakozanac ot tiz ézténe-
déiglen (5) 7 mōnon méghalanac Maal-
lon tudni mēzt 7 Celion Es mazada a
nēbézi ő két fiaytol 7 fezietyl me-
gvált · (6) 7 felkélè hog phazaiaba mēnē
őkét menével Moabitidisn̄ videkeból/
Mezt hallotta vala hog vr tékéntétté
volna őnepét 7 adot volna őnökic ét-
kékét (7) 7 ig ki èzéde ő za zádoklatta-
nac hélénból őkét ménével · 7 imar a ·
mégfözdolafnac vtan vettétuén Iuda-
nac földebe · (8) 7 monda ő¹ nökic
mēnétéc tv aнатoknac hazaba Tégen
vr iżgalmaffagot tħuélletec · miket
2 tħotteteec || én halottiámal 7 én vélém ·
(9) aggon tħvñektec īuġolmat lēlnetec
tv feziéitekn̄ hazocban kikét vēndoc
vattoc Es mégapola őkét kic zauc
felémeluén kēzdéñ fíznoe (10) 7 mó-
danac Te véléd mégonge te népeid-
hēz / (11) Kienç az felkélè Fozdollarok
még én lénanim / Mizé iżtac én vélē
Minem valloc fiakat én mēhembēn
touabba · hog feziékét én bēllyellē
rēmēlhētnétec (12) Fozdollarokmg én
leanim 7 mēnétéc él Mēt ymar vēn-
feggel mégfogatkoztā sem vagoc kēz
hazaffag kötélénç Es ha nappal
7 eyiél foğhatnec 7 fiakat zvihet-
nēce · (13) ha azokat akażnatoc vażna-

In diebus unius iudi- Ruth C. I.
cis, quando iudices prae-
erant, facta est fames in terra. Abiit
ergo homo de Bethlehem Iuda, ut
peregrinaretur in regione Moabitide
cum uxore sua, ac duobus liberis.
(2) Ipse vocabatur Elimelech, et uxor
eius Noemi, et duo filii eius alter Maal-
lon, et alter Chelion, Ephrathæ de
Bethlehem Iuda. Ingressique regio-
nem Moabitidem, morabantur ibi.
(3) Et mortuus est Elimelech, maritus
Noemi; remansitque ipsa cum filiis.
(4) Qui acceperunt uxores Moabitidas,
quarum una vocabatur Orpha, altera-
que Ruth. Manseruntque ibi decem
annis, (5) et ambo mortui sunt, Maal-
lon videlicet et Chelion; remansitque
mulier orbata duobus liberis ac ma-
rito. (6) Et surrexit, ut in patriam suam
pergeret cum utraque nuru sua de
regione Moabitide; audierat enim,
quod respxisset Dominus populum
suum, et dedisset eis escas. (7) Egressa
est itaque de loco peregrinationis
suæ cum utraque nuru; et iam in via
revertendi posita in terram Iuda,
(8) dixit ad eas: Ite in domum ma-
tris vestrae, faciat vobiscum Dominus
misericordiam, sicut fecistis cum mor-
tuis et mecum. (9) Det vobis invenire
requiem in domibus virorum, quos
sortituræ estis. Et osculata est eas.
Quæ elevata voce flere cœperunt,
(10) et dicere: Tecum pergimus ad po-
pulum tuum. (11) Quibus illa re-
spondit: Revertimini, filiae mi, cur
venitis mecum? num ultra habeo
filios in utero meo, ut viros ex me
sperare possitis? (12) Revertimini,
filiae mi, et abite: iam enim se-
nectute confecta sum, nec apta vin-
culo coniugali. Etiamsi possem hac
nocte concipere, et parere filios, (13) si
eos exspectare velitis, donec crescant,

¹ Sorközi igazítás az illető hely fölött.

toc miglén felnönç τ 9 ifiosagoknac èzténdéi[e]t bétolténeç miélöt hazaf-kodnatoc mégaggatoc Kézléc èn la-nim¹ ne akaziatoc èzt tennétéc mét tv gétzélmétéc ènget inkab néhèzeit τ èn elléném ki mêt vznac kékzé/ (14) Azezt 9 zauoc ésmég fel èmélue /kézdzénç /firnoc² O2pha megapola 9 napat τ mégfozdola Rvt eggéfölé 9 napual (15) Kinç módna Noemi Ime te rokonod mégfozdolt 9 népéhez τ 9 ifténihéz te mél 9 vél (16) Ki fél-lé Né ellénkéggel ènnéké hog még-haggalac tégedét τ elménec Valahoua menéndéz mégéc $\cdot$ τ valahol lakozádal èn es lakozom $\cdot$ a te népèd èn népém. τ te ifténéd èn ifténém. (17) A mel föld tégedét mghaluad fogadád azon hallakmég τ ot végem ||

3 Ruth

témétéfnéc hélet/ Ezékét tégé ènnéké iftén τ ézekét tolga hanem lac lupa halal valazthat meág b èngemét a τ tegédét (18) Azezt Noemi latuá hog Rut alhatatos elménuel zézzétté volna 9 vél mítét nem aka[n]za³ ellénkéndni sem touabba kizlélé ovey-hez fozdolni (19) Es égembé élézé-dénc τ iutanac Bétléhembé/ Kic a va2ofba bé ménien mdenéknél ígen gozs hir gak2ola/ Es módnakuala a. nembézié Ez a Noemi (20) kicnéc az monda Ne akaziatoc èngemét hyonotoc Noéminéc i. zépnéc dö hyiatoc ènget maranac i. kékzönç mét ígen kékzéfeggél toltoz b èngemét a. mendzhato (21) Téllesen ménéc ki τ heian hozot még èngemét vr Azezt mi2é hiotoc èngemét Noeminéc kit vr mégalazot τ a. mendenhato gétzéet (22) Azezt iquo Noemi Moabitidiay Ruttal oménéuel 9 za2ádoklattanac földebol τ mégfozdola Bétléhembé

et annos pubertatis impleant: ante eritis vetulæ, quam nubatis. Nolite, quæso, filiae mi, facere hoc, quia vestra angustia me magis premit, et egressa est manus Domini contra me. (14) Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt. Orpha osculata est socrum, ac reversa est: Ruth adhaesit socrui suæ. (15) Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos, vade cum ea. (16) Quæ respondit: Ne adverseris mihi, ut relin-quam te et abeam: quocumque per-rexeris, pergam; et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus. (17) Quæ te terra morientem suscepit, in ea moriar, ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si non sola mors me et te separaverit. (18) Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, ad-versari noluit, nec ad suos ultra redi-tum persuadere; (19) profectæque sunt simul, et venerunt in Beth-lehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit; dice-bantque mulieres: Hæc est illa Noemi. (20) Quibus ait: Ne vocetis me No-emi (id est, pulchram): sed vocate me Mara (id est, amaram), quia valde me amaritudine replevit Omnipotens. (21) Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipotens? (22) Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide, nuru sua, de terra peregrinationis suæ; ac reversa est in Bethlehem, quando

¹ Az m szóvégi n-ból való igazítás.

² Értsd: fel èmélue fiznac kézdzénç stb.

³ A za az n fölé írt igazítás.

midőn az a₂pac élözer a₂attatnakuala
 -el Capitulō ij
 [v] **V**Ala kedégr̄ Elimeleh fe₂fionac
 vēzént valo rokona hatalmas
 émber τ nag kazdaǵgbéli Booz
 néuo (2) τ monda Moabitiday Rut $\circ$
 napanac ha pažālolv elmégec a mē-
 zožé τ gabona fokét zedéc mēllékét
 az a₂atonac kēzéy elhagandnac vala-
 hol ahazi atanac kēgelmés malaztat
 lélendem én benném. Kiné a. félélé
 Meniél én leanom. (3) τ vg élmené
 τ zeduala gabona fokét az a₂atoc ha-
 toc mégét T₂ténéc ked hog a zanto
 fold v₂zat valuala Booz néuo. ki vala
 4 Elimé[hn]lehne rokofágabol || (4) Es
 imē $\circ$ iquala Bétléhembol/ Es monda
 az a₂a¹ Vr t₂vuélétéc Kic félélenc
 néki Algon még tégedét vr (5) Es
 monda Booz az ifionac ki az a₂atok-
 nac élöttq_c ia₂oiokuala Kie éz lai (6)
 Ki félélé Éz a Moabitis ki iot vala
 Noemiul Moabitis vidékébol (7) τ
 kēzé hog az elma₂adando gabona
 fokét zédnémégt az a₂atoc nōmokat
 kouétuén τ holualtol foguá mēd ma-
 íglan al a mēzon. τ valobizon lac
 eg pillantatban fozdólt haza/ (8) Es
 monda Booz [Noémintec] Rutnac Hal-
 gaffad leanom. né meiégéb mēzožé
 gabona fokét zednéd. se men el éhél-
 zol dē eggéfehéd te magádat én la-
 nimmal. (9) τ hól a₂atandnac kouéf-
 féd Mēt pažāloltam én gēzmékimnē
 hog séki mēgné zomozohon tégedét
 dē es ha zomiohozandol mēnél az éde-
 nécház τ iga vizékét kicból es az én
 gēzmékim iznac (10) Ki le éfuén $\circ$
 o₂caiaza τ [monduan] imaduan a.
 foldon monda onéki Hōnat az énné-
 kém hog malaztot lélne te zéméid
 élöt τ meltolnálengemét zažadoc ném-
 bēziét éfmézned/ (11) Kiné az félélé
 Méghizdettétéc énnékém mēdenec
 mēllékét tötél te napadnac te fē-
 iédné halala vtan τ hog méghattad

primum hordea metebantur.

Erat autem viro Elimelech C. II.
 consanguineus, homo potens,
 et magnarum opum, nomine Booz.
 (2) Dixitque Ruth Moabitis ad socrum
 suam: Si iubes, vadam in agrum, et
 colligam spicas, quae fugerint manus
 metentium, ubicumque clementis in
 me patrisfamilias reperero gratiam.
 Cui illa respondit: Vade, filia mi.
 (3) Abiit itaque et colligebat spicas
 post terga metentium. Accidit autem,
 ut ager ille haberet dominum no-
 mine Booz, qui erat de cognatione
 Elimelech. (4) Et ecce, ipse veniebat
 de Bethlehem, dixitque messoribus:
 Dominus vobiscum. Qui responderunt
 ei: Benedic tibi Dominus. (5) Dixit
 que Booz iuveni, qui messoribus prae-
 erat: Cuius est hæc puella? (6) Qui
 respondit: Hæc est Moabitis, qua
 venit cum Noemi de regione Moabi-
 tide, (7) et rogavit, ut spicas colligeret
 remanentes, sequens messorum vesti-
 gia, et de mane usque nunc stat in
 agro, et ne ad momentum quidem do-
 dum reversa est. (8) Et ait Booz ad
 Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum
 agrum ad colligendum, nec recedas ab
 hoc loco: sed iungere puellis meis,
 (9) et, ubi messuerint, sequere. Man-
 davi enim pueris meis, ut nemo mo-
 lestus sit tibi: sed etiam, si sitieris,
 vade ad sarcinulas, et bibe aquas, de
 quibus et pueri mei bibunt. (10) Quæ
 cadens in faciem suam et adorans super
 terram, dixit ad eum: Unde hoc mihi,
 ut invenirem gratiam ante oculos tuos,
 et nosse me dignareris peregrinam
 mulierem? (11) Cui ille respondit:
 Nuntiata sunt mihi omnia, quæ fece-
 ris socii tuæ post mortem viri tui,
 et quod reliqueris parentes tuos et

¹ Eredetiben sor vége.

lég te zv'léidét. ⁊ a foldét kibén zv-léttél ⁊ iöttél annéphéz kit az élöt né tuć vala (12) Fożbatlon yr te nékéd te mívüllkédéfedézt ⁊ télles ézdémét vég Ifzil vza ifténétol kihéz iöttel ⁊ kinç za2nay ala futtal (13) Ki módā èn v2am malaztot léltém te zéméid élöt||

5 Ruth

ki meѓviгaztaltal ènget ⁊ bězelléttél te zolgalo lanodnac zvùebè ki ègénlo te zolgalo lanodnac eggickél nē vagoc (14) Es módā onéki Booz Midon ételnę idéiè lend' ioy idé ⁊ ègèl' kénèzett ⁊ ma2rad te falatodat az ècetbè ⁊ vg le vly Ruth az a2atoc oldalahoz ⁊ gvytq 9 maganac keuét Es èuéc ⁊ mégelegédék felveuē a maza-dekat (15) ⁊ önat felkélè hog gabona fokèt [z] gvytènè 9 zokafa ze2et Paža-łola ked Booz 9 gèzmékinq módúa/ Ha vélétec aka2ad a2atni né aka2ia-toc 9tét meѓtiltanotoc (16) ⁊ tv kéuei-técbol èluéffetèc èlméffeggél ⁊ mèghaggatoc mazadni hog pizongafnal-kùl gvhon ⁊ a gvytq fenki mègné pozeha (17) Gvytq azét a mèzobén mèd èlteg ⁊ ki raza [z] lélé [efinèc] a2panac mónal efimé2tekét i. ha2o kóblokét (18) Kikét viuén mègfozdola a va2ofba ⁊ mègmutata 9 napana-nac Annac félétte véne ⁊ ada néki 9tékénq mazadékat kibol megelegé-detuala | (19) Es módā néki napa . Hol zédégettél ma ⁊ hol tókelléttél meg¹ mûdét Légén aldot ki i2galmazot te nékéd Es meѓiélete néki kinél mívüelt volna ⁊ a fe2fivnac neuét² mèg-monda hog Booznac hiuattatnec (20) Kinç félélè Noemi Aldot legen v2tol mèt azó malaztot mellét tótuala az èlè-uénéknq ta2totta a mègholtaknac es Es efmeg monda mý rokonon az èmber/ (21) Es Ruth || azt paža-łola ènnékém módúa hog mèd addég 9 azatoialu eggéfolléc miğném mèden vètéménéc

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² Az è è-ból van kiigazítva.

terram, in qua nata es, et veneris ad populum, quem antea nesciebas. (12) Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cuius confugisti alas. (13) Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos, domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad eor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tua-rum. (14) Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni hue et comedere panem, et intinge buc-cellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et congressit polentam sibi, comeditque et saturata est, et tulit reliquias. (15) Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Praecepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: (16) et de vestris quoque manipulis proicite de industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligen-tem nemo corripiat. (17) Collegit ergo in agro usque ad vesperam; et quæ collegerat, virga cædens et excutiens invenit hordei quasi ephi mensuram, id est, tres modios. (18) Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suæ; insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat. (19) Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? sit benedictus, qui misertus est tui. Indicavitque ei, apud quem esset operata, et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. (20) Cui re-spondit Noemi: Benedictus sit a Do-mino, quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. (21) Et Ruth: Hoc quo-que, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus eius iungerer, donec omnes

meágazzattanac / (22) Kinç napa mōda En lanom iob hog ołaniual mēki azatnod hog né valaki idégēnç mēzeien ellénéd allon te nékéd · (23) Es vg eggéfölö Booznac lanival z mend addeglan o véléc azata · miglē az aza a abuza a lívzöcbé vététénenc h a z a d

[m] **M**I qnapahoz halla o tolló Én leanom nügolmat këzéfec te nékéd z megzezzem te nékéd hog iol legen tenéked (2) Ébooz kinéc laniual a mèzon eggéfoltel rokonoc mvnékoc èz eyiél az apanac zozojet¹ zozia (3) Azét mofgalmeg z kénéffelmeg z ołtoziél te mentol iob zuhaidba z zalle a zozozé Né laffon téged az èmbér miglén étélét z italat mégyégéziéndi (4) Mýdón ked ménend él alóni iiegézdmeg ahélt kibén él alozó Es ioy z felfeggéd o palaftat laba félol kiuél bífedézet z vësséd te maǵadat z ot fékégi o kédég mémoga te nékéd mit mýuélkédnéd kellefféc (5) Ki félélè valamit pazánolandaz tézem (6) Es le zalla a zozozé z tón mèdenékét mellékét qneki pazanoltuala (7) Es mikő Booz ot volna z yutuolna z viágab lotuolna z elaloni mét volna a kieuéknç aztaǵa melléti Iquo z élzéite qmagat a palaft felfedue ||

7

Ruth

z o magat vete olabaihoz (8) Es imé imar éfelkozon ohaitozéc az èmbér z méghabozodéc z lata fékó némbeiet glabaynal · (9) z mōda ánan Ki vag Es az félélè Én vagoc Ruth te zolgalo leanod Nohad ki te palaftodat te zolgalo lanodza mézt rokonom vag (10) Es az félélè módúá leanom aldot vag te vztol z az élo izgal maffagot fellol mulad az vtolsoual mét nem kouéttel ifiakat zégeneket auag kazdagokat (11) Azezt ne aka z y

segetes meterentur. (22) Cui dixit socrus: Melius est, filia mi, ut cum puellis eius exetas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi. (23) Iuncta est itaque puellis Booz; et tamdiu cum eis messuit, donec hordea et triticum in horreis conderentur.

Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit C. III. ab ea: Filia mea, quærar tibi requiem, et providebo, ut bene sit tibi. (2) Booz iste, cuius puellis in agro iuncta es, propinquus noster est, et hac nocte aream hordei ventilat. (3) Lavaré igitur, et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descendere in aream: non te videat homo, donec esum potumque finierit. (4) Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: veniesque et discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, et proiicies te, et ibi iacebis: ipse autem dicet tibi, quid agere debas. (5) Quae respondit: Quidquid præceperis, faciam. (6) Descenditque in aream, et fecit omnia, quae sibi imperaverat socrus. (7) Cumque comedisset Booz, et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum iuxta acervum manipolorum, venit abscondite, et discooperto pallio a pedibus eius, se proiecit. (8) Et ecce, nocte iam media expavit homo, et conturbatus est; veditque mulierem iacentem ad pedes suos, (9) et ait illi: Quae es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es. (10) Et ille: Benedicta, inquit, es a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta iuvenes pauperes, sive divites. (11) Noli ergo

¹ Az első o é-ból van igazítva.

felnéd dè valamit ènnékém mondá-
daz tézem te nékéd mēd anép ki èn
va2osomnac kapuin bélöl lakozic tud
tégedét è2qs élmeiq némbezinç lénéd
(12) sem tagadom én magamat rokon-
fagnac léném dè mas tøllémtpol ro-
komb vagon (13) Nugoggal èz eyièl
z holual leúen ha téged rotokfagnac
tøzuénè zézé taka2and mégtä2tani
iol löt mívüelkedét lézen édoloğ/ Ha
kèd az nem aka2aga èn tégedét mendz
kétélkédètnélkul vèzléc El vr alog
holualiglan (14) Es vg aluéc olabai-
nal ènné èlmulasaiglan Es felkélè mi-
élöt èmbé2ec egembé¹ egmaft meg-
efmè2néc z monda Booz onéki ogad
hog valaki mègné èfmè2iè hog idé
iqtélt leg (15) Es éf meg mōda Té-
zéhéd ki te palaftodat kiuél bëfedézé
z ta2iad móno këzéddel ki ta2tuan z
8 ki tèzeituen mezé hat [koblot] || kó-
bol a2pat z q reiaia vété Ki viuen
béménè a va2ofba (16) z iqüq q napahoz
Ki mōda néki mit mívüelkédél
leanom? z mégmôda néki mèdénékét
mèllékét néki az èmber tötuala (17)
z mōda Ime hat kobol a2pat ada èn-
nékém z mōda nem aka2lac tégedét
heuā mègfö2dolnod te napadhoz (18)
Es monda Noemi Vaziad leano miglén
meglaßfuc mìemq ki menétet édolog
vallón Sem zonting az èmber hanéha
bëtèlléfeitendi mèllékét bëzellét Cap-
itulom² n è g èd

[f] FElménè azét Booz a kapuba z
lélé oth Es mikő latta volna q
rokonat èlmulatta ki2ol èlèztéb a bë-
zédd löt vala mōda onéki Haiol idé
kèufennè z vl ith hiuā qtet onéuén.
ki oda haila z levíq/(2)Véuén ked Booz
a va2osnac véní kózzol x fe2fiakat
mōda azoknac Vllétéc ith (3) kic le
vluén bëzellé q rokonanac Mý atank-
fianac Elimeleh mèzeienç felét élatta
Noemi Ki mègfö2dolt Moabitidisnç

metuere, sed quidquid dixeris mihi,
faciam tibi. Scit enim omnis popu-
lus, qui habitat intra portas urbis
meæ, mulierem te esse virtutis. (12) Nec
abnuo me propinquum, sed est alius
me propinquior. (13) Quiesce hac
nocte: et facto mane, si te voluerit
propinquitatis iure retinere, bene res
acta est: sin autem ille noluerit, ego
te absque ulla dubitatione suspiciam,
vivit Dominus: dormi usque mane.
(14) Dormivit itaque ad pedes eius
usque ad noctis abscessum. Surrexit
itaque, antequam homines se co-
gnoscerent mutuo, et dixit Booz: Cave,
ne quis noverit, quod hue veneris.
(15) Et rursum: Expande, inquit, pal-
lium tuum, quo operiris, et tene utra-
que manu. Qua extendente et tenente,
mensus est sex modios hordei, et posuit
super eam. Quæ portans ingressa est
civitatem, (16) et venit ad socrum
suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia?
Narravitque ei omnia, quæ sibi fecis-
set homo. (17) Et ait: Ecce sex modios
hordei dedit mihi, et ait: Nolo va-
cuam te reverti ad socrum tuam.
(18) Dixitque Noemi: Exspecta filia,
donec videamus, quem res exitum
habeat: neque enim cessabit homo,
nisi compleverit, quod locutus est.

Ascendit ergo Booz ad por- C. IV.
tam, et sedit ibi. Cumque vi-
disset propinquum præterire, de quo
prius sermo habitus est, dixit ad eum:
Declina paulisper, et sede hic; vocans
eum nomine suo. Qui divertit, et se-
dit. (2) Tollens autem Booz decem
viros de senioribus civitatis, dixit ad
eos: Sedete hic. (3) Quibus residenti-
bus, locutus est ad propinquum: Par-
tem agri fratris nostri Elimeleh, ven-

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² Az m szóvégi n-ból való igazítás.

vidékéból (4) Kit akazom hog hal te ·
· te nékéd mondóm menden völgy élöt
én népémből zylététtel nagobbac Há
akazod bižnod a mèzot rokonfağnac
tozuénéul végédméglé · [bz] bižiad
Há ked kyllétlén tenkéd azt énné-
kém mégmögad hog tuggam mit tén-
nem kyllésfec mézt fénki ninu rokona
töllédtol mégvalua ki elo vag · tyl-
lédtol ki masod vagoc Es az félélén én
a mèzot mégvérzé · (5) kinç monda
Booz Mýdön a mèzot mégvendéd ||

9

Ruth

a · nembézi készéból Moabitidiay Rut-
tot · vénéd kel ki a mégholtnac volt
félésfegé hog feltamaziad te kyzélédné
néuet q 929klétébén / (6) Ki félélén én-
gédéc rokonfağ tozuénéné Mezt né
tažtozom én néménec vtollat elty-
léné · te éltéttéffel én zabadsagomal
kitol én [929mést] magamat 929mést
vall[an]om mégvalnom (7) É vala ked
zokas a régiéknél Ifzlbén rokonfağ
kozot · valaha eggic a · masiknac én-
géduala hog è29s lénne az adas · még-
aggauala az ember q faziat · q roko-
nanac aggauala èz vala Ifzlbén az
adasnac tanofaga (8) Môda azezt Booz
q rokonanac Véd a fazut Ki légóttan
mégoda olababol (9) Es az môda a ·
zylététtel nagobbaknac · med anépnę
Tv tanoc vattoc ma hog bižtam légé
mèdénékét mélle Elimelehez Celione
· Maloné voltanac Noémi eladafab-
bol · (10) Es Moabitidiay Rutthot Ma-
lonnac félésfegét hazaffagba vötté hog
feltamaziam a · mégholtnac néuet q
929klétébén · hog onéuzézéte q némé-
ból · q attafiajebol · anépbol léné
tyzlfec Bizon tv tanoy vattoc édo-
lognac · (11) Félélén med annép · a
zylététtel nagobbac kic akapuba
valanac Mý tanoc vagoc téglé vr èném-
beiet ki bë mégé te hazadba miket
Rahelt · Lyat kic megzaktac Ifzlnę
hazat · hog légén iozaggnac peltaianban
Effzataban · vallon nag néuet Bétlé-
hembén (12) Es legen te hazad miket

dit Noemi, quæ reversa est de regione
Moabitide: (4) quod audire te volui,
et tibi dicere coram cunctis seden-
tibus, et maioribus natu de populo
meo. Si vis possidere iure propinquitatis,
eme, et posside: sin autem
displacet tibi, hoc ipsum indica mihi,
ut sciam, quid facere debeam: nullus
enim est propinquus, excepto te, qui
prior es, et me, qui secundus sum.
At ille respondit: Ego agrum emam.
(5) Cui dixit Booz: Quando emeris
agrū de manu mulieris, Ruth quo
que Moabitidem, quæ uxor defuncta
fuit, debes accipere, ut suscites nomen
propinquii tui in hereditate sua. (6) Qui
respondit: Cedo iuri propinquitatis,
neque enim posteritatem familiæ meæ
delere debo: tu meo utere privilegio,
quo me libenter carere profiteor.
(7) Hic autem erat mos antiquitus in
Israel inter propinquos, ut si quando
alter alteri suo iuri cedebat, ut esset
firma concessio, solvebat homo cal-
ceamentum suum, et dabat proximo
suo; hoc erat testimonium cessionis
in Israel. (8) Dixit ergo propinquus
suo Booz: Tolle calceamentum. Quod
statim solvit de pede suo. (9) At ille
maioribus natu, et universo populo,
Testes vos, inquit, estis hodie, quod
possederim omnia, quæ fuerunt Eli-
melech, et Chelion et Maalon, tra-
dente Noemi: (10) et Ruth Moabitidem,
uxorem Maalon, in coniugium
sumserim, ut suscitem nomen defuncti
in hereditate sua, ne vocabulum eius
de familia sua ac fratribus et populo
deleatur. Vos, inquam, huius rei te-
stes estis. (11) Respondit omnis popu-
lus, qui erat in porta, et maiores natu:
Nos testes sumus: faciat Dominus
hanc mulierem, quæ ingreditur do-
mum tuam, sicut Rachel et Liam,
quæ aedificaverunt domum Israel, ut
sit exemplum virtutis in Ephratha, et
habeat celebre nomen in Bethlehem:
(12) fiatque domus tua, sicut domus

10 phazefnç haza || kit Tamar zvlq Iudafnac maǵuabot kit adand vr te nékéd é lantol (13) Es vg véné Booz Rutthot Es véné féláféggé z béméné əhoziaia. z ada vr ának hog foǵna z zvlq fiat/ (14) Es módanac a. nembeiec Noeminç Aldot vr ki nem zénue[d]tté hog meg ne¹ fogatkozne te némédnç mazadéka z zvénfén mazadna ə néuè Ifzlbén (15) z vallanad ki méguigaztalna te lélkédét z éltétné te vénfégédet Mezt té ménédtol zvlété t ki tégedét zézét z naggal iob te néked hog nem ha hét fiakat vallanal/ (16) Es vénén Noemi a. gë2mékét z vétè ə glebè z daikanac z vifélonéc tizteueléltéttétikuala (17) Zomzédfag-béli[ec] [ég] némbeiec keď egbé əzunéndéznékuala vélè módvan fiv zvlétét Noemin[ac]ç² z hitrà ənéuét Obethnç éz Ifaynac dauid attanac [néuè] atta (18) Ezéz phazéfnç némzeti Phazes zvle Ezdzomot (19) Ez2om zvle Aza-mot Azaam zvle Amiadabot (20) Amiadab zvle Naafont Naafon zvle Salmon (21) Salmon zvle Boozt Booz zvle Obéthet (22) Obeth zvle Ifayt Ifay zvle dauidot E T C
[e] [S vg] ||

¹ Ez az eredetiben megfogatkozne fölé van beszúrva s jellel e helyre utalva.

² Noeminac ki van igazítva erre: Noeminç.

Phares, quem Thamar peperit Iudæ, de semine, quod tibi dederit Dominus ex hac puella. (13) Tulit itaque Booz Ruth, et accepit uxorem; ingressusque est ad eam, et dedit illi Dominus, ut conciperet, et pareret filium. (14) Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non est passus, ut deficeret successor familiae tuae, et vocaretur nomen eius in Israel. (15) Et habeas, qui consoletur animam tuam, et enutriat senectutem: de nuru enim tua natus est, quæ te diligit, et multo tibi melior est, quam si septem haberet filios. (16) Suscep-tumque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerulae fungebatur officio. (17) Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, et dicentes: Natus est filius Noemi; vocaverunt nomen eius Obed. Hic est pater Isai, patris David. (18) Hæ sunt generationes Phares: Phares genuit Esron, (19) Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab, (20) Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon, (21) Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed, (22) Obed genuit Isai, Isai genuit David.

11 Iudith

[e] ES vg A₂phaxat Medosoknac ki-
zala foc némzétékét alazot vala-
9 v₂aságá ala · τ 9 raka igē nag è₂sf-
feg₉ va₂oft kit neuèzè héc batanif-
nac · (2) nég zég₉ kqùebol τ fa₂a-
gottakbol raka 9 k₉ falit hètuèn kq-
nöklénè ma₂gassagban τ zeléffsegét
ha₂mié kq₉nöklétnè¹ 9 to₂nit kèdég
vètè zaz kq₉nöklétnè ma₂gassagba · (3)
9 oldalit [huz] kèdég nég zégouèn
monno huz lab nomdékne ta₂tatik-
uala · τ 9 kapuit vètè a to₂noc ma-
gassaglagn · (4) τ di₂rekédik vala
mónal hatalmas 9 fèzégenç hatalma-
ban τ 9 zèkinç di₂lfegében · (5) Az-
ezt 9 oozaglattanac xij è₂tzendéie-
bén Nabuhodonozor Affiziofoknac ki-
zala ki oozagluala Niniuèn nag²
va₂ofaban viua A₂phaxat ellén τ
mégnézé 9tét · (6) a nag mèzon ki ne-
uëztétikuala Ragānac³ Effzatesnél τ
Tigzijsnél τ Iazadānal · Eziothnac
Elico₂on kizalanac mèzeiē · (7) Ta-
hat felmagzataec Nabuhodonozonac
[kizala] oozaga τ 9 zvuo felémèlké-
dēc · τ è₂eztè mèdénékhéz kic lakoz-
nakuala Ciliciaban τ Damasco₂ban τ
Libanofban · (8) τ anémzétekñ kic
valanac Ca₂mélofban τ Cida₂bā · τ
galileab[é][a][li]⁴ lakozochoz Ezdze-
lonnae nag mèzéien · (9) τ mèdénékhéz
kic valanac Samaziabā τ Io₂dannac
foloia éluø IhžImiglén τ Ieffsenèc mè-
den földézé miglén iutna Zézéle⁵ ooz-
12 zagnac hegé · (10) Mèd èzechéz kqùeté-
kèt è₂eztè Nabuhodonozor Affizio-
foknac kizala · (11) kic mend egaka-
zattal ellénè mondanac τ heian è₂ez-
tékme₉ τ tiztéffégnélkvl ménénç él
(12) Tahat Nabuhodonozor kizal mèg-
haza₂guéc mèd afoldzé τ èfskuéc 9
oozagaza τ 9zéki₂ hog omagát me₂g-

Arphaxat itaque, Iudith C. I.
rex Medorum, sub-
iugaverat multas gentes imperio suo,
et ipse ædificavit civitatem potentissimam,
quam appellavit Ecbatanis,
(2) ex lapidibus quadratis et sectis;
fecit muros eius in altitudine cubitorum
septuaginta, et in latitudine cubitorum
triginta; turres vero eius
posuit in altitudinem cubitorum centum.
(3) Per quadrum vero earum
latus utrumque vicenorum pedum spa-
tio tendebatur; posuitque portas eius
in altitudinem turrium; (4) et gloria-
batur quasi potens in potentia exer-
citus sui, et in gloria quadrigarum
suarum. (5) Anno igitur duodecimo
regni sui, Nabuchodonosor rex Assy-
riorum, qui regnabat in Ninive ci-
tatem magna, pugnavit contra Arphaxat,
et obtinuit eum (6) in campo magno,
qui appellatur Ragau, circa Eu-
phraten et Tigrin, et Iasadon in campo
Erioth regis Elicorum. (7) Tunc exal-
tatum est regnum Nabuchodonosor,
et cor eius elevatum est; et misit ad
omnes, qui habitabant in Cilicia et
Damasco et Libano, (8) et ad gentes
quæ sunt in Carmelo et Cedar, et in-
habitantes Galilæam in campo magno
Esdrelon, (9) et ad omnes, qui erant
in Samaria, et trans flumen Iordanem
usque ad Ierusalem, et omnem terram
Iesse, quo usque perveniat ad montes
Aethiopiae. (10) Ad hos omnes misit
nuntios Nabuchodonosor rex Assyrio-
rum. (11) Qui omnes uno animo con-
tradixerunt, et remiserunt eos vacuos,
et sine honore abiecerunt. (12) Tunc
indignatus Nabuchodonosor rex ad
omnem terram illam, iuravit per reg-
num et thronum suum, quod defen-

¹ A t jellel ide utalt sorközi igazítás.² Niniuèn₉ eredetiben sor vége; utána lapszélen igazításul: nag.³ Sor vége; a nac utólagos igazítás.⁴ Eredetiben a sor végén galiléabé · van s az è kiigazítva erre: á.

diadalmazná mēd è vidékéçol Cap [n] NAbuhodonozor kizalnac xij èz- tендéiebén az élönç xxij napiab- ban¹lon igé Nabuhodonozor Affizio- fœc kizalanac hazabā hog mégdya- dalmazna omagat. (2) ἡ φορια hiua mēd azvlététél nagobbakat. ἡ mēd ὁ hadakozo feiedelmit. ἡ valla ὁ véléc ὁ tanaranc titkiat (3) Es monda ὅbennè égondolatot léní hog mēd a- foldét ὁ vzafaga ala [adna] alazna. (4) Ki mōdéc mikor mēdenéknç kél- létuolna hiuan Nabuhodonozor Olo- fezneft ὁ vitézinç feiedelmit (5) ἡ mōda ὅnèki Meñ ki nap iugat félé valo mēdʒ ozzag ellén. ἡ iélennèn azoc ellé kic mégytaltac èn vzafágomat (6) ne èngèggan te zéméd sem ego- zagnac ἡ medʒ kófatos vzafost ènné- kém èngéztél (7) Tahat Olofezneš hiua a. feiedelmeket ἡ Affiziosoc èzéienec městézét ἡ meğzamlala a fezfiakat ki ménétbén miket paž- loltuala néki kizal zaz huz èzér vi- hato galogokat ἡ louágokat ἡ lópo- két xij èzezt (8) ἡ omédʒ kiménefét eléné kvldé zamtalán tenuknç fokaf- sagaban. azockal melléc afézégeknç bonyon éléguolna ||

13

Iudith

Es tèhènèknç 1.02dait ἡ iohoknac 1.02- dait kienç zamoc ném vala (9) gabonat mēd fizialb ὅnéméssbén zéze kezeitétni (10) azanat ἡ èz vftot igén fokat von kizalnac hazabol/ (11) Es èl èzèdè ὁ ἡ medʒ fèzèg az zék- zéckel ἡ a louágockal ἡ alquockel kic bífedéç földnç ozaiait miket saf- kac (12) Es mikor altal mítékuolna Affiziosoknac végéyt iouq Angenae nag hegéz kic vadnac Cilicianac balfelöllq. Es felméné omédʒ kastel- lokza ἡ mégvón mēdʒ kófalokat (13) Melotofnac ked mēdʒ kazdagfegy va- zosít ki [viuya] viua ἡ tažisfnac

deret se de omnibus regionibus his.

Anno tertiodecimo Nabu- chodonosor regis, vigesima C. II. et secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor re- gis Assyriorum, ut defendaret se. (2) Vocavitque omnes maiores natu, omnesque duces bellatores suos, et habuit cum eis mysterium consilii sui; (3) dixitque, cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subiugaret imperio. (4) Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabu- donosor rex Holofernem principem militiae suæ, (5) et dixit ei: Egedere adversus omne regnum Occidentis, et contra eos præcipue, qui contem- serunt imperium meum. (6) Non parcer oculus tuus ulli regno, omnemque ur- bem munitam subiugabis mihi. (7) Tunc Holofernes vocavit duces, et magi- stratus virtutis Assyriorum, et dinu- meravit viros in expeditione, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, et equites sagittarios duodecim millia. (8) Om- nemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his, quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque ar- menta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. (9) Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari consti- tuit. (10) Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. (11) Et profectus est ipse, et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ. (12) Cumque per- transisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a si- nistro Ciliciæ, ascenditque omnia ca- stella eorum, et obtinuit omnem muni- tionem. (13) Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque

¹ A b n-böl van igazítva; napián helyett napiaban.

mendő fiayt mégfozta ⁊ Ifzil fiayt mégfozta · kic valanac akiétlén [bén] ozaia ellén ⁊ zelon főldénç Ezfékézé · (14) ⁊ altalménè Effzatéft ⁊ iou Me-sopotamiaba ⁊ mégtózg mēdő magaf-fégo va2afokat kic valanac oth Mabzenac a22adatta [bol]tolfogua miglén iuttatic tégezzé · (15) ⁊ mégfoglala ohatait Ciliciatol foguā raphétnç [vegiglè] vegékiglén kic vadnac Ez-fékzé · (16) ⁊ elhoza Madiānac mēdő fiayt ⁊ mégfozta omēdő kazdağfago-kat Es mēdénékét ɔneki elléné allo-kat még olj tóznc zaibán (17) Ez vtan lezalla Damaskofnac mēzoizé a2atafnac napiban ⁊ ɔmendő vétémé-nékét meggoyta ⁊ omēdő faiokat ⁊ zojpiykét ki vagdaltata (18) ⁊ ɔ fél-lémé ésfec földnç menden lakozoyza · //

14[t] TAhat èzézté ɔ kouéteké mēden
va2afoc ⁊ vidéké Sizianac tud-namézt Mesopotaminac ⁊ Sizianac Sobalnac ⁊ Libezenac ⁊ cilicianac kizali ⁊ feiedélméc kic iouén Olofe-néshéz mōdanac (2) Zōnékm̄ te mel-tatlákodatod mý ellénéç mét iob hog élénénén zolgallone Nabuhodonozor nag¹ kizalnac ⁊ alazko[z]ggone te nékéd hog né meghaluāc mý vészédel-möcbén mýnmagone mý zolgalatoknac ka2at zénüeggúc (3) Mend mý va2a-fone ⁊ mēdő bi2odalmōc mēden hal-mōc ⁊ hégec ⁊ mēzög ⁊ tēhénéknç lózday ⁊ iohoknac lózday[e] [z] kél-kéké louake · ⁊² tēuéké ⁊ mýmendő bi2odalmic ⁊ zolgainc te zémeléd élot vadnac · (4) mendénec te tózuéned alat légénç (5) Mýnón magóne es ⁊ mý fiayne tezolgáid vagóc · (6) ioy mýnénkonc bekefegés vr ⁊ éltéttéffél mýzolgalatonckal mikét kellétdic ténéked (7) Tahat le zalla /a loua-gockal /a hégecbol³ nag tēhétseggél ⁊ méguon menden va2oft ⁊ mēdent a ·

omnes filios Tharsis, et filios Israel, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terræ Cellon. (14) Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam, et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniat ad mare; (15) et occupavit terminos eius, a Cilicia usque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. (16) Adduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. (17) Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, et succedit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi; (18) et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

Tunc miserunt legatos suos C. III. universarum urbium, ac provinciarum reges ac principes, Syriae scilicet, Mesopotamiæ, et Syriae Sobal, et Libya, atque Cilicie, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: (2) Desinat indignatio tua circa nos, melius est enim, ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subdit simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostra damna patiamur. (3) Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes colles et montes et campi, et armenta boum gregesque ovium et caprarum, equorumque et camelorum, et universæ facultates nostræ atque familiae in conspectu tuo sunt: (4) sint omnia sub lege tua. (5) Nos etiam, et filii nostri, servi tui sumus. (6) Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi. (7) Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² Sorközi igazítás az illető hely fölött.

³ Értsd: le zalla a hégecbol a louagockal stb.

foldon lakozot (8) Mēdēn va2afocbol ked v̄n 9 ma2anae f̄egedélmékét è2os f̄e2fiakat 7 valaztottakat hadakatzta (9) Es anné felélm èféc a vidé-kéczé hog minden va2afoknac lakozoy f̄ieidélm̄i 7 tiztelénd̄bi égembé ki ménénç a iouqñç éléibé (10) fogáduan otét kozonackal 7 dii.é2éteckél tancokat vèzétyén kv2tqcbén 7 tympanomoeban¹ (11) Dè maga ézeket ténén sem èngéztélhétécmg 9mellénç||

15

Iudith

fénéférégét (12) Mēt es 9 va2afokat mégtoze 7 9 è2èztuénékét ki va2dala (13) Me2t pa2aloltuala annac Nabuhodonozorkizal hog [m] fo2dnec mēd̄ isténit ki i2tana. tudna mēt hog uac onon ma2a mōdatnec isténnç a némzétectöl mēllékét Olofe2nèfñç hatalma èngéztélhététuolnañg (14) Altal ménén kédégi Siziat Sobalt 7 mēd Affamiamot. 7 mend Mesopotamiat. iouq az Idomeofokhoz Gabbaanac² földébè (15) Es megueué a va2afokat 7 v̄l̄ oth ha2mi2 napocban. Ki napocban pa2alola egbè gývní gtéhétfségenç mend̄ fè2égét C a mp iiij

[t] **T**Ahat haluá ézeket If2lnç fiay kic lakoznac vala Iudanac fol-debén igen mégféléménç 9 o2caiatol (2) 7 felélem 7 rémölét meghata 9 è2-télmékét hog azöt né téné If2lnç 7 vr tēplomanac méllet töt vala égèb va2afoknac 7 9 tēplomoknac/ (3) Es è2èztenç mēd famalaiba kó2niol Iézichoig-lan 7 mégfo2glalac hégeknç mēden té-teit (4) 7 kó falockal mégkó2nékézéci 9 faluokat 7 gabonakat gy2ténç avyadalnac kézoléte2é (5) Eliachim pap es i2a mēdénéknç kic valanac Ezdzelon ellén. ki wagon a nag mèzönç o2caia ellén Dotaim méllet 7 mēdénéchez kikén altal ménét lèhétuala (6) hog

terram. (8) De universis autem urbis assumsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum. (9) Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores, principes et honorati, simul cum populis exirent obviam venienti, (10) expicientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tympanis et tibiis. (11) Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt; (12) nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit; (13) præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet, ut ipse solus diceatur deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subiugari. (14) Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Appamiam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa; (15) Accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

Tunc audientes hæc filii C. IV. Israel, qui habitabant in terra Iuda, timuerunt valde a facie eius. (2) Tremor etiam, et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. (3) Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, et præoccupaverunt omnes vertices montium, (4) et muris circumdederunt vios suos, et congregaverunt frumenta, in præparationem pugnæ. (5) Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni iuxta Do-thaim, et universos, per quos viæ transitus esse poterat, (6) ut obtinerent a-

¹ A mo szótag a no fölén van szúrva, jellel ide utalt igazításul.

² Az aa-ból az egyik a utólag van fölül közbeszúrva s jellel ide utalva.

méggoglalnac a hégeknéc felménétét
16 kic altal vt lèhét vala Ižimbè || hog
 oth զիznénç hol zozos¹ vt lèhét-
 uala ahegek közöt (7) Es tönç Ifžl
 mizezöt nékic zezzetté vala Eliachim
 vznac papa. (8) τ vúolto mend ānep
 vzhoz nag alhatatossagban τ alazac
 qlélkekét ymadfágoban τ bojtöcbén
 ők es զ némbeziec (9) τ ciliciomockal
 qltoztétec magókat a papoc τ զ gèz-
 mékdédékét létziéztéc vr téploma-
 nac ozaia ellén τ vznac oltatat bē-
 fédéc cilicioimal (10) Es mēd egembé
 vúolténç Ifhžlnç vza ifténéhez hog né
 adatnanac զ gèzmékdédéc [fogfagba]
 ragadatba. τ զ félégégec ozlatba. τ զ
 va2afoc ki iztatba. τ զ feťec vndok-
 latlatba (11) Tahat Eliachim [a] vznac
 nag papa méggékengé mēd Ifžl
 τ békellé nékic (12) módúa Tuggatoc
 mét vr méghalgatta tv onzollattokat
 ha ma2advan méggma2adandotoc boj-
 toc'bén τ ymadfágoban vznac zémélè
 élöt (13) Légétéc megémlékézoc Moy-
 fefröl² vznac zolgaiaszol. ki Amé-
 lehét զé2iebè bizot τ qhatalmaba τ
 զfè2égebè τ payfiba τ զ³ zék2ibè
 τ qlouağıba Nem vassal vyovan dē
 fcet onzollatothal ymadkozuan le éyte
 (14) Igén létziéztéttéc leznç Ifhžlnç
 mēd3 ellénfegi ha méggma2adandatoc
 èmvüékkedétebén mellét kèzdéttétee
 (15) Azezt ez զ onzollattaza v2at on-
 zoluan. méggma2adnac vala vznac
 zémélè élöt (16) vghog azok es kic vznac
 aldozatot aiālnakuala cilicioimal
 [aianlananac] méggzo2eitozuā. aianla-
 nanac aldozatokat vznac/ Es hamu
 vala զ féeieké||

17   Iudith

(17) τ mēdénec mēd zvuočbol ymag-
 gakuala v2at hog méglatna Ifžl զnē-
 pēt/ Capitulom զt զd

scensus montium, per quos via esse
 poterat ad Ierusalem, et illuc custodi-
 rent, ubi angustum iter esse poterat
 inter montes. (7) Et fecerunt filii Is-
 rael, secundum quod constituerat eis
 sacerdos Domini Eliachim. (8) Et clav-
 avit omnis populus ad Dominum
 instantia magna, et humiliaverunt
 animas suas in ieuniis et orationibus,
 ipsi et mulieres eorum. (9) Et indu-
 runt se sacerdotes ciliciis, et infantes
 prostraverunt contra faciem templi
 Domini, et altare Domini operuerunt
 cilicio; (10) et clamaverunt ad Domi-
 num Deum Israel unanimiter, ne da-
 rentur in prædam infantes eorum, et
 uxores eorum in divisionem, et civi-
 tates eorum in exterminium, et sancta
 eorum in pollutionem. (11) Tunc Elia-
 chim, sacerdos Domini magnus, cir-
 cuivit omnem Israel, allocutusque est
 eos, (12) dicens: Scitote, quoniam
 exaudivit Dominus preces vestras, si
 manentes permaneritis in ieuniis et
 orationibus in conspectu Domini.
 (13) Memores estote Moysi servi Do-
 mini, qui Amalec confidentem in vir-
 tute sua, et in potentia sua, et in
 exercitu suo, et in clypeis suis, et in
 curribus suis, et in equitibus suis, non
 ferro pugnando, sed precibus sanctis
 orando deiecit: (14) sic erunt uni-
 versi hostes Israel, si perseveraveritis
 in hoc opere, quod cœpistis. (15) Ad
 hanc igitur exhortationem eius depre-
 cantes Dominum, permanebant in con-
 spectu Domini, (16) ita ut etiam hi,
 qui offerebant Domino holocausta,
 præcincti ciliciis offerrent sacrificia
 Domino; et erat cinis super capita
 eorum. (17) Et ex toto corde suo om-
 nes orabant Deum, ut visitaret po-
 pulum suum Israel.

¹ Jellel e helyre utalt sorközi igazítás.

² Jellel ide utalt lapszáli igazítás a harmadik kéztől.

³ Sorközi igazítás az illető hely fölött.

[e] **E**S meghidéttétéc Olofeznefnç Affiziofoc vitézé fiedélménç hog Ifzil fiay /· kézeiténec /· magokat ¹ ellént allanioc · τ ahégeknec vtayt bē rékéztétekulna (2) τ nag hižtélénkédéttel gëziédé naghazagba-τ hiua Moabnac mēdʒ fiedélmít τ aamónac vèzérit (3) τ monda nèkiec Môgatoc nèkém ki légén ènnép ki a hégekét bizia aug melléc τ mîémouéc τ ménéiec legenec ² 9 važosoc · mél légén 9 èzéiec es · Auag mel légén 9 fokaffagoc [es] aug ki légén gyitèzi fèzégeknç [fokaffaga] kizala (4) Mizé èzec mèdénec felét kic lakoznac nap-kélétzé megtulatanac éngemt τ nem ijténnç ki nèkyne élönçbē hog beké-féggél fogadnanae mûkét (5) Tahat Achior Amon mēdʒ fiaynac vèzézé félélue móda Èn vžam ha méltolod halgatnod ígaffágót mòdoc ènnép²9 te zéméléd élöt · ki a · hégecbén lakozic · τ nem mégen ki hamis íge èn zambol (6) Ènne Caldeofoc nèmzétebbeli · (7) èz éléztéb Mèopotamiaban lakozot mét ném akazac kyuètniec 9 attoknac isténékét · kic valanac Caldeofoknac földebén · (8) Es vg még hagac 9 attoknac cezimoniaiokat mél-léc valanac ifténéknç fokaffágaban · (9) ménec eg isténét božoltéc · ki es pažaniolt 9nèkiec hog ki ménénec onnan τ lakoznanac Cazában Es midon éhfég békfedét volna mēdʒ földöt zal-18 lanac Egiptöba || τ oth nég zaz èztendéiglén vg fokasoltanac még hog 9 fèzégec ingén mègném zálaltathattie (10) Es mikor mègnéhèzeittétté-uolna ôtét Egiptönac kizala · τ 9 važosinac még zakaſiban fazsal τ kóteg-laual alazta volna 9két Vułtenç 9 vžoc ifténécház τ mégyvèzé Egiptönac mēdʒ földét kyljöb kylomb rapanoc-kal/ (11) Es mikor tøllçe az Egip-

Annuntiatumque est Holoferni, principi militiae Assyriorum, quod filii Israel præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent; (2) et furore nimio exar- sit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, (3) et dixit eis: Dicite mihi, quis sit populus iste, qui montana ob- sidet, aut quæ, et quales, et quanta sint civitates eorum, quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum, vel quis rex militiae illorum: (4) quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti contemserunt me, et non exierunt in obviam nobis, ut susciperent nos cum pace? (5) Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in con- spectu tuo de populo isto, qui in mon- tanis habitat: et non egredietur ver- bum falsum ex ore meo. (6) Populus iste ex progenie Chaldæorum est: (7) hic primum in Mesopotamia habi- tavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldæorum. (8) Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, (9) unum Deum coeli coluerunt, qui et præcepit eis, ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descendenterunt in Aegyp- tum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. (10) Cumque gravasset eos rex Aegypti, atque in aedificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos, clama- verunt ad Dominum suum: et per- cussit totam terram Aegypti plagis variis. (11) Cumque eiecssent eos Ae-

¹ Értsd: fiay magokat kézeiténec stb.

² A második e fölül rövidítést jelző vonás van kihúzva s ezáltal a legé erre igazítva: legenec.

tomiac őkét ki vettékuolna ⁊ a lapas tolljoc éltáuozot/¹ volna ⁊ éslmeg még-akaznac őkét fognioc ⁊ o zolgalattocba méghionioc (12) Azoc élfutuā ménç ifténè a tēngēt mégnita vghog innét ⁊ innét a vizéc mégēz ſodnénç mōnal kofal ⁊ èzec za 2az labbal a tēngēznc fénékét iazuā altal ménénç (13) Ki helen mvdon őkét az Egiptomiaknac zamtalán fēzége őkét vldzneie vgfē- déztétecbé vizzél hog lac egfem mazadna ki adolgót omazadékoknac még-izennéie (14) Es a vēzés tēngēzboł ki mēuén fina hegenç kiétléni éléicbé kélénç kichbén fonha èmber nem la-kozhatotuala auag émbeznc fia nugótuolna (15) Oth akéfēz fo2zaſoc még- edéſolténç nēkic italokza Es néguén èztendéglén élédélt mēböl kquétténç (16) ⁊ valahoua bémétlén [e]lynél[k] ⁊ nilnalkúl ⁊ vē2tnél[k] ⁊ t92nélkvly vyon ő ifténec ő éztec ⁊ gozot (17) ⁊ ném volt ki kazomlatot ⁊ mēuétel tēnné ennepnç ha nem lac midon éltáuozot ő vza ifténenç zolgalattatol/ (18) Valaménér ked ő ifténéctol mégyvalua ègèbét bólolténec ragadatba t92bē ⁊ bozzosagba adattanac (19) Vala- ||

19

I u d i t h

ménezer ked megbātac élfōzoltokat ő ifténénç zolgalattatol. amenné ifténé adot őnēkic téhētségét ellént allanioc (20) Es èz vtan Cananeuf[t] ki2alt Iebuzeuft ⁊ Fezezeuft Eteuft ⁊ Eueuft ⁊ Amozzeuft ⁊ mēd a hatalmasokat Esebonbá letèziéztétténç ⁊ ő foldókét ⁊ ő va2ofokat ők bi2tac (21) ⁊ miglén nem býnhötök ő ifténec zémélek elöt ő iozagoc զvélée vala Mezt azoknac ifténé gýlöl hamiffagot. (22) mét es èz èztendög elöt mikor éltáuoztak uolna az vtbol mellé iftén azoknac adot[uol]uala hog abban iaznanac. viadalnac miatta ki iztatanac soc némzétectol. ⁊ foc őkózzoloc fog-fagba vitéttetec a né զfoldebé/ (23)

gyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare, (12) fugientibus his Deus cœli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transient. (13) In quo loco, dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret. (14) Egressis autem mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. (15) Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de celo consecuti sunt. (16) Ubi cumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio: Deus eorum pugnavit pro eis, et vicit. (17) Et non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. (18) Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium. (19) Quotiescumque autem poenituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi. (20) Denique Chananæum regem, et Iebuzæum et Pherezæum et Hethæum et Hevæum et Amorrhæum et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt, (21) et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona Deus enim illorum odit iniquitatem. (22) Nam et ante hos annos, cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. (23) Nuper autem

¹ Sor vége.

Tegeten ked mégfözdolanac o vzochoz isténéchez a · himlétból mélbé élhim-létték vala egbè gýytéténç · felsménç mēd èz hégebbé · · és meg biziac [Il 2] Ihzil mèt holvagó fcentéknç fcenté/ (24) Ma azezt én vza kékéftéffédmg ha vagon o valami hamissagoc o isténéczemelec elöt · · ménone fel phoziaioc mezt azoknac isténé aduan néked agga azokat · alaztattac léznç te hatalmadnac ia2ma ala/ (25) Ha ked ènnépnç vétkezétè nílén o isténé zémelé elöt nékic ellénec nem alható · · mēt azoc isténé megoltalmazia okét · · lézonc mēd földnç bozzofágaban (26) És lón midon Achior mégzontuolna zolnia mēd èz igékét · ludalkodanac Olofeznénc mēd föiedélmí · · gón-
20 dollakuala qtét megolniece || móduan eggie a maſiknac (27) ki èz ki Ifzil fiayt móga hog Nabuhodonozor kizal-nac · o feszégenec elléné alhat fegnèz-télen émbezéc · tihetsegnélkvil valoc · viadal tudomaianac tudatlani (28) Azezt hog Achior mégfsmézié mēt megial mánkét Ménönc fel ahégécbé · · mdyon phatalmasoc mégfogatádnac tahat [vgá] azonockal tq22el altal vèzettétie (29) hog tugga mēden hog Nabuhodonozor földnç isténé · tollet-töl megvalua égëb níl / Capitulom h a t o d

[l] **L**On kedéig mikor mégzonténç volna zolnioc Olofeznés igen méghazaguec mōda Achioznac (2) Mézt pphetal tal néköc mondauā hog Ifzlnç némzétè mégoltalmaztaſsec o isténétol hog mégmutassam tenéked mezt níl isténé hanem iac Nabuhodonozor (3) midon megvèzéngic okét / · b mikent / · a mēd¹ eg émbezt tahat te es övéléc az Affiziosoknac tq2éuel halzmég · mēd Ifzil te véléd vèzé-délmibé vèzél (4) · mégbizoneitod mezt Nabuhodonozor légen mendz² földnç

reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione, qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta sanctorum. (24) Nunc ergo, mi Domine, perquire: si est aliqua iniqüitas eorum in conspectu Dei eorum, et ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subiugati erunt sub iugo potentiae tuae. (25) Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, et erimus in opprobrium universæ terræ. (26) Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernisi, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: (27) Quis est iste, qui filios Israël posse dicat resistere regi Nabuchodonosori, et exercitibus eius, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ? (28) Ut ergo agnoscat Achior, quoniam fallit nos, ascendamus in montana, et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur, (29) ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum aliud non est.

Factum est autem, cum cessassent loqui, indignatus C. VI. Holofernes vehementer, dixit ad Achior: (2) Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendaatur a Deo suo, ut ostendam tibi, quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor, (3) cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: (4) et probabis, quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ

¹ Értsd: okét mēd mikent eg stb.

² Jellel ide utalt sorközi igazítás.

istènè Es tahat èn vitèfsegènç tòzø
mègen te oldalidon z altal øklèltét-
uén le èfèl Ifzlnç fèbèfi kozot z nem
èlhèc touabba miglèn ki iztassal azoc-
kal (5) Valobizo ked ha te pphecia-
dat ígaznac [alaitandod] alaitad ne
èffekmg te zéméled z a hizuadağ
mel te o2cadat mégfoglalta tauoziecz
el te tollèd ha èz èn ígeimèt ||

21

I u d i t h

alaitod hog bénem tèllèfe[dic]itètic (6)
Hog kèdeg èfmezièd mét èzeckèl mèd
égembè èzekèt mégbizonetod Ime èz
vdøtølfoguā annéppèl ta2falkodol hog
mýdon èn tòzønèc mèltan valo gët-
zèlmèt vèndic te azon gozodèlm ala
èngèztèltètèl / (7) Tahat Olofe2nès pa-
zä1ola o zolgainac hog mégfogñac
Achio2t z vinneç otèt Betuliaba z
adnac otèt Ifz1 fiaynac kèzècbè (8)
Es vèuée otèt Olofe2nèsnç zolgay z
èl èzèdenç amèzofon Dè midon kozè-
leitettèkuolna a hégecbè ki iquénèc o
èllènèc a pazitasfoc (9) azoc ked él-
fozadolanaç a hèg oldala2ol mégkoto-
zèc Achio2nac kèzèit z labait a fahoz
z ig megkotozuén a kòtèlèckèl èlha-
gac otèt z mégfozadolanaç o v2okhoz
(10) Valobizo Ifzlnç fiay lezallanaç
Betuliabol iquénç ohozia kit mégoduā
vùnc Betuliaba z anépnç kozèpette
allaptataç otèt megtudakozanac mi
dolog volna èz hog otèt az Affiziòsoc
kotozuq hattakuolna (11) Annapochan
valanac oth fèiedèlmèc Ozyas Micha
fia Simeō nèmzètèbol z Thazim ki es
Gothonièl (12) z vg a vénec kozèpet
z mèdenéknc zémèlè èlöt mégmoda
Achior mèd3 igékèt mèllékèt qbèzel-
létuala Olofe2nèstol kèzèdtètuén mi-
képpèn Olofe2nèsnèc népè aka2ta
22 volna otèt èz ígeièt || mégolni (13) Es
miképpèn Olofe2nès mégaghauā pa-
zä1olta volna Ifzlitaknac èz okezt
adattatni hog midon Ifz1 fiayt még-
gozñè tahat Achio2t es kylomb kyl-
lomb gëtzèlmèckèl pazä1olna még-
ølèttètni azezt hog mòdotta[m] volna

terrae: tuncque gladius militiae meæ
transiet per latera tua, et confixus
cades inter vulneratos Israel, et non
respirabis ultra, donec extermineris
cum illis. (5) Porro autem, si prophe-
tiam tuam veram existimas, non con-
cidat vultus tuus, et pallor, qui fa-
ciem tuam obtinet, abscedat a te, si
verba mea hæc putas impleri non
posse. (6) Ut autem noveris, quia simul
cum illis hæc experieris, ecce ex hac
hora illorum populo sociaberis, ut,
dum dignas mei gladii poenas exce-
perint, ipse simul ultiōni subiaceas.
(7) Tunc Holofernes præcepit servis
suis, ut comprehendenter Achior, et
ducerent eum in Bethuliam, et
traderent eum in manus filiorum
Israel. (8) Et accipientes eum servi
Holofernisi, profecti sunt per campe-
stria; sed cum appropinquassent ad
montana, exierunt contra eos fundi-
bularii. (9) Illi autem divertentes a
latere montis, ligaverunt Achior ad
arborem manibus et pedibus, et sic
vincutum restibus dimiserunt eum, et
reversi sunt ad dominum suum.
(10) Porro filii Israel descendentes de
Bethulia, venerunt ad eum. Quem
solventes duxerunt ad Bethuliam,
atque in medium populi illum sta-
tuentes, percunctati sunt, quid rerum
esset, quod illum vincutum Assyrii re-
liquissent. (11) In diebus illis erant
illie principes, Ozias filius Micha de
tribu Simeon, et Charmi, qui et Go-
thoniel. (12) In medio itaque senio-
rum, et in conspectu omnium, Achior
dixit omnia, quæ locutus ipse fuerat
ab Holoferne interrogatus, et qualiter
populus Holofernisi voluisse propter
hoc verbum interficere eum, (13) et
quemadmodum ipse Holofernes iratus
fusserit, eum Israelitis hac de causa
tradi, ut, dum vinceret filios Israel,
tunc et ipsum Achior diversis iubeat
suppliciis interire, propter hoc quod
dixisset: Deus cœli defensor eorum

hog menn̄ iftén̄ ő oltalmoc (14) Es mikor Achior mēdénékét mégmagazat volna mend ănep̄ ő 02ćaiaza éfec v2at ymaduā 7 kqz̄f̄ges̄ ohaitaffal 7 [fizafsal] fizalma egakazzattal 9 onzollatokat őtté v2nac (15) mōduan Mēn̄ foldn̄ v2a néziéd okéuélsegekét 7 tékéniéd mivalazatoffagóckat 7 te fctidn̄ 02ćaiat figélméziéd 7 mytaffadmg mét nem hagodm̄g tebéléd bizokat 7 qbleieic mēzézkédökét 7 9 22éiécbén diukédökét mēgalaz¹ (16) Es vg a fizaszt mēgvégézuén 7 mēd napot őftégi ănep̄e ymadfaga bételléfēduén mēg vigaztalac Achiozt (17) mōduā Mv atáknac iftén̄ kin̄ tēhēfegét te pdikaltad 9mēg aiandokozo te néked 22z fo2batlatot agga hog inkab te latod 9vēzedélmékét/ (18) Mikor kēdeğ m̄v v2ōc iftén̄c adanga 9 zolgaynac è zabadfagot. légen iftén̄ te véléd es m̄vk̄zépēttönc hog miket nēkēd kēllētēndic vgan nayiafkoggal mēd tieiddel/ (19) Tahat Ozyas a tanalú mēgvégézué viue 9t̄t̄ phazaba 7 ton nag valozat (20) 7 hiua mēd apapokat a b̄jt̄ megvégézuén egemb̄ meghiedélmézécc ||

23

I u d i t h

magokat (21) Ez vtā ked mēd ănep̄ egbē hiuan mend étaltal az éghazban ymadkozanac kēzvén fēgedélmēt Ifz̄l iftén̄etol/ Capitulō vij [o] Olofezn̄es ked maſod napō pa-
zālola 9fēz̄eginc̄ hog felmēnenç Betulia ellēn (2) Valanac ked hadakozo galogoc zaz huz 22zéz̄ 7 louagoc xij 22zéz̄en · a fez̄fiaknac kēzolētōctol megvaluan kikēt mēgfoglaltuala afogfag. 7 mēd 3 ifiac vidékecbol 7 valazocbol élhozattatnakuala (3) Mēd égemb̄ kēzeitec 9magokat viadalza Ifz̄l fiay ellēn Es iquén̄e a hégn̄ maǵaffaga[iglan]za² mēd tētēiēig-

est. (14) Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem adorantes Dominum, et communī lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, (15) dicentes: Domine Deus cœli et terræ, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te: et præsumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. (16) Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, (17) dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. (18) Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri, ut siue placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum. (19) Tunc Ozias finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit coenam magnam. (20) Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieunio refecerunt. (21) Postea vero convocatus est omnis populus, per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium a Deo Israel.

Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam. (2) Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, et equites viginti duo millia, præter præparations virorum illorum, quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ iuventutis. (3) Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque

¹ Sor vége.² A 2a sorközi igazítás az ig fölött.

lén ki nézi Dotaimot a hélzol ki mó-
datic Belna Chelinomiglā ki vagó
Ezdzelon ellén (4) Ifzl fiay ked hog
latac 9 lokaffagokat létéziéztéc [9]
magokat a · foldzé · hamut ézéztuén 9
feiekzé 7 egaka2attal ymadkozanac
hog Ifzlnç ifténé mutatna 9 i2gal-
miffagat qnepén (5) Es vénéc qhadak-
kozo fégue2ékét vlénec ahélekén mél-
léc zo2os vtnac qfuenét vizic a · hége-
fee kqzot 7 valanac qzizqc azokat
méd nappal 7 eyiél (6) Valobizó Olo-
feznés mvdon kékengené kqznl lele
hog a fo2as ki 9 vizenç folafat mft-
te2feges alkotaifal a va2os kívöl vizi
vala ézefek félol 7 pa2alola elva2atni
9 vízeknç folafat. (7) Dè valanac a
kq falocolt ném mèzzé fo2azafoc ||

24

Iudith

kicbol vvozuan lattatnakuala vizét
mèzeiténie inkab hiédlmèzétzé hog
nem italza (8) Dè Amónac 7 Mouab-
nac fiay vepénç Olofe2nélhez móduan
Ifz1 fiay [nem] zucaba[n] sem nilba
nē biznac Dè a hegéc oltalmaziac azo-
kat 7 ahalmoc a nag ma2gassagban
zezzéttéttézé èzofeitic 9két (9) azezt
hog viadalba ménénélkül gozhé-
nédmeg 9két Vés qzizokét a · fo2azafok-
za hog azocbol né mèzéhénç 7 tq2-
nélkvlon qlodmeg 9két auag bizon
mégaggac a va2ofokat méllet alait-
nac ahegecbé vététetuén ménégné goz-
hétai (10) Es kelleténc ez iigec Olo-
feznés élöt 7 9 médz foldofi élöt 7
zézze kqznl zazafokat mèdz fo2azafok-
za (11) Es midon èz qzizet hyz
napocean téllefédétoalna bë mégfo-
gatkozanac a latoznac 7 vizéknç gyl-
kékézéte ménénéknç Betuliaban lako-
zoknac · vghog nem volna a va2ofban
hónat auag eg napó élégéndnénç meg
mezt a viz egmèdz napon mèztékén
adatikuala ánépnç (12) Tahat mendz
félfiac 7 nembézié [7] vénec 7 ifiac
7 ap2odoc egébé Ozvashoz gylkékézéng
mend eg zoual (13) módanac Itéll-
lén iftén mýkqzottjanc 7 te kqzotté

ad apicem, qui respicit super Dothain,
a loco, qui dicitur Belma, usque ad
Chelmon, qui est contra Esdrelon.
(4) Filii autem Israel, ut viderunt
multitudinem illorum, prostraverunt
se super terram, mittentes cinerem
super capita sua, unanimes orantes,
ut Deus Israel misericordiam suam
ostenderet super populum suum. (5) Et
assumentes arma sua bellica, sederunt
per loca, quæ angusti itineris tra-
mitem dirigunt inter montosa, et
erant custodientes ea tota die et nocte.
(6) Porro Holofernes, dum circuit per
gyrum, reperit, quod fons, qui in-
fluebat, aquæductum illorum a parte
australi extra civitatem dirigeret, et
incidi præcepit aquæductum illorum.
(7) Erant tamen non longe a muris
fontes, ex quibus furtim videbantur
haurire aquam ad refocillandum potius,
quam ad potandum. (8) Sed filii
Ammon et Moab accesserunt ad Holo-
fernem, dicentes: Filii Israel non in-
lancea, nec in sagitta confidunt, sed
montes defendunt illos, et muniunt
illos colles in præcipito constituti.
(9) Ut ergo sine congreßione pugnæ
possis superare eos, pone custodes fon-
tium, ut non hauriant ex eis: et sine
gladio interficies eos, vel certe fati-
gati tradent civitatem suam, quam
putant in montibus positam superari
non posse. (10) Et placuerunt verba
hæc coram Holoferne, et coram sa-
tellitibus eius, et constituit per gy-
rum centenarios per singulos fontes.
(11) Cumque ista custodia per dies vi-
ginti fuisset expleta, defecerunt ci-
sternæ, et collectiones aquarum omni-
bus habitantibus Bethuliam, ita ut
non esset intra civitatem, unde sati-
arentur vel una die, quoniam ad
mensuram dabatur populis aqua quo-
tidie. (12) Tunc ad Oziam congregati
omnes viri, feminæque, iuvenes, et
parvuli, omnes simul una voce (13) di-
xerunt: Iudicet Deus inter nos et te,

mét töttél gónozokat mýbennöc ném
aka zuac békéfeggél zolnöc az Affi-
ziófok[nac]kal Es azét adot él if-
tén mýnkét őkézécbé (14) ⁊ azezt
nülén ki fégellen mezt létéziézté-
tőc ozeméc élöt zoiusagban ⁊ nag
vèzédélmbe ||

25

Iudith

(15) Es magvhétéc egbé mēdenékét kic
éva2ofban vadnae hog mēd kénkén
agguemeg magóckat Olofe2nés népénç
(16) Mezt iob hog megfogdusuā al-
gukmég v2at éléuenén hog né még-
hallloc ⁊ lègöc bozzosagba mēden
téstnéc mezt lattuc mýféléséginckét
⁊ mýgè2mekdédinckét méghalni mý-
zéméinc élöt (17) Egembé valluc ma-
meinèt ⁊ földet ⁊ mý atainknac if-
ténét ki mèggoyzdélmèz mükét mý-
bvnöc zezént hog iimar aggatokmg
a vazolt Olofe2nésnç kézebé ⁊ legen
mý végöc rüuid t2z2nç zaiabá ki hoziab
lézen a · zomiuſagñac aziusagaban
(18) Es mikor ézekét mōtakuolna lön
nag fizalm ⁊ o2deitas annag eghaz-
ban mēdenéknc Es foc idéglén vuğl-
ténç egzoual v2hoz mondúa (19) bvn-
höttöc mýatainckal hamissan mýuél-
kéttöc kégétlenfegét töttöc (20) Te
mezt kégé[lmé]s¹ vag izgalmazih nè-
könç ⁊ te osto2odban gozqdélméz-
ièdmg mýhamissaginkat ⁊ ne aka2-
iad adnod tégedét vallokat anépnç ki
tegedét nè tud (21) hog némögac ném-
zétéc kozot hol vagó ő ifténec (22)
Es mikor megfa2attakuolna ez vuğl-
tíféckél ⁊ è fizafockal mégfogatkoz-
tat vèztéglenc (23) Felkeluén Ozyas
kön hullafockal mégfotzttetuē mōda
Egélmeiç legétéc atáfiay ⁊ ez őt
napocban vazioc izgalmalstagot vztol
(24) Mézt talatal elmécíi őha2agiat
⁊ ad diúfseget őnreuénç (25) Ha ked
ez őt napoc elmuluan nem iquend fè-
26 gédélm teguc èz ígekét || mellékét

quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui pacifice cum Assyriis, et propter
hoc vendidit nos Deus in manibus
eorum. (14) Et ideo non est, qui adiu-
vet, cum prosternamur ante oculos
eorum in siti, et perditione magna.
(15) Et nunc congregate universos,
qui in civitate sunt, ut sponte tra-
damus nos omnes populo Holofernisi.
(16) Melius est enim, ut captivi bene-
dicamus Dominum viventes, quam
moriatur, et simus opprobrium omni
carni, cum viderimus uxores nostras
et infantes nostros mori ante oculos
nostros. (17) Contestamur hodie cœlum
et terram, et Deum patrum nostro-
rum, qui ulciscitur nos secundum
peccata nostra, ut iam tradatis civi-
tatem in manu militiae Holofernisi, et
sit finis noster brevis in ore gladii, qui
longior efficitur in ariditate sitis.
(18) Et cum haec dixissent, factus est
fletus et ululatus magnus in ecclesia
omnibus, et per multas horas una
voce clamaverunt ad Deum, dicentes:
(19) Peccavimus cum patribus nostris,
iniuste egimus, iniquitatem fecimus.
(20) Tu, quia pius es, miserere nostri,
et in tuo flagello vindica iniquitates
nostras, et noli tradere confitentes te
populo, qui ignorat te, (21) ut non
dicant inter gentes: Ubi est Deus
eorum? (22) Et cum fatigati his clau-
moribus, et his fletibus lassati siluis-
sent, (23) exsurgens Ozias, infusus la-
crimis, dixit: Aequo animo estote, fra-
tres, et hos quinque dies exspectemus a
Domino misericordiam. (24) Forsitan
enim indignationem suam abscondet,
et dat gloriam nomini suo. (25) Si
autem transactis quinque diebus non
venerit adiutorium, faciemus haec

¹ Az è è-ból van igazítva.

bézélléttétéc Capitulom viij zc.
 [e] ES Ión mikor ez ígekét meghal-
 lattauolna զzuèg Judith ki vala
 Mézainac leaina ydèx fiaye Ioséph
 fiaie Ozye fiaie Eliay fiaie Gamér fiaie
 Gedeon fiaie Raffain fiaie Achitob
 fiaie Melchie fiaie Ená fiaie Natania
 fiaie Salatiél fiaie Simeō fiaie [Rubin]
 Rubén fiaie (2) Es զ fezie¹ vala Ma-
 nasses ki megholtuala a 2pa a 2atal-
 nac [idéiebén] napiban (3) Mèt aluala
 a kéuè kotozoc felét a mèzobén և iquø
 nag héufégi զfeiezé և méghala Betu-
 liaban զ va 2ofaban և èltéméttétec oth
 զ attayual/ (4) Vala ked Judith զzuèg
 զ meghagotta ymar ha 2ō èzténdoc-
 bén և hat honapocban (5) և զhazanac
 felfø felibén alkota maganac titk
 hailakat kibén զlaniual lakozikuala
 bérékékzeduén (6) Es valuā զ fa 2lo-
 kan ciliciomot bojtłuala զ élétenc
 mèdʒ napiban zombatoctol և Néomeni-
 actol և Il'zl haza ynnépétol méghualuā.
 (7) Vala ked iğén dzagalato զino-
 kinç զfeizié hagot vala loc kazdag-
 sagokat և zolgakat և valalokat telle-
 sékét tèhènèknç lo 2dayual և iuhok-
 nac lo 2daial (8) Es vala ez mendé-
 néchén iğén hizéffégo. mezt igé felii-
 uala istent. sem vala ki gonoz iğét
 bezellénè զ rolla (9) Es vg mvdøn ez
 27 hallottauolna mét ozyas fo ||

Iudith

fogattauolna hogaz ot napoc élmuluán
 mgadna a va 2ost èzézte Cambzi և Ca 2-
 my papochoz. (10) և iquénç զhoziaia
 և móda azoknac Mièz iğé kibén Ozyas
 èngédét hog adna a. va 2ost az Affi-
 ziofoknac ha զ napocban n̄ iquend
 fègedélm mvnékç/ (11) Es kic vattoc
 tv kic vzat këfèz tétec (12) èbèzéd nem
 ol ki izgalmasagot rézzézien dé in-
 kab ki ha 2agót tamazion և hi 2télén-
 kédétét géziezien (13) Tý vëttétéc
 vdøt vr izgalmazattanac. և tý aka-
 zattocban zézzéttétéc napot ոnéki

verba, quæ locuti estis.

Et factum est, cum au-
 disset hæc verba Judith vidua, C. VIII.
 quæ erat filia Merari, filii Idox, filii
 Ioseph, filii Oziae, filii Elai, filii Ia-
 mnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii
 Achitob, filii Melchiaæ, filii Enan, filii
 Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon,
 filii Ruben; (2) et vir eius fuit Manas-
 ses, qui mortuus est in diebus messis
 hordeaceæ; (3) instabat enim super
 alligantes manipulos in campo, et
 venit æstus super caput eius, et mor-
 tuus est in Bethulia civitate sua, et
 sepultus est illuc cum patribus suis.
 (4) Erat autem Judith relicta eius vi-
 dúa iam annis tribus, et mensibus sex.
 (5) Et in superioribus domus suæ fecit
 sibi secretum cubiculum, in quo cum
 puellis suis clausa morabatur, (6) et
 habens super lumbos suos cilicium,
 ieunabat omnibus diebus vitæ suæ,
 præter sabbata, et neomenias, et festa
 domus Israel. (7) Erat autem eleganti
 aspectu nimis, cui vir suus reliquerat
 dñitias multas, et familiam copio-
 sam, ac possessiones armentis boum et
 gregibus ovium plenas. (8) Et erat
 hæc in omnibus famosissima, quoniam
 timebat Dominum valde, nec erat, qui
 loqueretur de illa verbum malum.
 (9) Hæc itaque cum audisset, quoniam
 Ozias promisisset, quod transacto
 quinto die traderet civitatem, misit
 ad presbyteros Chambri et Charmi.
 (10) Et venerunt ad illam, et dixit
 illis: Quod est hoc verbum, in quo
 consensit Ozias, ut tradat civitatem
 Assyrii, si intra quinque dies non
 venerit vobis adiutorium? (11) Et
 qui estis vos, qui tentatis Dominum?
 (12) Non est iste sermo, qui miseri-
 cordiam provocet, sed potius, qui iram
 excitet, et furorem accendat. (13) Po-
 suistis vos tempus misererationis Do-
 mini, et in arbitrium vestrum diem

¹ Az i előbbi f-ból van kiigazítva.

(14) Dè mèt èngèdèlmès yr è229l pniat ta21.öc 7 qbo1anattat kqñ hullasockal kë2iùc (15) Mët iftén nem vgā fené-gét mët èmber. Lem géziéztetic ha-zag2a mikët èmbérne fia (16) Es aze2t anac alaziuc mvlélkönckét. 7 tq29-[dèlmëztétét]dèlmès zéllétbén 7 alaz-tatotbä zolgallonc qnèki (17) Monguc si2uan v2nac hog 9 aka2aita zézët vgan tegé 9 i2galmassagat mvuélönc. hog mikent meghabozodot mýzuuöc 9 këuélsegécbén vgan 7 mý alazatof-fagok2ol dílèkéggöc (18) Me2t nem kouëttue mýatainknac býnökét kic méghattac 9 ifténékét 7 imattac idé-gén ifténékét (19) abvñet kie2t adat-tanac tq2bè 7 raǵadatba. 7 9 èllèn-segéknc galazathba¹ Mý ked ègèb ifténem nem tudone tollétpol mgyvalua (20) vaziu2c alazatofoc 9 vigaztalat-
 28 tat// || 7 megkë2esi mý vë2önkët mý-ellénseginknç gëtzélmécbol 7 még-alaz mëd3 némzétekét valamélléc tamadandnac mýellénönc 7 tézi azokat tiztëfsegénlkyl mý v2öc ifténönc (21) Es ma atáfiay kic papoc leztée ifténnc népebén tv belollétéc lüg azoknac lelkéc Tv bëzétték2 èmellé-téc fel qzvñökét hog megémlékzög legénç Me2t megkë2tetténem mý-atainc hog mgbizonéitatanac ha iga-zan bo1ölnç 9 ifténékét (22) Me2t lé-génec mëgémlékzög mikët Abzaham mýatane këse2tétémög. 7 foc tq29-dèlmèknç miatta mgbizonéitatuun löt ifténnc ba2atta (23) Igén Isaac Igén Iakob. igén Moyzes 7 mëdenec kic ifténnc këllétténç foc tq29dèlmèknèc miatta [mëténç] mëténç hùnöc (24) Azoc ked kic këse2tétékét në fogattanac v2nac felélmébén 7 9 èngedélmët-lénsegékét 9 mo2gasoknac bozzosa-gat vr èllèn mondottac (25) ki i2tattanac a ki i2totol 7 a këgoctol² èluèz-

constituistis ei. (14) Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso poeniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus: (15) non enim quasi homo, Deus sic comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflam-mabitur. (16) Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato, servientes illi, (17) dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam, ut, sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur, (18) quoniam non sumus secuti pec-cata patrum nostrorum, qui derelique-runt Deum suum, et adoraverunt deos alienos, (19) pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusione inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum. (20) Exspectemus humiles consolati-onem eius, et exquiret sanguinem no-strum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gen-tes, quaecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. (21) Et nunc, fratres, quoniam vos qui estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si vere colerent Deum suum. (22) Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. (23) Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribula-tiones transierunt fideles. (24) Illi autem, qui tentationes non suscep-erunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt (25)

¹ Harmadik a sorközi igazítás, jellel a kellő helyre utalva.

² A c jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

ténec (26) Azezt m̄ves né dyadalmiuc még magóckat azokézt mellékét zén-
nédönc. (27) de mývýníknéc valluc
ézekét küfféb gétzélméknç lénni. v2-
nac ostoziit mónal v2nac zolgáy kic
mégfegéttétonc higgúe mý iogola-
fonka nem vèzedélmönkzé (28) Es
mondanac ának Ozyas 7 a papoc Mé-
dénékét mellékét békélléttel ígazac ||

29

Iudith

7 níl te békéldibén sem egm̄gfeddés¹
(29) Azét ma ymag m̄vè2töt me2t
f. némbezi vag 7 v2at felj (30) Es
móda azoknac Iudit Mikét a mellékét
zolhattá ifténenç ésmè2iték lénii. (31)
vgā mellékét zé2zéttém téném bizo-
nohatoc ha iftén tolgáy vagon 7 ymad-
koziatoc hog iftén megé2ofshq én
tanaalomat (32) Tý èz eyiél a kapvn
allatoc 7 èn ki mégéc én Ab2ámal 7
imadkoziatoc hog mikét mondottatoc
hog az 9t napocban nézié vr 9nepét
If2lt (33) Nem ked hog tv mégtuda-
koziatoc én dolgomon 7 miglén meg-
izénendem týnécem femmi égèb én
éztém né légen hané lac ymadfag
mý v2öchoz ifténkhqz (34) Es monda
néki Ozyas Iudanac fèidélmé Men
békéféggl 7 vr legé te véléd m̄vällén-
se[fe]gonknç gozdélmébè Es még-
fodoluá élmenénç/ ix

[k] **K**Ic élménén Iudit béméuen
9ymadkozo hélèzé 7 oltézec
ciliciomba vète hamut 9 feiezé. 7
letéziézté 9ma9at v2nac Vnu9tq v2hoz
môduá (2) V2am én atánac Simeonac
iftén ki adal ának tq2t az idégnékk-
nec olta9aza2a kic 9 fe2tezétfesse-
gecbé t29c voltanac 7 me9mèzeitè-
lèneitettéec a zýznç fo2lokat galaz-
batba (3) 7 adad 9némbeziékét ragad-
batba 7 9 fiokat fo9fagba 7 9 mendz
ragadozatokat ozta9ba te zolgaidnac
kic hazaguttac te hazagodat kékélc
tégedét én v2á iftén fègeh ennè-

exterminati sunt ab exterminatore
et a serpentibus perierunt. (26) Et
nos ergo non ulciscamur nos pro
his, quæ patimur, (27) sed reputan-
tes peccatis nostris haec ipsa sup-
plicia minora esse, flagella Domini,
quasi servi Domini, qui corripimus, ad
emendationem, et non ad perditionem
nostram evenisse credamus. (28) Et
dixerunt illi Ozias et presbyteri:
Omnia quæ locuta es, vera sunt, et
non est in sermonibus tuis ulla repre-
hensio. (29) Nunc ergo ora pro nobis,
quoniam mulier sancta es, et timens
Deum. (30) Et dixit illis Iudith: Sieut
quod potui loqui, Dei esse cognoscitis,
(31) ita, quod facere disposui, probate,
si ex Deo est, et orate, ut firmum
faciat Deus consilium meum. (32) Sta-
bitis vos ad portam nocte ista, et ego
exeam cum abra mea: et orate, ut,
sicut dixistis, in diebus quinque re-
spiciat Dominus populum suum Israel.
(33) Vos autem nolo, ut scrutemini
actum meum, et usque dum renuntiem
vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro
me ad Dominum Deum nostrum.
(34) Et dixit ad eam Ozias princeps
Iuda: Wade in pace, et Dominus sit
tecum in ultionem inimicorum no-
strorum. Et revertentes abierunt.

Quibus abscedentibus, Iu- C. IX.
dith ingressa est oratorium
suum, et induens se cilicio, posuit ci-
nerem super caput suum, et proster-
nens se Domino, clamabat ad Domi-
num dicens: (2) Domine Deus patri
mei Simeon, qui dedisti illi gladium
in defensionem alienigenarum, qui
violatores exstiterunt in coinquina-
tione sua, et denudaverunt femur
virginis in confusionem, (3) et dedisti
mulieres illorum in prædam, et filias
illorum in captivitatem, et omnem
prædam in divisionem servis tuis,

¹ Az utolsó é előbbi 9-ból való igazítás, a m̄g pedig utólag van az eg fölre írva s jellel e helyre utalva.

30 kem èn vzam iftènem || fégék ènnèkem զzuègnç (4) Mét te töttéd az èlögélikèt և azokat azoc vtan gondoltad և az lot mellèt te [gondoltad] akaztal (5) Mezt mend te vtaid [igazac] kézéc և te itelétdét te ildomofagodban zezzettéd¹ (6) Nézièd ma az Affizifoknac zallaſit mikét tahat mélto löttöl latnod az Egipomiaknac zallaſit mvdýn te zolgaid vtan feguèzkédúe futnakuala · bizuaioc zékèzècbé և զluagocba և hadakozoknac fokaſfagiba (7) De nézèl զ zallaſokz և fététfegéc · mégfaaztac okét (8) զlaſokat mélfsgéz taſtamg և vizéc be fédéztec okét (9) Vzam ig legénç èzéc և kic biznac զ fokaſfagocba և զ zékèzècbé և զ² Es զ niločba և զ zuáciocba dilékéndç (10) և nem tuggac mét tenén maǵad vag mv vzoc iftènç ki meǵtözz hadakat kézdéttolfoğuā և vr te nékéd³ neuéd (11) Émellédfel te kazadot mikét kézdéttol foguan և te téhétfegédben éhèd lé azoknac téhétfegékét [Efec] Efféc le զ èzéieć te hazagban kic igézic maǵokat mégfézétféztétni te fcetédet և mégfézétféztétni te neuédnc hailakat te fcetédezt leéitén[i]te զ tözebèn te oltazodnac zazuat (12) Tegéd vzam hog զ tulaidon tözeüel vagattaffec el զ kéuélfegé (13) fogattaffecmäg èn bënnm զ zéménç tözebèn և vzeiédmg otét èn zëzélmèménç aiakbol/ (14) Ag ènnèkem alhatatoffagot èn lkékmènbn hog mégutallä azt և զ téhétfegét hog élfözdeham azt (15) Mezt te neuédnc èmlékezétè lézen mikor nmbeinç||

31

I u d i h

kézè le éitendi զtét (16) Mét vzam te èzod nem fokaſfagban wagon fem louaknac èzéiebèn te akazatod · fem kéuèleç nem kélléttèc te nékéd kézdéttolfoğuā · de alazatofoknac և eg-

qui zelaverunt zelum tuum, subveni, quæso te, Domine Deus meus, mihi viduæ. (4) Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est, quod ipse voluisti. (5) Omnes enim viæ tuæ paratae sunt, et tua iudicia in tua providentia posuisti. (6) Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitidine bellatorum. (7) Sed aspexisti super castra eorum, et tenebrae fatigaverunt eos. (8) Tenuit pedes eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos. (9) Sic fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, (10) et nesciunt, quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi. (11) Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua; cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et deiicere gladio suo cornu altaris tui. (12) Fac, Domine, ut gladio proprio eius superbia amputetur: (13) capiatur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis meæ. (14) Da mihi in animo constantiam, ut contemnam illum, et virtutem, ut evertam illum. (15) Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminæ deiecerit eum. (16) Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua, nec superbi ab initio placuerunt tibi; sed humilium et mansuetorum semper tibi

¹ A d l-ból van igazítva.² Utána egy negyed sornyi hézag.³ Az é ból való igazítás.

vägouèknèc onzollatta kellét tenèked mèdžkor (17) Ménéknèc ifténè vizéknç tèzétpio · z mèden tèzemtètéknc vza halgafm̄g èngemét nauolaft onzollot z te iżgalmassagodba bizot (18) Èmlékkézielm̄g v2am te tèstamétonmodzol · z ag ígett èn zamba z èzofehèdm̄g a tanałot èn zvùembèn hog te hazad te scételétekbén mazaggomé́g (19) Es mèdž nèmzètèc mégéfmèziec mét te vag iftén z nīl égèb tollédtol mégualua/ x

[1] **L**ot kéd mvdøn mégzöt volna vuyltén v2hoz felkélé ahélböl kibén fékotuala letèzièzkéduén v2nac élöttö / (2) Es hiua 9 Abzaiat z lezalla phazaba lé vête aciliciomot z le vête 9 oznièg fegnç zuhaiat · (3) z mégmosfa 9 tèftet · z mégkènè 9 magat mètölo iob mizzaual¹ z mégvalagata 9 feienç hajat z vête suuègt 9 fèiebè · z oltozéc² 9 dzagalatö zuhaiba · z 9 labait oltoztete zép fauzkal z venuén 9 iogianac oltozètit z liliomokat z higékèt z güzökèt z 9 menden oltozetiùl mégékéfeite omagat (4) Kinc es vr ada fénéfsegét mezt mèd èzezzes ném bélendéfsegböl dè iozagbol 1vguala Azét vr es èzépfegét 9benné mégzéléseitè hog mòdhatatlan ékéfseggél mendénec zémèy elot tèccikuala (5) Es vg vête 9 Abzaiaza boz-32nac tómlojet | z olainac édénét z ígen zeptiztafegy liztét z pažebol lot étkékét z kénézékét z lafitot z él èzéde (6) Es mikö iutotuolna a važofnac kapuiaza léléc Ozyaft z a [papokat važuā] važofnac papit važuan (7) Kic mikor lattakuolna otet mégyeduén igén ludalkodac 9zépfégét · (8) dèmaga fëmin nem këzdéc otet élèzéttéc mèni mòduan Mv atáknac ifténè aggon te nèkèd malaztot z te zvùednc mèden tanałat 9 èzéieuél èzofehèm̄g

placuit deprecatio. (17) Deus cœlorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia præsumentem. (18) Memento, Domine, testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corroborata, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat, (19) et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, et non est alius præter te.

Factum est autem, cum C. X. cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad Dominum. (2) Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis suæ, (3) et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitatis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumsitque dextraliola, et lilia, et inaures, et annulos; et omnibus ornamentis suis ornavit se. (4) Cui etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat; et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. (5) Imposuit itaque abræ suæ ascoporam vini, et vas olei, et polentam, et lapates, et panes, et caseum; et profecta est. (6) Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et presbyteros civitatis. (7) Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. (8) Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui

¹ Sor vége; a ual utólagos igazítás lapszélen a harmadik kéztől.

² A második 9 igazítás é-böl.

z diùlèkéggèc te raitad Ižlm z legén te nèuèd fcenteknç z ígazaknac za-maba (9) Es mōdanac azoc kic ot al-nakuala mēd egzoual légé légén (10) Iudith ked v2at imaduā altal ménè a kapukon 9 z 9 Abzaia/ (11) Löt ked mikor lézallana a hég2ol naptamadat èllèn éléibé kélénç nèki az Affizion-socnac¹ kémec z mégtáztac qtét mōdu-an honnat ioz auág houa még (12) ki félélè az Ébèzéc laña vagoc azét futec él èn 9 o2caioc élöl mězt iquèn-donç éfmèzém hog nèktéc adaffanac fožlatba azezt hog megvtalanac tý-tökét nem akazac 9nkeiekén 9n ma-gokat mégadnioc hog i2galmassagot lénél[en]t[er]t[er]zémeltéc élöt(13)ez okezt gondolam èn benné módua Elmégec Olofe2nés feiedélm o2caiahoz hog ié-léLém nèkie 9 titkokat z mégmutsaf-fam ãnac minémø béménéttél megbisz-hatna 9kèt vghog egfe2fiv se èfse le 9 ||

33

Iudith

fèzégeböl (14) Es mikor a fe2fiac hal-lottakuolna 9 igeit nèzikuala 9 o2-cciat z rémölét vala 9 zémècbén mét iügen 1udalkoggakuala 9 zépfeget (15) z mōdanac 9nèki Megta2tottad te lelkedét azét mét illétén tanal.öt lél-tél hog le zallanal mý v2óchoz (16) Azt ked tuggad mét mikor allädaz 9 zémélè élöt iol tèzé te nékéd z ige dzaǵalat9 léz 9zvúebén z viuec qtét Olofe2nèsnç hailakaba z 9nèki 9ng-hizdétéc qtét (17) z mikor allotuolna 9 o2caia élöt légettan mégfogattatéec 9 zéméibén (18) Es mōdanac nèki 9 vitézi Ki vtalla9g èz hebézéknèc népét kic il iğén ékés nèmbeíékét val-nac hog èzekézt meltä 9 èllénec ne vyonec (19) Es vg Iudit latuā Olofe2-néft vlétté 9² zékibén² kivala ba2-

cordis sua virtute corroboret, ut glo-rietur super te Ierusalem, et sit nomen-tuum in numero sanctorum et iusto-rum. (9) Et dixerunt hi, qui illuc erant, omnes una voce: Fiat, fiat. (10) Iudith vero, orans Dominum, transivit per portas ipsa et abra eius. (11) Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurserunt ei ex-ploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis? (12) Quæ respondit: Filia sum Hebræorum: ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod contempnentes vos, nolu-erunt ultiro tradere seipso, ut in-venirent misericordiam in conspectu vestro. (13) Hac de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernisi, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi, quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. (14) Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. (15) Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam eo, quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. (16) Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad ta-bernaculum Holofernisi, annuntiantes eam. (17) Cumque intrasset ante fa-ciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. (18) Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contem-nat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos de-beamus? (19) Videns itaque Iudith Holofernem sedentem in conopœo,

¹ A nac fölül beszűrt igazítás a harmadik kéztől.² E két szó az először üresnek hagyott közbe utóbb van beírva a harmadik kéztől.

fonbol τ a $\bar{z}$ abol τ Smazagdofbol τ d $\bar{z}$ a $\bar{g}$ alat $\bar{z}$ kouécbol zotétét (20) τ mikó $\bar{g}$ o $\bar{z}$ caiaza tékéteuolna / ymada otét létéziéztuén magát a · f $\ddot{o}$ ldzé τ feléméléc otét olofe $\bar{z}$ nésfnç zolgay $\bar{g}$ v $\bar{z}$ oc pa $\bar{z}$ oluan/

[t] **T**Ahat olofe $\bar{z}$ nés monda néki I-|xj gaz élméij lég τ né aka $\bar{z}$ y felnéd te zvuédbén mét èn fonha nem [aka $\bar{z}$ ta] a $\bar{z}$ tottá az èmbéz $\bar{z}$ nç ki aka $\bar{z}$ t Nabuhodonozoz[nac] kizalnac zolgálni (2) A te népéd ked ha éngejt mégnem vtaltuolna né èméltem volna èn k $\bar{z}$ émét a $\bar{z}$ za (3) Ma ked mögadme $\bar{z}$ én-néké miokézt iottél lég él azoctl τ

34 kellétét tenéked || hog mv hozianc iottél (4) Es monda Iudit végéd te zolgalo lañodnac ígeit · mét ha k $\bar{z}$ uétendé te zolgalo lañodnac ígeit · vr t $\bar{z}$ kellétés dolgóz tézen te véléd · (5) mét él Nabuhodonozor f $\ddot{o}$ ldnç kizala τ él $\bar{g}$ èzéi mél te bennéd vagó mend $\bar{z}$ t $\bar{z}$ uél $\bar{z}$ gó lélkécnç mégf $\bar{z}$ eddéf $\bar{z}$ e. mezt ném $\bar{z}$ ac èmbéz $\bar{z}$ c zolgálnac [tenéked] $\bar{z}$ anac te miattad D $\bar{z}$ e m $\bar{z}$ onc vadi es èngédnç $\bar{z}$ anac · (6) mét te èl-médnç ildomoffaga méghidéttetic m $\bar{z}$ d $\bar{z}$ n $\bar{z}$ ézétknç τ mégiéltetét m $\bar{z}$ d èz világnac · mezt $\bar{z}$ ac tenen magád vag io τ hatalmas $\bar{g}$ mend $\bar{z}$ o $\bar{z}$ zagaban · τ te f $\bar{z}$ gedélmédt m $\bar{z}$ den vidé-kécnç p $\bar{z}$ ikaltatic (7) Az es iélén vagó m $\bar{z}$ llét Achior b $\bar{z}$ éllét · Az es tuduan vagó m $\bar{z}$ llét néki pa $\bar{z}$ ololtal ipni (8) Mezt iélén vagon hog mv v $\bar{z}$ onckat ig v $\bar{z}$ ettuc b $\bar{z}$ n $\bar{z}$ ckél hog pa $\bar{z}$ an $\bar{z}$ oltuolna $\bar{g}$ p $\bar{z}$ phetay miat $\bar{z}$ anepnç hog èladna otét qb $\bar{z}$ niézt · (9) τ métug-gac If $\bar{z}$ l fiay hog $\bar{g}$ v $\bar{z}$ okat ifténékét v $\bar{z}$ ettéc te f $\bar{z}$ elémédt praitoc vagó · (10) Annac f $\bar{z}$ élté èhség es megfoglalta okét · τ viznç aziu $\bar{z}$ agaiezt imaz ahal-lottac k $\bar{z}$ ibé zamlaltattac · (11) Èz vtan azt zezzic hog qba $\bar{z}$ mokat még- $\bar{z}$ olléc τ azoc v $\bar{z}$ ézt igac m $\bar{z}$ ig · (12) τ $\bar{g}$ v $\bar{z}$ oknac f. segít [bvzaban bo $\bar{z}$ ban] m $\bar{z}$ llékét vr pa $\bar{z}$ ololt bvzaban bo $\bar{z}$ ban τ olayban né illétni · èzekét gondol-

quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum, (20) et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prostrans se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, iubente domino suo.

Tunc Holofernes dixit ei: **C. XI.** Aequo animo esto, et noli pavere in corde tuo, quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi. (2) Populus autem tuus, si non contemisset me, non levasssem lanceam meam super eum. (3) Nunc autem die mihi, qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi, ut venires ad nos? (4) Et dixit illi Iudit: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. (5) Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, et vivit virtus eius, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium, quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestiae agri obtemperant illi. (6) Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, et indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinceis prædicatur. (7) Nec hoc latet, quod locutus est Achior: nec illud ignoratur, quod ei iusseris evenire. (8) Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. (9) Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum, filii Israel, tremor tuus super ipsos est. (10) Insuper etiam fames invasit eos et ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. (11) Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum: (12) et sancta Domini sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, et oleo, hæc cogitaverunt impendere, et volunt consumere, quæ nec manibus

ta tenni / τ èzékèt aka²iac mégtokél-
léní méllekét kékéccél sem kel illét-
niek¹: Aze²t me²t èzekèt tezic bizon
az hog vèzedélmé adatnac //

35

Iudith

(13) kit én te zolgalo lanod mégel-
mè²uém élutéc otollöc / τ èzézté én-
get vr èzékèt nékéd méghidétné (14)
Mét én te zolgalo lanod ma ith te
nalad es iftén tiztélém bo²lom τ ki
mégén te zolgalo lanod τ ymadom
iftén (15) τ mégmonga ènnéké mý-
don mégaggagya obvnyökèt onékic τ iqué
méghidétem tenéked · vghog én Izlm
kozépi altal vizléc tégedét Es mend
Ifzl népét vallod miket aiohokat
kienc² nílén paztoza · τ négat² rae
eb² [eg] es te · ellénéd / (16) me²t èze
mégmondattattac ènnékem iftén² il-
domosfa²gabol (17) Es me²t iftén meg-
hazagut azok²a èzéztéttém én èzekèt
méghidétné te nékéd (18) Mend èz
igéc ked källétén² Olofe²nés elot · τ o
gég²méki elot · τ ludalkodnakvala obol-
nlefégn · τ módnakuala eggie masifik-
nac (19) níl illén némbei földön ze-
melbén zépfégbén τ vgekn² èztelmé-
bén (20) Es mōda annac Olofe²nés
Iolt²tt² iftén ki èzéztét tégedet annép
elot · hog te adnad azt mykézéincb²³
(21) Es me²t io te igézötéd · ha te
ifténéd azt tündi ènnékem én ifténém
es lezen τ te nag lez Nabuhodonosor
hazaban τ nêuéztetic te nêuéd mēd²
foldó//

[t] **T**Ahat pa²arola 9- | C a p i m x i j
tét bē[vinni]⁴ menni⁵ hol vét-
tettén² vala 9 kenli · τ pa²anrola oth
lakozni qtet · τ me²gezzec mi adatnac
onéki ovéndéggéfegébol · (2) Kinç félélé
Iudith τ monda Ma nem éhétém azoc-
bol méllekét pa²arolz nékem adatni

deberent contingere: ergo quoniam
hæc faciunt, certum est, quod in per-
ditionem dabuntur. (13) Quod ego an-
cilla tua cognoscens, fugi ab illis: et
misit me Dominus, hæc ipsa nuntiare
tibi. (14) Ego enim ancilla tua Deum
colo, etiam nunc apud te, et exiet
ancilla tua, et orabo Deum, (15) et
dicet mihi, quando eis reddat pec-
catum suum, et veniens nuntiabo tibi,
ita ut ego adducam te per medium
Ierusalem, et habebis omnem populum
Israel, sicut oves, quibus non est pa-
stor, et non latrabit vel unus canis
contra te: (16) quoniam hæc mihi dicta
sunt per providentiam Dei. (17) Et
quoniam iratus est illis Deus, hæc
ipsa missa sum nuntiare tibi. (18) Pla-
cuerunt autem omnia verba hæc coram
Holoferne, et coram pueris eius, et
mirabantur sapientiam eius, et dice-
bant alter ad alterum: (19) Non est
talis mulier super terram in aspectu,
in pulchritudine et in sensu ver-
borum. (20) Et dixit ad illam Holo-
fernes: Beneficit Deus, qui misit te
ante populum, ut des illum tu in ma-
nibus nostris: (21) et quoniam bona
est promissio tua, si fecerit mihi hoc
Deus tuus, erit et Deus meus: et tu in
domo Nabuchodonosor magna eris, et
nomen tuum nominabitur in universa
terra.

Tunc iussit eam introire, C. XII.
ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illic manere eam, et
constituit, quid daretur illi de convi-
vio suo. (2) Cui respondit Iudith, et
dixit: Nunc non potero manducare
ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne

¹ A t fölül beszűrt igazítás.

² Sor elején lapszáli igazítás a harmadik kéztől.

³ A c az n fölé írt igazítás.

⁴ Az n utolsó szárán is van egy pont.

⁵ Egy szárával több van húzva.

hog ne iøyion én reiam vétkezét azoc-
36 bol ézém keď mellékét hoztam || én ma-
 gānac (3) Kinç olofe2nes mōda ha meg-
 fogatkozandnac nékéd èzec mellékét
 véléd hoztal Mit tézönc te nékéd (4) Es
 monda Iudit El te lélkéd én v2ā mét
 te zolgaló lajod nem kolti él b èze-
 két a mēd¹ miglén iftén tégé èzekét
 én kékembér mellékét gondoltam Es
 bēuiuéc otét 9 zolgay a · hailacban
 kibé[n] pa2ālolta[m] vala · (5) 7 mi-
 don béménè kékétezec hog zabadfaág
 adatnéc² qneki eyiel 7 villamodat
 elöt kimenni ymad[faág]kozni 7 v2at
 onzollani (6) Es pa2ālola qhailaka
 qzizoinq hog miket kékétnec ki ménè
 7 béménè 9 ifténét ymadni ha2ō na-
 pocban (7) Es ki mégen vala eyiecbén
 Betulianac völgebè 7 megmofdikuala
 a viznq fo22afá[bá] (8) 7 hog felme-
 gen vala ymaggauala Ifz̄l v2at iftén-
 ét hog vifelné 9 vtat 9 népénq meǵ-
 zabadolafaza/ (9) Es béménén lako-
 zikuala a hailacban miglén 9 étkét
 venné éstué (10) Es lón négéd napō
 Olofe2nes tón nag vèndégléget 9 zol-
 gainac · 7 mōda vagao mēddönq Men-
 nél 7 kizlélled az eber némbeziét hog
 qkeien èngéggén lakozni én vélém (11)
 Mezt éktélen az Affiziosoknal hog
 némbezi müélkeduén mēgménaffé a ·
 fezfiat hog a2tatlan ménen él 9 tólló
 (12) Tahat béménè Vagao Iudit hoz
 monda Ne altalla io lan bémétét³ én
 v2amhoz hog tizteltéfféc 9 o2caia elöt
 7 egec 9vélè 7 igéc bo2t vigafaggal
 (13) Kinç Iudit félélè Ki vagoc én
 hog èllénè mōgac ||

37 Iudith

én v2ānac · (14) mēd³ amél io lezé
 qzéméi elöt tézém Valami keď qneki
 kékétnec az ènnékém igé io lézén
 én élétémq mēd³ napibá (15) Es fel-
 kélè 7 mēgoltzttété qmaǵat 9zuha-

veniat super me offensio: ex his
 autem, quae mihi detuli, manducabo.
 (3) Cui Holofernes ait: Si defecerint
 tibi ista, quae tecum detulisti, quid
 faciemus tibi? (4) Et dixit Iudith:
 Vivit anima tua, domine meus, quo-
 niam non expendet omnia haec ancilla
 tua, donec faciat Deus in manu mea
 haec, que cogitavi. Et induxerunt
 illam servi eius in tabernaculum, quo
 præceperat. (5) Et petuit, dum intro-
 iret, ut daretur ei copia, nocte et ante
 lucem egredi foras ad orationem, et
 deprecandi Dominum. (6) Et præce-
 pit cubiculariis suis, ut sicut placeret
 illi, exiret et introiret ad adorandum
 Deum suum, per triduum; (7) et exibat
 noctibus in vallem Bethuliæ, et bap-
 tisabat se in fonte aquæ. (8) Et ut
 ascendebat, orabat Dominum Deum Is-
 rael, ut dirigeret viam eius ad libera-
 tionem populi sui. (9) Et introiens,
 munda manebat in tabernaculo, usque
 dum acciperet escam suam in vespere.
 (10) Et factum est, in quarto die
 Holofernes fecit cœnam servis suis,
 et dixit ad Vagao eunuchum: Wade,
 et suade Hebræam illam, ut sponte
 consentiat habitare tecum. (11) Fœ-
 dum est enim apud Assyrios, si femina
 irrideat virum agendo, ut immunis
 ab eo transeat. (12) Tunc introivit
 Vagao ad Iudith, et dixit; Non ve-
 reatur bona puella introire ad do-
 minum meum, ut honorificetur ante
 faciem eius, ut manducet cum eo, et
 bibat vinum in iucunditate. (13) Cui
 Iudith respondit: Quae ego sum, ut
 contradicam domino meo? (14) Omne,
 quod erit ante oculos eius bonum et
 optimum, faciam. Quidquid autem illi
 placuerit, hoc mihi erit optimum
 omnibus diebus vitæ meæ. (15) Et sur-
 rexit, et ornavit se vestimento suo,

¹ Értsd: él mēd èzekét stb.

² Az é a-ból van kiigazítva.

³ Az é è-ból való igazítás.

iaual · 7 bèmeuén allapéc 9 ozaia elot
 (16) olofe2nefnç ked zvüp mézgégét-
 tötéec / Mezt vala égedoço 9 keuafaga-
 ban (17) Es módá néki olofe2nès igal
 ma 7 égl viágafagban mét malaztot
 leltél èn élöttém (18) Es módá Judith
 izô v2ā mezt ma felmagaztatot èn
 lélkém èn élétémn mend3 napi felét
 (19) Es véué 7 iuec 9 élottó azocbol
 mellékét kézeítetuala onéki 9 zolga-
 loia (20) Es olofe2nès vig lón phoziaia
 7 igén foc bozt iuec · ménéiet gélété-
 [néc]bén egnapon sonha nē ituala/
 Capim xijj

[h] **H** Og ked éftuè lón fiéténç ozol-
 gai ozallafozka · 7 bérékézté
 Vagao ahailaknac aitait 7 elméné (2)
 Valanac ked mend mégfa2attac a
 boztol · (3) 7 Iudit on maga vala ahai-
 lakban (4) Valobizon olofe2nès fekzén
 vala az agban igén nag rézéfféggel
 elbagadvan (5) Es monda Iudit gla-
 nanac hog kvn allana ahailaknac ai-
 taia elot 7 o2iznë (6) Es allapéc Iudit
 az ag élöt ymadkozú kön hullafoc-
 kal 7 aiakinac mozgásial uédéffeg-
 bén (7) módua Tokelmég éngemt v2ā
 Ifzlnç ifténè 7 éz vdóbén nézy èn
 kékéimnç mvuélkedétizé hog mikét
 fogattad te va2osodat Izlmét emél-
 38 lédfel · 7 ézekét mellékét || hiuē te
 miattad lühétni mégtökéllém (8) Es
 mikó ézekét módottauolna vécép az
 ozlophoz mél vala 9 aga2kaianac fée-
 nel · 7 9 t2rét ki a2za kótuén fuǵuala
 mégoda (9) Es mikoron ki vottó volna
 azt ragada qfieienç vftokéét 7 módá
 V2am iftén tókelmg éngemét èz vdó-
 bén (10) 7 kétcer lapa qnákat 7 él-
 mèteué 9¹ 9 feiet 7 élueué 9 o2 iégét
 az ozlopokzol 7 bélé takaza 9 t2ténç
 t2fokéét (11) Es kéküs vtan ki méné ·
 7 ada olofe2nèsf feiet 9 zolgalo la-
 nanac · 7 pa2anlola hog èzézténé azt
 9 fakiaba (12) Es mend kétten kimé-
 nenç 9 zokafoc zezét mōnal ymad-

et ingressa stetit ante faciem eius.
 (16) Cor autem Holofernis concussum
 est, erat enim ardens in concupiscentia
 eius. (17) Et dixit ad eam Holofernes :
 Bibe nunc, et accumbe in iucunditate,
 quoniam invenisti gratiam coram me.
 (18) Et dixit Iudith : Bibam, domine,
 quoniam magnificata est anima mea
 hodie præ omnibus diebus meis. (19) Et
 accepit, et manducavit, et bibit coram
 ipso ea, quæ paraverat illi ancilla eius.
 (20) Et iucundus factus est Holofernes
 ad eam, babitque vinum multum nimis,
 quantum nunquam biberat in vita sua.

Ut autem sero factum C. XIII.
 est, festinaverunt servi illius
 ad hospitia sua, et conclusit Vagao
 ostia cubiculi, et abit ; (2) erant autem
 omnes fatigati a vino, (3) eratque Iu-
 dith sola in cubiculo. (4) Porro Holo-
 fernes iacebat in lecto, nimia ebrietate
 sopitus. (5) Dixitque Iudith puellæ
 suæ, ut staret foris ante cubiculum,
 et observaret. (6) Stetitque Iudith
 ante lectum, orans cum lacrimis, et
 labiorum motu in silentio, (7) dicens :
 Confirma me, Domine Deus Israel, et
 respice in hac hora ad opera manuum
 mearum, ut, sicut promisisti, Ierusalem
 civitatem tuam eregas, et hoc, quod
 credens per te posse fieri cogitavi,
 perficiam. (8) Et cum haec dixisset,
 accessit ad columnam, quæ erat ad
 caput lectuli eius, et pugionem eius,
 qui in ea ligatus pendebat, exsolvit.
 (9) Cumque evaginasset illum, appre-
 hendit comam capitis eius, et ait.
 Confirma me, Domine Deus, in hac
 hora. (10) Et percussit bis in cervicem
 eius, et abscidit caput eius, et abstulit
 conopœum eius a columnis, et evolvit
 corpus eius truncum. (11) Et post pu-
 sillum exivit, et tradidit caput Holo-
 fernes ancillæ suæ, et iussit, ut mit-
 teret illud in peram suam. (12) Et
 exierunt due secundum consuetu-

¹ Sor vége.

faǵza · ⁊ altal ménéc a zallaſokat ⁊ mègkézolée a volgét Iquénę a va2ofnac kapuiaza (13) ⁊ mōda Iudit mèzzol a var ɔzizoknę Niffatoemg aka-pukat mét myuélönc vagó iftén ki nag tèhètfégét tot Ifzlbén (14) Es /mikor/ löt¹ hallottakuolna afezfiac ɔ zauat · hiuac a va2ofnac papit (15) ⁊ mēd ɔhozia fvstanac a kùsdédtol foguā² mēd annaggielan · mét nē rêméllikuala iimar ɔ³ nèki megiötöt (16) Es vilagokat goituan mēd ɔhozia gylékézenę O ked felméné maǵafb hélzé pa2arola iéndeffeget leni · ⁊ mýdön mēd vèztéglétténę volna (17) mōda Iudit Dilézietec mý vzonc iftén ki nē hattamg ɔbèle rêmékédököt (18) ⁊ èn bennę ɔ zolgalo laianabán bétoltottó ɔ i2galmaſſagat mellét ígezt Ifzl ||

39

I u d i t h

hazanac ⁊ megolyó éz eyièl èn kè-zémbén ɔnénepenç èllénfégét (19) Es ki véuen a · ſabcol olofeznéc⁴ fejet még-mutata azoknac móduan Ime Affiziofoc vitéze ſeidélménç olofeznéfnç feiè ⁊ ime ɔ or iègè kibén vluala ɔ rézégfégebén hol némbezinç kèzé miat meguezé otet mý v2oc ifténęc (20) Él ked mý v2oc ifténęc mét ɔ Angala mègozizot ènget innét éléménettém es · ot lakattam es ⁊ onnat idé fozdolattam/ Es nē hagot vr ènget ɔzol-galo laňat mègfeztéztétné dè býnnç feztézétfégenélkul hiutmeg ènget tv ɔzollétéc ɔ gozodélmében · èn el zaladaſomon ⁊ tv mègzabadolastokon (21) Vallatoc mēd mèzt io mezt ɔzocke ɔi2galmaſſága (22) Mèdénéc ked y-maduā v2at mondanc ɔnèki Aggon mèg tégedet vr ɔ tèhètfégébén · ki te miattad fémie val[az]toztatta mý él-

¹ Értsd : Es löt mikor stb.² Utólag beszűrt sorközi igazítás a harmadik kéztől.³ Fölül közbeszűrt igazítás a harmadik kéztől.⁴ olofez sor végén.

dinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. (13) Et dixit Iudith a longe custodibus muro-rum : Aperite portas, quoniam nobis-cum est Deus, qui fecit virtutem in Israel. (14) Et factum est, cum audis-sent viri vocem eius, vocaverunt presbyteros civitatis. (15) Et concur-rerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum, quoniam sperabant, eam iam non esse venturam. (16) Et accidentes luminaria, congyraverunt circa eam universi; illa autem ascen-dens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes ta-cuissent, (17) dixit Iudith : Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se, (18) et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel, et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. (19) Et proferens de pera caput Holofernisi, ostendit illis, dicens : Ecce caput Holofernisi prin-cipis militiae Assyriorum, et ecce conopœum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum fe-mininæ percussit illum Dominus Deus noster. (20) Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus eius et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde hoc revertentem, et non per-misit me Dominus ancillam suam coinqinari, sed sine pollutione pec-cati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. (21) Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sacerdolum misericordia eius. (22) Uni-versi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam : Benedixit te Domi-nus in virtute sua, qui per te ad

lénfeginkét/ (23) Valobizo Ozyas Ifzln
nepén feiedelmé mód a qnèki Aldot
vag te leanom a felléges vr ifténtol
médz némbeziéc felét foldet (24) Al-
dot vr ki tèzeiétté menét z foldet ki
èzéztet tégedet [küldöt] mvléllénféginc
feiedelmé fénç fèbeibé. (25) mezt
ma te neuèd vg magaztatic fel. hog
embézec zaiabol nem mégen el [di] te
dilézéted kic vr tèhetfegé[c]zgol ém-
40 lèkézoc lèndnq || qzocke. kikét nem
èngéttel te lelkédnq te némzétdnq
gétzélmékézt z tqzodélmékézt Dè
fègelléttel Azołatnac mv ifténqnknq
zémélè élöt (26) Es mód a mèd anép
légén legen (27) Valobizon Achior
iqug¹ hiuattuan z monda nèki Iu-
dith Ifzlnq [vza] ifténè kinç te ta-
nofaqt adtal hog dyadalmaz[ih] q
éllénfegizq o a mèd hvtolénekñ
feiet èlmétü èz eyièl èn kèzémben
(28) hog megbizonéhad mezt vg vagon
Ime olofeznefnec fèiè ki q kieuelfé-
génç vtalatoffaágaban mégtutala Ifzlnq
ifténét. z téged halallal fénégét vala
módúa Mvdón mégfogattatandic If-
zlnq népè tqzérl pazaníollon altal
gakni te [lélkedet] oldalidat (29) Lat-
uan kede Áchior olofèznefnq² feiet
a felémtöl gétzéttetuén lè èfec oza-
iaual a. foldzé z megbusola qlélké
(30) Mi vtan keđ zéllétét vytuolna
mèghiedelméztetéec èfec q labaihoz z
imada qtét monda (31) Aldot te. te
vzad ifténednq Iakobnac mèdз hai-
laka mezt mèden némzétbén mel te
neuèdét hallaga felmagaztatic If-
zlnq ifténè te raitad Capitulo m
tizen negé d
[m] Monda keđ Iudit mèd annepnq
Halgaffatoc èngemt atamfiajy
akaziatoc fel èfot tv kofaltokon (2)
Es lezé³ midon nap ki menénd végé
egmeden q feg- ||

nihilum redagit inimicos nostros.
(23) Porro Ozias princeps populi Is-
rael, dixit ad eam: Benedicta es tu,
filia, a Domino Deo excuso præ
omnibus mulieribus super terram.
(24) Benedictus Dominus, qui creavit
cælum et terram, qui te direxit in
vulnera capitis principis inimicorum
nostrorum, (25) quia hodie nomen
tuum ita magnificavit, ut non recedat
laus tua de ore hominum, qui me-
mores fuerint virtutis Domini in æter-
num, pro quibus non pepercisti animæ
tuæ propter angustias et tribulatio-
nem generis tui, sed subvenisti ruine
ante conspectum Dei nostri. (26) Et
dixit omnis populus: Fiat, fiat.
(27) Porro Achior vocatus venit, et
dixit ei Iudit: Deus Israel, cui tu
testimonium dedisti, quod ulciscatur
se de inimicis suis, ipse caput omnium
incredulorum incidit hac nocte in
manu mea. (28) Et ut probes, quia ita
est, ecce caput Holofernis, qui in con-
temtu superbiae suæ Deum Israel
contempsit, et tibi interitum mina-
batur, dicens: Cum captus fuerit po-
pulus Israel, gladio perforari præ-
cipiam latera tua. (29) Videns autem
Achior caput Holofernis, angustiatus
præ pavore, cecidit in faciem suam
super terram, et aestuavit anima eius.
(30) Postea vero quam resumto spiritu
recreatus est, procidit ad pedes eius,
et adoravit eam, et dixit: (31) Bene-
dicta tu a Deo tuo in omni taber-
naculo Iacob, quoniam in omni gente,
quæ audierit nomen tuum, magnifica-
bitur super te Deus Israel.

Dixit autem Iudit ad C. XIV.
omnem populum: Audite me,
fratres, suspendite caput hoc super
muros nostros: (2) et erit, cum exierit
sol, accipiat unusquisque arma sua,

¹ Az uq fölül — jel van kihúzva; úgy látszik, az író először így akarta: iqñq.

² Az utolsó e helyén először egy f lett volna; alsó fele már elmaradt.

³ Fölfül közbeszűrt igazítás a harmadik kéztől.

41

Iudith

uēzet τ mēnētēc ki [hi^{zde}] hi^ztēlēn-kēdēttēl nē hog lezallanatoc ala · dē mōnal hi^ztēlēnkedētēt tēnētēc (3) Tahat zvīkſeg lēzen hog akēmēc ēlfuffanac ϑ fēiedēlmēkēt felkoltēniec¹ via-dalza (4) Es midōn ϑ fēiedēlmēc futamādnac olofe²nēfn̄c hailakahoz τ lē-lēndic otēt nakanalkul ϑ ² vēzebē kēuēzēduēn fēlēm ēfic ϑ reiaioc (5) Es b ēfsmēzēnditēc a mvdōn³ okēt ēlfvtmioe mēnētēc azoc vtan batzon mezt vr megtjōzi azokat tylabaitoc ala (6) Tahat Achior latuā atēhētfē-
gēt mēllēt iftēn tot Ifzln̄c mēghag-
uan ϑ pogān zokasat iftēnn̄c hvn τ
mēgkōznekeze qfītmaianac hufat τ
vēttētec Ifz̄l nēpēhez τ mēd qnēzē-
tenç mazadeka mend ēmay napiglan
(7) Lēgottā ked hog napfēlkēlē fel-
akaztae olofe²nēfn̄c fēiet akofalokza
 τ egmenden fezfiv ϑ fēguēzēt veuē τ
kimenēnq nagtapogāffal τ vuolte-
fēl. (8) Kit latuā a kēmēc futamanac
olofe²nēfn̄c hailakaba · (9) Valobizon
azoc kic a hailacban valanac iq[ué]-
uénç τ a hailacenac bēmēnētēbēn la-
bockal tapognakuala felkoltēfn̄c oka-
iezt a. nughatatlafagot tudomānal
lageitakvalam̄g · hog nem a felkoltōc-
topl · dē a zozałoctol ebzēdnē fel olo-
fe²nēs (10) Mezt senki az Affizioſoc

42 tēhētſegē hailakat nem || mēziziuala
mēgnitni koltagū auag bēmēuēn (11)
dē mikor iøttēnç volna ϑ fēiedēlmi τ
az ezezl̄c τ az affizioſoc kizala fē-
zēgenēc zvētētētēl menden qzēgbī mō-
danac ahailak[nac] tažtoknac · (12)
Mēnnētēchē τ kōlētēc fel otēt mēt
az ègēzēc ki iquen olíkocbol mēzēz-
kētēnç mvnkēt viadalza rézzēztēniec
(13) Tahat bēmēnē Vagao qhailakaba
 τ allapēc a mēnēzēt élöt τ tapſolast
tōn kēzēiuēl mēt alaitauala otēt Iudit-

et exite cum impetu, non ut descen-
datis deorsum, sed quasi impetum
facientes. (3) Tunc exploratores ne-
cessere erit, ut fugiant ad principem
suum excitandum ad pugnam. (4) Cum-
que duces eorum concurrerint ad
tabernaculum Holofernisi, et invenen-
rint eum truncum in suo sanguine
volutatum, decidet super eos timor.
(5) Cumque cognoveritis fugere eos,
ite post illos securi, quoniam Domini-
nus conteret eos sub pedibus vestris.
(6) Tunc Achior, videns virtutem,
quam fecit Deus Israel, reliquo gen-
tilitatis ritu, ereditus Deo, et circum-
eedit carnem præputii sui, et appositus
est ad populum Israel, et omnis suc-
cessio generis eius usque in hodiernum
diem. (7) Mox autem, ut ortus est
dies, suspenderunt super muros caput
Holofernisi, accepitque unusquisque
vir arma sua, et egressi sunt cum
grandi strepitu et ululatu. (8) Quod
videntes exploratores, ad tabernacu-
lum Holofernisi cucurrerunt. (9) Porro
hi, qui in tabernaculo erant, veni-
entes, et ante ingressum cubiculi per-
streptentes, excitandi gratia, inqui-
tudinem arte moliebantur, ut non
ab excitantibus, sed a sonantibus Ho-
lofernes evigilaret. (10) Nullus enim
audebat cubiculum virtutis Assyri-
orum pulsando aut intrando aperire.
(11) Sed cum venissent eius duces ac
tribuni, et universi maiores exercitus
regis Assyriorum, dixerunt cubicu-
lariis: (12) Intrate, et excitate illum,
quoniam egressi mures de cayernis
suis, ausi sunt provocare nos ad
prælium. (13) Tunc ingressus Vagao
cubiculum eius, stetit ante cortinam,
et plausum fecit manibus suis; suspi-
cabatur enim illum cum Iudith dor-

¹ Első e ϑ -ból van kiigazítva.² Igazításul közbeszúrva a harmadik kéztől.³ Értsd: Es mvdōn ēfsmēzēnditēc stb.

tal alonni (14) Dè mvdon a [kong] fékony sem eg mozgafat fvléknéc èz-zélméuel foghathatna. kyzélbén vé-peç a ménézéthez.¹ z felémélén otét lata olofzénésnéc [fejét] dögét fénénélkülf 9 vézebè kieuézéduén fékenni afoldon Nag zoual vuolto fizuan z megmétélè 9uhait (15) z béméné Iuditnac hailakaba nem lelemeç otét z ki zokelléc anephez (16) z módá Eg eber nembézi galazatot töt Nabuhodonozor kizalnac hazaban Mezt ime olofeznès a. foldó fekzén z 9 feiè nü oraита. (17) Kit mikor hallottakuolna Affiziofoc b feiedélm a tchètsegnéc² mèd mégmétéléc 9 zuhaiokat z tvzhététlen remolét efec oreiaioc z igén méghabozod[na]c³ 9 élmeiec. (18) z módhatatlan vuoltes lön 9zallafoc kozépét Capitulom xv [e] ES mvdon [méd] mèd a fèzégl hal-lottaoul-||

43

Iudith

na olofeznést megnakazuā elmè z tanal. el tauozec 9tollac z lac felélémél mgindoltattac⁴ z futasnac fegedélmét véuc (2) vghog sem eg[bé] nem bezéllénè qféléuel. Dè feiec lehaituan mèdénec élhaguā èzokodnçuala az ebezectöl élzaladnioc. Kikét feguezkéduén hallottakuala 9 reiaioc ionieec élfutuan amezoc vtain z az halmok-nac 9suénin (3) Es vg Ifzil fiay latuā azokat élfutattoc lezallanac z⁵ kiz-töckel zozatlanac z nag vuolteffsl vuoltén 9 vtanoc (4) Es mét az affiziofoc né egbé⁶ gylkézué futatban ménékuala testoua ozoluan Ifzil fiay ked egfèzégbén kouétvén mendené-két kikét mèglelhétnç vala mègbétè-

mire. (14) Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, et elevans eam, vidit cadaver absque capite Holofernus in suo sanguine tabefactum iacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, et scidit vestimenta sua. (15) Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, et exsiliit foras ad populum, (16) et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes iacet in terra, et caput eius non est in illo. (17) Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt animi eorum valde. (18) Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt, (2) ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audierant, fugientes per vias camporum et semitas cœlium. (3) Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, et ululantes post ipsos. (4) Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites, filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent. (5) Mi-

¹ Az elsö è után meg van húzva a h fölös szára is.

² Értsd: Affiriosoc tchètsegenec feiedélm stb.

³ Az é a-ból van igazítva: meghabozodanac helyett mèghabozodéc.

⁴ Jellel e helyre utalt lapszéli igazítás.

⁵ Fölül közbeszúrt igazítva.

⁶ Az e è-ból van kiigazítva.

géitnē vala (5) Es Ozyas èz èztté kouéttékét Ifzlnē mēd̄z va2ofi ⁊ videki ze2ēt (6) Es vg mēd̄z vidēc ⁊ mēden va2os valaztot [fèguè2keduén] ifiakat èz èztté fèguè2keduén 9 vtānoc ⁊ vldozéz̄¹ qkét t92nē zaibanc mignem iutnanac qhata2oknac végéibē (7) Amazadeki ked kic valanac Betuliabanc béménénç az Affiziosoknac zallafib⁹ ⁊ a fozlatot mellét az [affizio] élftu affiziofoc élhattanakuala élueuēc véléc ⁊ igén mgtè2hqfölenç (8) Azoc ked kic gozoc lqtékkualna megfozdolanc Betuliaba mélle azokē valanac élueuēc véléc vg hog nē vala ap20
 44 ba2moknac ⁊ nagba2moknac || ⁊ qmēd̄z ingandoioknac zama a kifdēdtolfofogvan a nagiglan mēd megkazdagol[ta]nac 9 fozlatoabol (9) Ioachim ked a nag pūspoc iouq Izlmbol Betuliaba qmēden papiual ozuq hog latna Iuditot (10) ki mikor ki mēt volna ahoz mégaldac qtét mēd egzoual mōduan Te Izlmnēc diuosege te Ifzlnē vigasaga ⁊ te mv néponknē tiztességē (11) mēt batzon mvuélkettel ⁊ mēgè2qf9dot te zvüed̄ ⁊ azezt hog tiztafagot zè2éttel ⁊ te feziēd vtā maft nē tuttal Azét vznac kèzé megbato2eitot tegedt ⁊ azezt aldöt lez qzocke (12) Es mōda mend anép legen légén (13) Ha2mic napoeban ked lac aleg gýtethétēnç bē Ifzl népétol az affiziofoknac fozlaſi (14) Valobizō ked mēdenekét Iuditnac adanac mellēce olfezennès ma2haijanac bizonitatana lenni azabā ⁊ ezuftbén ⁊ zuhaban ⁊ gongochbén ⁊ mēden ag lēpélbén ⁊ mēdénēc nēki adattatanac annéptol (15) Es menden nēpēc qz9lnékualal nembézieckel ⁊ zvzéckel ⁊ ifiackal o2ganacban ⁊ hégédöcbén// Capitulo om xvj
 [t] TAhat Judith énèclé èz ènèkét vznac mōduā. (2) Kézgétēc vznac dobocban ⁊ énèclétec iftennç cim-

sitque Ozias nuntios per omnes civitates et regiones Israel. (6) Omnis itaque regio, omnisque urbs electam iuuentutem armatam misit post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii, quoisque pervenirent ad extremitatem finium suorum. (7) Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, et onustati sunt valde. (8) Hi vero, qui viatores reversi sunt ad Bethuliam, omnia, quæ erant illorum, attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, et iumentis, et universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad magnum omnes divites fierent de prædationibus eorum. (9) Ioacim autem, summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith. (10) Que cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri, (11) quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum: eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum alterum nescieris, ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum. (12) Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. (13) Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel. (14) Porro autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro et argento, et vestibus et gemmis, et omni supellectili; et tradita sunt omnia illi a populo. (15) Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, et virginibus et iuvenibus, in organis et citharais.

Tunc cantavit canticum
hoc Domino Judith, dicens: C. XVI.
(2) Incipite Domino in tympanis, can-

¹ Az 9 é-ból van igazítva.

balamocban Édēfdédén énèclètec vy pfalmoft annac viğaggatoc τ kaial-
latoc զնeuét (3) vr hadakat megtօz
vr / . nèuè / annac.¹ (4) Ki vèttè զza-
lafit զnèpenèc kozépétte · hog mégza-||

45   Iudith

badeitana muk̄et m̄v mēden ellēnse-
ginknēc kèze[c]b̄ol (5) Iquo Affur
ahēgecboł eżfēcfełol զ է29fēgenç so-
kaffagában · Kinç fokaffaga még-
zékèzté az azzadatokat τ զlouac bē-
fédézec a vølgékét (6) Môda hog még-
goitana èn hatazimat τ èn ifiaimat
megojné tø22èl Èn gè2mècdèdimèt
fozlatba adna τ èn zvzimèt fogfaǵba
(7) Amēdenhato vr keđ megbâta զtèt
τ ada զtèt nèmbezinç kèzebè · τ m̄g-
galaza զtèt (8) Mezt azoknac hatal-
mafa né efec le ifiaactol · sem vè2tek-
meğ զtèt kizalnac fiay · sem maǵas
o2yafoc vèttac magokat az ellén Dè
Iudit Mezazinac laňa զ o2caianac
zinebèn feitè[n]m̄g զtèt (9) Mēt lē
vèttè զ zuègßegenç zuhaiat · τ զltqz-
tètté զ magat viğafaǵnac zuhaiaba ·
Ifz̄l fiaynac viğaztalattabā (10) O
o2ciahat mégkénté kénèttél · զ haizalit
égbè kottó լiuègḡel azt mégualni (11)
Q zép fa2ui érlagadac ńanac zemèit զ
zepfēge megfoga զ [zépfégét] lélkét
Tø22èl éluaǵa զnakat (12) a pe2fayac
ígen fèlec զ alhatatoffagat τ a Me-
dofoç զ bato2fagat (13) Tahat o2dei-
tanac az Affiziofœnac zallasi mvdon
migiélennenc èn alazatofim zoiufag-
gal mégazottac (14) leanoknac fiay
meggakdoftac զkèt τ mikent ńlfuto
gè2mèkekét զtèktmeg զkèt Eluèztènç

46 a viadalban || èn v2ānac o2ciahatal · (15)
énèkét ènèklonc v2nac vy ènèkét
énèclonc m̄v iſtèn̄yknç (16) Adonay
vr iſtèn nag vag te τ fénés te tèhèt-
fegédbèn τ kit fenki megn̄ gozhét
(17) Te nèkèd zolgallon te mēden tè-
zemptéted · mezt mondottad τ lottèn
èzèztèttèd te zèllètedet τ tèzemptétn

tate Domino in cymbalis : modulamini
illi psalmum novum, exaltate, et in-
vocate nomen eius. (3) Dominus con-
terens bella, Dominus nomen est illi.
(4) Qui posuit castra sua in medio
populi sui, ut eriperet nos de manu
omnium inimicorum nostrorum. (5) Ve-
nit Assur ex montibus ab aquilone
in multitudine fortitudinis suæ, cuius
multitudo obturavit torrentes, et equi
eorum cooperuerunt valles. (6) Dixit
se incensurum fines meos, et iuvenes
meos occisurum gladio, infantes meos
dare in prædam, et virgines in cap-
tivitatem. (7) Dominus autem omni-
potens nocuit eum, et tradidit eum in
manus feminæ, et confudit eum.
(8) Non enim cecidit potens eorum
a iuvenibus, nec filii Titan percu-
serunt eum, nec excelsi gigantes op-
posuerunt se illi: sed Judith filia
Merari in specie faciei sue dissolvit
eum. (9) Exuit enim se vestimento
viduitatis, et induit se vestimento
lætitiae in exultatione filiorum Israel.
(10) Unxit faciem suam unguento, col-
ligavit cincinno suos mitra, ad deci-
piendum illum. (11) Sandalia eius ra-
puerunt oculos eius, pulchritudo eius
captivam fecit animam eius : amputa-
vit pugione cervicem eius. (12) Hor-
ruerunt Persæ constantiam eius, et
Medi audaciam eius. (13) Tunc ulula-
verunt castra Assyriorum, quando ap-
paruerunt humiles mei, arescentes in
siti. (14) Filii puellarum compunixerunt
eos, et sicut pueros fugientes occi-
derunt eos : perierunt in prælio a facie
Domini Dei mei. (15) Hymnum can-
temus Domino, hymnum novum can-
temus Deo nostro. (16) Adonai, Do-
mine, magnus es tu, et præclarus in
virtute tua, et quem superare nemo
potest. (17) Tibi serviat omnis crea-
tura tua, quia dixisti, et facta sunt :
misisti spiritum tuum, et creata sunt,

¹ Értsd : vr annac nèuè stb.

τοις καὶ τοῖς πατέροις λατιναῖς¹ ἑλλήνει
αλλον (18) Ηγετες fondamētomocbol
mégindoltatnac vizéckél ozuq kő ziz-
toc mégoludnac ment viuz te ozaad
elöt (19) Kic ked felnç tégedet nagoc
léznç mendénkét (20) Iay a némzett-
nec ènémzettém² feltamadoknac mezt
a mendenhato vr dyadalmaz obennec.
itélét napian meglatta azokat (21)
mèzt týzét τ fègékét ad ohufocba
hog mégégiénec τ mégézziee mèd ozo-
kiglén (22) Es lón ézec vtan mèd
anép a gozodélm vtan iouq Izimbé
vzat ymadni Es légottan hog még-
tiztoltatanac mèd aldozatokat aian-
lanac τ o fogadafokat τ o igézéfeket
(23) Valobizon Iudit olofeznésnç men-
den hadakozo këfsegit mellékét anép
neki adotuala τ o or iégét melllet o
eluotuala ada éllefédecnç kirékézé-
fèz (24) Annép ked vala vig feétek-
nec ozaia zézéet τ ha2om honapocba
zolgaltatéc égozodélmnç ozoomq Iudit-
tal ozuq (25) Az napocbá [ked] vtan
ked egmēdenic queibé fozdola τ Iudit
47 nagga lón Betuliaban || τ fenebb vala
Ifzlnç mèden földénél (26) Es vala
o [ioza]i o za gahoz³ tiztafrag eggéfsolt
vghog fezfiat nem ésmézne o élétenc
mèd napiban mi vtan o fezié Ma-
naffes megholtual[n]a⁴ (27) Innépná-
pocban ked nag dirofegglia2uala (28)
Lakozec ked o fezienée hazabā zaz o
éztendécbén τ o Abzaiat zabardon
ézézéte τ méghala τ élteméttétec o fezíe-
uel Betuliaban (29) Es fizata o tét
mèd annép hét napocban (30) O mè-
den élétebén ked nem volt ki mégha-
bozéitana Ifzlt τ o halala vtā soc éz-
tendécbén (31) Égozodélm[nec kedég]⁴

¹ A c úgy van fölül közbeszúrva.

² A helyesen leírt szó első betűi össze vannak futva s a kihúzottak vörüssel fölül újra írva.

³ Az első a o-ból van igazítva: uolna helyett uala.

⁴ A kihúzott rész új sor kezdetén.

et non est, qui resistat voci tuae.
(18) Montes a fundamentis move-
buntur cum aquis: petrae, sicut cera,
liquestant ante faciem tuam. (19) Qui
autem timent te, magni erunt apud
te per omnia. (20) Vae genti insur-
genti super genus meum: Dominus
enim omnipotens vindicabit in eis, in
die iudicii visitabit illos. (21) Dabit
enim ignem et vermes in carnes eorum,
ut urantur, et sentiant usque in sem-
piternum. (22) Et factum est post
haec, omnis populus post victoriam
venit in Ierusalem adorare Dominum,
et mox, ut purificati sunt, obtulerunt
omnes holocausta, et vota, et repro-
missiones suas. (23) Porro Iudith uni-
versa vasa bellica Holofernis, quæ
dedit illi populus, et conopœum, quod
ipsa sustulerat, obtulit in anathema
oblivionis. (24) Erat autem populus
iucundus secundum faciem sanctorum,
et per tres menses gaudium huius
victoriae celebratum est cum Iudith.
(25) Post dies autem illos unusquisque
redit in domum suam; et Iudith mag-
na facta est in Bethulia, et præ-
clarior erat universæ terræ Israel.
(26) Erat etiam virtuti castitas ad-
iuncta, ita ut non cognosceret vi-
rum omnibus diebus vitæ suæ, ex
quo defunctus est Manasses vir eius.
(27) Erat autem diebus festis proce-
dens cum magna gloria. (28) Mansit
autem in domo viri sui annos centum
quinque, et dimisit abram suam libe-
ram; et defuncta est, ac sepulta cum
viro suo in Bethulia. (29) Luxitque
illam omnis populus diebus septem.
(30) In omni autem spatio vitæ eius
non fuit, qui perturbaret Israel, et post
mortem eius annis multis. (31) Dies

innépénèc kédég napia az Ebezéctöl
feétec napinac zamaba vétettétic τ
tizteltétie a fidoctol az vdótolfoúan
mend éz napiglan/

H e f t e r

[a] A Suezuſnac napiban ki ozzaglot
indiatolfoúā Etiopiaiglan zaz
huzon hét vidékekē (2) mýdón volt 9
ozaǵanac zékipén 9 ozaǵanac këzd-
détē volt Suſa va2os (3) Azezt 9 vzal-
kodattanac ha2mad ézténdéiebén ton-
ígen nag vендégléget 9 mëden fei-
délminc τ gëzmékinéc pezsayaknac
é29fflegyynç τ Medofiac feneñinéc. τ
9 videki bëli[néc] fëiedélmeknéc ||

48

H e f t e r

9 élött (4) hog meǵmutatna 9 ozzagi
di1oſegenç kazdaǵagít τ 9 hatalma-
nac nagfaǵat τ felmaǵaztataſat foc
výdbén tudna mezt zaz τ nolé zaz
napocaban (5) Es mýdón bëtélleſedne-
néc a vендéglégnç napi vендéggé hi-
uata mëden nepet ki léléttec Su-
ſisban¹ a nagtolfoguan mëd a kuf-
dëdiglén τ hét napocabá pažárola a.
vендégléget kezeitétai a kë2tnéc τ
az ézéztuénec gadozaban ki kizali 9-
tözéttél τ këzzél ékéfen plátaltatot
vala (6) τ mëden félol ſato2oc függéz-
tötténç vala ég zinquèc τ Iacinetus
zinquèc τ azań zinquèc bibor τ baz-
fon kotélékél kötötztét ki Elefant
tétém[mél] ka2ikackal valanac toldat-
tatac τ Ma2mor ozlopockal ta2tat-
tatkualala Es azań τ ézuſt zékéz
zézéttéttékuala a pagimentomon ki
Smazaǵdö τ Pezimis kouél tózleit-
tétuala Kit i2atnac iudalatus kú-
lóbozéte ékéfeiuitala (7) Kic hiuatala-
foc valanac ked azań édeneböl iznak-
uala τ étkéz kylób τ kylomb édeneb-
ben hozattatnakuala Es bor boqon τ
aiob vëttétikuala mët kizali nagfaǵ-
nac melto vala (8) τ ném vala ki [n]

autem victoriæ huius festivitatis, ab
Hebræis in numero sanctorum dierum
accipitur, et colitur a Iudeis ex illo
tempore usque in præsentem diem.

In diebus Assueri, Esth. C. I.
qui regnavit ab India magnitudinem
Aethiopiam super centum vi-
ginti septem provincias; (2) quando
sed sit in solio regni sui, Susa civitas
regni eius exordium fuit. (3) Tertio
igitur anno imperii sui fecit grande
convivium cunctis principibus, et
pueris suis, fortissimis Persarum, et
Medorum inclytis, et præfectis pro-
vinciarum coram se, (4) ut ostenderet
divitias gloriae regni sui, ac magni-
tudinem, atque iactantiam potentiae
suæ, multo tempore, centum videlicet
et octoginta diebus. (5) Cumque im-
plerentur dies convivii, invitavit
omnem populum, qui inventus est in
Susis, a maximo usque ad minimum,
et iussit septem diebus convivium
præparari in vestibulo horti et ne-
moris, quod regio cultu et manu
consitum erat. (6) Et pendebant ex
omni parte tentoria aërii coloris et
carbasini [i d e s t, a u r e i] ac hya-
cinthini, sustentata funibus byssinis,
atque purpureis, qui eburneis cir-
culis inserti erant et columnis mar-
moreis fulciebantur. Lectuli quoque
aurei et argentei, super pavimentum
smaragdino et Pario stratum lapide,
dispositi erant; quod mira varie-
tate pictura decorabat. (7) Bibebant
autem, qui invitati erant, aureis po-
culis, et aliis atque aliis vasis cibi
inferebantur. Vinum quoque, ut mag-
nificentia regia dignum erat, abundans,
et præcipuum ponebatur. (8) Nec

¹ Az a è-ból van igazítva.

a nem aka²okat inna kíze²iténé De
kízal ig ze²zetté vala egmenden az-
talok²a ő feiédélmiböl ze²zét vala hog
egmenden venné mellét aka²na (9)
Vafti kízalnē es vändégfégét tón
a nembéziéknēc a polotaban hol ||

49

H é f t e r

Afue²us kízal zoktauala lakoztat (10)
Es vg hétéd napon mýdon kízal víg
volna ɏ anag ital vtan bo²zal mégg-
hēuoltuolna pa²zalola Manamānac ɏ
Bozatanac ɏ Azbonanac ɏ Gabathana-
nac ɏ Algatnac ɏ Zazatnac ɏ Ca²haf-
nac éhét méddökñc kic őzemélél elöt
zolgalmakuala (11) hog Vafti kízalnēt
béhoznac kízal élleibé vétuén kozonat
ő feiezé ɏ méggutatna minden né-
péknēc ɏ feiedélméknēc ő zepfégét Me²t
igen zépuala . (12) ki nem aka² ɏ kí-
zalnac pa²zalolattaza kit a · méddöct-
tol pa²zaloltuala iötét méggutala Aze²t
akízal meghazaguéc ɏ igen nag hiz-
télénkédétbé geziéde · (13) méggékde
a bolyékét to²zuenékét ɏ őzégbéknēc
zézzefit tudokat kic kízali zokashol
médenkor vélè éggéfölnéc vala ɏ mé-
denékét azoc tanaluaual tezen vala
(14) Valanac ked élög ɏ rokombac Ta-
fena ɏ Sechar ɏ Admatha ɏ Ta²fsis ɏ
Mazes ɏ Ma²fa²a ɏ Manucha Pe²-
fayaknac ɏ Medofiaknac [kízala] hét
feiedelmi kic kízalnac o²záiat lattaku-
uala ɏ élög ő vtána zoktanakuala vlni
(15) kic itélesenéc Vafti kízalnē én-
géztéltétnéc · ki Afue²us kízalnac
pa²zalolattat kit a méddög miat pa²z-
aloltuala téri nem aka²tauala (16) Es
félélé néki Manucha kízal ɏ a feie-
délméc halvan · Vafti kízalne nem
lac [a feiedélmékét]¹ kízalt féztétté-
[uala] meg dē es méden feiedélmékét ɏ
50 népekét || kic vadnac Afue²us kízal-
nac [napiban] minden videkibén (17)
Me²t ki mégén kízalne[c]nac² bē-

erat, qui nolentes cogeret ad biben-
dum, sed sic rex statuerat, praepo-
nens mensis singulos de principibus
suis, ut sumeret unusquisque, quod
vellet. (9) Vasthi quoque regina fecit
convivium seminarum in palatio, ubi
rex Assuerus manere consueverat.
(10) Itaque die septimo, cum rex esset
hilarior, et post nimiam potationem
incaluisset mero, præcepit Maumam
et Bazatha, et Arbona et Bagatha,
et Abgatha, et Zarath et Charchas,
septem eunuchis, qui in conspectu
eius ministrabant, (11) ut introduce-
rent Vasthi reginam coram rege, pos-
sito super caput eius diadema, ut
ostenderet cunctis populis et prin-
cipibus eius pulchritudinem; erat enim
pulchra valde. (12) Quæ renuit, et
ad regis imperium, quod per eunuchos
mandaverat, venire contempsit; unde
iratus rex, et nimio furore succensus
(13) interrogavit sapientes, qui ex
more regio semper ei adhaerebant, et
illorum faciebat cuncta consilio, sci-
entia leges, ac iura maiorum (14) (erant
autem primi et proximi, Charsena et
Sethar, et Admatha et Tharsis, et
Mares et Marsana, et Mamucha,
septem duces Persarum atque Medo-
rum, qui videbant faciem regis, et
primi post eum residere soliti erant),
(15) cui sententiae Vasthi regina sub-
iaceret, quæ Assueri regis imperium,
quod per eunuchos mandaverat, fa-
cere noluisset. (16) Responditque Ma-
muchha, audiente rege, atque prin-
cipibus: Non solum regem laesit regina
Vasthi, sed et omnes populos, et prin-
cipes, qui sunt in cunctis provinciis
regis Assueri. (17) Egredietur enim
sermo reginæ ad omnes mulieres, ut

¹ Sor vége; igazításul a kízalt utána lapszélen, a harmadik kéztől.

² Az e a-ból van átigazítva: kízalnac helyett kízalnenac.

zedé¹ mēdē nēmbeiechēz hog megutallac զ feziékét և möganac Afuezus kizal pažālolt[uala] hog Vafti kizalne béméné զhoziaia և az nem aka zta. (18) և ez peldaual Pezsay և Medofi feiédelménkne mēden feléfēgēc mēgfēmeitic զ fezienkcə pazanłolatit Az-ezt kizalnac hazagia ígaz (19) Es ha te nēked kēl mēnen ki pažālolut te ożéattol և iżattasfecmg Pezayaknac և Medofyaknac tɔžuénè zeżent mellēt ēlmulni nē illic hog Vafti femiképpen touabba b bē nē mēnen a kizalhoz² Dē mas vēgē զ ożzagat ki tħolltetol iob. (20) և ez pažālolut ki igē zeléfsefgo te mēden vidékidbēn mēghizdettēfēc և mēdż fēlēfēgēc mēd nagoc և mēd kūfdēdēc tiztēfēgēt ioglanac զ fezienkc (21) Զ tanalua kēllētēc kizalnac Es ton kizal Manuchanac tanalua zeżent (22) Es eżeztē lēuélékēt զ ożzaganac menden [videkē zeżet] vidékibē kylomb kylōb nēluēken և boty-kon hog mikēt egmēden nēzēt halhatna և oluashatna hog զhazocban feiédelmēc և nagobbac fezifiac lennenç Es ez menden nēm[p]ēknç ki hizdettētēnec/C a p i t u l o i j

[e] ES vg eżéc lēuén miutan Afuezus kizalnac mēltatlankodatta mēgzontuolna megemlékēzec Vaftizol և mēllēkēt tōtuolna auag mellēkēt zēn-uđetuolna (2) Es mondanc kizalnac g̡emeki ژozolgay. Kēzētēfēnēc ki-||

H e ï t e r

zalnac zivz leanoc և d2agalatofoc. (3) և eżetēfēnēc kic iol megnéziēc a d2agalatus lanokat և a züzēkēt menden videkēc zeżet և hoziac azokat Sufa[ba] vażofba և aggac զkēt anēbēziēknç hazaba Eggey mēddonç kēzē ala ki kizali nēmbeziēknç feiédelmē և զziżoq և vēgēnēc nēmbezi ekēs oltozēt և egēbēkēt զ kēllētēfēgēkēzē valokat (4) Es mēdēnēc kqzot vala-

contemnant viros suos, et dicant: Rex Assuerus iussit, ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. (18) Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum, parvipendit imperia maritorum: unde regis iusta est indignatio. (19) Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius altera, quæ melior est illa, accipiat. (20) Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctæ uxores tam maiorum, quam minorum deferant maritis suis honorem. (21) Placuit consilium eius regi et principibus, fecitque rex iuxta consilium Mamucha, (22) et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis, et hoc per cunctos populos divulgari.

His itaque gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, et quæ fecisset, vel quæ passa esset; (2) dixeruntque pueri regis, ac ministri eius: Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ, (3) et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines; et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum: et accipient mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria. (4) Et quæcumque inter omnes oculis regis pla-

¹ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

² Értsd: touabba kizalhoz bē nē mēnen stb.

mél kizal zéméynç kéllétendie az o2-
zaglon Vaftiezt Kéllétec ébézed ki-
zalnac 7 vg pa2ālola leni mét [pa2ā-
volt] tanaloztakuala. (5) Vala fido
fē2fiv Sufis va2ofban Ma2dacheus
nèuq Iayr fia Semey fiae Cis fiae a
kéttösné némzétéböl (6) ki éluitét-
tététuala Izimbol az vđobén kibén Le-
koniaszt Iuda kizalat Nabuhodonosor
Babillon kizala éluitteuala. (7) ki
vala Edissenec 1 7 9 attafia laananac
daikaia ki mas nèuuél Este2nç hiuat-
tatkuala Es monno zvléitgl mégualta-
tula. igen zép 7 o2éaual ékés Es 9
atta 7 anna méghaluaioc Ma2docheus
omaganac laanaol véné [magánac] 9tét
(8) Es mikó kizalnac pa2ālolutta
mèggak2oltuolna. 7 9 pa2ālolutta
zé2ét foc zép zvzéc hozattatnanae
Sufaba 7 Eggeus mèddönç adattatna-
nac Ester 7 ègèb lañoc kozot qnèki
adattat[na]nec 2 hog nèmbéziéz za-
maba (adattatnec) ta2tatnec (9) ki
kéllétéc qnèki 7 malaztot lélé 9 ze-
mélè élöt hog nèmbézi ékés oltozétét
adna hamar qnèki 7 9 rézeit néki
52 adna 7 het d2aǵa||latuffsego lanok-
kat kizalnac hazabol Es mèd 9t 7
mend 9 zolgaloit ékésen mégoltoz-
tétne 7 felmagaztatna (10) ki nem
akaza néki [éngéd] mègiélennteni 3 qnè-
pét 7 phazaiat mèzt Ma2docheus pa-
2ālolutala néki hog èz allatzol mè-
dénéstol vèztéglén (11) Ki egmenden
napon ia2uala a haznac gádoza élöt
kibén a valaztot zvzéc ta2tatnakuala
Hester úduoffégenç zo2galmazattat
mùuélkedu 7 aka2uá mègtudni mi
qnèki t2ténec (12) Mikor kédeг él-
iotoulna egmèden länac idéi hog ze-
zéuel bémenné [a ·] kizalhoz mèdénec
bètèlléfeduén mellèc nèmbezi ékés
oltozetzé ilnécuala A xij honap ho-

cuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Pla-
cuit sermo regi, et ita, ut suggesserant,
iussit fieri. (5) Erat vir Iudaeus in
Suis civitate, vocabulo Mardochæus
filius Iair, filii Semei, filii Cis, de
stirpe Gemini, (6) qui translatus fuerat
de Ierusalem eo tempore, quo Iechniam
regem Iuda Nabuchodonosor
rex Babylonis transtulerat, (7) qui
fuit nutritius filiae fratris sui Edissæ,
quæ altero nomine vocabatur Esther;
et utrumque parentem amiserat, pul-
chra nimis, et decora facie. Mortuis-
que patre eius ac matre, Mardochæus
sibi eam adoptavit in filiam. (8) Cum-
que percrebusset regis imperium, et
iuxta mandatum illius multæ pulchrae
virgines adducerentur Susan, et Egeo
traderentur eunucho: Esther quoque
inter ceteras puellas ei tradita est,
ut servaretur in numero feminarum.
(9) Quæ placuit ei, et invenit gratiam
in conspectu illius. Et præcepit eu-
nucho, ut acceleraret mundum mul-
liebrem, et traderet ei partes suas, et
septem puellas speciosissimas de domo
regis, et tam ipsam, quam pedissequas
eius ornaret atque excoleret. (10) Quæ
noluit indicare ei populum et patriam
suam; Mardochæus enim præceperat
ei, ut de hac re omnino reticeret.
(11) Qui deambulabat quotidie ante
vestibulum domus, in qua electæ vir-
gines servabantur, curam agens sa-
lutis Esther, et scire volens, quid ei
accideret. (12) Cum autem venisset
tempus singularum per ordinem puel-
larum, ut intrarent ad regem, expletis
omnibus, quæ ad cultum muliebrem
pertinebant, mensis duodecimus ver-

¹ Az è a-ból van átgazítva.

² Az e a-ból van átgazítva: adattatnanac helyett adattatnec.

³ Az [éngéd] sor végén; másik sor elején az m eredetileg ni-nek volt írva: èn-
gèdni.

nap fo^zdoluala Vg lac hog hat honapo^zban mi^ztinus olayial kénéttétn^c valamág τ mas haton némémo zézzét kénéteckél τ azomatackal éltéttétn^c vala (13) Es béméueiec kizalhoz valamit kék^ttén^c volna σ oltozétek^zta^z tozot vészékuala $\cdot$ τ m^{et} őnökic kíllétkik vala mégékéfeitétuén anémbéziékn^c tékemébol kizalnac haylakaba mén^c vala (14) τ ki éftuē bémébegen vala holual i^o vala ki $\cdot$ τ innét a masod lakodalmaeba vitéttétnékuala melléc Safaǵazi mèddo kék^t alat valanac · ki kizalnac zézétoin feiedélmékdikuala Es nem valuala touabba hatalmat kizalhoz béméni · ha nem ha kizalaka^ztauolna τ otet őnélubol pa^zan^zloltuolá ||

53

Héster

ion (15) Az vd^o kedég zézéuel elmuluan iélén vala ānap kibén Héster Abyéln^z Ma^zdocheus attafianac [félér-fégl] lańa kit omaganac lańaia valaztot vala kíllén^z béméni kizalhoz · ki nem kék^tféne némbezi ékes oltozéte Dè valaméllékét mèddo Eggheus a zízékn^c o^zizoi^z aka^ztuolna ézekét¹ ada néki oltozétz^z Me^zt igén feléte ékfefego [τ] uala [zépfego] τ ² hihététlen zépfego τ mendénékn^c zéméy élöt d^zagalatofnac τ zézélméfn^c lattatikuala (16) Es vg b^e vitéttéte Afuéusz kizalnac hailakaba x hoban ki hiuatatic Tebethn^c σ ozzaganac vy éztendéiebén (17) τ mégzézéte otet kizalinkab hog nem minden némbeziéket^z Es valla malaztot τ izgalmaffagot mèden némbeziec félét σ élött^z τ félb^e vét^e az ozzagnac kozonaiat τ otet ozzaglattata vafti hélén (18) τ ézézéte igén nag vèndégléfeg^t kékéitétini Héster^c ménékézéiezt τ eggéfölétiézt mèden feiedélmékn^c τ σ gékémekinc^c Es ada nugolmat mèden vidékeen^c τ aiādokokat ozta qíelés nag-

tebatur; ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrtino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. (13) Ingredientesque ad regem, quidquid postulasent ad ornatum pertinens, accipiebant, et ut eis placuerat, compositae de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. (14) Et quæ intraverat vespera, egrediebatur mane, atque inde in secundas aedes deducebatur, quæ sub manu Sasagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat; nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire iussisset ex nomine. (15) Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abiahil fratri Mardochaei, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsivit mulierbrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. (16) Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri, mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. (17) Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasti. (18) Et iussit convivium præparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificantiam principalem.

¹ Jellel e helyre utalt lapszáli igazítás.

² Föltül közbeszűrt igazítás.

saga zézét (19) Es mvdon masodzer es züzée kékéftétnénc z gytyétnénc Ma2docheus lakozikuala kizalnac aitaian (20) Es még éster o pa2alolatta zézét mégnem iélentéttuala qhazaiat z qnepet Mezt valamit az pa2anlol-
54 uala/ Héster megtaztauala z mēdénékét vgan tézen vala mét az vdobén zo2galmazikuala kibén qtet kilénedfegébén éltetiuala (21) Az vdobén / kibén / azét¹ Ma2docheus kizalnac aitaian lakozikuala · méghazagunac · Ba[tha]gathan z Ta2es kizalnac két mēddgy kic aitoc [v] ta2toc valanac z az elo palotanac kvzobén iéléfkédnc vala · z akazanac kizalza tamadni · z qtet méglönl · (22) kit Ma2docheus megtuda/ Es legottan mégizéné hefster kizalnénac · z az kizalnac Ma2docheusnac nüebol ki onéki èz allatot módotta vala (23) Mégkékéftétec z méglellettétec z mōnaic az akaztofa2a akaztatæc Es pa2aloltatec/ Hisztoriacha z² izattatæc ézténdög zézét lot dolgoknac könubé kizal elöt/ Capitulom ha 2 m a d

[é] EZec vtan Afué2us kizal felmaga2tata Amant Amaditinèc fiat ki vala Ága2 némzéteból Es vête o zékit mēden [némzétec] fejedélméc fellét mellékét valuala · (2) z qmenden zolgay kic a polotanac aitaiban lakoznakuala t2dékét lehaitakuala z Amat ymaggakuala mét a lazar yg pa2anloltuala onékie Ma2dacheus lac onma2ga nem haituala t2dékét sem ymaggauala qtet (3) Kinç akizalnac g2zméki mondanc kic a palota aytaiiban lakoznakuala Mizé egéb[t]éctöl ||

55 Héster
mégualuan nem ta2tod kizalnac pa2alolatit (4) Es mvdon ézekét gako2ta módanac z az nē aka2na [qtet] méghalgtati méghizdétæc Amánanac. kieu2nauala megtudni ha mégma2adna

(19) Cumque et secundo quererentur virgines et congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis; (20) neandum prodiderat Esther patriam et populum suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther, et ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat. (21) Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan, et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine præsidebant, volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. (22) Quod Mardochæum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, et illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. (23) Quæsitus est, et inventum; et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

Post hæc rex Assuerus C. III. exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag, et posuit solium eius super omnes principes, quos habebat. (2) Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman; sic enim præceperat eis imperator. Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. (3) Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii residebant: Cur præter ceteros non observas mandata regis? (4) Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes, utrum perseveraret

¹ Értsd : vdobén azét kibén stb.

² Közbeszúrt igazítás.

étoz uénbén · mezt nékic megmondotta
vala fidonac omagat lénni (5) Kit mi-
kor hallot volna Amā ⁊ bizonfa góft
mégbizoneitottauolna hog Ma2do-
cheus onéki nem haitana fē2dét sem
ymadna 9tét igén méghazáguec (6) ⁊
fémie2t véné ez egzé Ma2docheus2a
ézézténi 9 kékzett Mezt hallotta vala
hog fido némzét volna Es inkab aka2a
menden b némzétét a fido¹ éluéz-
téni · kic valanac Afue2ufnac oza-
gaban (7) El9 honapban kinç névé
Nizan Afue2us ozaaglattanac xij éz-
tendéiebén ézéztétec nil édénbé ki
Hebé2ol módatic fu2nac Amā[nac]
élot mel napon ⁊ mel honapban fidoc
[némzétenç] némzétenç kellene² még-
olétni Es kimén xij honap ki [ha]
hiuattatic Ada2nac (8) Es mōda Aman
Afue2us kizalnac Vagon nép élhimplé-
tét te ozzagodnac menden videki ze-
zéet ⁊ egmas mafictol mégvalazta-
tot vy tóz uénéck eltéttétic ⁊ ce-
zimoniackal · anac felétté kizalnac
zezzesfit ⁊ mégutalo mezt n illik-
[uala] te ozagódnac hog gónozba ||

56 némékéggéc haladéci miat (9) ha te
néked kél zézéziéd hog éluézien ⁊
tiz ézer gizat adoc te penzéd 92izó-
ionéec (10) Aze2t véné kizal a g2v2ot
9 kékéból kiuél eltéttétikuala ⁊ ada
9tét Amānac Amadithi fianac Agag
némzéteból fidoc ellénséginç (11) Es
mōda 9 néki Az ez úftöt méllet fogacé
tied legé anép2ol teg a mi néked kél
(12) Es hiuattatanac kizalnac i2oy az
el9 hoban Nifambá Azon honac xij
napián ⁊ mégizattatee ment pa2an-
toltauala Aman kizalnac mēden fejé-
délmihéz ⁊ a vidékeknéc bizaihoz ⁊
kylób kylomb némzétechéz valamēl
némzét [halhatta vala] oluashattau-
uala ⁊ halhattauala néluéknç kylom-
bózéte zézent Afue2us kizalnac néué-
ból ⁊ aléuélèc 9 g2v2oíeuél iégzétték-

in sententia ; dixerat enim eis, se esse
Iudaeum. (5) Quod cum audisset Aman,
et experimento probasset, quod Mar-
dochæus non sibi flecteret genu, nec
se adoraret, iratus est valde, (6) et
pro nihil duxit in unum Mardo-
chæum mittere manus suas; audierat
enim, quod esset gentis Iudææ, magis-
que voluit omnem Iudæorum, qui
erant in regno Assueri, perdere na-
tionem. (7) Mense primo (cuius voca-
bulum est Nisan) anno duodecimo
regni Assueri, missa est sors in ur-
nam, quæ Hebraice dicitur phur,
coram Aman, quo die et quo mense
gens Iudæorum deberet interfici; et
exivit mensis duodecimus, qui voca-
tur Adar. (8) Dixitque Aman regi
Assuero: Est populus per omnes pro-
vincias regni tui dispersus, et a se
mutuo separatus, novis utens legibus
et ceremoniis, insuper et regis scita
contemnens. Et optime nosti, quod non
expediatur regno tuo, ut insolecat [id
est, in malitia crescat] per licentiam. (9) Si tibi placet, decerne,
ut pereat, et decem millia talentorum
appendam arcariis gazæ tuae. (10) Tulit
ergo rex annulum, quo utebatur, de
manu sua, et dedit eum Aman filio
Amadathi de progenie Agag, hosti
Iudæorum, (11) dixitque ad eum: Ar-
gentum, quod tu polliceris, tuum sit:
de populo age, quod tibi placet.
(12) Vocatique sunt scribæ regis
mense primo Nisan, tertiadecima die
eiusdem mensis, et scriptum est, ut
iusserset Aman, ad omnes satrapas
regis, et iudices provinciarum, diver-
sarumque gentium, ut quæque gens
legere poterat, et audire pro varietate
linguarum ex nomine regis Assueri,
et litteræ signatae ipsius annulo,

¹ Értsd: menden fido némzétét stb.

² Jellel e helyre utalt lapszáli igazítás a harmadik kéztől.

ualamig. (13) élézéztéténec kizalnac foloy minden videkeebé hog mēden fidoc mégoléttéttnenç ᄁ éltőzléttéttnenç gèzméktölfoguā mēd véniglén· apzodokat ᄁ nembéziékét eg napon az az atizenkét honac tizén négéd ki hiuattatic Adaznac. ᄁ piauoc élragáttanac (14) Ez eplaknac ked ta-talmoc èz volt hog minden vidékee tuggae ᄁ magokat kézehéc a. mègmödot napza (15) Es a foloc kic èzéztéttékuala fiétnékuala bëtolténiee kizalnac pažalolattat Es legottan Su-sifban felfüggéztetec épárolat ||

57

H è s t e r

kizaltol ᄁ Aman vèndégfègét zolgal-tatuala ᄁ mēden fidoc kic a važofban valanac fiznakuala ᄁ Capitu-lom n è g è d

[k] Kikèt mikor hallotuolna Maz-dócheq mégmétélè 9 zuhait. ᄁ facba öltözec ᄁ hamuual feiet mèghimtuen ᄁ a vazos kozépinç vèaiān nag zoual vuolt vala · mutatuan glékkénec këfèzöfsegét. (2) ᄁ è fizaffal a palotanac aitayhoz maza / Mezt nem vala mèlto fakba öltözötnç kizal tè-zémèbè béméni (3) Es mēden vidéké-bén vazofocban ᄁ hélékén mellékzé kizalnac ékégetlén zézzéf iutotuala · nag gazolat vala a · fidoknal boit oze-deitas ᄁ fizalom sackal ᄁ hamuckal eltöttéttnç vala agézt (4) Béménénç këdeq Elteznç leani ᄁ a mèddoc ᄁ méghizdétée onéki kit haluā igén mégyedé ᄁ èzézté zuhat hog a fac él-uetuén reia vèneiè kit véní nē akaza (5) Es hiuan mèddø Achatot kit kizal zolgaol adot [onéki] vala [ø]nèki pažalola hog Maždocheufhoz ménè ᄁ mégtanolna ötölyö mižé téné èzt (6) Es kiméuen Achat ménè Maždocheuf-hoz ki aluala avažofnac vèaiaban a polotanac aitaia élöt (7) ki mègié-lénté nèki mēdenékét mellèc tøzten-tékuala mikeppé Aman iğézté volna hog kizalnac këlibé a fidok[nac]-

(13) missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudæos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. (14) Summa autem epistolarum haec fuit, ut omnes province scirent, et pararent se ad prædictam diem. (15) Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susis pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudeis, qui in urbe erant, flentibus.

Quæ cum audisset Mar-dochæus, scidit vestimenta C. IV. sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti, et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, (2) et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. (3) In omnibus quoque provinciis, oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudeos, ieunium ululatus et fletus sacco et cinere multis pro strato utentibus. (4) Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est, et vestem misit, ut ablato sacco indueret eam, quam accipere noluit. (5) Accitoque Athach eunicho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo, cur hoc faceret. (6) Egressusque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii; (7) qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Iudeorum nece inferret ar-

e^t¹ adna èzúftot: (8) *τ*a pa²āl¹olatnac
[e]lexemplazat ki fuguala Sulifbèn ada
nèki hog kizalnenac megmutatna *τ*
58 otét|imténé hog béménè kizalhoz *τ* on-
zollana otét onépeiét (9) Es megfo-
dola Achad méghidéte Hefteznç mè-
denékèt mèllékèt [hallotuola] Ma²do-
cheus mòdotuala (10) Ki felélè nèki *τ*
pa²an¹ola hog mòdana Ma²docheuf-
nac (11) kizalnac mèden zolgay *τ* men-
den vidékéc mèlléc *ο* pa²an¹olatta
alat vadnac v²afaga alat vadnac éf-
mèztèc hog akar f²ativ akar nèmbezi
[bé]hiuatlan béménèd kizalnac palota-
iaba menden k²tfegnélkülön legottá
megoléttéfféc/ Ha nem iac talantal
kizal az azañ vèzzot qhoziaia noitaga
kègelméffégnç igieie^t *τ* vg élhet
Enazezt miképpé mèhétèc b² kizalhoz
ki ymar ha²mi² napocban nem vagoc
hiuattatot qhoziaia. (12) kit mikor
hallot volna Ma²docheus (13) efmég
pa²āl¹ola estez^{nç} mòduā Ne alahad
hog iac te lelkedét zabadeitodmg
mezt kizalnac hazaban vag mèden
fidoc felét (14) mét ha ma véztéglén-
dèz ègèb okkal zabadoltatnac meg a
fidoc *τ* te *τ* te atadnac haza èlvèztèc
Es ki éfmèztè talatal azezt iøttel èz
o²zagba hog èz illén ýdocbén ièlénèl-
mg (15) Es efmég Hester èz igékèt
pa²an¹ola Ma²docheufnac (16) Meñ-
nèl *τ* gýh egbè mèden [nëzétekèt] fidoc-
kat kikèt lélendèz Sulifban *τ* ymag-
gatoc èn e^ttem né egétec *τ* né igatoc
ha²om napocban *τ* ha²om eyiecbèn//||

59 H e f t e r

én es èn zolgalo lanimal azóképpèn
boitolyç Es tahat hiuatlan bémégec
kizalhoz t²uē èllén téuén aduan èn
magamat halalnac *τ* vèzedélmnç (17)
Es vg èlménè Mazdehus *τ* t²on mè-
denékèt mèllékèt qnèki Hester pa-
zan¹oltualala// Capitulom *ο* t²o d
[h] H A²mad napon kedégg oltozeç
Hester kizali zuhacba *τ* alla-

gentum; (8) exemplar quoque edicti,
quod pendebat in Susis, dedit ei, ut
reginæ ostenderet et moneret eam, ut
intraret ad regem, et deprecaretur
eum pro populo suo. (9) Regressus
Athach, nuntiavit Esther omnia, quæ
Mardochæus dixerat. (10) Quæ re-
spondit ei, et iussit, ut diceret Mardo-
chæo: (11) Omnes servi regis, et
cunctæ, quæ sub ditione eius sunt,
norunt provinciæ, quod sive vir, sive
mulier non vocatus, interius atrium
regis intraverit, absque ulla cuncta-
tione statim interficiatur: nisi forte
rex auream virgam ad eum tetenderit
pro signo clementiæ, atque ita possit
vivere. Ego igitur quomodo ad regem
intrare potero, quæ triginta iam die-
bus non sum vocata ad eum? (12) Quod
cum audisset Mardochæus, (13) rur-
sum mandavit Esther, dicens: Ne
putes, quod animam tuam tantum
liberes, quia in domo regis es præ-
cunctis Iudæis: (14) si enim nunc si-
lueris, per aliam occasionem libera-
buntur Iudæi, et tu, et domus patris
tui peribitis. Et quis novit, utrum id-
circo ad regnum veneris, ut in tali
tempore parareris? (15) Rursumque
Esther hæc Mardochæo verba man-
davit: (16) Vade et congrega omnes
Iudæos, quos in Susis repereris, et
orate pro me. Non comedatis, et non
bibatis tribus diebus et tribus nocti-
bus, et ego cum ancillis meis similiter
ieiunabo: et tunc ingrediar ad regem
contra legem faciens, non vocata, tra-
densque me morti et periculo. (17) Igitu-
que Mardochæus, et fecit omnia,
quæ ei Esther præceperat.

Die autem tertio induita C. V.
est Esther regalibus vesti-

¹ A kihúzott nac fölé igazításul írva: e^t

péc akizali haznac pitua2aban ki valabén kizal haza ellénébē Es az v̄luala őzékin a polotanac tanal̄ta2toiaual a haz aitaia ellén (2) Es mikō lattavolna Héftér kizalnet allatta allatta kellétec ő zeméinèc 7 ki noita az a2an vèzzot ő ellénè mellét taztuala kékébén Ki vépuén mégapola ő vèzzéienç végét (3) Es mōda onéki kizal Efter kizalne mit akazz mel te kékéféd Ha èn ozzagónac felét mégkékendéd 7 adatic nékéd (4) Es az felélè ha kizalnac kel kékélec hog ioy èn hoziama a vèndégségbé mellét kézeitettém 7 Aman te véléd (5) Es legottā kizal mōda Hamar hyiatoc Amant hog èngéggén eftet aka2attanac Es vg iouénç kizal 7 Aman a vèndégségbé mellét kizalne [o]nékic kézeitétuala alkototuala (6) Es miutan kizal bouq̄ ituolna mōda nékí Mit kékz hog adafsec te nékéd 7 miém̄ allatezt kezz Ha 60 èn ozzagónac || felét mégkék[é]n[d]éd 7 [adatic] néked (7) kinéc felélè Efter En kékéfém 7 onzollafom èzec (8) Haléltém malaztot kizal zemelé élöt 7 ha kizalnac kél hog agga ènnékém mit kékéz 7 èn kékéfemét bétolq̄ ioyiq̄ kizal 7 Aman a vèndégségbé mellét kézeitetté onékic 7 holnap kizalnac mégnitom èn aka2atomat (9) Es vg Amon ki méné ànapō őzoluén 7 viðan Es mikor latta volna Mardoncheust vletté a polatanac aitaia élöt 7 nem r̄ac felnem koltuolna ő élöttö dē valobizon ő vléfenc hélébol ingen fem mozdola igen meghazag- uéc (10) 7 ő hazagáiat éltitkol[a]jan fozdola phazaba 7 vg egbē hiua phazatit 7 Zazest ő feléfeget phoziaia (11) 7 mégmōda azoknac ő kazdagfaginac nagfagat 7 ő fiaynac fèzéget 7 méné dílofeggél ötöt kizal felémelté volna mēden feiedélm̄i 7 őzolgai felét (12) Es èzec vtan mōda Ester kizalné 7 égèbét fenkit tollétol megualua kizallal a vèndégségbé nem hiut · kinél holnap es ébelléndo vagoc kizallal

mentis, et stetit in atrio domus regiae, quod erat interius contra basilicam regis; at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. (2) Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summittatem virgae eius. (3) Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. (4) At illa respondit: Si regi placet, obsecro, ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi. (5) Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat. (6) Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis, ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. (7) Cui respondit Esther: Petatio mea et preces sunt istæ: (8) Si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet, ut det mihi, quod postulo, et meam impleat petitionem, veniat rex et Aman ad convivium, quod paravi eis, et eras apriam regi voluntatem meam. (9) Egressus est itaque illo die Aman latus et alacer. Cumque vidisset Mardonchæum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde; (10) et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam, (11) et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. (12) Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me; apud quam etiam

(13) Es mýdþn mend èzékèt vallam
femít né alaitom èn magam vallato-
mat miglén Mazdocheus fidot [laffsam]
vìletté latom a kizali kapu kozot (14)
Es felélénç néki zases 9 félèfäge
egéb bazati Pazárol alkotni iğen
magas ||

61

Héster

akazto fat otruén konyklétné magaf-
fag vallot 7 kizalnac mög holual hog
Mazdocheus akaztaffec reiaia 7 ig
vígan még kizallal a vендéгfégébè 7
kellétec 9néki étanalu 7 pazanula
mégalkotni amagaffégo készetet ha-
tód

[a] Az eyiet kizal alafnal kül mu-
lata[m] él 7 pazárola omágá-
nac hozattatni élo idéknç hiftoziait
7 éztendök[nç] zézét lot dolgoknae
koyéyt Kit mikor 9 élöttö oluaftatna-
nac (2) iutanac a hélzé holizuan vala
Miképpén mighizdetté volna Mazdo-
cheus Bagatanac 7 Ta2ès mèddökñ
alnokfágokat aka2uaioc Aſu2euz kiz-
alt mégolniec (3) Kit mikor kizal
hallotuolna móda Mazdocheus
b miémø tizteffégét a éhvífégezt¹ koy-
uétét auag iutalmat Es a kizalnac
zolgai 7 zolgaloi módanac Mèdénéf-
tolfogua sem eg ézdémét nem vot (4)
7 légotta kizal móda ki vagó a pit-
uazban Valobizon Aman a kizali
haznac [pitva2aban] bélſø pitua2aba
métuala b è hog kizalt igéhétne hog
Mazdocheust pazárolna az akazto
faza zégéztétni mel néki készitétét
vala (5) Es a gèzmékèc félélénèc Aman
al a² pitua2ban Es móda kizal Igyiô
b è (6) Es mýdþn b è iotuolna móda
anac Mi kellen leni afezfvnac kit
62 kizal aieit tiztelni || Gondoluan Amon
ozvüebén alaituá hog kizal égélèt
fenkit ne aka2na tiztelni hanem ot
(7) Félélè az èmber kit kizal aieit tiz-
telni (8) kizali zuhacba kél oltzötétni

eras cum rege pransurus sum. (13) Et
cum hæc omnia habeam, nihil me
habere puto, quamdiu video Mardo-
chæum Iudæum sedentem ante fores
regias. (14) Responderuntque ei Zares
uxor eius, et ceteri amici: Iube parari
excelsam trabem, habentem altitu-
dinis quinquaginta cubitos, et die
mane regi, ut appendatur super eam
Mardochæus, et sic ibis cum rege
latus ad convivium. Placuitque ei
consilium, et iussit excelsam præparari
crucem.

Noctem illam duxit rex C. VI.
insomnem, iussitque sibi af-
ferri historias et annales priorum
temporum. Quæ cum illo præsente
legerentur, (2) ventum est ad illum
locum, ubi scriptum erat, quomodo
nuntiasset Mardochæus insidias Ba-
gathan et Thares eunuchorum, re-
gem Assuerum iugulare cupientium.
(3) Quod cum audisset rex, ait: Quid
pro hac fide honoris ac præmii Mar-
dochæus consecutus est? Dixerunt
ei servi illius ac ministri: Nihil om-
nino mercedis accepit. (4) Statimque
rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman
quippe interius atrium domus regiae
intraverat, ut suggereret regi, et iu-
beret Mardochæum affigi patibulo,
quod ei fuerat præparatum. (5) Re-
sponderunt pueri: Aman stat in atrio.
Dixitque rex: Ingrediatur. (6) Cum-
que esset ingressus, ait illi: Quid de-
bet fieri viro, quem rex honorare de-
siderat? Cogitans autem in corde suo
Aman, et reputans, quod nullum
alium rex, nisi se, vellet honorare,
(7) respondit: Homo, quem rex hono-
rare cupit, (8) debet indui vestibus

¹ Értsd: Mazdocheus éhvífégezt miémø tizteffégét koyuétét stb.

² Az a è-ból van igazítva.

τ aloza vētni ki kizal nēzgē alol vagon τ kizali kozonat ő feiebē vēnni (9) τ kizalnac [élof] élols 9 fēiedēlmi [kŋ] τ nagobbi kōzzol ta2la əlatuat. τ a va2os vēain ia2uan əvułiょn τ mōgō Ig tizteltētic valakit kizal aka2ād tiztelni (10) Es vg kizal mōda nēki Siès τ astolat vēuen əlouat tēg mēt bēzellēttēl fido Mazdocheusnac ki v̄l a polotanac aitai élöt Ozikkēggēl hog fēmit əzečbōl mellekēt bēzellēttēl megne hag (11) Es vg Aman vēuē a stolat τ alouat τ Mazdocheus bēlē əltōz̄tētuē a va2ofnac vēaian τ a loza vētuēn élolkeliuala τ əvułtualā Étiztēffēgnç mēlto valakit kizal aka2ād tiztelni (12) Es megfodola Mazdocheus a palotanac aitaiaza. τ Aman siête mēni əhazaba zo-mozoduan τ fēiē bēfēdvēn (13) Es tazefnēc 9 fēlēfēgnç τ bazatinac mēghidētē mēdenēkēt mēllēc ənēki tōz-tētēkualā Kinç fēlēlenç aboliec kikēt ual¹ vala atanalu-ban τ ofēlēfēgē Ha Mazdocheo ki élöt lé kēzdettēl éfnēd a · fidoc nēmzētēbol vagō nem alhaē nēki əllēnē dē lé əfēl 9 zēmēlē élöt (14) Meg əzékētē bēzellēttēc² iquē-nēc kizalnac mēddoy τ ətēt hamar kēnzen- ||

63

Hēster

zeitec / a vēndégfegbē / mēni³ mēl-lēt kizalnē azzon kezeitētualā// Capitulom hētēd

[e] **E**s vg bēmēnē kizal τ Aman hog innēc kizalne azzonnal⁴ (2) Es monda nēki kizal Mafod napon es-mi vtan mēghēuolt volna bozzal Eftēr mēl tekēzēfid hog adaffec te nē-kēd τ mit aka2z lenni ha èn ozzagō-nac fēlēt mēgkēzēndēd nēzēd (3) Kinç az fēlēlē O kizal ha malaztot lēltēm

regius, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, (9) et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare. (10) Dixitque ei rex: Festina, et sumta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Iudeo, qui sedet ante fores palatii. Cave, ne quidquam de his, quae locutus es, prætermittas. (11) Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, et impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare. (12) Reversusque est Mardochæus ad ianuam palatii; et Aman festinavit ire in domum suam, lugens et operto capite; (13) narravitque Zares uxori suæ et amicis omnia, quae evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor eius: Si de semine Iudeorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. (14) Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Intravit itaque rex et C. VII. Aman, ut biberent cum regina. (2) Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat: Que est petitio tua, Esther, ut detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidiā partem regni mei petieris, impetrabis. (3) Ad quem illa respondit:

¹ Sor elején lapszéli igazítás a harmadik kéztől.

² Mind a két é-ból van igazítva; valószínű, hogy az író először perfectumot akart írni: bēzellēttēc.

³ Értsd: kēnzen-zeitec mēni a vēndégfegbē stb.

⁴ Az első n szóvégi n alakú.

te zéméidbén τ ha kel tenékéd oggad-
meg τ en lelkémét kiezt kékéc τ en né-
pémét kiezt onzollac. (4) mezt en τ
en népém éladattattoc hog mégtorétt-
tessönc megollettessönc τ éluezionc
avayha zolgacba [auag] τ ¹ zolgolo la-
nocba éladattatnac τ tivhétó gónoz
volna τ négúen věztéglénec Ma ked
mý [kégtlénfegöc] ellénfegöc kinç
kégtlénfegé kizalza fozdolt (5) Es
feléluén Afuezs kizal módá Ki ez
 τ miém̄ hatalmo hog ézekét mězézié
tēni (6) Es ester módá émv mětol gó-
nozb titkon valo τ niluan valo ellén-
fegöc ez Aman Kit az haluan igén
felétt felémec kizalnac ozaiait τ ki-
zalné azzonét né visélheté zénuedni
(7) Kizal ked méghazaguá felkélè τ a
vendégfégn̄ hélezöl béménè afackal
plátaltatot kékzbé Es Aman felkélè
hog Ester kizalnét kékzné qelkeiez
64 mezt mégésmézé kizaltol || a néki
kezeítetét gónozt (8) Ki mikor meg-
fozdolt volna az oltouanoknac kékzbé-
bol τ bémét volna a vendégfégn̄ hé-
lezöl lélé Amant az agza omoluá kibén
Ester fekzén vala τ módá Kizalné
azzót τ feköt megakazia nomozéitani
en iélén voltomban en[ié]hazamban ki-
zalnac [meg]jigeie meg o zaibol²[vala]
ki nem mén vala τ legottan bífedéci
o ozaiait (9) Es monda Az bona eg
améddög kózzol kic alnakuala kizal-
nac zolgalattaban Ime afa kit Maz-
doheusnac alkotot vala ki zolt ki-
zalézt al[mánac] Amánac hazaban
valuan otyén könöklétné magaffágót
Kinéc módá kizal Akaziatoc fel otét
azza (10) Es yg Aman felakaztatec
az akazto faza kit kékzeítet vala Maz-
doheusnac τ kizalnac hazagia[c]³ meg-
nugouec// Capitulū viij

[a] **A** Nnapocban Afuezs kizal[nac]
Amánac afidoc ellénfegénec

Si inveni gratiam in oculis tuis, o
rex, et si tibi placet, dona mihi ani-
mam meam, pro qua rogo, et populum
meum, pro quo obsecro. (4) Traditi
enim sumus ego et populus meus, ut
conteramur, iugulemur et pereamus.
Atque utinam in servos et famulas
venderemur, esset tolerabile malum,
et gemens tacerem: nunc autem ho-
stis noster est, cuius crudelitas red-
undat in regem. (5) Respondensque
rex Assuerus ait: Quis est iste, et
cuius potentiae, ut hæc audeat fa-
cere? (6) Dixitque Esther: Hostis et
inimicus noster pessimus iste est
Aman. Quod ille audiens, illico obsti-
put, vultum regis ac reginæ ferre
non sustinens. (7) Rex autem iratus
surrexit, et de loco convivii intra-
vit in hortum arboribus consitum.
Aman quoque surrexit, ut rogaret
Esther reginam pro anima sua, in-
tellexit enim a rege paratum sibi
malum. (8) Qui cum reversus esset
de horto nemoribus consito, et in-
trasset convivii locum, reperit Aman
super lectulum corruisse, in quo
iacebat Esther, et ait: Etiam re-
ginam vult opprimere, me præsente,
in domo mea. Needum verbum de ore
regis exierat, et statim operuerunt
faciem eius. (9) Dixitque Harbona,
unus de eunuchis, qui stabant in mi-
nisterio regis: En lignum, quod pa-
raverat Mardochæo, qui locutus est
pro rege, stat in domo Aman, habens
altitudinis quinquaginta cubitos. Cui
dixit rex: Appendite eum in eo.
(10) Suspensus est itaque Aman in
patibulo, quod paraverat Mardochæo;
et regis ira quievit.

Die illo dedit rex As-
suerus Esther reginæ domum C. VIII.

¹ Sorközi igazítás a kihúzott szó fölött.

² Az ol an-ból van igazítva; értsd: zaiaban helyett zaiabol.

³ Az ia ue-ból van igazítva; értsd: hazaguec helyett hazagia.

hazat ada Ester kizalnenac Es Mazdocheus béménè kizalnac o2caia éléibé Mezt Ester mégualla néki hog qbatta volna (2) Es kizal véue agy29t kit pa2aiolt vala Amátol mégvéní z ada Mazdocheusnac Heftér ked zeze Mazdocheusft ghazá (3) Azockal z nem élegéduén éfec kizalnac labaihoz z fizá z bázellé 9néki imada hog a Ágagítai Amánac 9onoffágat zométpol ||

65

H e f t e r

gonozb titk alfa9it méllekét gondolt uala a . fidoc ellén pa2aiolna mérfeite9tén (4) Es az 9 zokafabol a . kizali azaín eftapot ki noyta kékéuén kiuél kégelméffegn iégé mutattatik uala Es az felkéulen [pa2aiola] alla 9 élöttq (5) z 1 módha kizalnac kel zha malaztot lélétem 9 zémébén z èn kékéfem nem lattatic 9néki ellén valonac lenni Onzollac hog vy lèuélèckél Amánac afidoc ellének9doinéz 2 z ellénfegenç o lèuélér mgfegéttessfénç [kikét] kickél azokat pa2aiolta vala lèuélèttén kizalnac mèdén yidékébén 3 (6) Mézt miképpén zénuédhétém èn népémnec halalat z megoldclétét (7) Es Afuezus kizal felélè Ester kizalnenac z fido Mazdocheusnac Amánac hazat attam Ester kizalnenac. 4 z qtet pa2anoltam akezéztzé . akaztatni mezt mèzékdétf[uala] 9kézét afidocza èzéztén (8) Azezt afidoknac iziatoc miké néctec kél kizalnac néuéböl a lèuélékét èn gy29mél még iégézuén Mezt è vala zokas hog a lèuélénec méllek kizal néuéböl èzéztétnç vala . z 9 gy29iènèl 5 megijegzetté[te]nec vala . fénki elléné módani né mèznè (9) Es hiuattatuā az izaf tudokat z kizal lèuélí izokat . vala

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² A k f-ból való igazítás.

³ Második é 9-ból való igazítás.

⁴ Itt egy 9 betű első szárának látszó tollvonás van kihúzva.

⁵ Úgy látszik, már az első è után akarta írni az író az l betűt, mert ennek ott már meg van húzva felső jobb szára ; a bal szára helyén már az u bal szára van.

Aman adversarii Iudæorum, et Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther, quod esset patruus suus. (2) Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi iusserat, et tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam. (3) Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta ad eum oravit, ut militiam Aman Agagitæ, et machinationes eius pessimas, quas cogitaverat contra Iudeos, iuberet irritas fieri. (4) At ille ex more seeptrum aureum protendit manu, quo signum clementiae monstrabatur; illaque consurgens stetit ante eum, (5) et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris et hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur. (6) Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? (7) Responditque rex Assuerus Esther reginæ, et Mardochæo Iudæo: Domum Aman concessi Esther, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudeos. (8) Scribe ergo Iudeis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, et illius annulo signatae erant, nemo auderet contradicere. (9) Accitisque scribis et librariis regis, (erat autem tempus tertii mensis, qui ap-

kèdeğ aha²mad honac idéiè ki néuèz-tétic Sibānac xxiij napian i³attatanac élùeùlèc mēt Mazdo⁴ aka⁵tauala/¹ ||

66 a fidochoz τ a fēièdèlmèchez τ a fa-fa⁶choz τ abi⁷achoz ki zaz huzon hét vidékekén indyatolfoguā Etiopiaig-lan v²alkodnakuala videknç. τ vi-déknç. népnèc τ népnèc. qnèluéc τ bo⁸qioç zézent τ diknac mēt oluaf-hattakuala τ halhattakuala (10) Es aléuélèc méllec kizalnac² néuèbol èzéztetnç vala ogv⁹qieuèl iègzétté-ténç még Es élézéztec afoloctol kic meden videc zezé t folosuan az o lèu-llékèt vy kouëtsegeckèl élol kelnec (11) Kicnèc pa¹⁰zaloltuala kizal hog afidoknac zolnanac³ menden va¹¹sofoc zézent τ egbè pa¹²zalolnanac gylékézni hog q lélkekéz⁴ allananac τ oméden èllènsegé[c]kèt⁴ b τ q gèzmékéckèl a q félësegeckèl⁵ zoméden hazockal mégolnec τ éltozlenec (12) Es medé vidékéc zezé t zézéttétéc gozodèlm-nèc egnapia az az Adaznac a. xij honac xij napian (13) Es az Eplana⁶ ta⁷talma èz volt hog meden földécb-bén τ népècbén kic Afue⁸us kizal pa¹⁰zalolatta ala èngéztéltétték ièlén èsmèzé[t]tékzé lénen afidokat kékélnç léniec q èllènsegékzol gozodèlmét véniee (14) Es ki ménenc agozs foloc a. kouëtékèt élolkeluén τ kizalnac pa¹⁰zalolaita Sufisban fel függézté-téc⁶ (15) Mazdocheus kèdég a polatobol τ kizalnac zémèle élol kiméne ||

67

H e f t e r

fénlikuala kizali zuhaçban Iacincti-nos zinqécbén⁷ τ ég zinqécbén aza-n[at] kozonat viñeluén q feiebén τ fē-

pellatur Siban) vigesima et tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Iudæos, et ad principes, procuratoresque et iudices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Aethiopiam præsidebant; provinciæ atque provinciæ, populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudeis, prout legere poterant, et audire. (10) Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mitabantur, annulo ipsius obsignatae sunt, et missæ per veredarios, qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent. (11) Quibus imperavit rex, ut convenirent Iudæos per singulas civitates, et in unum præciperent congregari, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis et universis domibus interficerent atque delerent. (12) Et constituta est per omnes provincias una ultiōnis dies, id est tertia decima die mensis duodecimi Adar. (13) Summaque epistolæ haec fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subiacebant imperio, notum fieret, paratos esse Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. (14) Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pependit in Susis. (15) Mardochæus autem de palatio, et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aëriis, corona auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque

¹ Utolsó a fölül rövidítést jelző vonal van kihúzva s az előző a o-ból van igazítva; értsd: aka²tauolá helyett aka⁵tauala.

² A nac jelleg ide utalt lapszeli igazítás.

³ A c szóbelsei n-ból való igazítás.

⁴ A t l-ból való igazítás; értsd: èllènsegéckèl helyett èllènsegékèt.

⁵ Értsd: èllènsegé[c]kèt q félësegeckèl τ q gèzmékéckèl stb.

⁶ Az è ò-ból való igazítás.

⁷ A zinq- sor végére esett.

déztétuén félém palaftal τ ba $\bar{z}$ fónal. τ mēden va $\bar{z}$ os vigadot τ őzölt (16) Afidoknac ked lattatot vy világoffág tamadni Őzom tiztélle $\bar{g}$ τ vigaság. (17) mēden népknél va $\bar{z}$ ofocban τ vidékécben valahoua kizalnac pa $\bar{z}$ á- $\bar{z}$ olatta iutuala. géné $\bar{z}$ kédétnç b vi- $\bar{g}$ afaga a $\bar{z}$ udalatos. $\bar{z}$ τ vèndegfegec τ innépnapoc ánéza hog fokac mas némzétecböl τ [fokafb] zokafbol őzézzétekél τ [zezzéteckél] cezimonia- $\bar{z}$ ockal eggéfölnç vala. Mezt éfido néwnç igén nagfelélmé hatot valamg mēdénékét/ C a p m i x d

[a] A Zezt a xjjd honac kit ymar éléztéb Adaznac mōdnakual] xjjd napian mvdon mēden fidoknac megoldókkléréc kézeitétikuala. τ ő ellénfegec aieitacuala ő vézekét. még az ellé a. fidoc őzégbék këzdénç lén. τ őma gókat ő ellénfegekzol megyadalmazni (2) Es egbé gyvlékezénç mēden kófalos va $\bar{z}$ afoc zézét τ kó falot- $\bar{z}$ lan va $\bar{z}$ ofocban lac hélécébén τ égèb hélécébén hog ki tèziézténec ő ellénfegec τ ő $\bar{v}$ ldozóioc ellén. τ senki né mészikuala ellénec allani. azezt [ő] hog ő félelméknç nagfaga mēden né-
68 pékét meghatot || vala (3) Mēt es auidekecnç b feiedélmí a bizay $\bar{z}$ fa- $\bar{z}$ azi τ mēden meltofág kic mēden hèlekén τ myuélkedéfeken iéléfkédnç vala felmagazta tikkuala afidokat Ma $\bar{z}$ doheusnac felélmiezt. (4) kit apolotanac feiedélménç léní éfméz- $\bar{z}$ ténçuala/ Es őnénec hižé egmēden napon nêuéndikuala τ mēdénéknç zaiaban gako $\bar{z}$ ta fo $\bar{z}$ godik vala (5) Es ig afidoc mégvézec ő ellénfegékét igén nag lapaffsal τ mégoléc [azokat] őkét megalduan ők azoknac mellékét őnökic téniec kezeitétekuala (6) an-

lætata est. (16) Iudæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium. (17) Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, et festus dies, in tantum, ut plures alterius gentis et sectæ eorum religioni et ceremoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

Igitur duodecimi mensis, C. IX. quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudæis imperfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudæi superiores esse ceperunt, et se de adversariis vindicare. (2) Congregatique sunt per singulas civitates et oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrat. (3) Nam et provinciarum iudices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Iudeos timore Mardochæi, (4) quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant; fama quoque nominis eius crescebat quotidie, et per cunctorum ora volitabat. (5) Itaque Iudæi percusserunt inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis, quod sibi paraverant facere; (6) in tantum,

¹ Az τ -hez egy félbenhagyott ő van hozzáírva s kihúzva.

² Értsd: géné $\bar{z}$ kédétnç $\bar{z}$ udalatos vi $\bar{g}$ afaga stb.

³ Fölül közbeszúrva.

⁴ Értsd: auidekecnç bizay feiedélmí stb.

néza hog Sufifban ᄂ ot zaz fezfiakat
 olénec meǵ ı Aǵǵagıtay Amānac afi-
 doc ellénsegenç tiz fiayt kicnç nêuēc
 èzec (7) Faǵfandata ı Délfon ı El-
 fata (8) ı Fozata ı Adalia ı Andata
 (9) ı Mèfta ı Azifay ı Aziday ı Nay-
 zata/ (10) Kiket mikō meǵoltekuolna
 ı vagocbol fozlatot tēniec nem aka-
 zanac (11) Es legottan ı zamoc kic
 meǵollettékula Sufifban kizalhoz ho-
 zattatanac (12) Ki mōda kizalné azzō-
 nac Sufis važofabā afidoc ot zaz fez-
 fiakat ołtékmg ı egébeket Amānac
 tiz fiayt méné oldoklesekét alaitaz
 hog teznéc mēden vidékécbén Mit
 kēzz touabba ı mit akazz hog paž-
 rollac léní (13) Kinç a félélè ||

69

H e f t e r

Ha kizalnac kél adafféc hatalm afi-
 doknac hog miket ma tötténç Sufif-
 ban vgan tegnç holnapon es. Es
 Amānac tiz fiay akaztaffanac fel az
 akazto facza¹ (14) Es pažolola kizal
 hog vglénè . ı légtottan Sufifban è pa-
 žolat felfuggeztétéc ı Amānac tiz
 fiay felakaztatanae (15) Afidoc egéb
 gylikézüén Adar honac xij napian
 meǵolletténç Sufifban hažo zaz fez-
 fiac ı azoctol qiauoc elnē vétetteténç
 (16) Dè es mēden videkécbén mellé
 kizal vzaſaga alat valanac afidoc
 ollekékét allanac ı ellénfégékét ı
 vldozoiıkét meǵolué annéza hog hét-
 uén ıt ézér meǵollettétéc² tellefed-
 nénc ı sem eggio qvagocban fémít nē
 illété (17) Adar honac ked xij napia
 mēdénéknél égvala . a meǵoldoklét
 nap . ı xiijed napon³ oldocléni meǵ-
 zonénç kit zezenç igén iélésnéc⁴ léní
 hog azon touabba valo vđon mēden
 éztendobén vígasagos vēndéǵsegéb
 [vgékézénç] ı gënéz kedétecbe vge-

ut etiam in Susis quingentos viros
 interficerent, extra decem filios
 Aman Agagitæ, hostis Iudæorum,
 quorum ista sunt nomina: (7) Phar-
 sandatha et Delphon et Espatha ;
 (8) et Phoratha et Adalia et Aridatha ;
 (9) et Phermesta et Arisai, et Aridai
 et Vaisatha, (10) Quos cum occidissent,
 prædas de substantiis eorum tangere
 noluerunt. (11) Statimque numerus
 eorum, qui occisi erant in Susis, ad
 regem relatus est. (12) Qui dixit re-
 ginae: in urbe Susis interfecerunt
 Iudei quingentos viros, et alias de-
 cem filios Aman; quantam putas eos
 exercere cædem in universis provin-
 ciis? Quid ultra postulas, et quid vis,
 ut fieri iubeam? (13) Cui illa respon-
 dit: Si regi placet, detur potestas Iu-
 dæis, ut, sicut fecerunt hodie in Su-
 sis, sic et cras faciant, et decem filii
 Aman in patibulis suspendantur.
 (14) Præcepitque rex, ut ita fieret.
 Statimque in Susis pependit edictum;
 et decem filii Aman suspensi sunt.
 (15) Congregatis Iudeis quartadecima
 die mensis Adar, interfeci sunt in
 Susis trecenti viri; nec eorum ab
 illis direpta substantia est. (16) Sed
 et per omnes provincias, quæ ditioni
 regis subiacebant, pro animabus suis
 steterunt Iudei, imperfectis hostibus
 ac persecutoribus suis, in tantum, ut
 septuaginta quinque millia occisorum
 implerentur, et nullus de substantiis
 eorum quidquam contingere. (17) Dies
 autem tertius decimus mensis Adar
 unus apud omnes interfectionis fuit,
 et quarta decima die cædere desierunt.
 Quem constituerunt esse solemnem,
 ut in eo omni tempore deinceps vaca-
 rent epulis, gaudio atque conviviis.

¹ A c úgy van fölül közbeszúrva.

² Utolsó előtti t úgy van fölül közbeszúrva s az utolsó è é-ból igazítva; értsd: meǵollettétéc helyett meǵollettétéc.

³ Az on úgy van fölül közbeszúrva.

⁴ iélés sor végén.

kéznénç (18) Es azoc kic Sufis va-
zofaban az őldökléft töttékuala ¹ xij
napō τ azō honac xij napian az
őldökléfbén művélkéttéc tizenötöd
napián őldögélni mégzöténèc τ az-
ezt azon napot zezettére gënëzke-
détéknc τ vígafagoknac iélés inné-
péié (19) Afidoc ked kic anem ko-
falos va2afocbá τ falucbá lakoznak-
uala Adar honac xij napiat zé-
zéc vendlégségbé τ 929bé vghog abban
70 viigagganac τ eggic masiknac || è2èz-
iēc étkécnç [?] étkéknç [rézéit] τ gë-
nézkedétéknc rézéit / (20) Es vg Ma-
docheus mégiza mēd èzékét τ bötök-
kél foglaluā èzézté a. fidoknac kic
kizalnac mēden videkibén lakoznac
vala mēd közél valochoz τ mēd mèzzé
valochoz (21) hog Adar honac tizen
négéd τ tizen ötöd napiat ynnépékéz
vénéc τ ézténdönç mēden fozdolattab-
an iğén nag tiztéfféggel zolgalnac
(22) mét a fidoc az [á] napocban go-
zodélmèztékmg b 9 ellénfegék[ti] ²
a omagokat ³ Es fizalmoc τ gazolat-
toc 929bé τ vígafagba fozeitattac.
hog èz napoc lénenc gënëzkedéték-
néc [vi napi] τ vígafagoknac napi hog
égembé egmasnac èzézténec étkénc
rézéyt τ zégnéknç aiandoklakat ad-
nanac (23) Es véuéc a fidoc iélés zo-
kafba mēdénékét mellékét az vdjbén
kézdtéttenc vala tēni τ mellékét Ma-
docheus lèuèleckél pa2ālolt vala tēni
(24) Mēt Aman Amadatinac fia Agag
némzetéból a. fidoknac ellénfégé τ
ellénkédoipj gondola 9 elléné gónozt
hog őkét mgolnē τ elt92léné τ èzézté
Fu2t ki m9 néluko mōdatio nilnac
(25) Es èz vtan Hépter béméné kizal-
hoz onzoluan hog 9 gónoz kizlélétè
kizalnac lèueliuél mégfēmeitét[n]çé-
néc. ⁴ τ a gonoz mellétk a. fidoc ellén

(18) At hi, qui in urbe Susis cædem
exercuerant, tertio decimo et quarto
decimo die eiusdem mensis in cæde
versati sunt; quinto decimo autem
die percutere desierunt. Et idcirco
eundem diem constituerunt solemnam
epularum atque lætitiae. (19) Hi vero
Iudei, qui in oppidis non muratis ac
villis morabantur, quartum decimum
diem mensis Adar conviviorum et
gaudii decreverunt, ita ut exultent in
eo, et mittant sibi mutuo partes epu-
larum et ciborum. (20) Scripsit itaque
Mardochæus omnia hæc, et litteris
comprehensa misit ad Iudeos, qui in
omnibus regis provinciis morabantur,
tam in vicino positis, quam procul,
(21) ut quartam decimam et quintam
decimam diem mensis Adar pro festis
susciptarent, et revertente semper
anno solemni celebrarent honore,
(22) quia in ipsis diebus se ulti sunt
Iudei de inimicis suis, et luctus at-
que tristitia in hilaritatem gaudium-
que conversa sunt; essentque dies
isti epularum atque lætitiae, et mit-
terent sibi invicem ciborum partes,
et pauperibus munuscula largirentur.
(23) Susceperuntque Iudei in sole-
nem ritum cuncta, quæ eo tempore
facere cœperant, et quæ Mardo-
chæus litteris facienda mandaverat.
(24) Aman enim, filius Amadathi
stirpis Agag, hostis et adversarius
Iudeorum, cogitavit contra eos ma-
lum, ut occideret illos, atque deleret,
et misit phur, quod nostra lingua
vertitur in sortem. (25) Et postea in-
gressa est Esther ad regem, obsecrans,
ut conatus eius litteris regis irri-
fierent, et malum, quod contra Iudeos

¹ Az è è-böl van igazítva : töttékuala helyett töttékuala.

² ellénfegékét ki van javítva erre : ellénfegéké.

³ Értsd : gozodélmèztékmg omagokat 9 ell. stb.

⁴ Értsd : mégfēmeitét[n]ç helyett mégfēmeitét[n]nénec.

gondoltuala fo^zdeitatnéc ő feiezé Es
éz vtan ɿ ɿt ɿ ɿ fiayt zégezéc ake-
zéztzé. (26) ɿ az v̄dötöl foguā éz
napoc néuèztétténç¹ Fužinac i ni-
laké Azét hog Fvr az az nil az
71 édēbè èzéztéttuala || ɿ mēdenec mēl-
lēc löttékuala eplaba i. ékññonç ta-
talmaban tažtatnac (27) valaméllé-
két zénuètténç ɿ mēllékét èz vtā
valtoztattac vottée a fidoc ő reia-
ioc ɿ ő magzattokza ɿ mēdenéckél
kie ő zézzétekél akažtanac éggé-
fölni hog fēkinéc né illéc è két
napokat ièles innéplefnélkyl élmlni
Kikét iras val ɿ èztendöknc egéb
idéy kqüètnç omagoknac zonètlén
foždolatočban (28) Ezec ānapoc ki-
két sonha fem egfélédét élmén tó-
zol ɿ mēden némzétec zolgallac kic
é vilagnac mēden videkibén vadnac.
ɿ eg vazos fini kibén Fužinac napi
i. nilaké né tažtaffanac a fidotol
ɿ omagzattotol kic è [cei]² cezi-
moniackal kotožtétténç mg (29) Èf-
ter kizalne Abialchelnç leana ɿ fido
Mazdocheus mas eplat ɿ izanac hog
mēden zézelmél èz nap à iqüédo v̄d-
bén ièles ynnèppé zézzéttétnéc (30)
Es èzéztenç mēden fidochoz kic
Afuezs kizalnac zaz huzon hèt
videkibén lakoznakuala hog valla-
nanac békéfegét ɿ fogadnanac igaf-
fagot (31) tažvan nilaknak napit
ɿ ő idéiebén 929mél zolgalnac mi-
két Mazdocheus ɿ Héftér zézzé-
tékvala ɿ azoc fogadac tažtanioc
onõmagoc ɿ ő magzattotol bojtokét
ɿ vuoltésekét ɿ nilakna napit (32) ɿ
mēdenékét mēllék è kqññonèc Hiftoia-
iaban tažtatnac ki Hestežnç hiuattac-
tic ɿ et] [x] ||

72 [a] A Suezus kizal ked mēden foždét
ɿ tèngéžnç mēden zégtit teue
ado ala (2) kinç èzøffégè ɿ feiedél-
fégè ɿ méltosaga ɿ mažaffaga kiuél

cogitaverat, reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci; (26) atque ex illo tempore dies isti appellati sunt Phurim, id est sortium, eo quod phur, id est, sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est, libri huius volumine continentur, (27) quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt; suscepserunt Iudæi super se et semen suum, et super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque solemnitate transigere; quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. (28) Isti sunt dies, quos nulla unquam delebit obli-
vio, et per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciae cele-
brabunt; nec est ulla civitas, in qua dies Phurim, id est, sortium, non ob-
serventur a Iudæis, et ab eorum pro-
genie, quæ his ceremoniis obligata est. (29) Scripseruntque Esther regina filia Abiahil, et Mardochæus Iudæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum; (30) et miserunt ad omnes Iudæos, qui in centum viginti septem provinciis regis Assueri ver-
sabuntur, ut haberent pacem, et sus-
ciperent veritatem, (31) observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerant Mardochæus et Esther, et illi observanda suscepserunt a se, et a semine suo ieunia, et clamores, et sortium dies, (32) et omnia, quæ libri huius, qui vocatur Esther, historia continentur.

Rex vero Assuerus omnem C. X.
terrā, et cunctas maris ins-
ulas fecit tributarias. (2) Cuius for-
titudo et imperium, et dignitas atque

¹ Utolsó è é-ból való igazítás.

² Sor vége.

felmagaztata Mazdocheuft mégizat-tattac Medosoknac τ pezsayaknac kőnöqbén (3) Es miképpen Mazdocheus fido némzétbéli maſod löt legén Aſuēus kizaltol τ nag a fidoknal τ nag σ attafaynac népénl kèzefuén iokat σ népenç τ bězelue azokat mél-léc σ magzattanac ilnçuala békéfégézé melléc vadna az hebér kőnöbén tél-lés hüttel ki iélététtem Ézec ked mél-léc mōdatnac ižuā léltém a méghid-détét auag iélétét kőnöbén melléc gózog nélùen τ bőtöbén tažtatnac Es azon kőzbé ékönönc végé vtā hozzattatikvala è kapitulom kit mv zo-kafone zézent Obelo i. nas figuza alat iélététtem (4) Es mōda Mazdocheus iftēntol lötténç ézec (5) még-émlékéztém az alomzol. mellét lattá vala vgā èzenékét iègzoł. τ fēmi azoc-bol hiv nem volt (6) ki. enèd fozzas ki neuékedéc [ato] fo[2]loba τ vilagoſtagba τ napba foždeitatéc τ foz vizéché azzada Ester az kit kizal vón feléfégézé τ akaza kizalne azzóna leni (7) Akét fažkanoc ked èn vagoc τ Aman (8) anémzétec kic egbé gylé-kéztékuala Ézec azoc kic fidoknac néuet èzokötténec èluézténi ||

73

Heſter

éltqzleni (9) Ènnémzétem ked Ifzil ki vuoltot vzhoz τ vr mégzabadeitotta qnepet Es mégzabadeitot mívñkét mēden gonozoctol. τ tot nag ludakat τ iélés ludakat némzétec kozot (10) τ két bizodalmakat pažalolt leni eggét iftén népeie τ maſt mēden némzéteké (11) mōnaic bizodalm zézzébē iot Iamar az vdøtol τ naptol foguā iftén élöt mēden némzéteknc (12) τ mégmellékézét vr qnepézol τ izgalmazot σ qzogkléténç (13) Es mégtaztatnac èn napoc Adažnac honapiaban èzen honac xiiijd τ xvjd napian mēden zézé-lémmel τ qzomel az égbé gylékézét

sublimitas, qua exaltavit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum; (3) et quomodo Mardochæus Iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit, et magnus apud Iudæos et acceptabilis plebi fratrum suorum, querens bona populo suo, et loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent. Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Graecorum lingua et litteris continentur, et interim post finem libri hoc caputum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est, veru prænotavimus. (4) Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt ista. (5) Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. (6) Parvus fons, qui crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, Esther est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. (7) Duo autem dracones, ego sum, et Aman. (8) Gentes, quæ convenerant, hi sunt, qui conati sunt delere nomen Iudæorum. (9) Gens autem mea, Israel est, quæ clamavit ad Dominum: et salvum fecit Dominus populum suum, liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes: (10) et duas sortes esse præcepit, unam populi Dei, et alteram cunctarum gentium. (11) Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus: (12) et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. (13) Et observabuntur dies isti in mense Adar quarta decima, et quinta decima die eiusdem mensis, cum omni studio et gaudio in unum cœtum populi con-

népnę egfèzégbén touabba Ilzél né-
pénc mēden némzétibé xj [xj]
[n] NÉgéd éztendőbén Phtolomeus
    z Cleopatza ozzaglattoc Dosi-
heus [ki papnae]¹ ki papnae z leui-
ticus némzétebélinc valla vala 9
maǵat z Phtolomeus 9 fia hozac él
Fvzim eplat Ižimbé kit mōdanae
mēgmagazotnac lénni Lismahuf-
tol Phtolomeus fiatol Es èz kēzdét
vala a ki hižhéttétet zezzébén . ki
sem a . fido kónbén z sem égtolma-
lozonál mōdatic (2) Az igé nag Azz-
ta2xezs ozzaglattanac masod éztén-
dieberbén . nisan honac élö napiá Mo-
docheus Iayazi fia Semey fiaie Ben-
iamin némzéteból lata almat (3) fido
ember ki lakozikuala Sufis va zoſaban
nagfezifiv z kizali hazbéli élöc kózzol
valo/ (4) Vala a fogfagbélièc² za-
ma[c]³ kózzol kikét Nabudonô Babil-
lonianac kizala élüöt vala Ihžimbol
Iekoniaffal Iuda kizalaual (5) z èz
74 volt 9 alma// || Iélénénéc zozatoc zai-
gafoc z meň ǵ92ǵéféc z föld indolas
z habozolat földön (6) Es ime két
nag fazkańoc z kékzéc egmas ellén
viadalza (7) kiknę ǵuolteféké mēden
némzétec még[yéttéc] rézzéttéc hog
vionanac igazaknac némzéte ellén (8)
Es vala ánap fététsegéké z haboz-
fáge t929délme⁴ z gétzélmé z igé
nag felelém földön (9) Es méghabo-
zeitatot igazaknac némzéte feluén 9
gonozokat z kézeitétet halalza (10)
Es ǵuoltenç v2hoz . z azoc ǵuoltuén
kii.énéd fo2zas néuékédéc nag foloba.
z foc vizécbé a2zada (11) Világoffág
z nap tamada fel . z az alazatosfoc
vígadanac z mégmazac adi.loségefék-
két (12) Kit mikő Ma2docheus latot

gregati, in cunctas deinceps genera-
tiones populi Israel.

Anno quarto, regnantibus C. XI.
Ptolemæo, et Cleopatra, at-
tulerunt Dositheus, qui se sacerdotem
et Levitici generis ferebat, et
Ptolemæus filius eius hanc epistolam
Phurim, quam dixerunt interpretatum
esse Lysimachum Ptolemæi
filium in Ierusalem. Hoc quoque
principium erat in editione
vulgata, quod nec in Hebræo,
nec apud ullum fertur inter-
pretum. (2) Anno secundo,
regnante Artaxerxe maximo, prima
die mensis Nisan, vidit somnium Mar-
dochæus filius Iaheri, filii Semei, filii
Cis, de tribu Benjamin: (3) homo Iu-
dæus, qui habitabat in urbe Susis,
vir magnus, et inter primos aulae
regiæ. (4) Erat autem de eo numero
captivorum, quos transtulerat Nabu-
chodonosor rex Babylonis de Ierusa-
lem cum Ieconia, rege Iuda, (5) et
hoc eius somnium fuit: Apparuerunt
voces et tumultus, et tonitrua et ter-
ræmotus, et conturbatio super terram,
(6) et ecce, duo dracones magni, pa-
ratique contra se in proelium. (7) Ad
quorum clamorem cunctæ concitatæ
sunt nationes, ut pugnarent contra
gentem iustorum. (8) Fuitque dies
illa tenebrarum et discriminis, tribu-
lationis et angustiæ, et ingens for-
midio super terram. (9) Conturbataque
est gens iustorum timentium mala sua,
et præparata ad mortem. (10) Clama-
veruntque ad Deum; et illis vociferantibus, fons parvus crevit in flu-
vium maximum, et in aquas plurimas
redundavit. (11) Lux et sol ortus est,
et humiles exaltati sunt, et devo-
raverunt inclitos. (12) Quod cum vi-

¹ Sor vége.

² Úgy van fölül hozzáírva igazításul.

³ A második a o-ból van igazítva ; értsd : zamoc helyett zama.

⁴ Utolsó é é-ból van igazítva.

volna π felkölts volna σ agabol gondollauala mit iftén téni aka α na. π zégezén vallauala σ élméiebén kékáuan tudni mit iégzéné az alom/xij.

[xij][a] A Zon vdóbén ked lakozikuala kizalnac tèzémébén Bataual Thazaual kizalnac mèddgi[e]-uél kic apalotanac aitotartoy val[t]anac¹ (2) Es mikor mégzettétté volna σ gondolattokat π zo σ galmasságokat zézelmébén meglattauolna mégtnola hog Aztaxxes kizalza ézokd-nénéc kékékét [vétneic] ézézténiec π kizalnac édolgót mégzéné. (3) ki-mónokzol kékédz[f]zétné vallasat vén-uén halalza pa σ lola vitétni. (4) Kizal ked a mel lóvala iza emlékéz-tecné² [dolgába] kóuéibé//

75 [I u d i t h] H é f t e r

Dé es M α ndocheus éz allatnac emléké-zéttét i σ afooba ada (5) π pa σ lola néki kizal hog apalotanac tèzémébén la-koznéc aduā onéki é vadolasezt aiá-dokokat (6) Aggeo Aman kédég Amadati fia vala di σ feges kizal elöt π aka α a σ tani M α ndocheusnac π σ nérénec kizalnac két mèddgiézt³ kic mégzéttétkuala Éz éddeglén rokon valo Phemiū a. melléc kóuéttétné a hélen vétettétné vala hol i σ uá vagó a. kóno σ bén π ér σ agadac σ vagokat auag σ iavokat mellékét iac a még-hizhetét zézefbé leltc σ Éz eplanaac ked évolt éxéplaza/xij.

I Gen nag kizal Aztaxa σ les India-tolfogvan Ethisopiaiglan zaz hu-zon hét vidékébéli⁴ fèiedélmékncz békaknac kic σ v σ afa σ alat vad-nac kozonéttét mód (2) Miko σ on èn foc némzétenec pa σ lohnéc π mèd-éz világot èn v σ afagó ala alazná fémikeppé nem aka α ec èn hatalmá

disset Mardochæus, et surrexisset de strato, cogitabat, quid Deus facere vellet, et fixum habebat in animo, scire cupiens, quid significaret som-nium.

Morabatur autem eo tem-pore in aula regis cum Ba-gatha et Thara, eunuchis regis, qui ianitores erant palati. (2) Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit, quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, et nuntiavit super eo regi. (3) Qui, de utroque habita quæ-stione, confessos iussit duci ad mor-tem. (4) Rex autem, quod gestum erat, scripsit in commentariis; sed et Mardo-chæus rei memoriam litteris tradi-dit. (5) Præcepitque ei rex, ut in aula palati moraretur, datis ei pro dela-tione munéribus. (6) Aman vero filius Amadathi Bugæus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardo-chæo, et populo eius pro duobus eu-nuchis regis, qui fuerant interficti. Huic usque proœmium. Quæ se-sequuntur, in e o loco posita erant, ubi scriptum est in vo-lumine: Et diripuerunt bona, vel substantias eorum. Quæ in sola vulgata editione reperimus. Epistolæ autem hoc exemplar fuit:

Rex maximus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus, et ducibus, qui eius im-perio subiecti sunt, salutem. (2) Cum plurimis gentibus imperarem, et uni-versum orbem meae ditioni subiugas-sem, volui nequaquam abuti potentiae

¹ Az első a o-ból van igazítva: voltanac helyett valanac.

² Az ec jelleg a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

³ Az i y-ból van igazítva: mèddgy helyett mèddgiézt.

⁴ A b n-ból, az è ç-ból van kiigazítva: vidékécné helyett vidékébéli.

nagfaǵaual¹ [zézént]² vizhaéltéttét-ném Dè kégelméfféggél ɿ laffoaggal ènnékem alaztakat biznom · hog mēden félélénélkulon élétékét uendéfféggél altal mēnéc hog mēden halalaſoc aieitatot békéféggél éltéttét-nénç (3) Èn ked kékéfúén èn tanaluoſimtol miképpen èz télleſedhétneç bę. eg ki boļeſfeggeł ɿ huttél mēdenékét fellol mul vala Es vala kizal vtā ma-

76 fod || Aman něuq⁽⁴⁾ iélenté ènnékē mēd èfold vilagaban èlhimlét něpét lěni ki vy tøzuénéckél éltéttétnéç ɿ mēden némzétekńc zokafa èllén tēne kizaloc paníolatit³ mégutalna ɿ mēden némzétekńc eggéfféget ø ozlaſockal mégtøzné (5) kit mikozó meg-tanoltōc volna latuac egdagalos némzétek mēden èmbezi némzét èllén vizza valo tøzuénéckél éltéttétvén ɿ my pažárolatiknac èllénè měni ɿ mg-habozeitani mýnékpc alazta[ka]tot vidékekńc békéfegét ɿ éggéfféget (6) Pažároloc⁴ hog valakikét mutatad Aman ki mēden videkekńc feiedélmé ɿ kizal vtā masod · ɿ kit atac hělen tizteltöc mytatad ø félfégeckél ɿ gëzmékéckél éltözléffénç ø èllens-egectol ɿ azoc kózzol egnç fe kégelmézien èiélès ézténdénnec xijd hou-ban Adažna xijid napijan (7) hog èz igen b vtalatos a gonoz⁵ nepéc egnapó poelocab zallanaclé mégaggac a my vzafagóknac békéfégét měllét méghabozeitottakuala Èz èddéglén èz eplanaç exépla2a Amélléc kouéttétnéç èhél vtā lětlém i2uā hol olaus-tatic Es Maždocheus èlèzédvén ton mēdenékét měllékét něki hěster pažároltuala Dè maga nílénç az hebézecknél ɿ mēdenéftol sem eg tolma-loknal nē mondattac (8) Maždocheus

magnitudine, sed clementia et lenitatem gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transgentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. (3) Quærente autem me a consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, unus, qui sapientia et fide ceteros præcellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, (4) indicavit mihi, in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteatur legibus, et contra omnium gentium consuetudinem faciens, regum iussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. (5) Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, (6) iussimus, ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur quarta decima die duodecimi mensis Adar anni præsentis, (7) ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant. Hucusque exemplar epiſtolæ. Quæ sequuntur post eum locum scripta reperi, ubi legitur: Pergensque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandaverat Esther. Nec tamen habentur in Hebraico, et apud nullum penitus feruntur interpretum. (8) Mardochæus autem depre-

¹ ual jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

² Sor vége; utána lapszáli igazításul: vizha-

³ Első a fölül rövidítést jelző vonás van kihúzva.

⁴ loc jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

⁵ Értsd: igen gonoz vtalatos nepéc stb.

ked ónzolla v^zat megémlékézuén 9-
menden mívélkédétizöl ||

77

H e f t e r

Mazdocheufnac ymadfaǵa

(9) mōda V^zam v^zam mēdenhato kizal
mēdénéc te hatalmadban vēttéttée ɻ
nílén ki te aka zatodnac èllénè alhaf-
son ha zézzéndéz mívkét mégzabadei-
tanod¹ legottá megzabadolc (10) te
töttéd ménét ɻ földet ɻ valami ménéc
kézengétebén taztatic (11) Mēdénéknc
v^za vag ɻ níl ki te nagfagód èllén
allon (12) Mēdénékét esfmézz ɻ tué-
mét né kieuélfégezt ɻ bozzofagézt ɻ
valami diúfegn^q kieuafagaiézt tot-
tém ézt hog né ymadná èz igé kieuél-
fegó Amát (13) Mezt Ifzlnq vduof-
fegeiét o laba nomit ɻ 920mofst volnéc
megapolnom (14) Dè féléc hog èn if-
ténénéc tiztéffégét èmbézbé né val-
toztatná ɻ hog fékít né ymadnéc èn
v^zatol mégvaluá (15) Es ma v^zá Ki-
zal Abzahánac ifténé ižgalmazil te
népédnc mét mív èllénfegine èlaka-
nac mýnkét vězténi ɻ te 920kodélt
éltözleni (16) Né vtallad te rézédet
kit mégualttal Egiptóbal (17) Iftén
halgádfdmég èn onzollatomat ɻ lág
kégelmés te 920kléted rezenç ɻ köté-
lénq ɻ fozdohad mív fizalmókat 920zé
hog éluec diúréziuc te néuédét v^zá ɻ
né rökéziédbé téged diúrézoknq zaio-
kat (18) Es mend Ifzél égénq èlméuél
vúlto v^zhoz azét hog gnékic ièles
halal iélén volna// ||

78 [e] ES Hefter kizalné azzon v^zhoz
futa feluén a vězedélmét mél
iélén vala (2) Es mikō lévetté volna
kizalne zuhait fizalmaknac ɻ gazo-
latnac kézolt öltözétekét von ɻ a kív-
lomb kénétékezt hamuan ɻ ganéual
tolte bē o feiet ɻ o těftet alaza boj-
tockel Es menden hélecbén kicbén
élor zoktauala vígattat haiai ki za-
gatafaual toltebé (3) Es onzolla vala
Ifzlnq v^zat ifténét módvá En v^zam

catus est Dominum, memor omnium
operum eius, [D e p r e c a t i o n e s
M a r d o c h æ i] (9) et dixit: Domine,
Domine, rex omnipotens, in ditione
enim tua cuneta sunt posita, et non
est, qui possit tuæ resistere voluntati,
si decreveris salvare Israel. (10) Tu
fecisti cœlum et terram, et quidquid
cœli ambitu continetur. (11) Dominus
omnium es: nec est, qui resistat ma-
iestati tuæ. (12) Cuncta nosti, et scis,
quia non pro superbia et contumelia,
et aliqua gloriae cupiditate fecerim
hoc, ut non adorarem Aman super-
bissimum: (13) (libenter enim pro sa-
lute Israel etiam vestigia pedum eius
deosculari paratus essem), (14) sed
timui, ne honorem Dei mei transfer-
rem ad hominem, et ne quemquam
adorarem, excepto Deo meo. (15) Et nunc,
Domine rex, Deus Abraham,
miserere populi tui, quia volunt nos
inimici nostri perdere, et hereditatem
tuam delere. (16) Ne despicias partem
tuam, quam redemisti de Aegypto.
(17) Exaudi deprecationem meam, et
propitius esto sorti et funiculo tuo,
et converte luctum nostrum in gau-
dium, ut viventes laudemus nomen
tuum, Domine, et ne claudas ora te
canentium. (18) Omnis quoque Israel
pari mente et obsecratione clamavit
ad Dominum, eo quod eis certa mors
impenderet.

Esther quoque regina con-
fugit ad Dominum, pavens C. XIV.
periculum, quod imminebat. (2) Cum-
que deposuisset vestes regias, fletibus
et luctui apta indumenta suscepit, et
pro unguentis variis, cinere et ster-
core implevit caput, et corpus suum
humiliavit ieuniis, omniaque loca,
in quibus antea lætari consueverat,
crinium laceratione complevit. (3) Et
deprecabatur Dominum Deum Is-

¹ ta jellel kellő helyre utalt sorközi igazítás.

ki tenen magad vag mív kizaloc félégélnéget egéldol valot. ⁊ kinç tollédtol mégvalua fém eg félgedélmé nél egéb. (4) én vèzedélmém én kékembén vagó. (5) Hallottam én atátol hog te v2am vötteduolna Ifzlt mèden némzétével. ⁊ mív atainkat oméden mègé valo qzégbibol. hog bi2nad az qzöcke valo qzöclétét Es töttél nékic mikét békéllelöttél (6) Bvnhoottoc te zémélédbén ⁊ azezt attal mánkét mivellensfegoknec¹ kékéb (7) mezt q ifténékét bo1oltue Igaz vag v2am (8) ⁊ ma nē elég onékic hog mánkét kékésfégo zolgalattal nōmozeitnacmg Dè q kékéknç ézéiet baluañoc hatalma nac alaitac (9) Te igezefidét mégakaziac valtoztatni ⁊ te qzöködét éltözléni ⁊ téged dilezoknç² zaiokat békézétni ⁊ te tēplomodnac ⁊ olta2odnac di2oseget mgoltani. (10) hog ||

79

H e f t é r

mgnissac³ némzéteknek zaiokat hog q baluañoknac èzöffégett di2éziéci. ⁊ tétíti kizalt pdikallanac qzökgiglén (11) Né aggad v2a te estapodat azoknac kic ném vadnac hog né mèufsekmégl mív romlañonkat Dè fo2dehad q tanaluokat onq reiaioc. ⁊ qtét ki mív reianc kékédt fénélkédni éluezéf-fed (12) Emlekéziél még v2am ⁊ mutaffadme gl te magadat mánköt mív tqzödélmögknç idéien. ⁊ v2am ifténéknek kizala ag ènnékém bizodalmat. ⁊ mèden hatalónac v2a (13) ag kéllemétes békédet én zába èz ozozlanac zémélél élot ⁊ valtoztaffad él q zvüet mivellensfegoknç gylöfegézé. hog q es éluezien ⁊ égélbec kic⁴ kic onéki égéttenq (14) Mánkét kedz zabadochmg te kékédbén. ⁊ fejéh ènget fém eg égél félgedélmét nē vallot ha nē lac téget v2am ki vallaz mèden tudo-

rael, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuva me solitariam, et cuius præter te nullus est auxiliator alius. (4) Periculum meum in manibus meis est. (5) Audivi a patre meo, quod tu, Domine, tulisses Israel de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis, sicut locutus es. (6) Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: (7) coluimus enim deos eorum. Iustus es, Domine: (8) et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiae deputantes, (9) volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguerem gloriam templi et altaris tui, (10) ut aperiant ora gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum. (11) Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum, qui in nos coepit senvire, disperde. (12) Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, et da mihi fiduciam, Domine rex deorum et universæ potestatis: (13) tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri, qui ei consentiunt. (14) Nos autem libera in manu tua, et adiuva me, nullum aliud auxilium habentem nisi te, Domine, qui habes

¹ Az q szó végének szánt é-ból javítottnak látszik.

² Az e — sor végére esik — q-ból van igazítva.

³ A mg lapszeli igazítás sor elején.

⁴ Sor vége.

mát (15) τ éfmézéd mezt gylolom az hamissaknac dirosfégét τ vtaló a koz-
nékézétlénéknç agat τ mden idége-
nét (16) Te tudod én bétégfégémét τ
én zvkfégémét [mél vago én fémén] hog vtalom kieuelfégnç iegét τ én
dirosfégét mél vago én fémén · én
mégílénétnç napiban τ vtalom azt
mikent nembel vézéuel mégfeztezté-
tét zuhat τ né viselém én rendéf-
80 fégénç napiban || (17) τ nem ottém
Amönac aztalan · τ né kellét énné-
kém kizalnac vndéfégé · τ né itta
az aldozatoknac bozat (18) τ fonha
né vigadot te zolgaló leanod mitol-
fogua idé hozattattá mēd é iélés na-
piglan · hané uac te bennéd v2ā Ab2a-
hanac ifténé (19) mēdénéc félét é29s
iftén Halgaffadmg qauokat kic sem
eg éggéb zeméfegét né valnac τ zab-
dochmég mýnkét a · kegtlénecnç¹
kézéböl τ mémég énget én félelmé-
tol E toldottakat² τ a méghizhétét
zezzéfbén léltém i · a hétuén tolma-
lozo³ kóyocbén⁴ xv

[e] **E** Pazárola néki né két hané
Mazdóheg Elteznç hog béméné
kizalhoz τ kéné nepeiezt aug o-
hazaiaezt⁵ (2) Môda emlékézi l meg te
alazatosfagodnac napizol mydón él-
tettéttel én kékémbén · mét Aman⁶
kizaltol masod émbézzé zézzéttétét
békéllét myéllényc halalza (3) ymag-
gad v2at τ békéz kizalnac myéztyc τ
zabadechmég mýnkét halaltol · mét
ézikét es mélle a vettétténç a hé-
tuén tolmalolocban lélté · (4) Hazmad
napó kéd lévété q oltozétnç zuhadt
τ mégkóznékeztetec q dirosfégéuel (5)

¹ éc jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás: kegtlennç helyett kegt-
lénecnç.

² A t d-ból van igazítva.

³ A u z-ból való igazítás.

⁴ i — kóyocbén: ez a rész lapszéli toldás.

⁵ Utolsó a jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

⁶ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

omnium scientiam, (15) et nosti, quia
oderim gloriam iniquorum, et detester
cubile incircumcisorum, et omnis alien-
igenae. (16) Tu scis infirmitatem et
necessitatem meam, quod abominer
signum superbiæ et gloriae meæ, quod
est super caput meum in diebus ostentationis
meæ, et detester illud quasi
pannum menstruatæ, et non portem in
diebus silentii mei: (17) et quod non
comederim in mensa Aman, nec mihi
placuerit convivium regis, et non bibe-
rim vinum libaminum: (18) et nunquam
laetata sit ancilla tua, ex quo hue
translata sum usque in præsentem
diem, nisi in te, Domine Deus Abraham.
(19) Deus fortis super omnes,
exaudi vocem eorum, qui nullam
aliam spem habent, et libera nos de
manu iniquorum, et erue me a ti-
more meo.

Hæc quoque addita reperi in editione vul-
gata. C. XV.
(1) Et mandavit ei (haud du-
biū, quin esset Mardochæus), ut ingredere-
tur ad regem, et rogaret pro
populo suo et pro patria sua. (2) Mem-
orare (inquit) dierum humilitatis
tuæ, quomodo nutrita sis in manu
mea, quia Aman, secundus a rege,
locutus est contra nos in mortem:
(3) et tu invoca Dominum, et loquere
regi pro nobis, et libera nos de morte.
Ne non et ista, quæ subdita
sunt, in editione vulgata re-
peri: (4) Die autem tertio depositus
vestimenta ornatus sui, et circumdata
est gloria sua. (5) Cumque regio ful-

Es midőn kizali oltozéttel fénlénéc
z ymatta volna · mēdēnēknç bizaiat
z az v̄duozeitö vzat von két zolgaló
lañokat (6) z valobizo eggikzé tamaz-
kodotuala mōnal a · gēnēzofégézt z
ānag gengéfegézt nem viñélhetnei
(7) Ámas zolgaló ||

81

H e f t e r

lañ keñ kouétiuala q azzoñat a · fol-
dön hozdozo zuhakat feltaztuá (8) Q
kédégt zofa zing zéméllèl mégotzöté-
tuén z vig z fénlo zéméckél q zomozo
z nag felélemmel megzozeitatot él-
mériet élénezezi vala (9) Azét mēden
aitokon zézéuel bèmeuén allapéci
kizal ellén hol az v̄luala q ozaágancan-
zékin kizali zuhaeba¹ oltozué · z A zá-
nal z dzagatalo kouéckél fénluén · z
vala iğen félémès zéméllèl (10) Es
mvidőn felémélte volna q ozaiait z
oméllénç hazagiati égo zéméckél mu-
tatta volna még Kizalnē azzon le
efec z fazog zinbè valtozuá meígfa-
zaduan a · feiét a zolgaló leáza haita
(11) Es iften akizalnac zéllétét igé-
nag kégéffsegbè fozdeita Es fiétue z
feluén felzökéci qzékibol z otet ka-
zaynal fogua taztuá miglén még [b]
qñonbélè² fozolna [qzéllété] ez igé-
kél koñozgétuala (12) Mit vallaz
Efter én vagoc te atadfia né akazyh
felnéd · (13) né halzmg Mēt nem te
ellénéd zézzéttétét étozuen dē mēdē-
néc ellén (14) Azét vépiel idé z illéf-
féd ez estapot (15) Es mikor az vèz-
tèglénè véné az azañ vèzzöt z vèté
qñakaiza z mégapola otet z monda
Mizé nem zolaz ènnékem (16) Ki fél-
lélè Vzam latalac tegedét mōnal if-
tennç [ozaiait] Angalat z méghabo-
82 zeitatec én zvùem || te diuøfegédnç
felélmétol (17) Mēt iğen lupalatos
vag vzam z te ozaad télles malaz-
tockal (18) Es mikor bëzellénè èfmégi

geret habitu, et invocasset omnium
rectorem et salvatorem Deum, as-
sumsit duas famulas, (6) et super
unam quidem innitebatur, quasi præ
deliciis et nimia teneritudine corpus
suum ferre non sustinens; (7) altera
autem famularum sequebatur domi-
nam, defluentia in humum indumenta
sustentans. (8) Ipsa autem roseo co-
lore vultum perfusa, et gratis ac ni-
tentibus oculis tristem celabat ani-
mum, et nimio timore contractum.
(9) Ingressa igitur cuncta per ordi-
nem ostia, stetit contra regem, ubi
ille residebat super solium regni sui,
indutus vestibus regiis, auroque ful-
gens, et pretiosis lapidibus; eratque
terribilis aspectu. (10) Cumque ele-
vasset faciem, et ardentibus oculis
furorem pectoris indicasset, regina
corruuit, et in pallorem colore mutato,
lassum super ancillulam reclinavit
caput. (11) Convertitque Deus spiri-
tum regis in mansuetudinem, et festi-
nus ac metuens exilivit de solio, et
sustentans eam ulnis suis, donec re-
diret ad se, his verbis blandiebatur:
(12) Quid habes Esther? Ego sum
frater tuus, noli metuere. (13) Non
morieris: Non enim pro te, sed pro
omnibus hæc lex constituta est.
(14) Accede igitur, et tange sceptrum.
(15) Cumque illa reticeret, tulit au-
ream virgam, et posuit super collum
eius, et osculatus est eam, et ait: Cur
mihi non loqueris? (16) Quæ respon-
dit: Vidi te, domine, quasi Angelum
Dei: et conturbatum est cor meum
præ timore gloriæ tuæ. (17) Valde
enim mirabilis es, domine, et facies
tua plena est gratiarum. (18) Cumque

¹ zuh sor végén s utána ac lapszáli igazítás.

² A non jellel a kellő helyre utalt lapszáli igazítás.

le èfec ɻ mōnal léléknélkùl lón (19) Akizal ked habozoltatikuala ɻ q-médén zolgay vigaztallakuala otét ɻ ct] Capitulo m tizen [h ètèd] hatod

[a] **A**Rtaxes kizal eplaijanac èxē-plaza mellé[kéz]t afidokézt o ozaganac mēden vidékibé èzézté è finlén az hebézé kóyébén (1) Aztazzéfes nag kizal Indiatolfoguá Ethiopiaiglan zaz huzon hét vidékék[nç]-béli hérégeknç ɻ feiedélméknç kic mv pázolatoknac éngédnç kozoné-tét mód (2) Soc feiedélméc iozaggal ɻ tiztefféggél kic obèleieec adattattac vizha éltetté kêuélfégbén. (3) ɻ nē lac kizaloknac alazkottakat èzok-kođnç mégnomozeitani anékic adatot dijofegét nem ¹ visélue dè azokza kic attac fazağnac alnokfagó: (4) Sem élégéttékmégh halalatokat aduā a iol tétélékzol ɻ obennéc valo kégéf-segnç tózuénét mégtózuén Dè alaitac omagókat éltauoztatni a mēdénéc lato ifténnc tózuénét es (5) Dè ané balgatağlaǵba tamattanac hog azo-kat kic a ² nékic adatot zolgalatot zézélmésen tažac ||

83

H è f t é r

z mēdenékét vg myuélkednç hog mē-den dijézétnç méltoc légénç Qhazug-fágoknac gylékézéfeuél èzokdñc él-fozdeitanioc (6) Mvdon feiedélméknç fylökézégebékét otézmezétebol alait-uan egýgouéknç alnac ralaždfagoc-kal mégrallac (7) Mel allat az o If-toziacob ɻ bizonieitalic. azocbol es méléc egmēden napon léznç miképpén némél gónozoknac kizlélétécbol kizaloknac zézélméc ɻ meǵfeztéz-tétnç (8) Azezt mēden vidékéknbé-késegézol mékgél latnōc. (9) Se aka-ziatoc alaitanatoc ha külömbékét pa-zaloloc hog mv élméknéc apzofaga-bol iqñq Dè idéknéc miémofegéból ɻ

loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est. (19) Rex autem turbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eam.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam C. XVI. pro Iudæis ad totas regnis sui provincias misit, quod et ipsum in Hebraico volumine non habetur. (1) Rex magnus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ iussioni obediunt, salutem dicit. (2) Multi bonitate principum et honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam, (3) et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datum sibi gloriam non ferentes, in ipso, qui dederunt, moluntur insidias. (4) Nec contenti sunt, gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se iura violare: sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. (5) Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt, ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, (6) dum aures principum simplices, et ex sua natura alios aestimantes, callida fraude decipiunt. (7) Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. (8) Unde providendum est paci omnium provinciarum. (9) Nec putare debetis, si diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas,

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² Sor elején lapszéli igazítás.

zvfkfégéból hog kozonfágos iozaǵnac
kéllémétfegézé módhatna tőzuent.
(10) ⁊ hog niluaban mégézétec mit
tanoltóC Aman Amadatinac fia ⁊ él-
míeueł ⁊ némzéteuél Macedoniya ⁊
idége Pèzayak vészétyl ⁊ mykégéf-
fegökét mégfeztéztetü ő kégétlen-
fégéuél ⁊ zažadoc mýtöllöc fogattat-
téc (11) ⁊ ez vtā őbenné émbézféget
megbizonneituac. hog my atanknac
hiuattatnéc ⁊ ymattatnec mēdenéctol
kizal vtan masod (12) ki dè¹ maǵa-
felmagaztatafnac daǵaduanaual
annéza émélkedéc fel hog mukét oza-
góntol ⁊ zéllétonctol őzokdikuala
84 mēgualaztani || (13) mét Maždocheus
kinç húsfégeuél ⁊ iozagiual élönc ⁊
Eftet mvozagóknac tažsat oméde
némzéteuél némiem vy ⁊ halhatallan
énélkedétes alsaggal kézé hal-
halza (14) mēd ézékét. gondoluá hog
azoc mēgoléttetü alnolkodnec mýn-
magókzol es ⁊ pezayaknac ozaǵat
valaz]toztatna Macedonia ykeba (15)
Mýkej halalafoc kozot mētöl gónoz-
tol a halalza adatot fidokat mēd-
néntölfogua fem egbvnbné leltuc
Dé meg az ellén igaz tőzuebén elöknç
(16) ⁊ a felfágos ⁊ ígen nag ⁊ mēden-
kor elö iftén fiaynac kinç ioltéteuél
⁊ mýatainknac ⁊ mýnékoc adattatot
ez ozaǵ ⁊ őziztetic mēd maiglan (17)
Azézt aléuélkét kikét én ném alat
az őzéztét vala tuggatoc meǵfemi-
téknc (18) ki býnézt ő es ki alnalko-
dot ⁊ oméden rokona az akazto fakon
fvgnç ő vazofnac i. Sufisnç kapui
elöt Né my dè iftén őneki mēgfo-
batluá méllet őzdémlét (19) Dè maǵa
ő pazárolat méllet most őzéztög mē-
den vazofocban éléuè vettéfféc. Afid-
oknac illéc élne ő tőzuenéckel (20)
Kicnç tažtoziatoc léniec fegédélmöl
hog azokat kic őmagókat kézeittétek-
uala őhalalokza mēgolhëfféc a xij
honac ki hiuatic Adažnac xijd nap-

ferre sententiam. (10) Et ut mani-
festius, quod dicimus, intelligatis,
Aman filius Amadathi, et animo et
gente Macedo, alienusque a Persarum
sanguine, et pietatem nostram sua
crudelitate commaculans, peregrinus
a nobis susceptus est, (11) et tantam
in se expertus humanitatem, ut pater
noster vocaretur, et adoraretur ab
omnibus post regem secundus, (12) qui
in tantum arrogantiae tumorem sub-
latus est, ut regno privare nos nite-
retur et spiritu. (13) Nam Mardo-
chæum, cuius fide et beneficiis vivi-
mus, et consortem regni nostri Esther
cum omni gente sua novis quibusdam
atque inauditis machinis expetivit in
mortem: (14) hoc cogitans, ut, illis
interfectis, insidiaretur nostræ soli-
itudini, et regnum Persarum trans-
ferret in Macedonas. (15) Nos autem
a pessimo mortalium Iudæos neci
destinatos in nulla penitus culpa re-
perimus, sed e contrario iustis utentes
legibus, (16) et filios altissimi et ma-
ximi, semperque viventis Dei, cuius
beneficio et patribus nostris et nobis
regnum est traditum, et usque hodie
custoditur. (17) Unde eas litteras,
quas sub nomine nostro ille direxerat,
sciatis esse irritas. (18) Pro quo sce-
lere ante portas huius urbis, id est,
Susis, et ipse, qui machinatus est, et
omnis cognatio eius pendet in pati-
bulis, non nobis, sed Deo reddente ei,
quod meruit. (19) Hoc autem edictum,
quod nunc mittimus, in cunctis urbi-
bus proponatur, ut liceat Iudæis uti
legibus suis. (20) Quibus debetis esse
adminiculo, ut eos, qui se ad ne-
cem eorum paraverant, possint in-
terficere tertia decima die mensis duo-

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

ian (21) Mezt èz zomozofoágnaç π fi-
zialmnac napiat amédenhato ištén fo-
deitol- ||

85 H e s t e r

ta nèkieq 92ybè (22) Azét tv es ènnap-
pot vallatoc égèb innépnapoc kozibè
 π zolgallatoc otèt mèden viégafagggal.
 π touabba mèdénèc mégélmèztéffé-
nèc (23) kic Pezsayaknac huuon èng-
gèdnç qhüfegékét méltan valo èzdé-
mét véniee kic ked alnalkodnac 9 oza-
zagoknac èluèznièc 9bvnökét (24) Mè-
den videc këdeq π vazos mél ném
aka2ad rézès leni èièles innépléfbè
tqzzèl π tvzzèl vèzien èl π ig èltqz-
leffèc. hog né lac èmbézéknèc dè
yadaknac π felélém lègè 9zocke az
vtalafnac π az èngédelmètlènfègnç
peldaiaiezt tc1 ||

decimi, qui vocatur Adar: (21) hanc
enim diem Deus omnipotens mœoris
et luctus eis vertit in gaudium.
(22) Unde et vos inter ceteros festos
dies hanc habetote diem, et celebrate
eam cum omni lætitia, ut et in po-
sterum cognoscatur, (23) omnes, qui
fideliter Persis obediunt, dignam pro
fide recipere mercedem: qui autem
insidiantur regno eorum, perire pro
scelere. (24) Omnis autem provincia,
et civitas, quae noluerit solemnitatis
huius esse particeps, gladio et igne
pereat, et sic deleatur, ut non solum
hominibus, sed etiam bestiis invia sit
in sempiternum, pro exemplo contem-
tus, et inobedientiae.

86 [t] Tőztenec kedl hét atafiac ᄀ 9
 aňockal ožuq měgfogattac ken-
 zézeitétniec kizaltol vězélegeckél ᄀ
 bika b92ból alkotot oftozockal gét-
 zettetüe dizno hufokat éni ifténi t92-
 uén ellén (2) Eg kédéğ azoc kózzol.
 ki élo vala ig mōda Mit kē2dez ᄀ mit
 aka2z tudnod mvtollc. kékzéc vagöc
 inkab méghalnōe hog nē mv hazan-
 kat ᄀ ifténnc t92uénét měgt92nōc (3)
 Es vg a kizal měgha[1]aguā pa2ā-
 lola fě2pénköt ᄀ èzé fazakakat meg-
 geziézténi. Kic légottan meggé2iéz-
 tétuen (4) pa2ālola ānac ki elor zolt
 vala néluet élméténi ᄀ feienec b92ét
 levoni ᄀ kékzénec ᄀ labaynac vyait él-
 météni 9 égèb attafiaj ᄀ ana néz-
 ueiec. (5) ᄀ mikor imar mědénéftol ék-
 télenné lot volna pa2ālola a týzét
 92égeiténi ᄀ méglehöt a fe2penybén
 gétzéni Kibén mikozon hozia getzétt-
 néec égèbi aňokual ožuq égembé
 egmaſt onzollakuala ézoffén měg-
 halnioc (6) módvan Vr iftén igaffa-
 góet něz ᄀ měguígaztaltatic mýbennōc
 miképpen az énéknq vallafa miat měg-
 mondotta Moyfes Es 9 zolgaiba měg-
 uiúgaztaltatic (7) Es ig elq a měg-
 haluá azókeppé¹ a masot vizikuala
 měgka2omlatza ᄀ 9 fěiýnec b92ét
 haiaial ožuq léounuá kékzidkvala ha
 èlèztab énec hog nem mēd 9těstebén
 minden tagi zé2et gétzétténec (8) Es
 az fělélueň atai zoual monda Nem
 tezem azétp ||

87 Ma chabeus

mét én atamfia keměfég9 gétzélmét
 [zénuedet] kouétét nem tagadom még
 vztat azétp éz amafod hélen az el9nq
 gétzélmét věuè. (9) ᄀ 9 vtolfo zéllété-
 bě[n] iutuan ig mōda Te fe2tězétfé-
 fěgo valobizon é világban mukét él-
 uéztéz dè éz vilagnac kizala mvn-
 két 9t92uénecie2t mgholtakat az 92qc
 élétnec felkélétbén felkolt (10) Ennq
 vtāna a ha2madic ka2olattatikuala . ᄀ

Contigitau- L. II. Mach. C. VII.
 tem, et septem fratres una cum matre sua apprehensos compelli a rege, edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. (2) Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, et quid vis discere a nobis? parati sumus mori, magis, quam patrias Dei leges prævaricari. (3) Iratus itaque rex iussit, sartagines et ollas æneas succendi; quibus statim succensis, (4) iussit, ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, et, cute capitis abstracta, summas quoque manus et pedes ei præscindiri, ceteris eius fratribus et matre insipientibus. (5) Et, cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torri in sartagine; in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, (6) dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. (7) Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum, et, cute capitis eius cum capillis abstracta interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur. (8) At ille, respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod et iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit; (9) et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem, scelestissime, in praesenti vita nos perdis; sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitae resurrectione suscitabit. (10) Post hunc tertius illuditur, et linguam po-

¹ Sor végén lapszáli igazítás.

9 nélkült kézű hamar ki vétéről kezeit alhatatolt ki těziézté. (11) A bizodal-
mal monda Menböl bízom ézekét dě
ifténnęc tőzénénézett ézeket es még
vtalom mét rémélém én mağamat
ézeket őtölly vénem. (12) vghog aki-
zal a kic 9 vélér valanac tudalkodnak-
uala éz ifionac élmeiēn hog mōnal
fēmie tažana égétzelmékét (13) Es
ig è méghaluan a négét busfeitak-
vala azókeppen getézuen (14) Es mi-
kor imár halalan volna mōda Iob ém-
békectöl halalza adattatná ifténtol
rémeléget vazni. a éfmg őtölly fel-
koltétni. mét te nékéd felkélét eléltzé
ném lézé (15) Es mikő az őtödöt él-
hoztakuolna gétzikuala őtét a az tě-
kentüé b mōda a őreiaia¹ (16) Ém-
békéc kozot hatalmat vallaz. iolléhet
mgtőzétdő vag. tézed Amit akaaz
Ne akaziad alaitaod² mív némzétyne-
két ifténtol méghagattatotnac. (17) te
kéz éngédelmét zénvèggéd a még
latod őnaghatalmat miképpen tege-
dét a te magzatodat gétzi (18) Ennē
88 vtanna ahatodot || hoziakuala a
kézdé méghalni ig mōda Ne akaaz
heiaba téuélgené Mezt mív mív
magókézt zénvèggúc ézt bvnhoué
mív ifténycbén a mélta valo tulalatba
lyttéc mívbenyök (19) Te kedéglén né
alo had őpudouol³ te magadat gétzé-
lemnélkülön hog iftén élle késéztet-
tél vionod (20) Az igé felétté tulala-
tos ana ked a iok émlékézétenç mélto
ki őhét fiayt napnac egidiebén nézue
élùezniéc io akazattal vifeliuala a
rémeléget méllett ifténben valuala
(21) Egmédénikét onzolla vala őn
néluéuel ézoffen bétélvén bolyéfeg-
gél a nembézi gödolat alat feziv él-
mét vifelué (22) mōda azoknac Fiaym
né tudom miképpen én mémében
iélentétec sem atta én týněktéc [alel

stulatus cito protulit, et manus con-
stanter extendit; (11) et cum fiducia
ait: E cœlo ista possideo, sed propter
Dei leges nunc hæc ipsa despicio,
quoniam ab ipso me ea recepturum
spero; (12) ita ut rex, et qui cum ipso
erant, mirarentur adolescentis ani-
mum, quod tamquam nihilum duceret
cruciatus. (13) Et hoc ita defuncto,
quartum vexabant similiter torquentes.
(14) Et, cum iam esset ad mortem,
sic ait: Potius est ab hominibus morti
datos spem exspectare a Deo, iterum
ab ipso resuscitandos: tibi enim re-
surrectio ad vitam non erit. (15) Et
cum admovissent quintum, vexabant
eum. At ille, respiciens in eum,
dixit: (16) Potestatem inter ho-
mines habens, cum sis corruptibilis,
facis quod vis: noli autem putare
genus nostrum a Deo esse derelictum:
(17) tu autem patienter sustine, et
videbis magnam potestatem ipsius,
qualiter te et semen tuum torquebit.
(18) Post hunc ducebant sextum, et
is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra
errare, nos enim propter nosmetipsos
hæc patimur, peccantes in Deum no-
strum, et digna admiratione facta
sunt in nobis: (19) tu autem, ne exi-
stimes tibi impune futurum, quod contra
Deum pugnare tentaveris.
(20) Supra modum autem mater, mi-
rabilis et bonorum memoria digna,
quæ pereuntes septem filios sub unius
diei tempore conspiciens, bono animo
ferebat propter spem, quam in Deum
habebat; (21) singulos illorum horta-
batur voce patria fortiter, repleta sa-
pientia, et, feminine cogitationi ma-
sculinum animum inferens. (22) dixit
ad eos: Nescio, qualiter in utero meo
apparuistis: neque enim ego spiritum.

¹ Értsd: těkentüé őreiaia mōda stb.

² Sor végén lapszéli igazítás.

³ E két szó jellel ide utalt lapszéli igazítás.

a tèftet] a zéllètét τ alélkét τ az élètét: τ tv egmèdenteknç tagít nem èn zézzèttém (23) Te ézuilagnac tèzéteiq ki èmbéznèc zylététét zézzètté τ ki mèdenéknç lélék kédztét τ az zéllètét τ az élétét tynèktée éfmégg mègaggia izgalmassággal miket ma tynpmagatokat ϑ tózuénézt megutallatoc (24) Anthiohius kédég alaita vala magat ègembé mègutaltatni τ bozzontafnac zauual mègutaltatotnac Mikor mèglén az ifiab vgan volna nem lac igéckél onzolla vala dè es èfeuél èzoftiuala¹ otét kazdagga τ bodogga ténni τ az atay tózuénékzpl élualtoztatuá bazattaia vallani τ kéllemétféggéknc vagat onéki adni (25) Dè mikor mèd ézékzé az ifio fémiképpen ném hailana hiua a kizal ||

89

M a c h a b e u s
qaninat τ kizlèli vala otét hog èz ifionac lénè mgza badolafa za (26) Mikor² ked foc igeckél otét onzollottavolna igézé ϑ magat ofiat kizlèlni (27) Es vg haila ohoziaia mègmèvètué akégtlén fiedèlmèt mòda hazay zoual Fiam izgalmazyh ènnékém ki tégedét kilén honapocban èn mèhembén viséltèle τ tèiet ha2om éztendöcbén attam τ éltettèle τ èz ènnè élètbé neuéltèle (28) Kézèle èn zvlöttém hog néziéd mènèt τ foldét τ mèdénékét melléc qbennè vadnac hog mègèz1éd mét azokat iftén fémibol totto τ èmbézi némzét (29) vg tot. hog né felléd émeza2ost: dè te atadfiayual melto lég halalt fogadnod · hog az izgalmazatbá végèle [tvtkét] tégedét te atadfiayual (30) Mikor ézékét még az módana monda az ifiv · Kit va2toc nem èngédéc kizal pa2anlolattanac dè tózué pa2anlolattanac mèl ménkóe adatot Moyses miat (31) Te ked ki lottel mèden gónoffagnac lélöiè az ébézékzé · nē ta-

et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi: (23) sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicatis propter leges eius. (24) Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul et exprobantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat, se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias ei præbiturum. (25) Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei, ut adolescenti fieret in salutem. (26) Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. (27) Itaque inclinata ad illum, irridens crudelē tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi et alui, et in aetatem istam perduxī. (28) Peto, nate, ut aspicias ad cœlum et terram, et ad omnia quæ in eis sunt; et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus: (29) ita fiet, ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. (30) Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. (31) Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effu-

¹ Utolsóelötti a è-böl van igazítva.

² Az r l-böl való igazítás.

uoztatod el iftenn̄ kékét (32) Mezt m̄v
ézékét m̄ybýnökézt zénuéggúc. (33) ⁊
ha m̄vnékōc m̄vféglmökézt ⁊ pozefi-
tafonkézt m̄v v2oc iftén̄k kékéfē
meghazagn̄ d̄ éfsméig méglémlekézic
⁊ mégéggéföl 9 zolgaial (34) Te kēd
oh fékézétes ⁊ minden émbé2éctöl
býnoſb· ne akazih heiaba felmagáz-
tatnod hiv réméfégeckél 9 zolgaiza
90 meghazaguā || (35) Mēt m̄égamenden-
hato iftenn̄ ⁊ amédénékét néz̄ itélé-
tét nē tauoztattad el (36) Mēt èn
atafiay ma kékés fékélmét zénuédu-
ueiec az 929c élétn̄ tékstamétonma 1
ala lóttén̄ Te kēd iftenn̄k itéléténeùl
te kékélfegédéng ígaz gékélmét m̄ég-
fizetéed (37) Èn kēd mikēt es èn atam-
fiay èn lékémét ⁊ tékstémét adom
m̄vatainknac tózüéneiez̄ ymaduam
v2at² m̄v némzétknec hamazaban
kqñzglétéffe lén̄ ⁊ teged ked gékélmé-
mèkkél ⁊ vékélfégeckél vallanod · hog
rupa 9 onyon maga iftén̄ (38) Èn bén-
ném kēd ⁊ èn atamfiayban a · mēden-
hatonac hazagia m̄égzonc · mel m̄v
némzétknec igazán hozattatot (39)
Tahat akizal hazagba gékéiede · è22é
mēdénéc felét kékébē fénelkedé¢ /
Meltatlan vénén 9 magát m̄égmèu-
tétén̄ (40) Es vg éz es tiztan halam̄ ·
mēdékét v2ban bizuā (41) Vtolzezen
ked ofiay vtan az aia es m̄éguéggéz-
tétéc (42) Azét èz aldozatokzol ⁊ mē-
den fénégétekzol kékétlénfégékzol
éleg mondatot zcl

(18)[e]³ Leaza2us azét eg az elebélí-
écbeli izaſtutudochol m̄ég-
élemét éléttel valo fékifiv ⁊ zéméllél
ékés m̄égnilt zaual megfa2zaduā kén-
zézeitétikuala dizno huſt énni (19) Es
az inkab diſoféges halalt ||

gies manum Dei. (32) Nos enim pro
peccatis nostris haec patimur. (33) Et
si nobis propter increpationem et cor-
reptionem Dominus Deus noster mo-
dicum iratus est: sed iterum recon-
ciliabitur servis suis. (34) Tu autem,
o scelestae, et omnium hominum fla-
gitiosissime, noli frustra extollи vanis
spebus in servos eius inflammatus:
(35) nondum enim omnipotens Dei,
et omnia inspicientis iudicium effu-
gisti. (36) Nam fratres mei, modico
nunc dolore sustentato, sub testa-
mento æternæ vitæ effecti sunt: tu
vero iudicio Dei iustas superbiæ tuæ
poenas exsolves. (37) Ego autem, sicut
et fratres mei, animam et corpus meum
trado pro patriis legibus, invocans
Deum, maturius genti nostræ propi-
tium fieri, teque cum tormentis et
verberibus confiteri, quod ipse est
Deus solus. (38) In me vero et in fra-
tribus meis desinet Omnipotentis ira,
quæ super omne genus nostrum iuste
superducta est. (39) Tunc rex accensus
ira in hunc super omnes crudelius
desævit, indigne ferens se derisum.
(40) Et hic itaque mundus obiit, per
omnia in Domino confidens. (41) No-
vissime autem post filios et mater
consumta est. (42) Igitur de sacrificiis
et de nimiis crudelitatibus satis dic-
tum est.

(18) Igitur Eleazarus unus C. VI.
de primoribus scribarum, vir
ætate provectus, et vultu decorus,
aperto ore hians compellebatur carnem
porcinam manducare. (19) At ille glo-
riosissimam mortem magis quam odi-

¹ Első a é-ból való igazítás.

² Az a fölül rövidítést jelentő vonal van kihúzva, a t pedig utóbb van odaírva az a-hoz igazításul: v2ā helyett v2at.

³ A diszesebb kezdöbetü elmaradt.

91

Machabeus

valazta hog né [adiúfeges] a¹ fe² teze-
tes¹ élétét Aka zatta zézét élénū mé-
gen vala agé² élém² è (20) Nézuén ke^d
miképpen kíllénè élénū méri éngédél-
mét zénvéduén zézzé hog èz élén³
halalaie² magat alkolmatlanocba né
ézézténé (21) Azoc kédég kic iélén
alnakuala hamis i⁴ gálma⁵ faggal ré-
möltetén⁶ è² fe² fivnac régi ba-
zatfagiae² titkó véuen otét kéz⁷nç
vala husokat hozni kicvél⁸ illikuala
éltéttétni hog töttétné étét az aldo-
zatoknac hufibol mikent kizal pa-
zaloltuala (22) hog è téuen halaltol
mégzabadolna ⁷ è fe² fivnac régi ba-
zatfagiae² tézikuala ⁹ vélè èz ém-
békfegét (23) Es az kézdé gondolni ⁹
élétenè ⁷ vénfégénç melto mağaffa-
gat ⁷ onéméffégénç ożfegét ⁷ ⁹ gèz-
mékfegétol fogua valo io naiaffko-
dattat ⁷ a fcet tózuan zézét valot
ki isténtol zézzéttéttuala félél mód-
uan Tuggatoc hog èn mağamat in-
kab pokolba èzézté (24) Môda mét
nem illic mýmelto élétököt tötté-
nöc hog foc ifiac alahac Eleazaruft
kiléné zaz èztendéyét idégnéknç élé-
tóbé méri (25) ⁷ ok èn hasfonlatof-
fagomét ⁷ akénefenné [élétnc] tózé-
téteff[fegeie²] élétnc idéyeie² ⁴ mg-
ralatkozianac ⁷ eze² zéplot ⁷ at-
kot kèzéff[nec]⁵ èn vénfégemnç (26)
Mezt es ha eiélen valo vdobén men-
dénéknç gétzélmibol mégzabadollac
dè a medenhatonac kékét fem élé-
uénén fém haluam nem tauoztatatom

92

el (27) Azét || èz élétét èzóffén altal
mégém valobizon méltonac iéléném
vénfégénç (28) ifiaknac ke^d èzps pel-
dat hagoc ha kék élméuél ⁷ èzóffén

bilem vitam complectens, voluntarie
præibat ad supplicium. (20) Intuens
autem, quemadmodum oporteret ac-
cedere, patienter sustinens, destinavit
non admittere illicita propter vitæ
amorem. (21) Hi autem, qui adstabant,
iniqua miseratione commoti, propter
antiquam viri amicitiam tollentes
eum secreto rogarunt, affiri carnes,
quibus vesci ei licebat, ut simularetur
manducasse, sicut rex imperaverat
de sacrificii carnibus, (22) ut, hoc
facto, a morte liberaretur; et propter
veterem viri amicitiam hanc in eo
faciebant humanitatem. (23) At ille
cogitare coepit ætatis ac senectutis
suæ eminentiam dignam, et ingenitæ
nobilitatis canitatem, atque a puero
optimæ conversationis actus, et se-
cundum sanctæ et a Deo conditæ legis
constituta, respondit cito, dicens:
Præmitti se velle in infernum. (24) Non
enim ætati nostræ dignum est, inquit,
fingere, ut multi adolescentium, ar-
bitrantes Eleazarum nonaginta an-
norum transisse ad vitam alienigenarum,
(25) et ipsi propter meam si-
mulationem et propter modicum cor-
ruptibilis vitæ tempus decipientur,
et per hoc maculam, atque execra-
tionem meæ senectuti conquiram.
(26) Nam, etsi in præsenti tempore
suppliis hominum eripiar, sed ma-
num Omnipotentis nec vivus, nec
defunctus effugiam. (27) Quam ob-
rem fortiter vita excedendo, senectute
quidem dignus apparebo: (28) a-
dolescentibus autem exemplum forte
relinquam, si prompto animo ac fortiter

¹ E két szó a kihúzottak fölér írt igazítás a harmadik kéztől.

² Föltöl közbeszűrt igazítás.

³ kic sor végére esik.

⁴ Az ei jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

⁵ kékéffsor vége s hozzá a c lapszéli igazításul van irva: kékéffénec helyett
kékéffé.

éz halalatoffégo ⁊ feftfégő törzénék-
ézt tiztes halallal éltéttérendém Ezec
móduan legottan agétzélmékzé vő-
tatkuala (29) Azoc keď kic őtét vi-
zikvala ⁊ éléztéb kénélé fkegésé[c]béc
valanac hazagba fozdolanac az őtölö
mégmődot békédkézt kikét azoc kék-
uélfebgol alaitakuala za 2 mazotnac
(30) Dè mikor lapafockal mégolletté-
néc ohaita ⁊ mōda V2am ki vallaz f-
tudomát niluā tudod te mezt halal-
tol mégzabadolhatnéc těstnç kèmei
[gétzélmét] fékélmit zénuedém. Lel-
kém zézétked te felélmédézt 929mofz
zénuedém ézekét (31) Es èz valobizon
ékképpen ménè ki éuilaǵbol · nē lac.
éluénénknç dè mēden némzétnç qha-
lalanac émlékézétét iozaǵnac ⁊ 29f-
fégnc peldaiat haga ⁊ 1 || ¹

¹ A 93—96. lap az eredetiben üres.

pro gravissimis ac sanctissimis legi-
bus honesta morte perfungar. His
dictis, confessim ad supplicium tra-
hebatur. (29) Hi autem, qui eum du-
cebant, et paulo ante fuerant miti-
ores, in iram conversi sunt propter
sermones ab eo dictos, quos illi per
arrogantium prolatos arbitrabantur.
(30) Sed, cum plagis perimeretur, in-
gemuit et dixit: Domine, qui habes
sanctam scientiam, manifeste tu scis,
quia, cum a morte possem liberari,
duros corporis sustineo dolores: se-
cundum animam vero propter timo-
rem tuum libenter hæc patior. (31) Et
iste quidem hoc modo vita decessit,
non solum iuyenibus, sed et universæ
genti memoriam mortis suæ ad ex-
emplum virtutis et fortitudinis dere-
linquens.

97 It kezdétic Ba zuth pp heta-nac kōnūo

ES èzéc a · kōnōnèc ígøy mellè-két izt Ba zuch Nezienèc fia Maafie fiaie Sedechie fiae Sedey fiae Elchie fiae Babilloniabā · (2) otoð èztendobén a · honac hétèd napiac az vđobén kibén a Caldeufoc Izmét meg-vottékuala · τ meggyezi èztettékuala qötet tvzzel (3) Es mégolvafa Ba zuch è kōnōnç ígeyt Iekoniafnac Ioachim fianac Iuda kizalanac fvléibé med anépnec a · kōnōhöz ipuñknç fvléibé (4) τ a hatalmafoknac kizaloc [fyléinç] fiaynac fvléibé · a · kvfdédtol foguan med a · nagiglan [Babilo] mendénéknç Babilloniaban lakozoknac Svdinae foloianal(5) kic haluā fiznakuala bjtolnç vala τ imadkoznakuala vznac zémélè élöt (6) Es penzt zédenç miket egmendénec këzè tèhetè (7) τ èzéztét Izmébè Ioachim paphoz [Ech] Elchie fiahoz Saloèl fiaiehoz¹ τ az egèb papokhoz τ mend anéphèz kic 9 vèle lelèttétténékuala Izimbén (8) mikö vénec vr téplomanac édenit mellè-él vététterrñc vala a · téplombol még-hioni Iudanac foldébè Siban honac x napian az èzüft édenékét mellékét alkotot vala Sedechias Iosie fia[ie] Iuda kizalae/ (9) mi vtan elvýotto volna Izimböl Nabuhodonozor babillonianac kizala Iekoniaft τ a feièdélmeket τ a foglokat τ a hatalmafokat τ a · földnç népet τ viue okét

98 mégkotózuén Babilloniaba || (10) τ mondanac Ime èzéztönc tv hoziatoc [tv] pénzékét kicböl végétée aldozatokat τ temiènt τ tegètec aldomafokat [bvnézt] τ aianlatoc bvnézt mv vzoneifténknç oltaza za (11) τ ymaggatoe Nabuhodonozor Babillonia kizalnac élleteiet τ Baltazarznae 9 fianac élleteiet [z] hog légénç 9 napioc miket ménç napi földön/ (12) Es hog aggon vr tèhféfegét mvékönç τ világofha-

Et hæc verba libri, quæ scripsit Baruch C. I. ruch filius Neriæ, filii Maasiæ, filii Sedechiæ, filii Sedei, filii Helchiæ in Babyloniam, (2) in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore, quo ceperunt Chaldaeï Ierusalem, et succederunt eam igni. (3) Et legit Baruch verba libri huius ad aures Ieconiaæ filii Ioakim regis Iuda, et ad aures universi populi venientis ad librum; (4) et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum; et ad aures populi, a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babyloniam, ad flumen Sodi. (5) Qui audientes plorabant, et ieunabant, et orabant in conspectu Domini. (6) Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus, (7) et miserunt in Ierusalem ad Ioakim filium Helchiæ filii Salom sacerdotem, et ad reliquos sacerdotes, et ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Ierusalem: (8) cum acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in terram Iuda decima die mensis Siban, vasa argentea, quæ fecit Sedechias filius Iosiae rex Iuda, (9) posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Ieconiam, et principes et cunctos potentes, et populum terræ ab Ierusalem, et duxit eos vinctos in Babylonem. (10) Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocausta et thus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri, (11) et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies eorum sicut dies cœli super terram: (12) et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet

¹ ie jellet a kellö helyre utalt sorközi igazítás.

m̄g m̄v zéméinkét hog élhéffone Nabuhodonozor Babillonia kizalanac a2-néka alat · ɿ q fianac Baltaza2nac a2-néka alat · zolgalloneq onékie foc napoiban · lélloqne malaztot q zémélee élöt (13) Mvn̄n magóké2t · ymaggatoc m̄v v2one ifténönc két m̄t bvn̄höttöne m̄v v2one ifténönc kn̄c · n̄e fozdolt él qhazagia m̄v tóllöne m̄d èz napiqlan (14) Es èkönüet oluaffatoc kit èzéztéttöne tv hoziatoc v2-nac téplomaban méglauastatni az innép napō (15) Es mögatoc [v2one] m̄v v2one ifténönc igaffaçg m̄vn̄ekone keđ galazat m̄v o2cainknac mikéet wagon èz nap m̄d Iudanac · IzIm lakozoinac (16) m̄v kizalinknac · m̄v feiedélminknac · m̄v papinknac · m̄v pphetainknac · m̄v atainknac (17) Bvn̄höttöne m̄v v2one ifténöne élöt · ném hittöne hvtótlénkéduéne qbenné (18) · n̄e voltone alazkottac onéki · nem halgattue m̄v v2one ifténönc zauat hog ia2nac q pa2alolatibá méllekét adot mvékkonc (19) anaptol-foguā · kin ki hozta m̄v atainkat Egiptónac fóldéböl mend è napiqlan hvtótlénec voltone v2hoz ||

99

B a z u t h

· tekzlatuan èlménec hog ne halgatnac q zauat (20) Es eggéföllénec m̄v vélöne foc gónozoc · atkoc mellékét zézzét¹ vr Moyfésnec q zolgaianac/ ki ki hozta m̄v atainkat Egiptónac fóldéböl adnia m̄vn̄ekone a téyél · a · mézzél¹ folo fóldét mikéet è may napon (21) · ném halgatoc m̄v v2one ifténönc zauat a pphetak-nac m̄d3 igeie[c] zézent kikét èzéztét m̄v hoziac · m̄v bizainchoz/ (22) Es èlmétpc otollo egmédenic q zvúenc gónoz èztélmébè m̄vuélkéndi idégen ifténönc téuenc gónozokat m̄v v2oc ifténönc zeméy élöt/ Ca pitulum ma f o d

¹ Az è è-böl van igazítva.

oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum. (13) Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. (14) Et legit e librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini in die solemnii, et in die opportuno, (15) et dicetis: Domino Deo nostro iustitia: nobis autem confusio faciei nostrae, sicut est dies hæc omni Iuda, et habitantibus in Ierusalem, (16) regibus nostris et principibus nostris, et sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patriarchis nostris. (17) Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non eredidimus, diffidentes in eum, (18) et non fuimus subiectiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis eius, quæ dedit nobis. (19) A die, qua eduxit patres nostros de terra Aegypti, usque ad diem hanc, eramus incredibilis ad Dominum Deum nostrum; et dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius. (20) Et adhaerent nobis multa mala et maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de terra Aegypti, dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut hodierna die. (21) Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum, quos misit ad nos et ad iudices nostros (22) et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

[a] **A** Zezt zézze mív vzőc ifténç o
iägeiet méllét bèzellèt vala mý-
hozianc ᄂ mý bizainchoz kic itélté
Ifzlt ᄂ mýkizalinchoz ᄂ mýfiedél-
míchez ᄂ mend Ifzlhéz ᄂ mēd Iuda-
hoz (2) hog hozna vr mý reianc mend
ágónozokat mellée nem lötténg men
alat mikeppén Izimbén lotténg my
zézét izuan vadnac Moyfénec tóz-
uénébén (3) hog mégenné émber ᄂ
fianac hysat ᄂ ᄂ laninac hysit (4) ᄂ
ada azokat mēd kizaloknac kèzé
ala kic mýkörnöllöne vadnac bozzo-
faǵba ᄂ puztolatba mēd népécbe
[kic mýkörnöllöne vadnac] kicbé mýn-
két élhimité vr. (5) ᄂ lötténc ala ᄂ
nē fel. mezt býnhottónc mív vzonc
ifténöknc nem éngéduénc ᄂ zauanac
(6) Mív vzonc ifténöknc ígaffág mýn-
knc ked ᄂ mýataink[nac galazat] oza-
caianac galazat mikét vagó èz nap (7)
mezt bèzellétté vr mýzeianc mēd èz
gónozokat méllée iotténg mýzeiaé (8)
ᄂ nem onzollottue mív vzőc ifténök-
nec ozaiait hog megfözdolnanc mý
egmédenic ométoł gónozb vtaybol/

100 (9) Es vigazot vr gonozocban || ᄂ re-
ianc hozta azokat · mēt igaz vr omédʒ
mýuélkédébtén méllékét pažárlolt
mýnökç (10) ᄂ nem halgattuc ᄂ za-
uat hog ménenc vznac¹ [o] pažárlolat-
tibá méllékét adot mív ožanc éléibé/ (11)
Es ma vžam Ifzlnç ifténé ki ki-
hozad te népédét Egiptönac földébol
èz9s kèzbén ᄂ földi iélénfégécbén ᄂ
méri iélénfégécbén te nag téhétfés-
gédbén ᄂ maǵas kažban ᄂ töttel te
maǵadnac neuét mikét vagó èz napon (12)
Býnhottó mív vzőc ifténç
te menden ígaffagidban hamiffan
mýuélkéttónc kègétlenl töttóç/ (13)
Foždeitaffsec él te hažagód mýtöllönc
mezt kieuſen hagattattóç még a ném-
zétec kozot houa mükét élhimitéttél/ (14)
Es vžam halgaffadméğ mív on-
zollatinkat ᄂ mív ymadfaginkat ᄂ mēl

Propter quod statuit Do- C. II.
minus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, et ad iudices nostros, qui indicaverunt Is- rael, et ad reges nostros, et ad prin- cipes nostros, et ad omnem Israel et Iuda, (2) ut adduceret Dominus super nos mala magna, quae non sunt facta sub cœlo, quemadmodum facta sunt in Ierusalem, secundum quæ scripta sunt in lege Moysi, (3) ut manducaret homo carnes filii sui, et carnes filiae suæ. (4) Et dedit eos sub manu regum omnium, qui sunt in circuitu nostro in improperium, et in desolationem in omnibus populis, in quibus nos dispersit Dominus. (5) Et facti sumus subitus, et non supra, quia peccavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius. (6) Domino Deo nostro iustitia: nobis autem et patribus nostris confusio facie, sicut est dies hæc. (7) Quia locutus est Do- minus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos, (8) et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. (9) Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea super nos, quia iustus est Do- minus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis, (10) et non audivimus vocem ipsius, ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem nostram. (11) Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu valida, et in signis et in prodigiis, et in virtute tua magna et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen, sicut est dies iste: (12) peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in omnibus iustitiis tuis. (13) Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos. (14) Exaudi, Domine, preces nostras

¹ Jellel ide utalt lapszéli igázítás.

még mūkét ténén éztétd τ ag nēkōc malaztot lelnōc azoknac ožéaioc élöt kic mánkét éluitténç (15) hog még-tugga mēdʒ föld mét te vag vr mý ifténç τ mezt te nèvèd hiuattatot mēdʒ Ifzlen τ ḥomaǵzattan (16) Nézyh v2am mýzeianc te scét hazadbol. τ hai. ad le te fvlédét τ halgásmég (17) Nissadm̄g te zéméidét τ laffad. mét nem ahalottac kic pokolban vadnac kienç zéllétéc élutéttétet qhvzočbol adnac tiztélleǵégét τ ígazolatot vznac (18) Dè a. léléc mél zomoſaǵban vagó a. gónoſaǵnac nagſaǵā τ lehozaduia iar τ bétégé τ mégfogatkozo zéméc τ éhezq léléc ad tenékéd díloſégét τ ígaſfagot vznac/ (19) Mezt nem mý atainc igaffagoc zézétt ottoc mý onzollatokat τ kēzéfönc izgalmaſſagót te zemeléd ||

101

Ba z u t h

élöt vr mý ifténç (20) Dè mét èzéztéttétd te hazagodat τ te hižtélénkédétdétd mýreiāc mikét bězélléttel te gěz-mékidnç pphetaknac kězécbén móduā (21) Ig mód vr hai. atoc le tv vallatokat τ tv iákatokat τ mýuélkéggétec Babillon kizalanac τ vltoc a. földön kit attam tv ataitoknac/ (22) Kit hanem těiendétec ſem halgátagatoc tv v2atoc ifténtéknç zauat mýuélkednetec Babillon kizalanac fogatkozatot tézec Iudanac važofibol τ Izlm kýuł (23) τ éluzém tv tyllettéci viǵaſaǵnac zauat τ qzynèc zauat τ a vynç zauat τ a ménec zauat τ lezen mēdʒ föld nóm-doknalkvílon az qbenné nem lakozoc tol/ (24) Es nem halgatac te zodat hog mýuélnenç Babillon kizalanac τ zezed te ígeidét měllkékét bězélléttel te gěz-mékidnç pphetaknac kězécbén hog éluitélfénç mýkizalinknac tětémec τ mý atainknac tětémec qhélékzol/ (25) Es imé věttétténç napnac hěvfégezé ¹

et orationes nostras, et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt, (15) ut sciat omnis terra, quia tu es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel, et super genus ipsius. (16) Respice, Domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam, et exaudi nos. (17) Aperi oculos tuos, et vide, quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et iustificationem Domino, (18) sed anima, quæ tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficienteſ et anima esuriens dat tibi gloriam, et iustitiam Domino. (19) Quia non secundum iusticias patrum nostrorum nos fundimus preces, et petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster, (20) sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens: (21) Sic dicit Dominus: Incline humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis, et sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris. (22) Quod si non feceritis nec audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniae, defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda, et a foris Ierusalem, (23) et auferam a vobis vocem iucunditatis, et vocem gaudii, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. (24) Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis, et statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, et ossa patrum nostrorum de loco suo: (25) et ecce proiecta sunt in calore solis et in gelu

¹ Az eredetiben az első é-n még egy pont is van.

7 eynç faga²za τ mégholtanac a · mē-
tol gónozb fēzélmécbén τ èhfégbén τ
tō²bén τ akiézéztétbén (26) Es vétted
a téplomat kibén hiuattatot te néuèd
qbenné mikēt èz nap If²l hazanac τ
Iuda hazanac hamísságai²t (27) Es
töttel mív bennöc vr mív iftényc te
mēd³ iozagod zézé t te mēd³ nag-
konyzolétted zézé (28) mikét bezélléttel
te gëzmékidnç Moyséfnc kèzébé
annapon mélén pa²loltal nèki még-
102 i²na te tō²unedet || * Ifrl fiay elót
(29) monduan Ha nem halgatangatoc
èn zomat è · nag këuel²[këuel]³ fokaf-
fag fordeitatic mentol küffeb ném-
zétbé houa èn èl himtem azokat (30)
mert tudom hog èngemét nē halgat
è · nep Mert è · nep këmené nako τ
meg fordol q züuebè q fogfaganac
foldebén (31) Es megtuggac mert èn
vagoc vr q ifténec Es adoc nèkie züuebè
 τ meg èrtnéc τ fulékét τ meghal-gat-
nac (32) τ diernéc èngemét q fogfa-
goknac foldebén τ megémlékeznéc èn
nèuemröl (33) Es èl [fo] fordeitac
omagokat q këmené hatokbol q τ nag
gonoffagocbol mert megémlékeznéc
q attoknac ytarol kic býnhotténec èn
benném (34) Es meghiuom azokat q
foldókbé mellert éfköttém q attoknac
Abrahamnac Isaaknac τ Iakobnac τ
vralkodnac azokon τ meg[küffébe-
item]fokaseitom qkét τ nem küffébed-
néc meg (35) Es zerzec azoknac mas
qroc testamentomot hog legéc azok-
nac vroc τ qk leznéc ènnékem ne-
pém τ nem indeitom èl touabba èn
nepémét Ifrl fiait a · foldrol mellét
attam azoknac Capitulum ha-
ma d

ES ma mendenhato vr Ifrlnc if-
tène a · getrèlmékbéli lelec τ a ·
bús zéllét vúolt te hoziad (2) Hal-
gaffad vrā τ irgalmary mert irgal-

noctis, et mortui sunt in doloribus
pessimis, in fame et in gladio, et in
emissione. (26) Et posuisti templum,
in quo invocatum est nomen tuum in
ipso, sicut hæc dies, propter iniqui-
tatem domus Israel et domus Iuda.
(27) Et fecisti in nobis, Domine Deus
noster, secundum omnem bonitatem
tuam, et secundum omnem miseratio-
nem tuam illam magnam, (28) sicut
locutus es in manu pueri tui Moysi
in die, qua præcepisti ei scribere le-
gem tuam coram filiis Israel, (29) di-
cens: Si non audieritis vocem meam,
multitudo hæc magna convertetur in
minimam gentem, quo ego eos dis-
pergam, (30) quia scio, quod me non
audiet populus; populus est enim
dura cervice, et convertetur ad cor
suum in terra captivitatis suæ, (31) et
scient, quia ego sum Dominus Deus
eorum, et dabo eis cor et intel-
ligent: aures, et audient. (32) Et
laudabunt me in terra captivitatis
suæ, et memores erunt nominis mei.
(33) Et avertent se a dorso suo duro
et a malignitatibus suis, quia remi-
niscentur viam patrum suorum, qui
peccaverunt in me. (34) Et revocabo
illos in terram, quam iuravi patribus
eorum Abraham, Isaac et Iacob, et
dominabuntur eis; et multiplicabo
eos, et non minorabuntur. (35) Et
statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deum,
et ipsi erunt mihi in populum, et non
movebo amplius populum meum, fi-
lios Israel a terra, quam dedi illis.

Et nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in C. III.
angustiis, et spiritus anxius clamat
ad te: (2) audi, Domine, et miserere,

* Itt kezdödik a második kéz írása.

² Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

³ Tintafolt miatt az I rosszul látszik.

mas iftén vag ⁊ irgalmazih mýnékönç
mert búnhoṭṭonc te élöttéd (3) ki úlz
orocke ⁊ mü éluézonc orocke ⁊ nem
halgatac ⁹ vroc ifténknéc zauat ||

- 103 Ba 2 u t h
- (4) Mendenhato vr ifrlnéc iftène hal-
gaffad ma vram Ifrl halottinac ⁊ ⁹
fioknac imadsgagat mert búnhoṭṭenec
te élöttéd ⁊ nem halgatac ⁹ vroc if-
ténknéc zauat ⁊ eggéfolténec müuél-
lone gonozoc (5) Ne akarib mü at-
ainknac hamiffagokrol még émlékez-
ned dè émlékeziél még te készdröl ⁊
te nêuédrol ez vdobén (6) mert te vag
vr mý ifténönc ⁊ díleriuic te nêuédét
vram (7) mert azert attad te felél-
mèdét mü zuúéinkbè hog hyuc te nêu-
édét ⁊ dílerionc tegedét mý fogfa-
ginkban Mert el fordolonec mý at-
ainknac hamiffagocbol kic búnhoṭṭonc
te élöttéd (8) Es ime mü ma mý fog-
faginkban vagone houa munkét el
himtettel bozzofagba ⁊ atocba ⁊ búnbe
mý atainknac menden hamiffagoc
zerent kic eltauztanac te tolléd mý
vrunk ifténönc (9) Halgaffad Ifrl
élétñec paranolatit fuléiddel ezedbè
vegéd hog tug ildomoffagot (10) Mi az
Ifrl mi az hog ellénefegeknéc foldebén
vag (11) meg auoltal idégnéc fol-
deben megferteztéttel a · halottakkal
zamlaltattal a · pokolba lezallockal ¹
(12) Meg hattad bolüéfegnéc forrafat
(13) mert ha ifténnéc vtaban iartal-
uolna valo bizon bekefeggél lakoztal-
uolna a · földön (14) Tanollad meg
hol legen a · bolüéfeg hol legen az
104 ildomoffág hol legen a · iozag || * hol
legén az éztélm · hog tuggad hol lé-
gén égembé élétñc ⁊ iozagnac hoziu-
faga/ Hol légén zéméknéc világa ⁊
bekéfég · (15) Ki leltémeg ⁹ hélet ⁊
ki mít bé ⁹ kénuébè / (16) Hol vadnac
némzétekñc ffeiedélm̄i ⁊ kic vzal-
kottanac vadakan melléc vadnac fol-

quia Deus es misericors, et miserere
nostrī, quia peccavimus ante te.
(3) Quia tu sedes in sempiternum: et
nos peribimus in ævum? (4) Domine
omnipotens, Deus Israel, audi nunc
orationem mortuorum Israel, et filio-
rum ipsorum, qui peccaverunt ante
te, et non audierunt vocem Domini
Dei sui, et agglutinata sunt nobis
mala. (5) Noli memuisse iniquitatis
patrum nostrorum, sed memento ma-
nus tuæ et nominis tui in tempore
isto, (6) quia tu es Dominus Deus
noster et laudabimus te, Domine,
(7) quia propter hoc dedisti timorem
tuum in cordibus nostris, et ut invoca-
cemus nomen tuum, et laudemus te
in captivitate nostra, quia convertimur
ab iniquitate patrum nostrorum,
qui peccaverunt ante te. (8) Et ecce
nos in captivitate nostra sumus hodie,
qua nos dispersisti in improperiū,
et in maledictum et in peccatum, se-
cundum omnes iniquitates patrum
nostrorum, qui recesserunt a te, Do-
mine Deus noster. (9) Audi, Israel,
mandata vitæ: auribus percipe, ut
scias prudentiam. (10) Quid est Israel,
quod in terra inimicorum es? (11) In-
veterasti in terra aliena, coquinatus
es cum mortuis, deputatus es cum
descendentibus in infernum. (12) De-
reliquisti fontem sapientiae: (13) nam
si in via Dei ambulasses, habitasses
utique in pace super terram. (14) Disce
ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi
sit intellectus, ut scias simul, ubi sit
longiturnitas vitæ et victus, ubi sit
lumen oculorum et pax. (15) Quis in-
venit locum eius? et quis intravit in
thesauros eius? (16) Ubi sunt prin-
cipes gentium, et qui dominantur
super bestias, quæ sunt super terram?

¹ le sorközi igazítás a zallockal elé írva.

* Innét ismét az első kéz.

dön · (17) Kic iacodnac mēnē madazi-
ban / ¹ (18) Kie èz vftot keniéz[téc]nē
· azahat kibén èmbezéc biznac · nū.
o kēzéfkédéféknc végè kic èz vftot
fazağnac · zo2galmazatosoc · nū.
omvuélkédéfeknē meglélfés · (19) Ki
iztattanac · pokolba lézallottanac ·
égebé tamattanac ohélécb · (20) Ifiac
lattac a világöt · lakoztanac földön
Fégedélémnc ked vtat ném tuttac
(21) sem èztéttéc o ősüenit sem o fioc
fogattoc őtét O ozaiaiatol mèzzé löt-
ténç (22) Nem hallattatot Canaanac
foldében sem lattatot Temanban (23)
Es Ága2nac fiay kic ki kēzéftée az
ildomoffagót mél földból vago Téman
foldenç oplazi · bészélløy · ildomof-
fagnac · èztélemnē ki kēzéføy · Bol-
lèsfégnē ked vtat ném tuttac sem
émlékezténç még o ősüené2ol ² (24) O
If2l mél nag ifténnc haza · mél igén
nag oþizodalmanac [o] hélè · (25) [nag
τ] nag · ³ véget ném val · magas ·
mézteclétlén · (26) Hol voltanac a né-
uüzézet oziafoc kic kēzdéttölfoguá
nag allatouac voltanac · tvdomanó-
foc hadhöz (27) Nem azokat valaz-
totta iftén · sem leltékmégg fegélémnc
vtat (28) azét [leltékmégg] élüézténç
Es mezt ném vallottanac tudomant
ohitságokézt élüézténç (29) Ki mēt
fel mēbè · votto őtét · ala hozta a ·
kodöcöl · (30) Ki mēt altal tēngézén ·
· méglélté őtét [ala hozta őtét] ·
hozta valaztot a2anon (31) Nū · ki
megtudhassa o vtait · ki megké-
zéf[se]hessé o ősüenit || *

Ba z u t h

(32) Dè ki mendenekét tud èsmérte
azt · o ildomoffagaual lelte őtét Ki
alkotta a · földét őrög vdtöt foguan
· bétöltöttö azt appro barmockal ·

¹ A b-h-ból van igazítva.

² Az è é-ból van igazítva.

³ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

* Ismét a második kéz következik.

(17) Qui in avibus cœli ludunt, (18) qui
argentum thesaurizant et aurum, in
quo confidunt homines, et non est
finis acquisitionis eorum? Qui ar-
gentum fabricant et solliciti sunt,
nec est inventio operum illorum?
(19) Exterminati sunt, et ad inferos
descenderunt, et alii loco eorum sur-
rexerunt. (20) Iuvenes viderunt lu-
men, et habitaverunt super terram,
viam autem disciplinæ ignoraverunt,
(21) neque intellexerunt semitas eius,
neque filii eorum suscepserunt eam,
a facie ipsorum longe facta est:
(22) non est audita in terra Chanaan,
neque visa est in Theman. (23) Filii
quoque Agar, qui exquirunt pruden-
tiā, quæ de terra est, negotiatores
terræ et Theman, et fabulatores,
et exquisidores prudentiae et intel-
ligentiae: viam autem sapientiae ne-
scierunt, neque commemorati sunt se-
mitas eius. (24) O Israel, quam magna
est domus Dei, et ingens locus pos-
sessionis eius! (25) Magnus est, et
non habet finem: excelsus et immen-
sus. (26) Ibi fuerunt gigantes nomi-
nati illi, qui ab initio fuerunt, statura
magna, scientes bellum. (27) Non hos
elegit Dominus, neque viam disci-
plinæ invenerunt; propterea perie-
runt. (28) Et quoniā non habuerunt
sapientiam, interierunt propter suam
insipientiam. (29) Quis ascendit in
cœlum, et accepit eam, et eduxit eam
de nubibus? (30) Quis transfretavit
mare, et invenit illam, et attulit illam
super aurum electum? (31) Non est,
qui possit scire vias eius, neque qui
exquirat semitas eius; (32) sed qui
scit universa, novit eam; et adinvenit
eam prudentia sua, qui præparavit
terram in æterno tempore, et replevit

neg labockal/ (33) ki èrèzti è . vilagot τ élmegen τ hiutta qtét τ èngédet felélembén qnèki (34) A . lillagoc këdeg attanac vilagot σ orizétekben vigattattanac (35) hiuattattanac τ mondottanac ielen [v] vagone τ vilagoseitottanac neki qruendezettel ki tötö azokat (36) Ez mv ifténqne τ nem alaitatic egéb σ ellène (37) Ez lelte fëgedélemnéc menden vtat τ atta azt Iacobnac σ gérmekinéc τ Ifrlnéc σ valaztottanac (38) Ezeç utan földön lattatot τ èmbereckél naiafkodot Capitulum iijj [4]

EZ iftén paranolatinac kojuq τ töruein ki qrocke wagon Mendeñec kic tartac qtét iutnac élétbë kic këdeg meghagangac qtét halalba (2) Fordol meg Iacob τ ragaggad qtét Iary az uton σ feneffegebén σ vilaga ellén (3) Ne aggad te dirofegedét egébnéc τ te meltofagodat idégen[néc] némzétnéc (4) Bodogoc vagone Ifrl mert melléc kelnéc ifténnc megiélenetétténec münékönç (5) Vig élmeiq leg ifténnc nepe émlékezétes Ifrl (6) El adattattoc némzétknéc nem védélembé dë mert haragra rezzettetec iftén el adattatoc az ellén 106 fegeknéc || (7) Mert megkéférítettec qtét ki tot tútokét az qroc iftén aldozuan idégen ifténknéc τ nem ifténnc (8) Mert el félétteec iftén ki eltétet tútokét τ megzomoreitattoc [Ihl] Ihrlemet tú daikatokat (9) Mert latta az ifténçl iouq haragot týnketc τ mondot Halgaffatoc sionnaç varofi (10) Mert nag firalmat hozot ènnékem Mert lattam èn nepémnq foglagat èn fiaimet τ èn leaniimet mellét hozot qnèkic az qroc (11) mert eltéttém azokat vigasaggal el èrèztettém këdeg azokat firalommal τ gazolattal (12) Senki¹ ne qrolon èn raitam qzuégen τ meg hagat-

eam pecudibus et quadrupedibus; (33) qui emittit lumen, et vadit, et vocavit illud, et obedit illi in tremore. (34) Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, et lætatae sunt; (35) vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas. (36) Hic est Deus noster, et non aestimabitur alius adversus eum. (37) Hic adinvenit omnem viam disciplinæ et tradidit illam Iacob pueru suo et Israel dilecto suo. (38) Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

Hic liber mandatorum Dei, C. IV. et lex, quæ est in æternum: omnes, qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. (2) Convertere, Iacob, et apprehende eam, ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius. (3) Ne tradas alteri gloriam tuam, et dignitatem tuam genti alienæ. (4) Beati sumus, Israel, quia, quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. (5) Animaequior esto, populus Dei, memorabilis Israel: (6) venundati estis gentibus non in perditionem, sed propter quod in ira ad iracundiam provocasti Deum, traditi estis adversarii. (7) Exacerbastis enim eum, qui fecit vos, Deum aeternum, immolantes dæmoniis, et non Deo. (8) Obliti enim estis Deum, qui nutrit vos, et contrastatis nutricem vestram Ierusalem. (9) Vedit enim iracundiam a Deo venientem vobis, et dixit: Auditæ, civitates Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum: (10) vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum et filiarum, quam superduxit illis Aeternus. (11) Nutrivi enim illos cum iucunditate: dimisi autem illos cum fletu et luctu. (12) Nemo gaudeat super me viduam et desolatam: a multis derelicta

¹ E szó előtt ki van húzva egy f-nek már megírt szára.

taton Sokaktol hagattattam meg èn fiaimnac bùnökert mert èl hailottanac istènnèc tòrueñetöl (13) o igaffagit këdeg nem tuttac sem iartanac istèn paranłolatinac vtain sem o igazolatinac ofuènin igaffaggal mentènèc bë (14) Iøyènèc fionnac [utay] vegèy τ meg èmlèkeziènèc èn fiaimnac τ èn leanimnac fogfagokrol kit hozot nèkie øroc (15) Mert hozot øreiæioc nèmzétekèt mézzol fénè nèmzètet τ egèb nèluquèt (16) kic a · uene-kèt nem tizteltec sem kònɔrøltènèc a · gèrmekeken Es èluittec az ozuègnèc fiait τ az eggèt o fiaitol megpuztei-tottac (17) En këdeg mit ||

107

Ba 2 u th

fègelhètlèc tútökèt (18) Mert ki hozot gonozokat tv reiatoc o ki zaba-deit tútökèt tv èllènsegtekñec kèzeç-böl¹ (19) Iariatoc fiaim iariatoc · mert èn egèdölg hagattattam meg (20) Ki foztottam magamat bekefegnèc stolaiabol oltozttèttèm èn² magamat onzollatnac fakiaba · τ vuøltoc èn napimban a · felsegeshez (21) Bekefegesec legètec fiaim Vuolètec vr-hoz τ megzabadeit tútökèt èllènsegges fèdèlmèknèc kèzeçböl (22) Mert èn rèmenlettèm ørocce tu vduøffegte-kèt τ iøt ènnèkem [ørocce] ørom a · scèntöl irgalmaffagra mel ip tñèk-tec tv øroc vduøzeitötököl (23) Mert [ki] ki èréztettèlèr tútökèt gazolattal τ firalommal Meghoz këdeg tútökèt ènnèkem vr ørommèl τ vigafaggal ørocce (24) Mert mikent lattac fionnac zomzedy tu fogfagtokat · igèn lattac τ iftèntöl hirtèlén tv megzabadolastokat mel reiatoc iø tñèktec nag tizteffeggèl τ øroc feneffeggèl (25) Fiaim bekefeggèl turietec a · haragot mel tñèk-tec reiatoc iø Mert üldözöt tegedèt te èllènseged dë hamar meg latod o uèzedèlmet τ o na-

sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege Dei. (13) Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. (14) Veniant confines Sion, et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum, quam superduxit illis Aeternus. (15) Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam et alterius linguæ, (16) qui non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt, et abduxerunt dilectos viduæ, et a filiis unicam desolaverunt. (17) Ego autem quid possum adiuvare vos? (18) Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. (19) Ambulate filii, ambulate: ego enim derelicta sum sola. (20) Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, et clamabo ad Altissimum in diebus meis. (21) Animaæquiores estote, filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu principum inimicorum. (22) Ego enim speravi in æternum, salutem vestram, et venit mihi gaudium a sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. (23) Emisi enim vos cum luctu et ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio et iucunditate in sempiternum. (24) Sicut enim vide-runt vicinæ Sion captivitatem ve-stram a Deo, sic videbunt et in cele-ritate salutem vestram a Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno et splendore æterno. (25) Filii, pa-tienter sustinete iram, quæ supervenit vobis: persecutus est enim te inimi-cus tuus, sed cito videbis perditionem

¹ A c jellet a kellő helyre utalt sorközi igazítás.² A következő szó elé írt sorközi igazítás.

kara haѓz fel (26) Én gènerkedőim iartanac kèmei vtakon mert éluitét-ténec ment az ellensegektöl el ragadot lorda (27) Bekefegefec legétec fiaim ɏ vuŋlètec vrhoz (28) Mert lezen tv èmlékèzettet attol ki éluizen tütököt Mert mikent uolt tv értèlmè-tec hog el teuehednetec ifténtol [Ef-
108 meg] || Ef meg megfordoluatoc tizzér inkab meg kérésitec qtét (29) Mert ki hozot tv reiatoc gonozokat ɏ ɏf meg hoz tñektec ɏroc vigaztalatot¹ ɏruèndezètet tv vduøfgeckèl (30) Bekefeges leg Ihrlm mert onzol tegedèt ki tegedèt neuèzet (31) Az artalmafoc éluèznèc kic tegedèt getretténec ɏ kic ɏrøltènèc te romlaſodban meg getrèttènec (32) A varofoc kiknèc te fiaid zolgalstanac getrèttènec ɏ kic te fiaidat éluøttec (33) Mert mikent ɏrølt Babilon te romlaſodban ɏ vigadot te èſefeden vgan meg-zomorodic ɏ megpuztolattaban (34) Es èlmèttetic ɏ vigasaganac fokaf-faga ɏ ɏrømq lezen firalomba (35) mert tuz reia ɏnèki az ɏrøktol napoknac hoziusagaban (36) Körnol nezièd te magadat Ihrlm napkélètré ɏ laſſad tenèked iouq vigasagot ifténtol Capitulum q t q d
(37) **M**ert ime ɏnèc [napoc] te fiaid kiket éléréztettel el himeluen megionèc egbe gülèkezuen napkélèt-röl mend napinugatiglan a. fcet ige-ben ɏrøluen iftènnèc tiztelfsegebén (V, 1) Ihrlm foziad ki te magadat gazo-latnac ɏ te getrèlmèdnec stolaiabol Oltoztféßed te magadat ɏekessegeùl ɏ tiztelfsegeùl mel wagon tenèked ifténtol ɏroc dirofegré (2) Megkor-nekez tegedèt [ig] igassagnac iftène

ipsius, et super cervices ipsius ascen-des. (26) Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim, ut grex direptus ab inimicis. (27) Animæ-quietores estote, filii, et proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos. (28) Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis a Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum. (29) Qui enim induxit vobis mala, ipse rursum adducet vo-bis sempiternam iucunditatem cum salute vestra. (30) Animæquior esto, Ierusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit. (31) Nocentes peribunt, qui te vexaverunt, et qui gratulati sunt in tua ruina, punientur: (32) ci-vitates, quibus servierunt filii tui, punientur: et quæ accepit filios tuos. (33) Sicut enim gavisa est in tua ruina, et lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione. (34) Et amputabitur exultatio multi-tudinis eius, et gaudimonium eius erit in luctum. (35) Ignis enim super-veniet ei ab æterno in longiturnis diebus, et habitabitur a daemoniis in multitudine temporis. (36) Circum-spice, Ierusalem, ad orientem, et vide iucunditatem a Deo tibi venientem. (37) Ecce enim, veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes in hono-rem Dei.

Exue te, Ierusalem, stola C. V.
luctus et vexationis tuæ, et in due te decore et honore eius, quæ a Deo tibi est sempiternæ gloriæ.
(2) Circumdabit te Deus diploide iustitiae, et imponet mitram capit

¹ A g l-böl van igazítva.

kètzer ruhaual τ vèti te fèdbè ɔroc
tizteffegnèc ||

109 Baruth

fùuèget (3) Mert iftén megmutatta
o fenefseget te bennèd τ vèti o fe-
nenfseget te bèled mel wagon mén alat
(4) Mert a · te nêuéd nêuéztetic iftén-
tol orocke igaffagá bekefegenec τ kè-
geffég [ti] tizteffegenec¹ (5) Kélfel
Ihrím τ al a · magaffagban τ körnöl
nezh napkélétré τ nezid te egbè
guitot fiaidat napnac kélétetol mend
nugtaiglan a · scéntnèc igeiebén vig-
adoc ifténec [igeiebén] èmlékezétebén
(6) Mert ki menténec tolléd labokon
éluitéttetuén az èllénfegektol Meg
hozia kèdeg "vr azokat"² te hoziad tiz-
teffegél hozattatuán mikent orzag-
nac fiait (7) Mert zerzette iftén meg-
alazni menden magas heget τ felfe-
ges kozirtokat τ vølgékèt bëtolténi
földnèc egènenfseiglén hog Ifrl zérél-
mëst iarion ifténec tizteffegebén (8)
Meg arnekofoltanac kèdeg èrdoc τ
edeffegnèc menden faia Ifrlbén ifténec
paranlolatiul (9) Mert meg-
hozia iftén Ifrlt [v]³ vigasaggal o
nagfaganac vilagaban irgalmaffag-
gal τ igaffaggal mel wagon otollo
(VI) It kèzdëtic azon epiftu-
lanac exemplara kit fcent
Ieremias èrézte az babilloni-
a ba vitétet fogloknac ba-
billonia kiralatol hog meg
hirdétne azoknac mi zerent
paranloltatot vala nèki if-
tén tol ||

110 (1)[a] A Bünnél mellél bùnhöttete if-
tén elöt éluitéttetec babillonia-
ba fogfagban Nabuchodonozortol ba-
billonia kiralatol (2) Bè menuetec kè-
deg babilloniaba leztec ot foc èztén-
döchben τ hoziu idékbén hètèd ném-
zéti glén τ hètèd idékbén Ezec vtan

tuo honoris æterni. (3) Deus enim
ostendet splendorem suum in te, qui
sub cœlo est. (4) Nominabitur enim
tibi nomen tuum a Deo in sempiter-
num: Pax iustitiae et honor pietatis.
(5) Exsurge, Ierusalem, et sta in ex-
celso, et circumspice ad orientem,
et vide collectos filios tuos ab
oriente sole usque ad occidentem, in
verbo sancti gaudentes Dei memoria.
(6) Exierunt enim abs te pedibus
ducti ab inimicis: adducet autem
illos Dominus ad te portatos in ho-
nore sicut filios regni. (7) Constituit
enim Deus humiliare omnem montem
excelsum, et rupes perennes, et con-
valles replere in æqualitatem terræ,
ut ambulet Israel diligenter in ho-
norem Dei. (8) Obumbraverunt autem
silvae et omne lignum suavitatis
Israel ex mandato Dei. (9) Adducet
enim Deus Israel cum iucunditate
in lumine maiestatis suæ, cum mi-
sericordia et iustitia, quæ est ex
ipso.

Incipit exemplar epistole, C. VI.
eiudem, quam misit Ieremias
ad abductos captivos in Babyloniam
a rege Babyloniorum, ut annuntiaret
illis secundum quod præceptum est
illi a Deo. (1) Propter peccata, quæ
peccasti ante Deum, abducemini in
Babyloniam captivi a Nabuchodono-
sor rege Babyloniorum. (2) Ingressi
itaque in Babylonem, eritis ibi annis
plurimis, et temporibus longis usque
ad generationes septem: post hoc au-

¹ Az első t és i egybefutott.

² Értsd: azokat vr stb.

³ Sarkában a tinta összefutott.

kèdeg utan ki hozlac tütökèt onnan bekefeggél (3) Ma kèdeg lattoc babiloniaban [lattoc lattac] aran̄ z ézüft z kő z fa ifténékét vallakon viféltetni mutatuan felélmét némzéteknek (4) Azert laffatoc hog tu z · egénlouéc ne legétec idégen müuélkedéteknek z fellétec z felélm tütökèt meg foglallon ő bennec (5) Es ug latuatoc gülékezétet meggöl z élöl imadkozatac mongatoc tv̄ ziuétekben Vram tegedét kel imadni (6) Én angalom kèdeg tú vélletec lezen én kèdeg ki kéréfem tv̄ [ziuétekét] lelketekét (7) Mert ő faioc a · koualtol galultatot meg · z azoc meg aranaztatuan z meg ézüftözöttetuen hamissac z nem zolhatnac (8) Es mikent zúznec őltözétekét zérétonék vgan az aranñat veuen fragtattatanac¹ Bizoñ aran̄ koronakat valnac ő feiken ő ifténec (9) mert a · papoc él vroziac az aranñat z az ézüftöt őtollóc z koltic azt őnő magokra (10) Adnac kèdeg ő bélöllö es a · bordelba vëttéknec z paraznakat ekefeit
111 néc || z èfmeg mikor éluëndic azt azt a · paraznaktol ekefeitic ő ifténékét (11) Azoc kèdeg nē zabadolnac meg a · rosdatol · z a · moltol (12) Azokat kèdeg ruhaual z barfonál bëfedezuen meg kénic ő orcaiokat a · haznac poraiert ki foc ő kozottoc (13) Eftapot valnac kèdeg ment éber mikent videknec biraia kic ő benné bùnhqto-két megné őlnç (14) Tört z · valnac ő kèzekbén z feizet / ő magokat kèdeg hadtol z toluaioktol meg nem zabadeithattac Azert legen néketc èfmé[g]rëttekré mert nem ifténec Azert ne altallatoc azokat (15) Mert mikent midõn ébernek édene megtöröttetendic kellëtlenne lezen illétènez azoknac ifténec / (16) Azoc a · hazba zerzéttetuen ő zémec a · bémenc la-boknac poraual tälléfec (17) Es mikent valakinéc ki kiralt [veti] veti

tem educam vos inde cum pace.(3) Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos et argenteos, et lapideos et ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus. (4) Videte ergo, ne et vos similes efficiamini factis alienis, et metuatis, et metus vos capiat in ipsis. (5) Visa itaque turba de retro et ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine. (6) Angelus autem meus vobiscum est, ipse autem exquiram animas vestras. (7) Nam lingua ipsorum polita a fabro, ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt et non possunt loqui. (8) Et sicut virginis amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati sunt. (9) Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et argentum, et erogant illud in semetipsos. (10) Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos. (11) Hi autem non liberantur ab aerugine et tinea. (12) Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus, qui est plurimus inter eos. (13) Sceptrum autem habet ut homo, sicut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit. (14) Habet etiam in manu gladium et securim, se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum sit, quia non sunt dii. (15) Non ergo reveremini eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt et dii illorum: (16) constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium. (17) Et sicut alicui, qui regem offendit, circumseptae sunt ianuae, aut sicut

¹ Utolsó előtti a olyan n-ból van igazítva, melynek utolsó szára le van húzva.

megkörnekeztétnéc aitoual Auag mikent a · koporfoba vit halot vgā èrōfeitic meg a · papoc az aitokat zegézockél¹ · lakatockal hog toluaioctol megne foztassanac (18) Zouetnèkekét goitnac azoknac · valobizón fokakat kieböl lac eggét fem lathatnac Vadnac kèdeg mikent gerendac a · hazban (19) O zuuqékèt kèdeg kic földböl vadnac mongac kegotol megnalatni müdön meg ezic økèt · q ruhaiokat · nē èrzic (20) Fékétebbéc q orcaiok a · füstöl [· nē è] ki lezen a · hazban (21)

112 O tèstkenet · q² feienken || Dénèuerec · fèukèk · madarac rëpølnec azonkeppen · nömoe (22) Azert tuggatoc mert nem iftènece azert ne felletec økèt (23) Az aranınat · mellèt valnac zinrè hanéha valaki éltorlèndi rofdaiat nem fenlnèc mert midön megforraztatnacvala fem èrzikuala (24) Menden aroual vétettèc kiebén zéllèt ninùen q bennec (25) Labknalkül · vallakon viñeltétnéc megmutatuá èmberekncé q némítélenfegekét Galaztaffanac azoc es · kic beøolie azokat (26) Azert ha le èfèndnéc a · földrè onon tollög felnem kélhètnç Ha valaki øtèt igazan³ allaptatanga fem alhat qnöön maga dè mikent halottaknac vallac vétettétnéc azoknac (27) O ofstaiokat q papoc él arollac · vizha eltöttétnéc Azonkeppen · q némberieec él⁴ ragadoziac · fem bëtègnèc fem a · vigaztonac rezefteinèc valamit (28) O aldozatticbol bùdøfög · verrèl foloc illétnèc Es ug tuggatoc èzeccból mert nem iftènekncé ne felletec økèt (29) Mert honnan hiuattatnac iftènnéc mert a · némberiek ofstakat vétñec az aran · az èzüft · a · fa iftènekncé (30) · q hazocban papoc vlnèc valuan megmétélt zoknákat · feliékèt

ad sepulerum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris et seris, ne a latronibus exsponentur. (18) Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt; sunt autem sicut trabes in domo. (19) Corda vero eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos et vestimentum ipsorum, et non sentiunt. (20) Nigrae fiunt facies eorum a fumo, qui in domo fit. (21) Supra corpus eorum et supra caput eorum volant noctuæ et hirundines, et aves etiam, similiter et cattæ. (22) Unde sciatis, quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. (23) Aurum etiam, quod habent ad speciem, nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt, neque enim dum conflarentur, sentiebant. (24) Ex omni pretio emta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. (25) Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam, qui colunt ea. (26) Propterea, si ceciderint in terram, a semetipsis non consurgunt; neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit; sed sicut mortuus humeri eorum illis apponentur. (27) Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, et abutuntur: similiter et mulieres eorum decerpentes, neque infirmo neque mendicanti aliquid impertiunt, (28) de sacrificiis eorum fœtæ et menstruatae continentur. Scientes itaque ex his, quia non sunt dii, ne timeatis eos. (29) Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, et aureis et ligneis; (30) et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas

¹ A második z után, az q előtt, más betüt kezdett, k-t vagy l-t, az író.

² Közbeszúrt igazítás.

³ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

⁴ Az l igazításképpen van közbeszúrva.

z zakalokat megborotualuan kiknèc
fieic mèzeitèlène (31) Reionac kèdeg
vñultuē զ iftènec èllèn mikent meç
holtnac valoraian (32) O ruhaiokat

- 113 éluezic || èluezic a · papoc z ruhaziac
զ félèfegekèt z զ fiokat (33) z ha valami iot zènuèdnèc valakitol nem forbatlhaitac¹ meg sem zerezhètnèc kíralt sem elnè vèhètic (34) Azonkeppèn sem adhatnac kazdagfagokat sem forbatlhac meg gonozt Ha ki azoknac fogadaft [tèiènd] tènd z megnè adanga azt sem kérèfic meg (35) Èmbert halaltol megnè zabadeitnac sem èrotlènt hatalmafbtol mènthètnèc meg (36) Vac èmbert latatra megnem adhatnac Èmbert naualatol megnè zabadeithatnac. (37) զzuègnèc nem irgalmaznac sem teznèc iol aruaknac (38) Hegbili kouèckèl egènlquèc զ fa z ky z èzüft z aran iftènec Kic kèdeg beiòlèndic azokat meg galaztannac (39) Azert mikeppèn azoc alaitandoc auag mondandoc iftènekñèc (40) Mert meglèn a · kaldeofoc nem tizteluen azokat kic micor hallangac a · nemat nem zolhatni vizie azt Beelnèc keruen otollø hog zolhatna[ki](41) mònal èrzhètnè ki nem val indolatot Es զk mikor megèrtèndic meg haggac azokat mert èrzèlmèt nem valnac az զ iftènec (42) Nèmberièk kèdeg vlnèc kòtèlèckèl megkorñekeztetuē igen meg gerièztaē olayoknac fait (43) Midon kèdeg valamel զ kózzolçc él-uontatuan valamel menotöl զ uèle aland զ fèlet bozzonta hog az ne le-
- 114 gen ollan meltofagot || vallo mikent z զ kòtèlè ne legen megzakadot (44) Mert mendenec mellèc leznèc azoknac hamissac Azert mikeppèn alaitando auag mondando azokat iftènekñèc lenni (45) Koualoktol z münefektol lòttènèc z femmie egèbbe nè leznèc hanèlac azza mie akariac lenni a · papoc (46) z az զtuçlçc Azoc z · kic

scissas, et capita et barbam rasam, quorum capita nuda sunt. (31) Rungint autem clamantes contra deos suos, sicut in cena mortui. (32) Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, et vestiunt uxores suas et filios suos. (33) Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere; neque regem constituere possunt, neque auferre. (34) Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, et non reddiderit, neque hoc requirunt. (35) Hominem a morte non liberant, neque infirmum a potentiori eripiunt. (36) Hominem cæcum ad vi- sum non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt. (37) Viduæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient. (38) Lapidibus de monte similes sunt dii illorum, lignei et lapidei, et aurei et argentei. Qui autem colunt ea, confundentur. (39) Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos? (40) Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea, qui cum audierint, mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui, (41) quasi possint sentire, qui non habent motum, et ipsis cum intellexerint, relinquent ea; sensum enim non habent ipsi dii illorum. (42) Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, succidentes ossa olivarum. (43) Cum autem aliqua ex ipsis, abstracta ab aliquo transeunte, dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat, quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis eius diruptus sit. (44) Omnia autem, quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos? (45) A fabris autem et ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes. (46) Aurifrices etiam

¹ A h a-ból van igazítva.

ötöt alkottac nem hoziu idéiôuè azert midéné iftènecke lèhètnèc é mellèc èzektol faragtattanac (47) Mert hamissagokat ḥ bozzofagokat hattanac iquendökknéc ḥ vtānoc (48) Mert mikor had ḥ gonoz iquend̄ oreiaioc a. papoc gondolnac qrolloc hol ḥ magokat azockal ozuq élrehec (49) Azert mikeppén értéthétne mert iftèneec legénèc. kic hadtol sem zabadeit-hattac meg magokat sem gonozocbol mènthétic ki magokat (50) Mert mikor fac legénèc ḥ meg aranaztattac ḥ meg èzüftöztettèc megtudattatic az utan mert hamissac menden némzétektoł ḥ kiraloktol megiélentetténèc mert nem iftèneec dè èmberec kèzek-nèc müuelkedéti. ḥ iftènnèc egmíuuél-kedéte fini ḥ bennec (52) Videknèc kiralt nem tamaztnac sem adnac effét èmberekknèc. (53) sem valazthatnac meg itelétet. sem mennèc bē videcbé bozzofagert mert semít nem tèhét-nèc [o] mikent hollókac meinèc ḥ foldnèc kozépette (54) Es mert mikor èfendie túz a. fa aran ḥ èzüft iftè-

115 neknèc hazaba valobizon || ḥ papoc él futnac ḥ megzabadlnac Ók kèdeg mikent gerendac kozépet meg egnèc (55) Kiralnac kèdeg ḥ hadnac èllène né alnac Azert mikent alaitandoc auag vèndög mêt iftèneec legénèc. (56) fa ḥ kq ḥ èzüft ḥ aran iftèneec nem zabadeithattac meg magokat vrrokoltol ḥ toluaioktol kiktol azoc kic èrofþec (57) az aranat ḥ az èzüftöt. ḥ a ruhat kiuél bē fedeztetténèc éluezic ḥ tollög ḥ èlmennèc sem adnac néki fègedèlmét (58) Es ug iob kiralla [lenni] ḥ tèhétseget meg mutato. auag hazban kellémètes éden kibèn diukedic ki biria azt hogné a. hamis iftèneec [Valobizoň nap ḥ h] Auag az aito a. hazban [hog] ki megorizi azt mellèc bekefegbèn vadnac hogné a. hamis iftèneec (59) Valobizoň nap ḥ hod ḥ lillagoc mert

ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dii? (47) Reliquerunt autem falsa, et opprobrium postea futuris. (48) Nam cum supervenerit illis prælium, et mala: cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis. (49) Quomodo ergo sentiri debeant, quoniam dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? (50) Nam cum sint lignea, inaurata et inargentata, scietur postea, quia falsa sunt, ab universis gentibus et regibus: quæ manifesta sunt, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus cum illis. (51) Unde ergo notum est, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus in ipsis est? (52) Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. (53) Iudicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab iniuria, quia nihil possunt, sicut corniculae inter medium cœli et terræ. (54) Etenim, cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum et aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. (55) Regi autem, et bello non resistent. Quomodo ergo aestimandum est aut recipiendum, quia dii sunt? (56) Non a furibus, neque a latronibus se libera-bunt dii lignei et lapidei, et inaurati et inargentati, quibus hi, qui fortiores sunt, (57) aurum et argentum, et vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, et abibunt, nec sibi auxilium ferent. (58) Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur, qui possidet illud, quam falsi dii; vel ostium in domo, quod custodit, quæ in pace sunt, quam falsi dii. (59) Sol quidem, et luna, ac sidera, cum sint splendida et

feneſec legénèc τ ki érēztettèc kelle-méteſſegekré èngèdnèc (60) Azon-keppèn τ . villamat mikor megièle-nèndic fenes A. zél es. menden vi-decbé fu (61) τ a. kqdqc kiknèc mikor parāloltatandic iftèntol mēd èz vil-a-got bē iarni megtokellic mel paran-oltatot qnèkic (62) A. tüz τ . féllo lérēztétet hog meg èmezien hegekét τ érdökét tezi a. mel paran-oltatot onéki Ezeç këdeg fem zineckél fem tèhétſegeckél egénlquéc azoc eggik-kél (63) azert ne alaitando fem mon-dando azokat iftènekñèc lenny mert||

116 nem tèhétñèc fem itelétet itelni fem valamit èmberekñèc tenni (64) Es ug tuggatoc mert nem iftènec . azert ne fellètec okét (65) mert fem megnem aldhat[n]tac¹ fem megné atkozhattac a. kiralókat (66) Rudat² fem mutat-hatnac meinbén némzétekñèc fem vi-lagoſeitnac fem feneſeitnèc ment nap fem vilagoſeitnac ment hod (67) A. barmoc iobbac azoktol kic haiaza-toe ala futhatnac τ magoknac haznalhat-nac (68) Es ug femmikeppèn nékong né iélentétet mert iftènec legénèc . azert ne felletec azokat (69) Mert mi-keit a. diinès kérbtén a. uaz fem- mit né oriz vgā vadnac azoknac iftène faioe τ èzüſtöc τ aranñoc (70) Azonkeppèn τ a. kérbtén a. feier tuuis kit menden madarac megfer-teztètnèc Azonkeppèn τ a. halot vét-tetuē a. fetetecebén egénlquéc σ fa aran³ τ èzüſt iftènec (71) Es ug tuggatoc a.⁴ barfonrol⁴ τ .⁴ a. mar-morrol melléc felettes tartatnac meg . tuggatoc ok es. az utan meg [égéttènèc] etéttètnèc τ leznèc bozzosagba a. videcbén (72) Azert iob igaz ém-ber ki nem val faraguaniokat mert mèzze lezen a. bozzofagoktol

emissa ad utilitates, obaudiunt. (60) Similiter et fulgur, eum ap-paruerit, perspicuum est; id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat. (61) Et nubes, quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt, quod imperatum est eis. (62) Ignis etiam missus desuper, ut consumat montes et silvas, facit, quod præcep-tum est ei. Haec autem neque specie-bus, neque virtutibus uni eorum si-milia sunt. (63) Unde neque existi-mandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque iudicium indicare, neque quidquam facere hominibus. (64) Scientes itaque, quia non sunt dīi, ne ergo timueritis eos. (65) Neque enim regibus male-dicent, neque benedicent. (66) Signa etiam in cœlo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illumi-nabunt ut luna. (67) Bestiae meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi. (68) Nullo itaque modo nobis est manifestum, quia sunt dīi: propter quod ne timeatis eos. (69) Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dīi illorum lignei, et argentei et in-aurati. (70) Eodem modo et in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dīi illorum lignei, et inaurati et inargentati. (71) A purpura quoque et marmore, quæ supra illos tineant, scietis itaque, quia non sunt dīi. Ipsi etiam post-remo comeduntur, et erunt oppro-brium in regione. (72) Melior est homo iustus, qui non habet simulacra, nam erit longe ab opprobriis.

¹ A második t a kihúzott n fölött írt igazítás; aldhatnac helyett aldhaittae.

² Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

³ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

⁴ E három szó jellel ide utalt lapszéli igazítás.

[j] IOachim Iuda kiralanc harmad
ézténdéiebén Iouq Nabuchodonozor Babillonianac kirala Ihrlimbé
z megkornekeze qtet (2) z vr ada 9 ||

117

D a n i è l

9 këzebè Ioachimot Iuda kiralat z iftén haz a édeninèc félét élueue z ki viue azokat [f] Sennacharnac földbè 9 ifténenèc hazaba z az édenekét ada 9 ifténenèc hazaba (3) Es monda kiral Affariafnac 9 mèddoy fédélmenèc hog bëuinne Ifrl fiay kózzol z kiralni némzétbol z némes némzétecbol valo gérmekekét (4) kicbén sem eg zéplq nem uolna ekes zémelquèkét oktattakat menden bólésegbén okofokat [menden] tudomañban z ta-noltakat fègèlembén z kic alhatnanc kiralnac palotaiaban¹ hog taneitana okét betykré z kaldeosoknac nieluere (5) Es zerze nékic kiral[t] eledelt egmendent napó on etkéibol z a. borbol melböl onon maga izic vala Es eltéttétté haró ézténdéiglé annac vtanna allananc kiralnac zémellelöt (6) Valanac azert 9 kózottoc Iudanac fiaibol Daniél Ananias Miffaél Azarias (7) a. mèddöknéc fédélme vète nékic nêuékét Daniélénec Baltazar Ananiafnac Sydrach Myffaénec Miffach Azariafnac Abdenago (8) Zerze këdeg Daniél 9 züebén hog megne ferteztétneç kiralnac aztalabol fe 9 italanac borabol z kere a. mèddöknéc fédélmet hog² megne ferteztétneç (9) Ada këdeg iftén Daniélénec malaztot z irgalmaffagot a. mèddöc fédélmenèc zémellebén (10) Es monda a. mèddöknéc fédélme daniél-

118 néc Felem èn vramat || kiralat ki zerzet týnéktek etkét z vénéreket ki ha latanga tý zémeltekét oztouerbéknéc az egéb ifiaktol tý egénlojitektol karhoztattatoc èn félémét kiralnac (11) Monda daniél Malazarnac kit a. mèd-

Anno tertio regni Ioa-kim regis Iuda, venit Na-buchodonosor rex Babylonis in Ierusalem, et obsedit eam; (2) et tradidit Dominus in manu eius Ioa-kim regem Iuda, et partem vasorum domus Dei; et asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui. (3) Et ait rex Asphenez præposito eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel et de semine regio et tyannorum (4) pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, et eruditos omni sapientia, cautos scientia, et doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam Chaldæorum. (5) Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, et de vino, unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. (6) Fuerunt ergo inter eos de filiis Iuda: Daniel, Ananias, Misael et Azarias. (7) Et impo-suit eis præpositus eunuchorum no-mina: Danieli, Baltassar; Ananiae, Sidrach; Misaeli, Misach; et Azariæ, Abdenago. (8) Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus eius, et rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur. (9) Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. (10) Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego do-minum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum, qui si viderit vultus vestros macilenteriores præ ce-teris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi. (11) Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum

¹ Az i után az a jellel oda utalt sorközi igazítás.

² Utána egy megkezdett, de kihúzott h.

dqc fèdèlme zerzetvala Danièlen Miffaèlen Ananiafon τ Azariafon (12) Onzollac keferi meg münkèt te zolgaidat tiz napokban τ adattaffanac mýnèkonge belø élèfegec eledèlrè τ viz italra (13) Es nezièd mv zémelonkèt τ a . gèrmekec zémelekèt kic kirali eteckèl eltèttètnèc τ mikent latandod vgan teg te zolgaiddal (14) Ki haluan èz illén némø bèzedet megkeferte okèt tiz napocban (15) A . tiz napoc utan kèdeg ièlenenèc σ zémellec iobbaknac τ tagobbaknac menden gèrmekec felet kic kirali etkèkkèl eltèttètnèc¹ vala (16) Valobizoñ Malazar viziuala az etkèkèt τ σ uènerekeknc borat τ aduala nèkic belø élèfeget/ (17) A . gèrmekeknèc kèdeg ada iftèn tudomant τ fègèlmèt² menden igebèn kojòbèn τ menden bojlefegebèn Danièlnèc kèdeg menden latatoknac τ almaknac èrtèlmet (18) Es ug a . napoc bêtèllèfeituë kic uta mondottauala kiral hog bénitèttètnèc Bèuiue okèt a . mèddoknèc fèdèlme Nabuchodonozornac zémele élèibè (19) Es mikor kiral bëzelletuolna ɔnèkic ollatanoc nè lelèttètnèc mendenee kozzol mët danièl Analias Miffaèl τ Azarias Es allanac kiranc zémellec ||

119

D a n i è l

élöt (20) τ bojlefegnèc τ èrtèlemnèc menden igejet³ ki[k]røl tudakoz[i]ec⁴ [vala] kiral ɔtølløc lele kët annet σ bennec menden oltaron nezøc τ magosoc felet kic valanac σ menden orzaganban C a p i t u l o m m a f o d (I, 21) [v]V Ala kèdeg [Darius] Danièl Cirus kiralcnac élo èztèndèieiglén (II, 1) Nabuchodonozor orzaglattanac harmad èztèndèiebèn lata Nabuchodonozor almat τ megtöröttetece σ zèllète τ

super Danielem, Ananiam, Misaelem et Azariam : (12) Tenta nos, obsecro, servos tuos diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum, et aqua ad bibendum : (13) et contemplare vultus nostros et vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio, et sicut videris, facies cum servis tuis. (14) Qui, audito sermone huiuscemodi, tentavit eos diebus decem. (15) Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescabantur cibo regio. (16) Porro Malasar tollebat ciabaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina. (17) Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia ; Danieli autem intelligentiam omnium visionum et somniorum. (18) Complexis itaque diebus, post quos dixerat rex, ut introducerentur, introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor. (19) Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Analias, Misael et Azarias ; et steterunt in conspectu regis. (20) Et omne verbum sapientiae et intellectus, quod sciscitatus est ab eis rex, inventit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos, qui erant in universo regno eius. (21) Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

In anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnum, et conterritus est spiritus eius : et somnum eius fugit

¹ Utolsó előtti è jellel ide utalt sorközi igazítás.

² fègèl az egyik sor végén, a másik elején pedig mët lapszéli igazítás.

³ Utolsó e az i és t köze íránt sorközi igazítás.

⁴ Az e a kihuzott i fölé írt igazítás : tudakozie vala helyett tudakozec.

o alma èlmene ôtöllö (2) Paranlola kèdeg kiral hog egbè hiuattatnanae az oltaron nezoc τ a · taltofoc a · gonoz teuoc τ a · caldeofoc hog kiralnac megìéltentènec ḡ almat Kic mikor iòttècvolna allanac kiral èlot (3) Es monda kiral ḡnèkic Latec almat τ èlmembén megharboluan nem tudom mit lattam legèc (4) Es [fē]¹ fèlèlenèc "a · caldeofoc "kiralnac² Syria nél-uén Kiral ḡrcke el Mongad meg az almat te zolgaidnac τ ḡ magarazattat megìéltentuc (5) Es fèlèlué kiral monda a · caldeofoknac A · bèzed èlement èn tollém hanemha megmondangatoc ènnékem az almat τ ḡ magarazattat [megmondangatoc] èluéztec tú τ hazaítoc kiralnac foglaltatnac (6) Ha kèdeg az almat τ ḡ magarazattat megmondangatoc erdemekèt aiandokokat τ foc tizteffgeget veztec èn tollém Az almat kèdeg τ ḡ magarazattat megmondangatoc [èngemét] ènnéké (7) Fèlèlenèc mafodzer τ mòdanac Kiral moga meg az almat ḡ zolgainac τ ḡ magarazattat meg mongue (8) Fèlèle kiral τ monda ||

120

Daniel

Bizon meg èsmèrtém mert vidoz mulattoc tduuatoc hog èlement legen èn tollém a · bèzed (9) Azert ha az almat megnem mondangatoc ènnékem eg tu ro[1]³ rollatoc a · toruei hog hazug magarazatot τ lalardfaggal tellest zerzettetec hog bèzellètec ènnékem miglén vidoz èlmullec Es ug az almat mongatoc meg [è]⁴ ènnékem hog tug-gam hog ḡ magarazattat es · igazan bèzelletec (10) Fèléluen azert a · caldeofoc kiral èlot mondanc Nin, èmber foldon ki te bèzededét kiral bè-telléfeithètne · dè fem valamel nag⁵

ab eo. (2) Praecepit autem rex, ut convocarentur arioli et magi, et malefici et Chaldae, ut indicarent regi somnia sua; qui cum venissent, steterrunt coram rege. (3) Et dixit ad eos rex: Vidi somnum, et mente confusus ignoro, quid viderim. (4) Responderuntque Chaldae regi Syriace: Rex in sempiternum vive: dic somnum servis tuis, et interpretationem eius indicabimus. (5) Et respondens rex ait Chaldaeis: Sermo recessit a me: nisi indicaveritis mihi somnum et coniecturam eius, peribitis vos, et domus vestrae publicabuntur [i d e s t, f i s c o v e l b u r s æ r e g i æ a p - p l i c a b u n t u r]. (6) Si autem somnum, et coniecturam eius narraveritis, præmia et dona, et honorem multum accipietis a me: somnum igitur et interpretationem eius indicate mihi. (7) Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnum dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. (8) Respondit rex, et ait: Certe novi, quod tempus redimitis, scientes, quod recesserit a me sermo. (9) Si ergo somnum non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnum itaque dicite mihi, ut sciam, quod interpretationem quoque eius veram loquamini. (10) Respondentes ergo Chaldae coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere, sed neque regum quisquam magnus et potens

¹ Sor vége.² Értsd: fèlèlenèc kiralnac a · caldeofoc stb.³ Az l-nél a tinta összefutott.⁴ Az alsó jobb szára följebb van húzva a kelleténél.⁵ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

kiral τ hatalmat tudakozic illén némó
iget mēden oltaron nezotol τ taltoftol
 τ caldeoftol (11) Mert a · bēzed kit
te kiral kérdez néház sem lellettétie
valaki ki megmondhassa azt kiral-
nac zémele élot iftenektol megaluā
kiknéc embereckél nini iaiafskodat-
tac (12) Kit haluan kiral hirtélenke-
dettél τ igen nag haraggal [p]¹ paran-
tola hog éluezenec babylonianac
menden bólui (13) τ a · toruei ki men-
uen a · bóléè megoléttétné vala/ τ
kéréttétnévala Daniél τ o tarfi hog
él uéznenec (14) Tahat daniél meg-
tudakozec a · torueñrol τ az itelétrtol
[ki] Ariottol kiral vitézi fédélmétol
[k] ki ki ment vala babillonaiay ból-
léknéc megoldoklététer (15) Es meg
kérde otet ki kiraltol hatalmat vot
vala mi okert il kemei törné kiral-
nac orcaiatol mentuolna ki Mikor
azert Arioth èz allatot megmondotta
volna Daniélnec (16) Daniél bémeneü
kere kiralt hog néki vdót adna az ||

121

p h e t a

odozatot kiralnac meg mondani (17)
Es bémene o hazaba τ Ananiafnac τ
Missaélnec τ Azariafnac o tarfinac
megiélente èz ugét (18) hog è · titkon
kérésfenénec irgalmassagot [me]¹ meñ-
nèy ifténneç [hazatol] orcaiatol τ ne
vèznenec él daniél τ o tarfi Babil-
lonianac egéb bóluiel (19) Tahat da-
niélnec è · titk "eyél megiéleneç
"latat miat² Es daniél meg alduan
meinèc ifténnet (20) τ bészélué monda
Legen vrnac néue aldot orocolt foguá
 τ orpikglén mert que bóléfeg τ érof-
feg (21) τ o valtoztat meg idékét τ
elétekét éluezen orzagokat τ zerez
Ad bóléfeget [b]bóléknéc τ tudio-
mat fégélmét értóknéc (22) O meg-
iélent melsegekét τ ésmért [zúukét]
fetetekbén zerzettékét τ vilagoffag
[o] vèle wagon (23) Tenéked valloc

verbum huiuscemodi sciscitatur ab
omni ariolo, et mago et Chaldæo.
(11) Sermo enim, quem tu quæris, rex,
gravis est, nec reperietur quisquam,
qui indicet illum in conspectu regis,
exceptis diis, quorum non est cum
hominibus conversatio. (12) Quo au-
dio, rex in furore et in ira magna
præcepit, ut perirent omnes sapientes
Babylonis. (13) Et egressa sententia,
sapientes interficiebantur; quære-
banturque Daniel et socii eius, ut
perirent. (14) Tunc Daniel requisivit
de lege atque sententia ab Arioche
principe militiae regis, qui egressus
fuerat ad interficiendos sapientes
Babylonis. (15) Et interrogavit eum,
qui a rege potestatem acceperat, quam
ob causam tam crudelis sententia
a facie regis esset egressa. Cum
ergo rem indicasset Arioche Danieli,
(16) Daniel ingressus rogavit regem,
ut tempus daret sibi ad solutionem
indicandam regi. (17) Et ingressus est
domum suam, Ananiaeque, et Misaeli
et Azariae sociis suis indicavit nego-
tium, (18) ut quererent misericordiam
a facie Dei cœli super sacramento
isto, et non perirent Daniel et socii
eius cum ceteris sapientibus Baby-
lonis. (19) Tunc Danieli mysterium
per visionem nocte revelatum est; et
benedixit Daniel Deum cœli, (20) et
locutus ait: Sit nomen Domini bene-
dictum a sœculo et usque in saeculum,
quia sapientia et fortitudo eius sunt.
(21) Et ipse mutat tempora et ætates:
transfert regna, atque constituit: dat
sapientiam sapientibus, et scientiam
intelligentibus disciplinam: (22) ipse
revelat profunda et abscondita, et
novit in tenebris constituta, et lux
cum eo est. (23) Tibi, Deus patrum

¹ A tinta összefuttott.² Értsd: è · titk latat miat eyél megíéleneç stb.

mù atainknac iſtène · ⁊ tegedét di-
uerléc · mert [b]¹ ból·éſeget ⁊ érőſſe-
get attal ènnékem Es ma megmutat-
tad ènnékem mellén kertönc tegedét
mert kiralnac bázedet megnittad mó-
nékone (24) Es èz utan Daniél bá-
mene Ariothoz kit kiral zerzet vala
hog élüézténe babillonianac ból·lit Ig
bázelle önèki Babylonianac ból·lit él
ne vèzéffèd Vigbè éngemét kiralnac
zèmele éléibé ⁊ az odozatot kiralnac
meg iélementem (25) Tahat [daniél]
Arioth fiétemlél báuiue danielt ki-
ralhoz ⁊ monda nèki Lelté émbert
Iuda fogfaganac fiaibol ki èz odoza-
tot kiralnac meghirdéti (26) Félèle
kiral ⁊ monda danielnèc kinèc nèue
uala baltazar ||

122

Daniel

Alaitod è hog bizoñfaggal megíelent-
hèd ènnékem az almat mellét lattam
⁊ ő magarazattat (27) Es féléluen
daniel kiral élöt monda A · [t]²titkok
mellét kiral kérő ból·léc talfofoc ⁊
oltaron nezõc² nem iélenthétic meg
kiralnac (28) Dè [vago]¹ vagon iſtén
meinékbén titkokat megíelento ki
megíelentette Nabuchodonosor kiral-
nac melléc [vadnac] legénèc iquèndõc
az utolfo idékbén Te almaid ⁊ te féd-
nèc lataſi [ézec] te hailakodbā illén
némouéc (29) Te kiral kékdel gondolnod
te agadban miuolna iquèndõ
ézec utan ⁊ ki meg iélen titkokat
megmutatta tenéked melléc iquèndõc
legénèc (30) Es ènnékem è · titk[nem]
nē³ mel vagon èn benném tób hog
nē menden élok'bén iélenhetet meg a ·
ból·éſegbén dè hog ő magarazatta
kiralnac megíelenténec ⁊ te élmed-
nèc gondolatit tudnad (31) Te kiral
latod vala ⁊ ime monnal egnag ozlop
az ozlop nag vala ⁊ ő allatta igen ma-
gas aluala te èllénéd ⁊ ő nezese zörön

nostrorum, confiteor, teque laudo,
quia sapientiam et fortitudinem de-
disti mihi, et nunc ostendisti mihi,
quæ rogavimus te, quia sermonem
regis aperuisti nobis. (24) Post hæc
Daniel ingressus ad Arioch, quem
constituerat rex, ut perderet sapien-
tes Babylonis, sic ei locutus est: Sa-
pientes Babylonis ne perdas, introduc
me in conspectu regis, et solutionem
regi narrabo. (25) Tunc Arioch festi-
nus introduxit Danielem ad regem,
et dixit ei: Inveni hominem de filiis
transmigrationis Iuda, qui solutionem
regi annuntiet. (26) Respondit rex, et
dixit Danieli, cuius nomen erat Bal-
tassar: Putasne, vere potes mihi in-
dicare somnum, quod vidi, et inter-
pretationem eius? (27) Et respondens
Daniel coram rege, ait: Mysterium,
quod rex interrogat, sapientes, magi,
arioli et aruspices nequeunt indicare
regi. (28) Sed est Deus in cœlo reve-
lans mysteria, qui indicavit tibi, rex
Nabuchodonosor, quæ ventura sunt
in novissimis temporibus. Somnium
tuum et visiones capitisi tui in cubili
tuo huiuscemodi sunt: (29) Tu rex
cogitare cœpisti in strato tuo, quid
esset futurum post hæc, et qui reve-
lat mysteria, ostendit tibi, quæ ven-
tura sunt. (30) Mihi quoque non in
sapientia, quæ est in me plus quam
in cunctis viventibus, sacramentum
hoc revelatum est, sed ut interpreta-
tio regi manifesta fieret, et cogita-
tiones mentis tuæ scires. (31) Tu
rex videbas, et ecce, quasi statua una
grandis: statua illa magna et statura
sublimis stabat contra te, et intuitus

¹ A tinta összefuttott.² A sor egy harmada üres.³ Sor elején lapszéli igazítás.

uala (32) Ez ozlopnaç fëie mentol iob
aranibol vala/ Melle [vala] këdeq ɿ
kariay ézültböl Valobizoñ hafa ɿ
[fa]¹ farloka èrcböl (33) Bokay këd
vasfac Labaynac këdeq nemel reze
vala vas nemel föld (34) Latod vala
ɿ ug miglén èlmëttétec kq këzek-
nélkü a. hegrol ɿ megvère az ozlo-
pot ɿ vas ɿ föld labaiba ɿ megtore
økèt (35) Tahat egbè töröttetenec a.
vas az èrò a. föld az ézüst ɿ az aran
ɿ fordeitatanaç monnal nari zerönec
pernèiebè ||

123

ppheta

mellèc a. zéltol èrlagattnaç ɿ sem
eg hél nem lelëttétec ɿ bennec A. kq
këdeq ki megvértevala az ozlopot
lon nag hegge ɿ bétolte mend a. föld-
dét (36) èz az alom (37) Te vag kira-
loknac kirala ɿ meinèc iftene adot
tenèked orzagot ɿ èrøfseget ɿ di-
lofeget ɿ hatalmat (38) ɿ mendenekèt
ikkbèn èmbereknèc fiay lakoznac ɿ
mèzonèc vadi ɿ meinèc répeføy adta
te këzéidbè ɿ mendenekèt zerzet ɿ
[labay ala] te parantolatod ala Azert
te vag az aran fó (39) ɿ te vtannad
tamad egèb orzag küffèb tollémтол
Es egèb harmad orzag badoc ki pa-
raniol menden földnèc (40) Es ne-
gèd orzag lezen mikent vas Mikent
vas megtor ɿ megèhneit mendenekèt
vga mend èzekèt meg [éhne]töri ɿ
meg semmeiti (41) Valo bizon mert
lattad labaynac ɿ vyainac fëlet földi
èdeinnèc ɿ fëlet vasnaç az orzag meg-
ozlatot lezen mel a. vasnaç fonda-
mentomabol tamad Es mi zeret lat-
tad a. vasat meg èlègeittet a. far-
ral ɿ a. lereppèl (42) ɿ ɿ labainac
vyait fél rezent vasböl ɿ fél rezet föld-
böl Félrezent az orzag èros lezé ɿ
félrezent megtorèttet (43) Hog kë-
deq lattad a. vasat èlègeittetuen a.
lereppèl ɿ a. farral Valobizoñ èm-
beri maggall èlégoltétnèc dè né eggè-
fölnèc ønèle Mikét a. vas nem èlè-
geittéhetic a. lereppèl (44) Az or-

eius erat terribilis. (32) Huius statuæ
caput ex auro optimo erat pectus
autem et brachia de argento, porro
venter et femora ex ære: (33) tibiae
autem ferreæ, pedum quædam pars
erat ferrea, quædam autem fictilis.
(34) Videbas ita, donec abscissus est
lapis de monte sine manibus, et per-
cessit statuam in pedibus eius fer-
reis et fictilibus, et comminuit eos.
(35) Tunc contrita sunt pariter fer-
rum, testa, aes, argentum et aurum,
et redacta quasi in favillam aestivæ
areæ, quæ rapta sunt vento, nullus-
que locus inventus est eis: lapis
autem, qui percusserat statuam, fac-
tus est mons magnus, et implevit
universam terram. (36) Hoc est som-
nium: interpretationem quoque eius
dicemus coram te, rex. (37) Tu rex
regum es, et Deus cœli regnum et
fortitudinem, et imperium et gloriam
dedit tibi: (38) et omnia, in quibus
habitant filii hominum et bestiæ agri;
volucres quoque cœli dedit in manu
tua, et sub ditione tua universa con-
stituit: tu es ergo caput aureum.
(39) Et post te consurget regnum
aliud minus te argenteum, et regnum
tertium aliud æreum, quod imperabit
universæ terræ. (40) Et regnum quar-
tum erit velut ferrum: quomodo fer-
rum comminuit et domat omnia, sic
comminet et conteret omnia hæc.
(41) Porro, quia vidisti pedum et di-
gitorum partem testæ figuli, et par-
tem ferream: regnum divisum erit,
quod tamen de plantario ferri orietur,
secundum quod vidisti ferrum mistum
testæ ex luto. (42) Et digitos pedum
ex parte ferreos, et ex parte fictiles:
ex parte regnum erit solidum, et ex
parte contritum. (43) Quod autem vi-
disti ferrum mistum testæ ex luto,
commiscebuntur quidem humano se-
mine, sed non adhærebunt sibi, sicuti
ferrum misceri non potest testæ.
(44) In diebus autem regnorum il-

zagoknac këdeg napiban meñnèc if-
tène tamazt orzagot mel ɔrçcke ||

124

Daniel

nem tekozlatice èl ɔ orzaga egèb
nepnèc adattatic Megtöri këdeg ɔ
megèmezti mèd èz orzagokat ɔ
maga ɔrçcke al (45) hog këd lattad
hog a. hegröl kq èlmèttetet kèzèknélkul
ɔ megtörtö a. lèrépet ɔ a.
uafat ɔ az èrcet ɔ az èzüftöt ɔ az
arañnat a. nag iftén megmutatta ki-
ralnac mellèc iquèndç leznèc èzec
vtan Es igaz az alom ɔ hù ɔmagara-
zatta (46) Tahat Nabuchodonosor ki-
ral èfec ɔ orcaíara ɔ daniëlt imada
ɔ oftakat ɔ gerièztetet parancsola hog
aianlananac ɔnèki (47) Bézeluen azert
kiral monda Danièlnèc Bizon a. tv
ifténtec iftènekèc iftène ɔ kiralok-
nac vra megièlentuen titkokat miert
magnithata è. titkot (48) Tahat ki-
ral Daniëlt igen felmagaztata ɔ nag
aiandokokat ɔ fokakat ada ɔnèki ɔ
zerze ɔtèt fèdèlme babillonianac men-
den videkin ɔ biroua ɔ mèfverte ba-
billonianac menden bóljin (49) Da-
nièl këdeg kere kiraltol ɔ zerze ba-
billonia videki müùlkedétirè Syd-
rachot Missachot ɔ Abdenagot Danièl
këdeg ɔ maga vala kiralnac aitaiban
Capnij [3]

[n] **N**Abuchodonosor kiral alkota
arañozlopot magaßfaggal nég-
uèn kqñoklètneièt zelefseggèl hat
kqñoklètneièt ɔ allaptata ɔtèt Du-
rannac mèzéien Babillonianac vide-
kebèn (2) Es ug Nabuchodonosor ki-
ral èrèzte egbè guitèniec a. fèdèlmè-
kèt mèste[k]rekèt ɔ birakat ||

125

pheta

hèrcègékèt ɔ kiralokat. ɔ qràgbékèt
ɔ nepèknèc tiztelèndòbit ɔ videkek-
nèc menden fèdèlmít hog egbè gül-
nenèc az [ol] ozlopnaç megfèntele-
ferè mellèt Nabuchodonosor kiral
fel èmèltvala (3) Tahat egbè gùlenèc
a. fèdèlmèc mèsterec ɔ birac ɔ hèr-
cègec ɔ kiraloc ɔ nepèc kózot tizte-

lorum suscitabit Deus cœli regnum,
quod in æternum non dissipabitur,
et regnum eius alteri populo non
tradetur: comminuet autem, et con-
sumet universa regna haec, et ipsum
stabit in æternum. (45) Secundum
quod vidisti, quod de monte abscissus
est lapis sine manibus, et comminuit
testam et ferrum et aes, et argentum
et aurum: Deus magnus ostendit regi,
quæ ventura sunt postea: et verum
est somnium, et fidelis interpretatio
eius. (46) Tunc rex Nabuchodonosor
cedidit in faciem suam, et Danielem
adoravit, et hostias et incensum præ-
cepit, ut sacrificarent ei. (47) Loquens
ergo rex, ait Danieli: Vere Deus
vester Deus deorum est, et Dominus
regum, revelans mysteria, quoniam
tu potuisti aperire hoc sacramentum.
(48) Tunc rex Danielem in sublime
extulit, et munera multa et magna
dedit ei, et constituit eum principem
super omnes provincias Babylonis.
et præfectum magistratum super
cunctos sapientes Babylonis. (49) Da-
niel autem postulavit a rege; et con-
stituit super opera provinciæ Baby-
lonis, Sidrach, Misach, et Abdenago;
ipse autem Daniel erat in foribus
regis.

Nabuchodonosor rex fecit
statuam auream altitudine C. III.
cubitorum sexaginta, latitudine cu-
bitorum sex, et statuit eam in campo
Dura provinciæ Babylonis. (2) Itaque
Nabuchodonosor rex misit ad con-
gregandos satrapas, magistratus et
iudices, duces et tyrannos et præfec-
tos, omnesque principes regionum, ut
convenirent ad dedicationem statuae,
quam erexerat Nabuchodonosor rex.
(3) Tunc congregati sunt satrapæ, ma-
gistratus et iudices, duces et tyranni
et optimates, qui erant in potesta-

126

lendőbéc kic valanac hatalmakba zer-zéttéttécz videkeknémenden fédélmí hog egbé ionenç az ozlopnaç meg-fénteleferé mellét Nabuchodonozor émélvala fel Alnac vala kédeg az ozlopnaç zémele élöt mellét Nabuchodonozor vétetvala (4) ⁊ a · porozto éroffén vuoltuala Túnéktee monda-tic nepéknéc / nélueknéc ⁊¹ / né-meknéc² (5) Az vdóbén melbén hal-langatoc a · trombitanac fipnac ⁊ hé-gédonc ⁊ bozfaban alkotot igreć keffegnéc ⁊ a · foltnac ⁊ dobnac zozattat ⁊ menden igreć keffeg[eit] némzeſeſiet le éſuen imaggatoc az aran̄ ozlopot mellét zerzet Nabuchodonozor kiral (6) Ha ki kédeg le-tériéz keduen nem imadanga azon vdóbén éréztétic az egó tūznéc kémencéieb (7) Azert ézed utan lègöt-tan hog hallac mēd a · nep a · trombi-tanac fipnac ⁊ hégedönec ⁊ bozfaban alkotot igreć keffegnéc ⁊ foltnac dobnac ⁊ menden igreć keffeg ném-zeſenec zozattat menden nepēc némec ⁊ néluec le éſuen imadac az aran̄ ozlopot mellét Nabuchodonozor kiral alkototuala (8) Es lègottan ⁊ azon vdóbén vepeñec a · caldeofoc || ferfiac megvadolac a · fidokat (9) Nabuchodonozor kiralnac ⁊ mondanae Kiral ḡrocke el (10) Te kiral zerzeſt vétel hog menden émber ki hallanga a · trombitanac fipnac ⁊ hégedönec bozfaban alkotot igreć keffegnéc ⁊ foltnac ⁊ dobnac ⁊ menden igreći keffeg némzeſenec zozattat letériézie omagat ⁊ imaggá az aran̄ ozlopot (11) Ha ki kédeg letériéz kedue · nem imadanga éréztéſſec az egó tūznéc kémencéieb (12) Vadnac fido ferfiac kikét zerzettel Babiloniay videknéc müuélkedétin Sydrach Miffach ⁊ Ab-denago Kiral é · ferfiac meugulaltac

tibus constituti, et universi principes regionum, ut convenient ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex; stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex; (4) et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: (5) In hora, qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniacæ et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. (6) Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardantis. (7) Post hæc igitur statim, ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniacæ et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus et linguæ adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex. (8) Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaeï accusaverunt Iudæos, (9) dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex in æternum vive: (10) tu rex posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ et citharæ, sambucæ et psalterii, et symphoniacæ et universi generis musicorum, prostrat se, et adoret statuam auream: (11) Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardantis. (12) Sunt ergo viri Iudæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis; Sidrach, Misach et Abdenago; viri isti contemserunt, rex, de-

¹ Sorközi betoldás.² Értsd: nepéknéc némeknéc ⁊ nélueknéc stb.³ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

te zerzesedet te ifténidet nem belöllic ¹ az aran̄ ozlopot kit feléméltél nē imaggac (13) Tahat Nabuchodonozor hirtélénkedétbē ² haragban parālola hog Miffaél sydrach ³ Abdenago èl hozattatnanac Kic légottá èl hozattatnanac kiralnac zemele éléibé (14) ⁴ Nabuchodonozor kiral béluelen mōda nèkic Sydrach Miffach ⁵ Abdenago bizon̄ hog èn ifténimét nem belölitec ⁶ az aran̄ ozlopot mellét zerzettém nē imaggatoc (15) Azert ma legétec kezec Valamel [vō]vdobén hallangatoc a. trombitanac sifnac ⁷ hégedjönec fambukofnac soltarnac ⁸ dobnaç ⁹ menden igree keffeg némzezenec zozaattat letérièzietec tv magatokat ¹⁰ imaggatoc ||

127

D a n i e l

az ozlopot mellét alkottam hog ha nē imadangatoc azon vđo[nē]bén az ego tūznéc kémencéiebē èréztéttetec ¹¹ ¹² ki az iftén ki tútokét ki zabadehon èn kèzembol (16) Féléluen Sidrach Miffach ¹³ Abdenago mondanac Nabuchodonozor kiralnac [n] Nékong nem illic èz allatrol néked félénçne (17) mert ime a. mü ifténçne a. kit tiztelone ki uéhét münkét az ego tūznéc kémencéiebol ¹⁴ ¹⁵ te kèzéidbol megzabadeithat Oh kiral (18) kit ha akarand iélen legen tenéked mert te ifténidet ¹⁶ nē belolluc ¹⁷ az aran̄ ozlopot kit feléméltél nem imagguc (19) Tahat Nabuchodonozor bételéc hirtélénkedéttél ¹⁸ ¹⁹ orcaianac némzeze megvaltoztatec Sydrachon Miffachon ²⁰ Abdenagon Es parālola hog a. kémencé hétzer inkab gerièztétnec mēt zokotvala gerièztétni (20) ²¹ ²² férgebol valo éróffegó ferfiaknac parālola hog fidrachnac Miffachnac ²³ Abdenagonac labokat megkötözuuen èrézténeç ökét az ego tūnzé kémencéiebē (21) Es légottá a. ferfiac megr

cretum tuum: deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non adorant. (13) Tunc Nabuchodonosor in furore et in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach et Abdenago, qui confestim adducti sunt in conspectu regis. (14) Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Vere, Sidrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? (15) Nunc ergo, si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii et symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardantis: et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? (16) Respondentes Sidrach, Misach et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. (17) Ecce enim, Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardantis, et de manibus tuis, o rex, liberare. (18) Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus. (19) Tunc Nabuchodonosor repletus est furore; et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach et Abdenago, et præcepit, ut succenderetur fornax septuplum, quam succendi consueverat. (20) Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardantis. (21) Et confestim viri illi vinci cum braccis

¹ ni sor végén lapszáli igazítás.² Sorközi igazítás.

kötöztétuen¹ a füügeckél a faruiockal a ruhaiockal érëztétenç a tüz-zél egyptémencénç középibé (22) mert kiralnac [p]² paráolattha kenzereituala oké A kémencé ked igé meg-
 128 geriéztétet uala³ || Valobizon a ferfiakat kic Sydrachot Miffachot a Abdenagot béreréztettec vala a tüz-néc langa megole (23) Az harom ferfiac kedeg tudniamert Sydrach Miffach a Abdenago egbè kötoztétue éfené a egyptémencénç középibé E mellé immar mondandoc az heberec konyukbé nem lettém (24) Es iarnacvala a langnac középibé di-leruē iftén a meg alduā vrat (25) Alua ked Azarias ig imadkozec a zaia megnituā a tüz középibén monda (26) Aldot vag mv atainknac vra iftene a dilerétes a diúfeseges tenéued orócke (27) mert igaz vag mendenecbén mellékét mánékong töttel a te minden müüelkedetid igazac (28) mert igaz itelétet tottel mendeneç zeret mellékét my reianc hoztal a mü atainknac feét varosara Ihrlmré Mert igaffágban a itelétbén hoztad mēd èzekét my reiac my büninkert (29) Mert bünhöttönc a hamissan müüelkettönc éltauozuanc tetölléd a mendenecbén vetkeztönc (30) a te paráolatidat nē halgattuc fem tartottuc fem töttuc mikét paráolataluala mánékong hog iol lenne mánékong (31) Azert mendenekét mellékét [hoztal] mýreianc hoztal a mendenekét mellékét töttel mánékong te igaz itelétdibén töttel a (32) attal munkét my hamis ellénseginknéc a mentöl gonobaknac a törüétoroknç ||

129 D a n i e l p p a

kézebè a hamis kiralnac a mētol gonobnac menden fold felet (33) Es ma nē níthattue meg my zankat gala-

suis et tiaris, et calceamentis et vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis, (22) nam iussio regis urgebat; fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago, interfecit flamma ignis. (23) Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach et Abdenago, ceciderunt in medio cammino ignis ardentis colligati. Quæ sequuntur, in Hebræis voluminibus non reperi. (24) Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum et benedicentes Dominum. (25) Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait: (26) Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in saecula, (27) quia iustus es in omnibus, quæ fecisti nobis, et universa opera tua vera, et viæ tuæ rectæ, et omnia iudicia tua vera. (28) Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia, quæ induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem, quia in veritate et in iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. (29) Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te, et delinquimus in omnibus, (30) et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset: (31) omnia ergo, quæ induxisti super nos, et universa, quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti (32) et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum et pessimorum, prævaricatorumque et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. (33) Et nunc non possumus aperire os: con-

¹ Sor elején; e sor többi része üres.

² A tinta összefutott.

³ A második g valami másnak indult betüböl (i?) való igazítás.

zatus bozzofag lóttönc te zolgaidnac
 ⁊ azoknac kic beiolnec tegedét (34)
 Kerög ne ag él münkét örycke te né-
 uédert Es az napocbā imadkozec da-
 niél vrhoz monduan Vrā iftén ne
 tekozlad él te testamétemodat (35)
 fe vegéd él te irgalmaffagodat mý
 tollönc Abrachamert te zérétpdert
 ⁊ Ifaakert te zolgadert ⁊ Ifrlert te
 fecentedert (36) kikn̄c bēzellettél fog-
 gaduan hog megfokafeitanad ő mag-
 zattokat mikent meinéc illagit ⁊
 mikent a. fouent ki vagon tenger-
 néc partan (37) Mert vrā ellénsegec
 vagone inkab hogné mēden némzétec
 ⁊ alazatusc vagone ma menden fol-
 dón mý býninkert (38) Es nin. ¹ a.
 may vdqbén fédelm ⁊ ppheta ⁊ vèzér
 sem aldozat fē aldomas sem aianlat
 sem gerièztét sem férègeknéc hèle
 te elöttéd (39) hog meg lelhètnoc te
 irgalmaffagodat Es törödelmés le-
 lekbén ⁊ alazatus zéllétbén fogattaf-
 fone (40) mikent öroknéc ⁊ bikaknac
 aldozafta ⁊ mikent èzer kouér bar-
 nokban Vgā legē ma te zémeled elöt
 mý aldomasconc hog kelléfsec tenéked
 mert nin. galazat te beled bizoknac

130 (41) Es ma kouètonc || tegedét mend
 ziuuñckél ⁊ felönc tegedét ⁊ meg-
 kéréffuc te orcadat (42) Ne galazy ²
 meg mýnkét dè teg mývélön te kē-
 gessfeged zerét ⁊ te irgalmaffagod-
 nac fokaffaga zerét (43) Es zabadoch
 meg mükét te ludaibdā ⁊ ag diłofe-
 get te néuèdnéc vrā (44) Es galaz-
 taßfanac mēd kic mutatnac gonozo-
 kat te zolgaidnac Es meg galaztaßfa-
 nac ő menden hatalmocbā ⁊ ő èrèiec
 megtöréffsec (45) Es tuggac mert tené
 magad vag vr iftén ⁊ diłofeges mē-
 den földön (46) Es a. kiralnac zolgay
 kic bērézettettecvala őkét nem zon-
 nécvala [ge] a. kêmencét gerièzténi
 lén muztal ⁊ pozdoriaual zurockal ⁊

fusio et opprobrium facti sumus ser-
 vis tuis et his, qui colunt te. (34) Ne,
 quæsumus, tradas nos in perpetuum
 propter nomen tuum, et ne dissipes
 testamentum tuum, (35) neque aufe-
 ras misericordiam tuam a nobis prop-
 ter Abraham dilectum tuum, et
 Isaac servum tuum, et Israel sanctum
 tuum, (36) quiþus locutus es pollicens,
 quod multiplicares semen eorum, sicut
 stellas celi, et sicut arenam, quæ est
 in littore maris: (37) quia, Domine,
 imminuti sumus plus quam omnes
 gentes, sumusque humiles in universa
 terra hodie propter peccata nostra.
 (38) Et non est in tempore hoc prin-
 ceps, et dux et propheta, neque hol-
 ocaustum neque sacrificium, neque
 oblatio neque incensum, neque locus
 primitiarum coram te, (39) ut possi-
 mus invenire misericordiam tuam,
 sed in animo contrito et spiritu hu-
 militatis suscipiamur. (40) Sicut in
 holocausto arietum et taurorum, et
 sicut in millibus agnorum pinguium,
 sic fiat sacrificium nostrum in con-
 spectu tuo hodie, ut placeat tibi,
 quoniam non est confusio confidenti-
 bus in te. (41) Et nunc sequimur te
 in toto corde, et timemus te, et quæ-
 rimus faciem tuam. (42) Ne confundas
 nos, sed fac nobiscum iuxta man-
 suetudinem tuam, et secundum mult-
 itudinem misericordiæ tuae. (43) Et
 erue nos in mirabilibus tuis, et da
 gloriam nomini tuo, Domine, (44) et
 confundantur omnes, qui ostendunt
 servis tuis mala, confundantur in omni
 potentia tua, et robur eorum conte-
 ratur: (45) et sciant, quia tu es Do-
 minus Deus solus et gloriosus super
 orbem terrarum. (46) Et non cessa-
 bant, qui miserant eos ministri regis
 succendere fornacem naphtha et
 stuppa, et pice et malleolis [id est,

¹ Az n elsö szárán is van egy pont.

² Sor vége; az y im-ból van igazítva.

aziu farmentaual (47) Es ki ottéticvala a · lág a · kémencén nèguén kíléc kónóklténe (48) ⁊ kimene ⁊ meggeriézte kikét a · kémencé mellétele a · caldeoſocbol kiralnac zolgait kie őkét gerièzticvala (49) Vrnac kèdeg angala lezalla Azariaſfal ⁊ őtarſial a · kémencébè ⁊ ki úze a · túznéc langat a · kémencéböl (50) Es teue a · kémencénec kózepit mōnal harmatnac fuuo zélet ⁊ mēdeneftöl foguā nē illète őkét a · tüz ſem megné zomoreita ⁊ ſem eg nēhēfſeget nem¹ tön (51) Tahat a · harmac mōnal eg zaual diuericvala ⁊ ² diuerieiticvala ² ⁊ meg algacvala iftént a · kémecébēn monduan ||

131

Daniel

(52) Aldot vag mv̄ atainknac vra iſtène ⁊ diueretès ⁊ diuſeges ⁊ igé felmagaztatot őrökce Es aldot te diuſoſcent nēuéd ⁊ diueretès ⁊ igen felmagaztatot minden vilagocaban (53) Aldot vag te diuſoſcent t̄plomodban ⁊ felette diueretès ⁊ felette diuſeges őrökce (54) Aldot vag te orzagodnac zékibén ⁊ igé diueretès ⁊ igé felmagaztatos őrökce (55) Aldot vag ki nez melfegekét ⁊ v̄lz³ cherubimon ⁊ diueretès ⁊ igen felmagaztatot őrökce (56) Aldot vag meñnéc firmamento man ⁊ diueretès ⁊ diuſeges ⁊ igen felette felmagaztatot őrökce (57) Vrnac minden müülkedéti iol mögatoc vrnac diuerietec ⁊ igé felmagaztaſſatoc őtét őrökce (58) Vrnac angali iol mongatoc vrnac diuerietec ⁊ igé felmagaz: őtét őrök: (59) Meñièc iol mögatoc vrnac diuer: ⁊ igé felma: őtét őrök: (60) Mēdē vizéc melléc vadnac meñnéc felet iol mögatoc vrnac diuerietec ⁊ igé felmagaztaſſatoc őtét őrökce (62) Nap ⁊ hod iol mögatoc vrnac diuerietec ⁊ igé fel-

sarmenſis arentibus]; (47) et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem; (48) et erupit, et incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. (49) Angelus autem Domini descendit cum Azaria et sociis eius in fornacem et excusitflammam ignis de fornace, (50) et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem; et non tetigit eos omnino ignis, neque contrastavit, nec quidquam molestiae intulit. (51) Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, et glorificabant, et benedicebant Deum in fornace, dicentes: (52) Benedictus es Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in sæcula: et benedictum nomen gloriae tuæ sanctum, et laudabile et superexaltatum in omnibus sæculis. (53) Benedictus es in templo sancto gloriae tuæ, et superlaudabilis et supergloriosus in sæcula. (54) Benedictus es in throno regni tui, et superlaudabilis et superexaltatus in sæcula. (55) Benedictus es, qui intueris abyssos, et sedes super Cherubim, et laudabilis et superexaltatus in sæcula. (56) Benedictus es in firmamento cœli, et laudabilis et gloriosus in sæcula. (57) Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (58) Benedicite Angeli Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (59) Benedicite cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (60) Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (61) Benedicite omnes virtutes Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (62) Benedicite sol et luna Donino, laudate et

¹ Az m n-ból van igazítva.² ⁊ diuerieiticvala jellel ide utalt igazítás a lap alján.³ Utána egy megkezdett h.

magaztaffatoc őtét őrőcke (61) Vrnac [mē]¹ mendē² iozagi iol mögatoc vrnac dílerietec ɿ igē felmagaztaffatoc őtét őrőcke (62) Nap ɿ hod iol mögatoc Vrnac dílerietec ɿ igē felmagaztaffatoc őtét őrőcke (63) Men̄ lillagi iol mögatoc Vrnac dílerietec ɿ igen feimagaztaffatoc őtét őrőcke ||

132

D a n i e l

(64) Vrnac ēffi ɿ harmati iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felma: őtét őrőc: (66) Vrnac tūzō ɿ hēufege iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felma: őtét őrőc: (67) Vrnac nāra ɿ hidēge iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felmagaz: őtét őrőcke (68) Harmatoc ɿ ho harmatoc iol mögatoc vrnac díler: ɿ igen felma: őtét őrőc: (69) Vrnac dère ɿ hidēge iol mögatoc vrnac díler: ɿ felma: őtét őrőcke (70) Vrnac iégi ɿ hauay iol mögatoc vrnac díler: ɿ felma: őtét őrőc: (71) Vrnac napi ɿ ey iol mögatoc vrnac díler: ɿ felmagaz: őtét őrőc: (72) Vrnac vilagoffagi ɿ fetetfegi iol mögatoc díler: ɿ [fe] igē felma: őtét őrőcke (73) Vrnac villamati ɿ kodi iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felma: ő: őr: (74) Föld iol mögögy vrnac díler: ɿ igē felma: őtét őr: (75) Vrnac hegi ɿ volgi iol mögatoc vrnac di: ɿ igē felma: őtét őr: (76) Vrnac mēd̄ magzoy foldon iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felma: őtét őrőcke (77) Vrnac forraſi iol mögatoc vrnac di: ɿ igē felma: ő: őr: (78) Vrnac tēngéri ɿ foloy³ iol mögatoc vrnac di: ɿ igē felma: őtét őr: (79) Vrnac Cethi ɿ mēdenec mellēc mozugattatnac vizēcbē iol mögatoc vrnac di: ɿ felma: őtét őrőcke (80) Vrnac mēdē mein̄y⁴ rēpeføy iol mögatoc vrnac díler: ɿ igē felma: őtét őrőcke (81) Vrnac mēd̄

superexaltate eum in sæcula. (63) Benedicite stellæ cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (64) Benedicite imber et ros Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (65) Benedicite omnes spiritus Dei Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (66) Benedicite ignis et æstus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (67) Benedicite frigus et æstus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (68) Benedicite rores et pruina Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (69) Benedicite gelu et frigus Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (70) Benedicite glacies et nives Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (71) Benedicite noctes et dies Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (72) Benidicite lux et tenebrae Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (73) Benedicite fulgura et nubes Domino laudate et superexaltate eum in sæcula. (74) Benedic terra Dominum, laudet et superexaltet eum in sæcula. (75) Benedicite montes et colles Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (76) Benedicite universa germinantia in terra Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (77) Benedicite fontes Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (78) Benedicite maria et flumina Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (79) Benedicite cete et omnia, quæ moventur in aquis, Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (80) Benedicite omnes volucres cœli Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula. (81) Benedicite omnes bestiae et

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² Ugyanazzal a jellel lapszéli.

³ E két szó jellel ide utalt lapszéli igazítás.

⁴ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

barmi ⁊ vadi iol mögatoc vrnae di:
⁊ fel: 9 or: (82) Embereknç fiay iol
mögatoc vrnae di: ⁊ igen felma: 9:
orocke ||

133

p h e t a

(83) Ifrl megalga vrat diler: ⁊ igē
felmagaz: otet orocke (84) Vrnac
papi iolmögatoc vrnae diler: ⁊ igē
felma: otet or: (85) Vrnac zolgay iol
mögatoc vrnae diler: ⁊ igē felma:
otet or: (87) Scéntec ⁊ alazatoz zuuq-
uēc iol mögatoc vrnae diler: ⁊ igē
felma: otet or: (86) Vrnac zelléti ⁊
[l] igazaknac lelki iol mögatoc vrnae
diler: ⁊ igē felma: otet or: (88) Ananias
Azarias Miffael iol mögatoc vr-
nae dilerietec ⁊ igē felmagaztaffat-
tac otet orocke Mert ki uot [engemét]
mükét pokolbol ⁊ vduozeitet mükét
halalnac këzeboł ⁊ megzabadeitot
mükét az ego langnac kozépibol ⁊ a.
tuznec kozépibol ki mentet mükét
(89) Vallatoc vrnae mert io mert
orocke 9 irgalmassaga (90) Méden
zerzétefec iol mögatoc [vrnae] iftē-
nec vra ifténenec dilerietec ⁊ valla-
toc qnèki mert mèden vilagochä 9
irgalmassaga/ Ez èddeglén nin-
lén az heberc kqnueb ⁊
mellékét vettong Theodocius
zerzeboł vettetténç ki (91) Tahat Nabuchodonosor kiral
megyède ⁊ felkèle igē hamar ⁊ mòda
9 némefb fèdèlminc Nemdè haro fer-
fiakat megbekozottakat èrètztec a.
tuz kozépibé é? Kic fèlélue mòdanac

134

kiralnac Bizon kiral || (92) Fèlèle ki-
ral ⁊ mòda Ime èn latoc neg ferfia-
kat megodattakat iarokat a. tuz koz-
zepet. ⁊ fem eg törötéteffeg nini.
obènnec Es a. negédnec zemele egénly
iftén fiaual (93) Tahat Nabuchodonosor
vepec az ego tuz[nec] kemen-
cienec aitaahoz ⁊ monda Sidrach
Miffach ⁊ Abdenago a. felfuges elo
ifténnc zolgay èrèggètec ki ⁊ iquètec
Es légottan ki iquenec Sydrach Mis-
fach ⁊ Abdenago a. tuznec kozépibol

pecora Domino, laudate et superexal-
tate eum in sæcula. (82) Benedicite
filii hominum Domino, laudate et
superexaltate eum in sæcula. (83) Be-
nedicat Israel Dominum, laudet et
superexaltet eum in sæcula. (84) Be-
nedicite sacerdotes Domini Domino,
laudate et superexaltate eum in sæ-
cula. (85) Benedicite servi Domini
Domino, laudate et superexaltate eum
in sæcula. (86) Benedicite spiritus, et
animæ iustorum Domino, laudate et
superexaltate eum in sæcula. (87) Be-
nedicite sancti, et humiles corde Do-
mino, laudate et superexaltate eum
in sæcula. (88) Benedicite Anania,
Azaria, Misael Domino, laudate et
superexaltate eum in sæcula. Quia
eruit nos de inferno, et salvos fecit
de manu mortis, et liberavit nos de
medio ardoris flammæ, et de medio
ignis eruit nos. (89) Confitemini Do-
mino, quoniam bonus, quoniam in
sæculum misericordia eius. (90) Bene-
dicite omnes religiosi Domino Deo
deorum, laudate et confitemini ei,
quia in omnia sæcula misericordia
eius. Hucusque in Hebræo
non habetur; et quæ posui-
mus, de Theodotionis edi-
tione translata sunt. (91) Tunc
Nabuchodonosor rex obstupuit, et
surrexit propere, et ait optimatibus
suis: Nonne tres viros misimus in
medium ignis compeditos? Qui re-
spondentes regi, dixerunt: Vere, rex.
(92) Respondit rex et ait: Ecce, ego
video quatuor viros solutos et ambu-
lantes in medio ignis, et nihil corrup-
tionis in eis est, et species quarti simi-
lis filio Dei. (93) Tunc accessit Nabu-
chodonosor ad ostium fornacis ignis ar-
dentis, et ait: Sidrach, Misach et Ab-
denago, servi Dei excelsi, egredimini,
et venite. Statimque egressi sunt Si-
drach, Misach et Abdenago de medio

(94) Es egbè gùlèkezenèc a · bolèc ḥ a · mèsterec ḥ a · birac ḥ kiralnac hatalmafi ñgèkezic uala a · ferifiakat mert fém eghatalmat nē vallot volna a · tūz ḥ tèstebèn Es ḥ feiekñec haizala nē egetualameg ḥ ḥ bérhèiec nē kuf-fèbettèevalameg ḥ tūznèc illatta nē mètvala ḥ altalloc (95) ḥ vuoltuë Nabuchodonozor mòda Aldot iftèneknèc iftène tudnia mert Sidrahe Miffache ḥ Abdenagoe ki èrèztette ḥ angalat ḥ megzabadeitotta ḥ zolgait mert hit-tènèc ḥ bèle ḥ kiralnac igeiet¹ meg-valtoztattac ḥ attac ḥ tèstekèt hog ne zolgalnanae ḥ ne imadnanac mende iftènt ḥ iftènektoł megualua (96) Azert èn tollé vètiètet è · zerzes hog mèden nep ḥ ||

135

Daniel

nèmzèt ḥ nèlø valamel karólatot bë-zellènd Sidrach Miffach ḥ Abdenago iftène èllèn èluèzié ḥ ḥ haza meg-puzteitaſſec mert ninu egèb iftèn ki ig zabadeithaffòmeg (97) Tahat kiral felmagaztata Sidrachot Miffachot ḥ Abdenagot Babillonianac vidékin. (98) ḥ mendë földrè èrèzte eplat èz igeknç tartalmaban Nabuchodonozor kiral menden nèmzètènèc ḥ nèluèknèc ḥ nepèknèc kic lakozae mèdë földon bekefeg fokafol-taſſec týnctec (99) Ièlenfegekèt ḥ ludakat tot èn nalam a · felfegez iftèn Azert kellètet ènnèkem pdikal-nom (100) ḥ ludait mert nagoc ḥ ludalatuſoc ḥ müuélkedéti mert èrøf-fèc ḥ ḥ orzaga oroc orzag ḥ ḥ hatalma nèmzèteköl nèmzètekéb Capitulum Neged ki kezde-tic [4]

EN Nabuchodonozor nügolmas va-lec èn hazamban ḥ fenly èn pa-lotamban (2) latec almat mel meg-yèzte ḥ èn gondolatim èn agamban ḥ èn fèmnèc lataſi meghaboreitanac èngemèt (3) Es èn miattam vèttètec

¹ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

ignis. (94) Et congregati satrapæ et magistratus, et iudices et potentes regis contemplabant viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus, et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset per eos. (95) Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach et Abdenago, qui misit Angelum suum, et eruit servos suos, qui crediderunt in eum, et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua, ne servirent, et ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo. (96) A me ergo possum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus et lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach et Abdenago, dispereat, et domus eius vastetur, neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare. (97) Tunc rex promovit Sidrach, Misach et Abdenago in provincia Babylonis. (98) Na b u c h o d o n o s o r rex, omnibus populis, gentibus et linguis, qui habitant in universa terra: Pax vobis multiplicetur. 99. Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare (100) signa eius, quia magna sunt, et mirabilia eius, quia fortia, et regnum eius regnum sempiternum, et potestas eius in generationem et generationem.

Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo: (2) somnium vidi, quod perterritus me, et cogitationes meæ in strato meo et visiones capitis mei conturbaverunt me. (3) Et

C. IV.

é· zerzes hog bē hozattatnanac èn zémelem éléibé Babillonianac mendé bōli · hog az alomnac odozattat meg-iéltenténeç ènnékem (4) Tahat bëjönèc
 136 vala az oltaron nezöc Magofoc¹ || · Caldeofoc · az almat megiélentem q[nékic]zémelec èlöt · q magarazattat nem mutatac meg ènnéké (5) mignem Daniél èn baratom kinéc nèue Baltazar èn ifténénec nèue zerét ki q-benné valla fcet ifténéknec zéllétet ·² az almat q élöttq megbézzellem (6) Baltazar nezóknec fédélme kit èn tudoc hog te bennéd vallad f · ifténeknq zéllétet² · menden titk nem léhetét-lén tenéked Èn almainmac latafit mellékét lattam · q magarazattokat iélenléd meg ènnékem (7) Èn fémnec latafa èn hailakomban èz / Latom vala · ime fa földnec [k]³ kyzépette · q magaffaga igé magas (8) · nag · èros · q hoziufaga [ig] mehnét erialua q nezeſe vala menden⁴ földnec hataraignan (9) Q lèuèli igen zepèc · q[9]⁵ q⁵ gimolq igen foc · mèdeneknec etke vala q benné Q alatta lakoznaevala lelkefec · barmoc · q agaín naiaſ-kodnacvala meinç rëpeſqy · q bélloq eltéttéticvala menden téſt (10) Ig latocvala èn fémnç lataſaban èn agamon Es ime vigazo · fcet lezalla [me]⁶ meňböl (11) · vúoltq èroſſen · igmonda Mèggetec él a · fat · q agait mètelletec él · q lèuèlit élraziatoc · q gimoluit éltekozlatoc él fussanac a · vadac melléc q alatta vadnac · a · rëpeſqc q agairol (12) Dè valobizon q gükérenec némzefet a · földbén hag-gatoc · vas · badoc kótéllèl kótöz-téſſec meg a · füuèkré melléc kúuol

per me propositum est decretum, ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi. (4) Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi et aruspices, et somnium narravi in conspectu eorum, et solutionem eius non indicaverunt mihi, (5) donec collega ingressus est in conspectu meo, Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipsò, et somnium coram ipso locutus sum. (6) Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio, quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, et omne sacramentum non est impossibile tibi, visiones somniorum meorum, quas vidi, et solutionem earum narra. (7) Visio capitinis mei in cubili meo: Videbam, et ecce, arbor in medio terræ, et altitudo eius nimia. (8) Magna arbor, et fortis, et proceritas eius contingens coelum, aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ. (9) Folia eius pulcherrima, et fructus eius nimius, et esca universorum in ea: subter eam habitabant animalia et bestiae, et in ramis eius conversabantur volucres cœli, et ex ea vescebatur omnis caro. (10) Videbam in visione capitinis mei super stratum meum, et ecce, vigil et sanctus de celo descendit. (11) Et clamavit fortiter, et sic ait: Succidite arborēm, et præcidite ramos eius, excutite folia eius, et dispergite fructus eius: fugiant bestiae, quæ subter eam sunt, et volucres de ramis eius. (12) Verumtamen germen radicum eius in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et aereo in herbis, quæ foris sunt

¹ A sor második fele üres.

² · az — zéllétet: ez a rész jellel ide utalt igazítás a lap fölső részén.

³ A tinta összefutott.

⁴ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

⁵ Az első q-nél a tinta összefutott s a második az első fölé van írva.

vadnac τ meinni harmattal || *

139 Daniel pp̄ha

(25) Mend èzec iquenèc Nabuchodonozor kiralra (26) a · tizenkettöd ha-uaknac vege utá Babillonianac palotaiban iaruala (27) Es lata kiral τ mōda Nemdè èz é babillon a · nag varos mellét én [ra]¹ raktam én orzagomnac hazaba én èrőfsegemnèc èrèiebén τ én ekeffsegemnèc diúfsegemnèc (28) Mikor meg è · bázed kiralnac zaiaban volna zozat iquó meinból Tenéked mondatic Nabuchodonozor kiral Az orzag èlmegen tetölléd (29) τ èmberec kózzol kiuétnèc tegedét τ barmockal τ vadackal lezen te lakodalmaid zenat ezel mêt tèhén τ hét idék valtoztatnac te raitad miglén megtuggad hog a · felfeges vral-koggec èmbereknek orzagan τ valakinèc akaranga agga azt (30) Azon vđobén [Nab] a · bázed bétellec Nabuchodonozoron τ èmberec kózzol ki uèttetet τ zenat öt ment tèhén τ ötfe mehnèc harmattal fogatkozot meg miglén ö fürti këfélöknèc hafonlaftara nöuenç meg · τ ö körmi mōnal madarake (31) Azert a · hét èztendö napinac vege utá én Nabuchodonozor én zéméimét meibé èmèlem τ én èrtelmèm megadatec ènnékem τ iol mondec a · felfegefénèc τ az öröcké elöt diueré τ diúr mert ö hatalma örcé hatalm Es ö orzaga némzétek-ból némzétekbé · (32) τ foldnö mēden lakozoi[ra] önala femmie alaitatnac 140 mert || mert ö akarattia zerét töt mendenekét mēd mehnèc tèhétsegibén mēd foldnèc lakozoiban τ nin. ki èllène alhaffon ö kèzenèc τ mongon önèki Miré töttéd (33) Az vđobén én èrtelmèm meg én hozia fordola τ én orzagomnac tiztefsegebè τ ekeffsegébè iutec τ én peldam meg én bèlelem for-

et rore cœli ... (25) Omnia hæc veniunt super Nabuchodonosor regem. (26) Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulabat; (27) responditque rex, et ait: Nonne hæc est Babylon civitas magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria decoris mei? (28) Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te. (29) Et ab hominibus eiiciunt te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus in regno hominum, et cuicunque voluerit, det illud. (30) Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor; et ex hominibus abiectus est, et fœnum ut bos comedit, et rore cœli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescent, et unguis eius quasi avium. (31) Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum levavi, et sensus meus redditus est mihi; et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum laudavi, et glorificavi, quia potestas eius potestas sempiterna, et regnum eius in generationem et generationem; (32) et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt, iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli quam in habitatoribus terræ; et non est qui resistat manui eius, et dicat ei: Quare fecisti? (33) In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perveni; et figura mea reversa est ad me, et optimates

* Ez után ki van szakítva egy levél (a 137. és 138. lap), helyébe van ragasztva egy másik s ez üres.

¹ A tinta összefutott.

dola τ èn ièleſb fèdèlmim τ èn mèf-
terim megkèrèſenç èngemèt τ meg
èn orzagomba adattattam τ èn nag-
fagom nagob toldatec ènnèkem (34)
Azert ma èn Nabuchodonozor dileré
 τ felmagaztatot τ^1 dilqueitem menç
kiralat mert σ menden miùélkedéti
igazac τ σ mèden vtay itelètec τ kë-
uelsegbén iarokat megalazhat Capitulum q t q d

BAltazar kiral ton nag vèndegfe-
get σ èzer ièleſb fèdèlminç τ eg-
mendenic σ idèiezerét izievala (2)
Parâlola këdeg immar borral tèllès
hog èl hozattatnanac az aran τ èzüſt
èdeñec mellékét Nabuchodonozor σ
atta ki hozotvala a tòplombol melvala
Ihrlimbèn hog innanac azokbol kiral
 τ σ fèdèlmi τ σ fèlèfegi τ σ zérètøy
(3) Es tahat èl hozattatnanac az aran
 τ èzüſt èdeñec mellékét σ atta ki
hozotvala a tòplombol melvala Ihrlimbèn (4) τ iznaevala bort τ σ aran τ
èzüſt τ èré τ vas τ fa τ kô iftènekèt
dilericvala ||

141

Daniel pp h a

(5) Azon vòlobèn ielenenèc monnal èm-
beri këznèc iro vy a. gorta tarto
èllèn a. kiral palota falanac zinen τ
kiral nezi vala az irokéznèc vyait
(6) Tahat kiralnac orcaia még valtoz-
tatec τ σ gondolati meghaboreitac
qtet τ σ vèfeinèc izi [ma] megfèlflet-
nèevala τ σ tèrdèy egembè egmafhoz
razottatnaevala (7) Ès ug kiral èrøf-
sèn vuøltq hog bêhozattatnanac a.
magofoc a. caldeofoç τ a. nezøe τ
bèzeluë kiral monda Babilloniay bol-
ièknèc Valaki èz ıraft megoluaſanga
 τ σ magarazattat ènnèkem megièlen-
tèndi barfoñnal ruhaztic τ aran
nakba vètöt val σ nakaban τ harmad
lezen èn orzagomban (8) Tahat bë-
menuen kiralnac menden bòlui sem

mei, et magistratus mei requisierunt
me, et in regno meo restitutus sum;
et magnificientia mea amplior addita
est mihi. (34) Nunc igitur ego Nabu-
chodonosor laudo, et magnifico, et glo-
rifico regem cœli, quia omnia opera
eius vera, et omnes viae eius iudicia;
et gradientes in superbia potest hu-
miliare.

Baltassar rex fecit grande C. V.
convivium optimatibus suis
mille; et unusquisque secundum suam
bibebat ætatem. (2) Praecepit ergo
iam temulentus, ut afferrentur vasa
aurea et argentea, quæ asportaverat
Nabuchodonosor pater eius de templo,
quod fuit in Ierusalem, ut biberent
in eis rex et optimates eius, uxores
que eius et concubinæ. (3) Tunc al-
lata sunt vasa aurea et argentea, quæ
asportaverat de templo, quod fuerat
in Ierusalem; et biberunt in eis rex
et optimates eius, uxores et concu-
binæ illius. (4) Bibebant vinum, et
laudabant deos suos aureos et argen-
teos et æreos et ferreos ligneosque et
lapideos. (5) In eadem hora apparuerunt
digiți, quasi manus hominis scriben-
tis contra candelabrum in superficie
parietis aulae regiae; et rex aspiciebat
articulos manus sribentis. (6) Tunc
facies regis commutata est, et cogi-
tationes eius conturbabant eum; et
compages renum eius solvebantur, et
genua eius ad se invicem collide-
bantur. (7) Exclamavit itaque rex
fortiter, ut introducerent magos,
Chaldæos, et aruspices. Et proloquens
rex ait sapientibus Babylonis: Qui-
cumque legerit scripturam hanc, et
interpretationem eius manifestam
mihi fecerit, purpura vestietur, et
torquem auream habebit in collo, et
tertius in regno meo erit. (8) Tunc
ingressi omnes sapientes regis non

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

éz iraft¹ nē oluafhatac meg fem 9
 magarazattat megnem iélenthètec kí-
 ralnac (9) Azert baltazar kiral elegge
 meghaborodec 7 9 zèmele megvaltoz-
 tatec Dè 9 fédèlmi 7 meghaboroda-
 nac (10) Kiralne azzoñ kèd èz alla-
 tert mel tortentvala kiralnac 7 9 fè-
 dèlminèc bémene a 7 vèndegfegnç ha-
 zaba 7 bëzeluē monda Kiral ɔrocke
 el Ne haborehanac meg tegedét te
 gondolatid se valtoztaffec meg te
 orcad (11) Vagō ferfiu te orzagodban
 ki scēt iftèneknèc zéllètet valla 9-
 142 benné 7 te atadnac napibā || tudoman
 7 bołièfeg lelèttet 9 benné (12) i-
 Danièlbèn kinèc kiral nèut vète Bal-
 tazar/ Es ug ma daniél hiuattaffec 7
 a 7 magarazatot megmonga (13) Azert
 Daniél bëhozattatec kiral éléibè ki-
 hez kiral élue zoluā mòda Te vag é
 Daniél Iuda fogfaganac fiaibol kit èl
 hozot èn atam kiral Iudeabol (14) Hal-
 lottam te rollad mert iftèneknèc zéllètet
 vallad te bennèd 7 tudoman 7
 èrtèlm 7 bołièfeg többèc lelèttet-
 nèc te bennèd (15) 7 ma bë iøttènèc
 èn zèmelem éléibè bołièc Magosoc
 hog èz iraft megoluañnac 7 9 maga-
 razattat megiélentènec ènnèkem 7
 nem tèhètec è bèzednèc èrtèlmet
 megnitni (16) Valobizon èn hallottá-
 te rollad hog nèhèzékét meg magaraz-
 hać 7 kotozéttékét megodhac Azert
 ha èz iraft megoluañhatandod 7 9
 magarazattat nèkem megiélenthétèn-
 ded barfonial ruhaztatol 7 arañ
 ñakba vètökét vallaz te ñakadban 7
 harmad fèdèlm lez èn orzagomban
 (17) Kinèc fèlélue daniél monda ki-

potuerunt nec scripturam legere, nec
 interpretationem eius indicare regi.
 (9) Unde rex Baltassar satis contur-
 batus est, et vultus illius immutatus
 est; sed et optimates eius turbaban-
 tur. (10) Regina autem pro re, quæ
 acciderat regi et optimatibus eius,
 domum convivii ingressa est, et pro-
 loquens ait: Rex in æternum vive:
 non te conturbent cogitationes tuæ,
 neque facies tua immutetur. (11) Est
 vir in regno tuo, qui spiritum deorum
 sanctorum habet in se, et in diebus
 patris tui scientia et sapientia in-
 ventæ sunt in eo: ²(12) hoc est, in Da-
 nielle, cui rex posuit nomen Baltassar:
 nunc itaque Daniel vocetur, et in-
 terpretationem narrabit. (13) Igitur
 introductus est Daniel coram rege.
 Ad quem praefatus rex ait: Tu es
 Daniel de filiis captivitatis Iudeæ,
 quem adduxit pater meus rex de Iu-
 deæ? (14) Audivi de te, quoniam spi-
 ritum deorum habeas, et scientia, in-
 telligentiaque ac sapientia ampliores
 inventæ sunt in te. (15) Et nunc in-
 trogressi sunt in conspectu meo sa-
 pientes magi, ut scripturam hanc le-
 gerent, et interpretationem eius indi-
 carent mihi, et nequierunt sensum
 huius sermonis edicere. (16) Porro
 ego audivi de te, quod possis obscura
 interpretari, et ligata dissolvere: si
 ergo vales scripturam legere, et in-
 terpretationem eius indicare mihi,
 purpura vestieris, et torquem auream
 circa collum tuum habebis, et tertius
 in regno meo princeps eris. (17) Ad

¹ Ez után egy f-nek a szára következik kihúzva.

² A Vulgatának az a része, mely itt következnék, de a magyar szövegben nincs lefor-
 ditva, így hangzik:

... nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum,
 Chaldaorum, et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex;

(12) quia spiritus amplior, et prudentia, intelligentiaque et interpretatio som-
 niorum, et ostensio secretorum, ac solutio ligatorum inventæ sunt in eo . . . .

ral elôt Te aiandokid nèked legènèc
τ te hazadnac adomanit egèbnèc ag-
gad èz iraft kèdeg kiral "nèked
"megoluaſom¹ τ ο magarazattat meg-
mutatom tenèked (18) O kiral a. fel-
feges iftèn orzagot τ nagfagot diꝝo-
feget τ tizteſſeget adot Nabuchodo-
nozornac te atadnac (19) τ a. nagfa-
gert mellèt adot vala ȣnèki ||

143

Daniel pp ha

menden nepèc nèmzétec τ nélùk re-
molicvala τ felic vala [ցte]² ὅτε kik-
két akaruala megolualala kikét akar-
uala meguéruala τ kikét akaruala
felmagaztuala τ kikét akaruala
alazuala (20) Midon kèdeğ fel èmèl-
teteç զziuզ τ զzéllète megkéménedec
kèuellegbè · leuetteteç ο orzaganac
zékiböl τ ο diꝝoſege élueteteç (21) τ
emberec fiay kozzol ki uetteteç τ ο
ziuu bargockal vètteteç τ vad zama-
rockal uala ο lakodalma τ zenat ezic-
vala ment tèhèn τ meñnèc harmatta-
ual fogatkozot meg ο tèſte miglèn
megéfmérne hog a. felfeges vallana
hatalmat èmbereknèc orzagan τ val-
akit akarand tamazta arra (22) Es
te Baltazar ο fia mikor mend èzekét
tudnad nē alazad te ziuedet (23) dē
a. meñnèy vralkodonac èllène èmèl-
kedel fel τ ο hazanac édeñi te elödbè
hozattatanac τ te τ te fèdèlmid τ te
fèlèfegid τ te zérètqid bort [[io]yiutoc]³ yiutoc⁴ ο bélöllög τ aran τ
ézüft τ éré τ vas fa τ ko iftènekèt
diꝝeretec kic nē latnac fem halnac
fem èrznèc Valobizon iftèn ki te
zéllètedet τ te menden utaidat valla
ókèzebèn nē diꝝoſegetetec (24) Azert
ótolloj èrèztétet è · kèznèc vya ki èz-
irta mel irattatot (25) Ez iras kèdeg

quae respondens Daniel, ait coram
rege: Munera tua sint tibi, et dona
domus tuæ alteri da: scripturam au-
tem legam tibi, rex, et interpretationem
eius ostendam tibi. (18) O rex,
Deus altissimus regnum et magnifi-
centiam, gloriam et honorem dedit
Nabuchodonosor patri tuo. (19) Et
propter magnificentiam, quam dede-
rat ei, universi populi, tribus et lin-
guæ, tremebant, et metuebant eum:
quos volebat, interficiebat; quos vo-
lebat, percutiebat; quos volebat, ex-
altabat; et quos volebat, humilia-
bat. (20) Quando autem elevatum est
cor eius, et spiritus illius obfirmatus
est ad superbiam, depositus est de
solio regni sui, et gloria eius ablata
est: (21) et a filiis hominum electus
est, sed et cor eius cum bestiis pos-
itum est, et cum onagris erat habitatio
eius: foenum quoque ut bos come-
debat, et rore cœli corpus eius in-
fectum est, donec cognosceret, quod
potestatem haberet Altissimus in
regno hominum, et quemcumque vo-
luerit, suscitabit super illud. (22) Tu
quoque filius eius, Baltassar, non
humiliasti cor tuum, cum scires hæc
omnia: (23) sed adversum Domina-
torem cœli elevatus es, et vasa domus
eius allata sunt coram te; et tu et
optimates tui, et uxores tuæ et con-
cubinæ tuæ vinum bibistis in eis:
deos quoque argenteos et aureos, et
aereos, ferreos, ligneosque et lapideos,
qui non vident, neque audiunt, neque
sentient, laudasti: porro Deum, qui
habet flatum tuum in manu sua et
omnes vias tuas, non glorificasti.
(24) Idecirco ab eo missus est articulus
manus, quæ scripsit hoc, quod exar-
ratum est. (25) Hæc est autem scrip-

¹ Értsd : kiral megoluaſom nèked τ stb.

² Az e-nél a tinta összefutott.

³ Az y sorközi igazítás; értsd : io iutoc helyett yiutoc.

⁴ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

mel zerzéttetet Mane · thethel · Phares · (26) Ez è · bázédnéc magarazaita Mane · meg[zaml]¹ zamlalta vr iftén te orza[god]godat² · meguegèztétet

144 · bétoltottó azt || (27) Thethel · a · mertekbè vétettetet · lelöttetetet kieuéfèbèt vallo (28) Phares Megozlatot te orzagod · adattatot Medofoknac · perfayaknac (29) Tahat kiral paranioluá oltozttétec danièlt barfonba · aran [nakb]³ ñakba vétø körnekezteteç ñakaba · hirdétteteç otollø hol vallon hatalmat harmad ø orzágaban (30) Azon eyèl meg ølötteteç [daniél] Baltazar kiral a · caldeofoktol (31) · Medofy darius veue az orzagot Capm hatod [6]

[k] **K**ellètec Dariuñnac · zerze az orzagò harmine boł. fèdèlmeket hog fèdèlmeknednéc mend ø orzagan (2) · mend azokon haro ièles fèdèlmékèt kic kozzol Danièl egvala hog az bołiec ézeknéc adnanac okot · kiral valami banatot ne zènuèdne (3) Azert Danièl fellol mullaval a mèd a · fèdèlmeket · bołeket mert iftén-néc zèllète nagob vala obènne (4) Valobizon kiral gondolla vala øtèt zerzèni ø minden orzagan A · fèdèlmec · a · bołiec kérèfievala hog vadolatot lelnenéc Danièlnèc kiralnac oldalatot Es fem eg okot · fem egkételkedetet fem lelhètenéc azert hog hù uala · fem eg bùn · kételkedet nem lelöttet-nec obènne (5) Mondanac azert a · ferrific Nem lelønc è · Danièlrè valami vadolatot hanè talantal ø ifténenéc tøruenèbèn (6) Tahat a · fèdèlmek · a · bołiec⁴ hamiffan kizlèlec kiralt · ig bèzellenèc ønèki Darius kiral ø-rocke ||

145 Daniel pp̄ha
(7) Te orzagodnac minden fèdèlmi ·

tura, quæ digesta est: Mane, Th e c e l, Ph a r e s. (26) Et hæc est interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud; (27) T h e c e l: appensus es in statera, et inventus es minus habens; (28) Ph a r e s: divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis. (29) Tunc iubente rege induitus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo eius; et prædicatum est de eo, quod haberet protestatem tertius in regno suo. (30) Eadem nocte imperfectus est Baltassar rex Chaldaeus. (31) Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos.

Placuit Dario, et consti-tuit super regnum satrapas C. VI. centum viginti, ut essent in toto regno suo. (2) Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat, ut satrapæ illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. (3) Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas, quia spiritus Dei amplior erat in illo. (4) Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum; unde principes et satrapæ quarebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere regis; nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. (5) Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. (6) Tunc principes et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in æternum vive: (7) consilium inie-runt omnes principes regni tui, ma-

¹ Az 1 tintája összefutott.

² A kihúzott d tintája összefutott.

³ A b tintája összefutott.

⁴ Itt a két szó közt meg van kezdve egy h; tintája összefutott.

mésteri τ bolli τ veni τ biray tanal-lot tartottanac hog lazarnac zerzeſe τ parālollatia ki mennen hog minden valaki kerest kerend harminc napiglan valamel iftēntol τ ēmbertol hanēlac te tolléd kiral az orozlanoc vèrmebè éréztéffec (8) Es ug ma kiral éroflehèd meg è· tōruent τ iriad è· zerzeſt τ ne valtoztaſſec még mel a· Medofyaktol τ a· perfayaktol zerzettetet dè ingén fe illec valakinèc megtorni (9) [Val]¹ Valobizon Darius kiral vête zerzeſt τ megallaptata (10) Kit mikor Daniél meg éfmért uolna az az a· zerzet tōruēt bémene ő hazaba τ az ablakoc még nítuā ő valoralo hēlen Ihřim ellēn napiaban harozer haitauala ő terdeit τ imadkozicvala τ valuala ő iftēnenec élöttö mikét τ az elöt zoctauala tetet (11) A· ferfiac azert zérelméfbén tuda-kouzan lelec Daniélt imadkozatta τ onzollatta ő iftēnet (12) Es vepebè-zellenec kiralnac a· parālollatrol [K]² Kiral midénec zerzed è hog minden ēmber ki kerend valakit az iftēnek-bol τ ēmberecbol harminead napiglan hanēlac tetolléd kiral az orozlanoc vèrmebè éréztéffec Kiré félélue kiral monda Igaz a· bèzed Medofiak-nac τ Persayaknac zerzeſec zerēt mellét megtorni nem illic (13) Tahat félélue [daniél] mondancac kiral elöt 146 Daniél Iuda fogfaga|béli fiac kóz-zol né gondolt te zerzeſeddöl τ parālollatoddal mellét zerzettöl dè nap-iabab̄ harom idékbén imadkozic ő onzolattaual (14) Ki iget mikor hallot-uolna kiral elegge megzomorodec τ daniélert vête ő züuet hog*megzab-deitana qtét τ mend napnugtaiglan munkalkodec hog qtét megmémentene (15) A· ferfiac kēdeg megértueiec kiralt mondancac néki Tuggad kiral mert Medofyaknac τ Persayaknac

gistratus et satrapæ, senatores et iudices, ut decretum imperatorum exeat et edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum. (8) Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum, ut non immutetur, quod statutum est a Medis et Persis, nec prævaricari cuiquam liceat. (9) Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit. (10) Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam, et fenestris apertis in coenaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. (11) Viri ergo illi curiosius inquietantes invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum. (12) Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constitueristi, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod prævaricari non licet. (13) Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda non curavit de lege tua et d edicto, quod constitueristi, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. (14) Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est, et pro Daniele posuit cor, ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat, ut erueret illum. (15) Viri autem illi, intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum atque Persa-

¹ A tinta összefuttat.

² Sör vége.

törueñe hog mendē zerzeft mellèt kiral zerzénd nē illic megvaltoztatni
 (16) Tahat kiral parālola hog él hoznac τ él hozac Danièlt τ èréztec [da] otét az orozlanoc vèrmebé . Es mōda kiral Danièlnèc Te ifténed kit te mendenkor be[ol]z q zabadehon meg tegedét (17) Es hozattatec eg kq τ vèttetec a . vèremnèc zadara kit meg-peleettle kiral onon gúroieuél τ q iélefb fédèlminèc gúrqiuel hog valami Danièl ellén ne lenne (18) Es élémene kiral [q]¹ q hazaba τ él aluec valoratlan τ etkéc nē vitétténç q éléibé τ alom él tauozec otollo τ iftén bérékzette az orozlanoknac zaiokat τ nem nöhazeitec meg Danièlt (19) Tahat kiral vilamodat fel kélue fiételmél mene az orozlanoknac vèrmehez (20) Es kqzéleitue a . vèremhez Danièlt kqñuzétes zoual vuolte τ bëzelle onéki Danièl élô ifténèc zolgaia kinéc te mendenkoron zolgalz alaitod é hog meg[zabad] akart tege-dét zabadeitani az ||

147 Daniel pphā

orozlanoktol (21) Es Danièl félélue kíralnac monda Kiral qrocke el (22) Én ifténè èrézettec q angalat τ bérékzettec az orozlanoknac zaiokat τ nem artottanac énnékem mert q élöttigaffag lelététet én benném dë te élöttet τ kiral vetkezétet nem tot-tém (23) Tahat kiral igé qrolq q raita τ Danièlt parālola a . vèrembol ki venni Es Danièl[t] a . vèrembol ki uetettetu τ sem eg férélm nē lelét-tetet qbénne mert hit q ifténèc (24) Kiral këdeg parāloluá él hozattanac a . ferfiac kic Danièlt megvaldoltacvala τ az orozlanoknac vèrmebé [ère]¹ èréztétenèc qk τ q fiok τ q féllefegek τ nē iutanac a . vèrenèc pagimétomara migné ragadnac qkét az orozlanoc τ qmenden tétémekét meg-

rum est, ut omne decretum, quod constituerit rex, non liceat immutari. (16) Tunc rex præcepit; et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. (17) Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci, quem obsignavit rex annulo suo et annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. (18) Et abiit rex in domum suam, et dormivit incoenatus; cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. (19) Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit; (20) appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel, serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus? (21) Et Daniel regi respondens ait: Rex, in æternum vive: (22) Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inventa est in me, sed et coram te, rex, delictum non feci. (23) Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu; eductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. (24) Iubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii et uxores eorum; et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. (25) Tunc Darius rex

¹ A tinta összefutott.

tőrdélec¹ (25) Tahat ira Darius kíral mende nepéknéc z némeknéc z nélueknéc medé földön lakozenknac Bekefeg megfokafoltaffsec ténéktes (26) En tóllém azert² allaptatot ézerzes hog èn minden vrasagomban z orzagombá remöllec z fellec Daniel-néc ifténét Mert o élénén iftén z oroc mēd orocke z o orzaga nē tekozlatic él z o hatalma mēd orokiglén (27) O zabadeito z vduqzeito teuē ielenfegekét z ludakat meñnen z földön Ki megzabadeidotta Daniélt az orozlanoknac vèrmebol (28) Valobizoň Daniél megmarada Dariufnac orzagaiglan z Perfiay Cirufnac orzagaiglan||

148 [b] **B**Altazarnac Babillon kiralanac élo èztendéiebén Lata Daniél almat O feienec latafat z o al-mait o hailakaban megiruā rüuid bészdbé foglala z mendenikét egembé zoreituā monda (2) Latom vala èn latafomban eyél z ime meñnéc neg² zélley viunac vala a. nag téngerbén (3) z neg igē nag vadac felmeñnéc vala a. téngerbol külömbözétesec ɔnō kozottpe (4) Az élo mónal Leena z valuala zarnakat mónal késfölöt z nezem vala miglén el zakadnanac o zarnay z éluetettetet földröl z o labaira alla monnal émber o ziuo meg adattatec ɔneki (5) Es ime mas vad egénly mèdueùl fél fèle alla. z o zaibáh haromzer fogac valanac z o fogiban harom fédélméc z igmôdnac vala néki Kélfel egél soc hufokat (6) Ezec utá nezecvala z ime mas mónal pardić z neg zarnakat valuala o raita mónal madaraknac zarnait z neg fekec valanac a. vadon z hatalm adattatec ɔneki (7) Ez utá nezecvala eynec latafaban z ime [neg vad] negéd vad zorño z ludalatus z igen èros neg vas fogakat valuala euē z megtörue

scripsit universis populis, tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. (26) A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo tremiscant, et paveant Deum Danielis: ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula, et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in aeternum. (27) Ipse liberator atque salvator, faciens signa et miracula in celo et in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum. (28) Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Persæ.

Anno primo Baltassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit; visionem autem capitum eius in cubili suo et somnium scribens, brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens, ait: (2) Videbam in visione mea nocte, et ecce, quatuor venti coeli pugnabant in mari magno. (3) Et quatuor bestiae grandes ascenderant de mari, diversæ inter se. (4) Prima quasi leæna, et alas habebat aquilæ; aspiciebam, donec evulsæ sunt alas eius, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor eius datum est ei. (5) Et ecce, bestia alia similis ursi in parte stetit; et tres ordines [id est, tres principes] erant in ore eius et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comedere carnes plurimas. (6) Post haec aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis, quatuor super se, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. (7) Post haec aspiciebam in visione noctis, et ecce, bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis, dentes ferreos

¹ Az eredetiben az előbbi szóval egybe van írva; közöttük azonban egy | választójel van.

² Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

τ a · maradekokat labaiual iomogga-
ualameg Az egèb vadackal kedeğ
mellékét élöztek lattam vala nē egénlo
vala · τ tiz zaruakat valuala (8) Ne-
zéuala a · zaruakat τ ime 9 kozépeki
ból tamada mas kiuened zaru ||

149

Daniel ppheta

τ 9 orcaia elöl az élöztebeli zaruacbā
harmac el efenec · τ ime zémec vala-
nac [e-] è ·¹ zaruban · mōnal èmber-
nec zémey τ nagokat zolo za (9) Ne-
zem vala miglén zékec vettétenec · τ
napoknac vene le ulo Q ruhaia feier
monnal ho · τ 9 ffeinec furtq mōnal
tizta gapiu Q zéke tuznec langa 9
kéröké meg gerièzett tuz · (10) tuzès
folo τ gors zarmazicvala 9 [zaiabol]
orcaiabol Ezerzer èzerec zolgalnac-
vala nèki τ tizzer èzerec Zazzer èze-
rec ielen valanac qnèki Itelètrè vlo
τ kojuéc megnittatanac (11) Nezé
vala a · nag bédennec zauaert kiket a ·
zaru bészéluala Es latam mert meg-
ollettet uolna a · uad · τ eluèzetuolna
qtetse · τ adattatotvolna tuznec meg
egéteferè (12) τ az egèb vadaknac
éluetetvolna hatalma · τ [vdonèc]
éleñec vdoy zerzettetnècvolna qnè-
kic idéiglén τ idéiglén (13) Nezem
vala azert eynec latafaban τ ime
meñnec kodiuel iquala mōnal èm-
bernec fia · τ iuta a · napoknac vete-
teiglén ·² ata iftènnec egénlofegerè
iftènsege zeret² τ 9 zèmele éléibè
viuec qtet (14) Es ada nèki hatalmat τ
tizteffeget · τ orzagot · τ mède nepèc
"nèluèc τ nèmec³ zolgalnac qnèki Q
hatalma orçoc hatalm ki elnè vetèt-
hetic τ 9 orzaga ki megnè töröttetic
(15) Megyède èn zèllètem En Danièl
meg[yèd]⁴ yèdec èzebèn · τ èn fèmnç

habebat magnos, comedens atque
commiuens, et reliqua pedibus suis
conculcans; dissimilis autem erat ce-
teris bestiis, quas videram ante eam,
et habebat cornua decem. (8) Consi-
derabam cornua, et ecce, cornu aliud
parvulum ortum est de medio eorum,
et tria de cornibus primis evulsa sunt
a facie eius, et ecce, oculi, quasi oculi
hominis erant in cornu isto et os lo-
quens ingentia. (9) Aspiciebam, do-
nec throni positi sunt, et antiquus
dierum sedit: vestimentum eius can-
didum quasi nix, et capilli capitisi
eius quasi lana munda, thronus eius
flammæ ignis, rotæ eius ignis accen-
sus. (10) Fluvius igneus rapidusque
egrediebatur a facie eius: millia mil-
lium ministrabant ei, et decies mil-
lies centena millia assistebant ei, iu-
dicium sedit, et libri aperti sunt.
(11) Aspiciebam propter vocem ser-
monum grandium, quos cornu illud
loquebatur, et vidi, quoniam inter-
fecta esset bestia, et perisset corpus
eius, et traditum esset ad comburendum
igni: (12) aliarum quoque bestiarum
ablata esset potestas, et tempora
vitæ constituta essent eis usque ad
tempus et tempus. (13) Aspiciebam
ergo in visione noctis, et ecce, cum
nubibus cœli quasi filius hominis
veniebat, et usque ad antiquum die-
rum pervenit [id est, ad æquali-
tatem Dei patris in una di-
vina essentia], et in conspectu
eius obtulerunt eum. (14) Et dedit ei
potestatem, et honorem et regnum, et
omnes populi, tribus et linguæ ipsi
servient; potestas eius, potestas æ-
terna, que non auferetur, et regnum
eius, quod non corrupetur. (15) Hor-
ruit spiritus meus, ego Daniel territus

¹ Sor elején lapszáli igazítás.

² ·ⁱ — zeret: ez a rész jellel ide utalt lapszáli betoldás.

³ Értsd: nepèc nèmec τ nèluèc zolg. stb.

⁴ Sor vége.

150 latafi megha|| boreitanac èngemèt
 (16) Vepem eghez az alloc kózzol· τ
 igaffagot kérésec vala otollo mēd
 azokrol· ki megmoda ènnékē a· bē-
 zedeknēc magarazattat· τ megtaneita
 èngemèt (17) A· neg nag vadac neg
 orzagoc kic felkelnēc földbol (18) Ve-
 zic kēdeg a· felfeget iftēn scéntinēc
 orzagat· τ megtartac az orzagot mēd
 őrökke τ mēd őrökkl őrökke (19) Ez
 utā akarek zérelmēst tudakoznom a·
 negēd vadrol ki igē kúlombózétes
 vala mendenektol· τ mēdeniktol iğen
 zorñuala O fogay τ kormi vasac
 ezecvala τ toruala· τ a· maradeko-
 kat labaual ñomogguala meg· (20)
 τ ő tiz zaruabil mellékét valuala ő
 feien τ a· masfrol mel tamadotuala
 az élöt hog harom zaruay le éftēc
 vala a· zaruol· mel zémekét val-
 uala· τ a· nag zolo za· τ nagobuala
 egébitol (21) Nez[el]em¹ vala τ ime a·
 zaru hadat tezéuala a· scéntec ellén
 τ hatalmazic vala ő raitoc (22) miglén
 élio napoknac vene τ iteléletet ad a·
 felfeget scéntinēc· τ az vdo éliquo τ
 az orzagot megveuec a· scéntec (23)
 τ ig monda A· negēd vad negēd or-
 zág lezē foldō ki nagob lezen [lezē]
 mendē orzagoknal· τ megmaria mēd
 a· foldēt τ megnomogga τ mendenef-
 tol eltrī gyet (24) Valobizō az or-
 zagnac tiz zaruay tiz kiraloc leznēc τ
 mas tamad ő utānoc· τ ő hatalmafb
 lezē az elybéliéknél Es a· harō kira-
 lokat megalazia (25) τ bēzedekét zol
 a· felfeget ellē Es a· felsegefnc ||

151 Daniel pp ha
 scéntit megtori τ alaita hog idékét τ
 toruekét² megvaltoztathaffson τ
 adattatnac ő kézebē idéiglen τ idé-
 kiglen τ fél vđoiglen (26) τ itelétre

sum in his; et visiones capitisi mei
 conturbaverunt me. (16) Accessi ad
 unum de assistentibus, et veritatem
 quærebam ab eo de omnibus his. Qui
 dixit mihi interpretationem sermo-
 num, et docuit me: (17) Hæ quatuor
 bestiae magnæ, quatuor sunt regna,
 quæ consurgent de terra. (18) Susci-
 pient autem regnum sancti Dei altis-
 simi, et obtinebunt regnum usque in
 sæculum et sæculum sæculorum.
 (19) Post hoc volui diligenter discere
 de bestia quarta, quæ erat dissimilis
 valde ab omnibus et terribilis nimis;
 dentes et ungues eius ferrei; come-
 debat, et comminuebat, et reliqua
 pedibus suis conculcabat; (20) et de
 cornibus decem, quæ habebat in ca-
 pite, et de alio, quod ortum fuerat,
 ante quod ceciderant tria cornua: et
 de cornu illo, quod habebat oculos et
 os loquens grandia, et maius erat ce-
 teris. (21) Aspiciebam, et ecce, cornu
 illud faciebat bellum adversus sanc-
 tos, et prævalebat eis, (22) donec ve-
 nit antiquus dierum, et iudicium
 dedit sanctis Excelsi, et tempus ad-
 venit, et regnum obtainuerunt sancti.
 (23) Et sic ait: Bestia quarta, regnum
 quartum erit in terra, quod maius
 erit omnibus regnis, et devorabit uni-
 versam terram, et conculcabit, et
 comminuet eam. (24) Porro cornua
 decem ipsius regni, decem reges erunt,
 et alias consurget post eos, et ipse
 potentior erit prioribus, et tres reges
 humiliabit. (25) Et sermones contra
 Excelsum loquetur, et sanctos Altis-
 simi conteret, et putabit, quod possit
 mutare tempora et leges, et tradentur
 in manu eius usque ad tempus, et
 tempora et dimidium temporis. (26) Et

¹ Első é-nél a tinta összefutott; fölé van írva a másik.

² A lap elejtől a torue-ig való rész a lapnak vonallal berekeszett tükre fölé van írva,
 a rue sor végére esve a lap szélére megy ki, a másik sor elején a né még szintén a
 tükrön kívül a lapszélen van s észrevehető, hogy később van hozzáírva a két-hez; ezek
 azt mutatják, hogy a két előtti rész a lapon mind utólagos betoldás.

ýl hog éluetéttéfsec ő hatalma ɏ meg-[tþre]¹ tþrèttéfsec ɏ éluezien med vegiglén (27) Az orzag këdeg ɏ hatalm ɏ az orzagnac nagsaga ki vagon menden menñ alatta a. felséges scét nepenèc adattaffec kinèc orzaga grçc orzag ɏ menden kiraloc zolgalnac a. felsegefñec ɏ èngèdnèc ȝnèki (28) Ez èddegglén igenèc vege Èn Daniél èn gondolatimban igen megha[b]-borodom² vala ɏ èn orcam megvaltoztatot èn bennèm Az ige këdeg èn ziuèmbèn még tartam Capm n o l-e a d

[b] Altazar kiral orzaglattanac harmad éztendéiebén latat ièleneç ènnèkem En Daniél az utá mellét elôzer lattáuala (2) latec èn latatomban Mikoron volnec Sufisnac varafa[fa]ban ki vagon elamnac videkebén Latam këdeg a. latatban Vlaynac kapuian (3) ɏ fel èmèlem èn zémèmèt ɏ lata ɏ ime eg kos aluala az ingouan elot valua tiz magas zarukat ɏ eggic magafb vala a. mañnal ɏ nêuèkedø Ez utá (4) latam a. koft zaruaiual tekozlot napkùlèt èllèn ɏ napñugat èllèn ezf  e èllèn ɏ del èllèn ɏ menden vadac n   alhatanac ő èl-léne || sem zabadolhatanac³ meg ő k  zeb  l ɏ t  n ő akaratta zer  t ɏ fel-magaztatec (5) ɏ èn ert  m vala Mertime k  rk  kn  c baka i   uala napñugatrol menden földn  c z  melen ɏ föld  t n   illétuala Valobizon a. bak valuala igen fenes zaruat ő zaruay k  z  t (6) ɏ i  qu a. zaruas kofiglan kit lattáuala allatta a. kapu elot Es ő hozia futamec ő èroßfegenec hirt  lénked  teb  n (7) Es mikor k  z  leitet-tuolna a. koftsz k  z  l f  nelkedec ő [raita] reiaia ɏ megv  re a. [koft] koft ɏ még t  re ő k  t zaruait ɏ a. kos n  

152

iudicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem. (27) Regnum autem, et potestas et magnitudo regni, quae est subter omne celum, detur populo sanctorum Altissimi, cuius regnum regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient. (28) Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

Anno tertio regni Baltasar regis, visio apparuit mihi. C. VIII. Ego Daniel post id, quod videram in principio, (2) vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Aelam regione; vidi autem in visione, esse me super portam Ulai. (3) Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce, aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea (4) vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem; et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manu eius; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est. (5) Et ego intelligebam; ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. (6) Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, et currevit ad eum in impetu fortitudinis suae. (7) Cumque appropinquaret prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua eius, et non pote-

¹ A tinta összefuttott.

² Az els   b tintája összefuttott.

³ A nac jellel ide utalt igazitás a sor f  l  tt.

alhata ő éllène Es mikor érèztette-
uolna őtét a · földré megñomoda őtét
τ fenki megnē zabadeithata a · koft
okézeböl (8) A · kékkekénec kèdeg baka
lon igen nagga τ mikor neuèkedet-
uolna megzègec a · nag zaru τ neg
zaruac tamadanac az alat meinnèc
neg zélèiuél (9) Annac kèdeg eggik-
böl ki iquq eg kos zaru τ lon igen
nagga del ellén τ napkélét ellén τ az
érosfeg élén (10) Es felmagaztatec
meinnèc érosfegièglén τ leuète az
érosfegböl τ a · illagocbol τ meg-
ñomoda azokat (11) τ felmagaztatec
az érosfegn fèdlmeiglén Es élueue
őtollo az alhatatus aldozatot τ leuète
ő scèntelétenç hèlet (12) éro kèdeg
adattatec őnki az alhatatus aldozat
ellén búnyokert τ igaffag földré tèr-
ièztetic le τ tezi τ bodoglatin ||

153

Daniel pp 4

(13) Es hallec eggét a · scèntekböl bë-
zelloł τ monda eg scènt a · masiknac ·
[k] nem tudom kinéc zolonac Miglén
ñomottatic meg a · latas τ az alha-
tatus aldozat τ a · puztolatnac búny
mel löt · τ a · sanctuarium [τ az éros-
feg] τ az érosfeg (14) Es mōda ènnèkem
éstuèleiglén τ holualiglan kët
ézer haromzaz napiglan τ meg tiztei-
tatic a · sanctuarium (15) Lon kèdeg
midon èn Daniél latnam è · latatat τ
kérèfném értélmét Ime allapec èn
zèmelem élöt mōnal ferfiunac zèmele
(16) Es hallam ferfiunac zauat Vlay
közöt τ vuoltq τ monda Gabriél èr-
tëffédmeg è · latatat · (17) τ iquq τ al-
lapec Vlay mëllét hol èn alloc vala
Es mikor eliøtuolna yeduē le èfem
èn orcamra (19) Es mōda ènnèkem

rat aries resistere ei; cumque eum
misisset in terram, conculcavit, et
nemo quibat liberare arietem de manu
eius. (8) Hircus autem caprarum mag-
nus factus est nimis; cumque crevis-
set, fractum est cornu magnum; et
orta sunt quatuor cornua super illud
per quatuor ventos cœli. (9) De uno
autem ex eis egressum est cornu
unum modicum; et factum est grande
contra meridiem, et contra orientem,
et contra fortitudinem. (10) Et mag-
nificatum est usque ad fortitudinem
cœli, et deiecit de fortitudine, et de
stellis, et conculcavit eas. (11) Et
usque ad principem fortitudinis mag-
nificatum est, et ab eo tulit iuge sa-
crificium, et deiecit locum sanctifi-
cationis eius. (12) Robur autem datum
est ei contra iuge sacrificium propter
peccata; et prosternetur veritas in
terra; et faciet, et prosperabitur.
(13) Et audivi unum de sanctis lo-
quentem; et dixit unus sanctus alteri,
nescio cui loquenti: Usquequo visio,
et iuge sacrificium, et peccatum de-
solationis, quæ facta est, et sanctua-
rium, et fortitudo conculcabitur?
(14) Et dixit ei: Usque ad vesperam
et mane, dies duo millia trecenti; et
mundabitur sanctuarium. (15) Factum
est autem, cum viderem ego Daniel
visionem, et quererem intelligentiam,
ecce, stetit in conspectu meo quasi
species viri. (16) Et audivi vocem
viri inter Ulai; et clamavit, et ait:
Gabriel, fac intelligere istum visio-
nem. (17) Et venit, et stetit iuxta,
ubi ego stabam; cumque venisset,
pavens corrui in faciem meam; et ait
ad me: Intellige, fili hominis, quo-
niam in tempore finis complebitur
visio. (18) Cumque loqueretur ad me,
collapsus sum pronus in terram; et
tetigit me, et statuit me in gradu meo,
(19) dixitque mihi: Ego ostendam

¹ e-böl való igazítás.

En megmutatom tenéked melléc iō-uēdōc legēnēc az atkozotnac vtollaban mert vđo valla queget (20) Es a· kos kit lattal zaruakat vallani Medofoknac · Persayaknac kirala (21) Valobizon a· kēlkēknēc baka gorogoknēc kirala Es a· nag zaru meluula 9 zémèy élöt 9 élö kiral (22) Hog kēdeg¹ a· meg zéguen tamattanac negèc 9 erte· neg kiraloc tamadnac 9 némzéteböl dē nē 9 érofsegebén (23) · 9 orzagoc vtan mikor néuékendēnēc a· hamiffagoc Tamad zémermét-lén orcaio kiral · zerzesekét meg-értö (24) · meg érofseitetic 9 érofsege 154 dēnem² 9 ériebebén || · mendenekeké megpuzteit inkab hognem hitéthét-nec · bodoglatic · tezen · meg 9l érofsekét · scénteknēc nepet (25) 9 akaratta zerent · alfag [vitéttétic] vilfélétic 9 kézebén · 9 züu9 felma-gaztatic · méde vagnac bofegebén · fokakat olme9 · fédélmékñec fédélmé ellén tamad · këznélkül toréttétic meg (26) · a· latat mel élstué · holual mondatec igaz Azert iègeziéd meg · latatot mert soc napoc utá lezé éz (27) Es én Daniél meg lele-tezem · meg bétégylec soc napocaban Es mikor felkoltém volna tezéuala kiralnac müuélkedétit · ludalkodom vala · lataton · nē vala ki meg-magarazia Capitulum kilen-ce d^[9]

[a] A Suerus Darius kiralnac élö éz-tendéiebén Medofoknac ném-zéteböl ki parancsola Caldeofoknac orzagan (2) 9 orzaganac élö éztendé-iebén én Daniél meg értem az éztendé-dög zamanac kÿnhuebén Kiryl löt vr-nac bázede Ieremias pphetahoz hog bételléfednenec Ihrím puztolattanac hétuén éztendéie (3) Es vétém én orcamat én vram ifténemhez kerné · onzollanó bojtókbén fakban · hamu-

tibi, quæ futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. (20) Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. (21) Porro hircus caprarum rex Graecorum est, et cornu grande, quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. (22) Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. (23) Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones, (24) et roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis: et supra quam credi potest, universa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos et populum sanctorum (25) secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. (26) Et visio vespere et mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit. (27) Et ego Daniel langui, et ægrotavi per dies; cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem; et non erat, qui interpretaretur.

In anno primo Darii filii C. IX. Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum, (2) anno uno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. (3) Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum ro-gare et deprecari in ieuniis, sacco

¹ Ez után egy félbenmaradt l van kihúzva.

² Az e ē-ból van igazítva.

ban (4) τ imadam èn vramat iftène-
mèt τ vallec τ mondec Onzollac nag
vr iftén τ felèlmès τ iudalatus te
orizue a· fogadaft τ irgalmassagot ||

155 Daniel ppheta
tegedét zérétokbén τ te paranłolati-
tat ɔrizokbén (5) Bùnhøttøc ha-
missfan töttøc kegetlénøl müuélket-
tøc. τ élmentøc τ èl hailottøc
te paranłolatidtol τ itelétidtol (6) Nem
èngëttøc te zolgaidnac ppheetaknac
kic bèzellèttènèc tenèuédbè mý kira-
linknac mý fèdèlminknèc τ mý atai-
inknac τ foldnèc menden nepenèc (7)
Tenèked vram igaffág. nèkønc kè-
deg oréanac galozatta mikent wagon
è· nap Iuda ferfianac τ Ihrlm lakoz-
zoinac τ mend Ifrlnèc azoknac kic
køzèl vadnac τ azoknac kic mèzze
vadnac menden foldéken kikrè ki
uëttèl münkèt ɔhamissagokert kie-
kèl bùnhøttèc te bennèd vram (8)
Nèkønc kèdeg oréanac galazatta τ
mý kiralinknac τ mý fèdèlminknèc τ
mý atainknac kic bùnhøttènèc (9) Te-
nèked kèdeg mý vrunk ifténøknèc
irgalmassag τ konyørlèt. mert él-
mentøc te tollèd (10) τ nè halgattuc
mý vrunk ifténøknèc zauat hog iar-
nanc ɔ tòrueñebèn mellèt vëtet mý-
nèkønc ɔ zolgay miat ppheetac miat
mý vrunk ifténøne (11) τ mend Ifrl
tòruët tort te tòrueñebèn τ èlhail-
lottanac hog ne halgatnac te zodat
Es 1epeget mý reianc atok τ vtalat
mel iruā wagon Moysefnèc iftén
zol-
gaijanac konyuebèn mert bùnhøttøc
onéki (12) Es allaptatta ɔ bëzedjeit¹
kikèt bèzellet mû reiank/ τ mý fèdèl-
156 minkrè kic || kic iteltènèc münkèt hog
mý reianc hoznac è· nag gonozt mel
fonha nêuolt menden men alat (13)
mi zerët löt Ihrlmbén mi zerent iruā
wagon iruā wagon Moysefnèc tòrue-
ñebèn Mend è· gonoz iot mý reianc
τ nem kertuc te orcadat mý vrunk

et cinere. (4) Et oravi Dominum
Deum meum, et confessus sum, et
dixi: Obscro, Domine Deus magne
et terribilis, custodiens pactum et
misericordiam diligentibus te, et cu-
stodientibus mandata tua: (5) pecca-
vimus, iniquitatem fecimus, impie
egimus, et recessimus, et declinavimus
a mandatis tuis ac iudiciis.
(6) Non obedivimus servis tuis pro-
phetis, qui locuti sunt in nomine tuo
regibus nostris, principibus nostris,
patribus nostris, omniq[ue] populo
terræ. (7) Tibi, Domine, iustitia, no-
bis autem confusio faciei, sicut est
hodie viro Iuda, et habitatoribus Ie-
rusalem et omni Israel, his qui prope
sunt, et his qui procul in universis
terrís, ad quas eiecisti eos propter
iniquitates eorum, in quibus pecca-
verunt in te, Domine. (8) Nobis con-
fusio faciei, regibus nostris, princi-
pibus nostris, et patribus nostris, qui
peccaverunt. (9) Tibi autem Domino
Deo nostro misericordia et propitiatio,
quia recessimus a te, (10) et non au-
divimus vocem Domini Dei nostri, ut
ambularemus in lege eius, quam po-
suit nobis per servos suos prophetas.
(11) Et omnis Israel prævaricati sunt
legem tuam, et declinaverunt, ne
audirent vocem tuam, et stillavit su-
per nos maledictio et detestatio, quæ
scripta est in libro Moysi servi Dei,
quia peccavimus ei. (12) Et statuit
sermones suos, quos locutus est super
nos et super principes nostros, qui
iudicaverunt nos, ut superinduceret
in nos magnum malum, quale nun-
quam fuit sub omni celo, secundum
quod factum est in Ierusalem. (13) Sic-
ut scriptum est in lege Moysi, omne
malum hoc venit super nos, et non
rogavimus faciem tuam, Domine
Deus noster, ut reverteremur ab ini-

¹ i a kihúzott e fölé van írva.

ifténönc hog él fordolnane mý hamissagonebol ɏ gondolnoc te ígaffagodat (14) Es vigazot vr a· gonofagra ɏ el hozta otet myreiank Igaz mý vrunk iftén ɏ minden müuélkedeteben mellékét töt Mert nē halgattue ɏ zauat (15) Es ma mý vrunk iftén ki ki hoztad te nepédet egipomnac földeböl éros kèzbén ɏ töttel temagadnac nêuèt ɏ nap zeret Bünhöttöc hamissagot töttönc (16) vram te minden igaffagodban Onzollac fordollen él te haragod ɏ te hirtélenkedeted te varofodrol Ihrlmrol ɏ te scét hegedröl Mert mý büninkert ɏ mý atainknac hamissagiert Ihrlm· ɏ te nepéd bozzosagbá vadnac mindenknée környualoknac (17) Azert ma mý vrunk halgaffad még te zolagadnac imadfagat ɏ ɏ onzollattat ɏ mutaffad te orcadat te factuario-modra mel meg puztoltatot (18) Én ifténē tenen erted haiiad te fülédet ɏ halgas meg Nissadmeg te zéméidet ɏ laffad meg mý p[o]uztolatonkat¹ ɏ a· varast kin hiuattatot tenéud Mert nē mý igazolatinkban tériéztöne le onzollatokat te orcad elyotd te ||

157

Daniel propheta
soc irgalmazatidban (19) Halgas meg vrā èngézteltéffélmeg vram fügelméziéd vrā ɏ tegéd Né keffél tené erted mý ifténönc Mert te nêuèd hiuattatot ɏ varoson ɏ tenepéden (20) Mikor megzolnec ɏ imadkozná ɏ valanam én bünimét ɏ én nepémnéè Ifrlnéc bünit hol le tériézténé én onzollatimat én ifténénéc zéméle elot én ifténénéc scét hegeiert (21) Meg én bèzellettém ɏ imadfagban Ime gabriél ferfiu kit kèzdétbén lattam vala a· latatban hamar röpolüe illète èngemét éfti aldozatnac idéien (22) ɏ taneita èngemét ɏ bèzelle ènnökem Es módia Daniél ma azert iottém ki

quitatibus nostris, et cogitaremus veritatem tuam. (14) Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos: iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quae fecit; non enim audivimus vocem eius. (15) Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus, (16) Domine, in omnem iustitiam tuam: avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. (17) Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui, et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est. (18) Propter temetipsum, inclina, Deus meus, aurem tuam et audi: aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem, super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in iustificationibus nostris prosterminus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. (19) Exaudi Domine, placare Domine, attende et fac, ne moreris propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum. (20) Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei; (21) adhuc me loquente in oratione, ecce, vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. (22) Et docuit me, et locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum, ut

¹ A kihúzott o fölött az u.

hog taneitanalac tegedét hog érténed. (23) te onzollatidnac kékédítöt-foguā ment ki è. bëzed Èn këdeg iot-tém hog meg iélenténem tenéked mert aieitatoknac vag ferfia Te këdeg fügèlmèzièd è. bëzet ñ èruèd meg è. latatot (24) a. hètuèn hètèc meg rü-uidöltèc te nepéden ñ te scët varosodon hog meg vegèztétne a. törueñ töres ñ vegèt vegen a. bùn ñ èltör-léttéffsec a. hamiffag ñ èlhozattaffec az ɔroc igaffaç hog bëtèllèseggee a. ¹ latat ¹ ñ ² a. pphecia ñ [a. lataš] meg kénéttéffsec scënteknèc scënte (25) Tuggad azert ñ èlmeddèl fügèlmèzied a. bëzednèc ki menéttitol fogua hog èfmeg megrakattatic Ihrlm xpc vèzèriglèn hèt hètèc ñ òtuèn kët hètèc leznèc ñ èfmeg megrakattat-
tic || Ih[l]rlm vçák ñ kofaloc idéknèc néhëffegibén (26) Es hatuan kët hèt hètèc utan meg gléttétic xpc ñ né lezé ɔnepe ki ɔtét meg tagatta ñ a. varušt ñ a. sanctuariomot él tekozla a. nep ɔ iquèndø vèzereuèl ñ ɔ uegè-zète puztolat Es a. hadnac vege utan allaptatic a. puztolat (27) Meg èro-feiti këdeg a. fogadaft foc hètèkbén eg a. hètèknèc kózépibén megfogat-kozic hofta ñ aldozat ñ a. tþlomban [le] lezé a. puztolatnac vndoklatta Es mëd a. megtökellétiglèn ñ vegiglèn megmarad a. puztolat Capitulu
tiz èd

[c] Círusnac perfayackirala orzag-lattanac harmad èzténdéiebén Ige iélentétet Danièlnèc ki nèuèzté-tetvala Baltazarnac nag ige ñ nag èroßfeg Es megértem a. bëzet mert értélem kelléméteffseg a. latatban (2) Az napocaban èn Danièl gazolkodom vala harom hètèknèc napiban (3) ke-uuanatus keñérèt nem ottém ñ hus ñ bor èn zamon bénem ment dë ingèn kénéttél sem kénéttéttem meg mig-

dicerem te, et intelligeres. (23) Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu autem animadverte sermonem, et intellige visionem. (24) Septuaginta hebdomas abbreviatæ sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur iustitia sem-piterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum. (25) Scito ergo, et animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Ierusalem, usque ad Christum ducem hebdomas septem et hebdomas sexaginta duæ erunt: et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum. (26) Et post hebdomas sexaginta duas occidetur Christus, et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. (27) Confirmabit autem pac-tum multis hebdomada una, et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abomina-tio desolationis, et usque ad con-summationem et finem perseverabit desolatio.

Anno tertio regni Cyri regis C. X.
Persarum verbum revelatum est Danieli, cognomento Baltassar, et verbum verum et fortitudo magna; intellexitque sermonem, intelligentia enim est opus in visione. (2) In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus; (3) panem de-siderabilem non comedи, et caro et vinum non introierunt in os meum,

¹ E két szó jellel ide utalt lapszéli igazítás.

² Sorközi igazítás.

nem bêtèllèsednenèc harom hètèknèc napi (4) A . huzadnapon kèd¹ [kènèttèl] τ az èlø honac xiiij napiā valec a . nag folo mèllèt ki mondatic tigrifnèc (5) τ felèmèlem èn zémèimèt τ latec Es ime egferfiu ruhaztatot lèn ruhackal τ q farloki megzoreitattac fenes aranñal (6) τ q télte monnal Cri-solitus τ q orcaia monnal² villamat-nac [orcaia] zèmele³ τ q zémèy ment ||

159 D a n i e l p p h a
 ego lampas . τ q kariay τ melle alab labaiðlan monnal fenlø èrcnèc zèmele Es q bèzedenèc zozatta mèt lokaffagnac zozatta (7) Èn kèdeg Danièl ènen magam latam è . latatot Valobizoñ a . ferfiac kic èn vèlèm valanac nem latac dè igé nag felèlem èset vala q reiaioe τ èl futanac réitekbè (8) Èn kèdeg ènen magam meghagattuam latam è . nag latatot . τ nè marada meg èn bennèm èrøssef dè èn zèmèlem τ . megvaltoztatec èn bennèm τ megérotlénolec dè sem marada èn bennèm valami èrø (9) Es hallam q bèzedenèc zauat τ haluan fekzecvala zomoroduā èn orcamon τ èn zèmelem [vala] eggéfoltvala foldhøz (10) Es íme kèz illète èngemét . τ fel èmèle èngemét èn térdéimrè τ èn kèzèmnèc vyaira . (11) τ monda ènnèkem Danièl aieitatoffagoknac ferfia èrlèd az igeket mellekèt èn bëzellec tenèked . τ al fel igazolua Es ma èréztettèm te hoziad Es mikor mondotta ulna ènnèkem è . bèzedet fel allec [rèkéztue] rezkétuen (12) τ mòda ènnèkem Danièl Ne akarib felned mert az èlø naptol fogua kibén vèted te zùuèdet èrtélemrè hog temagadat getrèned te iftènednèc zèmele èløt meghallattanac te igeid τ èn iòttèm te bë-zedidert (13) Persayac orzaganac kèdeg fèdèlme èllènt allot ènnèkem

sed neque unguento unctus sum, do-nec complerentur trium hebdoma-drum dies. (4) Die autem vigesima et quarta mensis primi eram iuxta flu-vium magnum, qui est Tigris. (5) Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce, vir unus, vestitus lineis, et renes eius accincti auro obrizo; (6) et corpus eius quasi chrysolithus, et facies eius velut species fulguris, et oculi eius ut lampas ardens; et brachia eius, et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris carentis; et vox sermonum eius ut vox multitudinis. (7) Vidi autem ego Daniel solus vi-sionem, porro viri, qui erant mecum, non viderunt; sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. (8) Ego autem relictus solus vidi vi-sionem grandem hanc; et non reman-sit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui, nec habui quidquam virium. (9) Et audi-va vocem sermonum eius, et audi-ens iacebam consternatus super fa-ciem meam, et vultus meus hærebatur terræ. (10) Et ecce, manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos manuum mearum. (11) Et dixit ad me: Daniel, vir de-sideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, et sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. (12) Et ait ad me: Noli me-tuere, Daniel, quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. (13) Princeps autem regni Persarum restitit mihi

¹ Jellel ide utalt lapszeli igazítás.

² Ez szó után egy félbenmaradt C van kihúzva.

³ A kihúzott szó alatti igazítás.

huzō eg napocban Es ime Michal eg
 160 az élo || fédèlmèc kózzol iouq̄ èn
 fègedèlmèmrè τ èn ottan maradec
 Perfayac kirala mèllèt (14) Iouc
 kèdeg hog taneitanalac tegedèt mel-
 lèc iouéndqc legènèc te nepèdnèc az
 utolso napocban · mert meg è · latas
 élhoziabeitatic napokra (15) Es mi-
 kor bèzellène ènnèkem illèn némø ige-
 két lè èréztem èn zèmelemèt a · földrè
 τ vèztèglec (16) Es ime monnal èm-
 ber fianac zèmele illète èn aiakimat ·
 τ meg nituā èn zamat zolec · τ mòdec
 qñéki ki aluala èn èllènem Èn vram
 te latafodba megfèflètenèc èn izim
 τ èn bennèm fem eg èrp̄ nē marada
 (17) Es mikeppén zolhat èn vrānac
 zolgaia èn vrāmal Sem eg èrp̄ nē
 maradot èn bennèm dè èn lelekletem
 τ bérèkéztetic (18) Azert èfmeg il-
 lète èngemèt mònàl èmbernèc latafa
 τ megbatoreita èngemèt (19) τ monda
 Ne akarih felned aieitatoknac ferfia
 Bekeseg tenèked Batoroggal meg τ
 leg èros Es mikor bèzellène èn vèlèm
 megelèmedem · τ mondec Zol èn vram
 mert megbatoreital èngemèt (20) Es
 mòda Nemdè tudod è mirè iottèm te
 hoziad Es ma megfordoloc hog vy-
 uyac a · perfayac fèdèlme èllèn Mert
 τ mikor ki mennec ielenec a · gorq̄
 gqc fèdèlme [é] iouen (21) Valobizón
 meghirdètem tenèked mel ki ielen-
 tètet igaffagnac irafaban · τ senki
 ninlèn èn ||

161 Daniel pp hā
 fègedèlmèm mend èzekbèn hanem lac
 Michal tú fèdèlmtec Capitulum
 x j d [xj]
EN kèdeg Medofi Darius kiralnac
 élo èzténdèiebèn [allo] allocvala
 hog megbatorodnec τ meg èrofei-
 tètne (2) Es ma igaffagot hirdè-
 tec tenèked Es ime meglèn harom
 kiraloc allapnac Persidyaban τ a ·
 negèd kazdagfagockal mendenee felet
 igen megkazdagoltatice Es mikor meg-
 hatalmazandic q̄ kazdaǵfagiban rez-

viginti et uno diebus et ecce, Michael,
 unus de principibus primis, venit in
 adiutorium meum, et ego remansi ibi
 iuxta regem Persarum. (14) Veni au-
 tem, ut docerem te, quæ ventura sunt
 populo tuo in novissimis diebus, quo-
 niam adhuc visio in dies protelatur.
 (15) Cumque loqueretur mihi huiusce-
 modi verbis, deieci vultum meum ad
 terram, et tacui. (16) Et ecce, quasi si-
 militudo filii hominis tetigit labia
 mea; et aperiens os meum locutus
 sum, et dixi ad eum, qui stabat con-
 tra me: Domine mi, in visione tua
 dissolutæ sunt compages meæ, et
 nihil in me remansit virium. (17) Et
 quomodo poterit servus Domini mei
 loqui cum Domino meo? nihil enim
 in me remansit virium, sed et halitus
 meus intercluditur. (18) Rursum ergo
 tetigit me quasi visio hominis, et
 confortavit me, (19) et dixit: Noli
 timere, vir desideriorum: pax tibi,
 confortare, et esto robustus. Cumque
 loqueretur mecum, convalui, et dixi:
 Loquere, Domine mi, quia confortasti
 me. (20) Et ait: Numquid scis, quare
 venerim ad te? et nunc revertar, ut
 prolier adversum principem Persa-
 rum: cum ego egrederer, apparuit
 princeps Græcorum veniens. (21) Ve-
 rumtamen annuntiabo tibi, quod ex-
 pressum est in scriptura veritatis, et
 nemo est adiutor meus in omnibus
 his, nisi Michael princeps vester.

Ego autem ab anno primo C. XI.
 Darii Medi stabam, ut con-
 fortaretur et roboretur. (2) Et nunc
 veritatem annuntiabo tibi. Ecce, ad-
 huic tres reges stabunt in Perside, et
 quartus ditabitur opibus nimiis su-
 per omnes, et cum invaluerit divitiis
 suis, concitabit omnes adversum reg-

zétti ő ellène görögöknek orzagat (3) Felkél kèdeg èrös kiral ő vralkodic foc hatalmackal ő tezi mel kellétendie ő [elötö] nèki (4) Es mikor allapandic megtöröttétic ő orzaga ő oztatic meñnèc neg zèlebè dè nē ő maredekiban sem vralkodot annac hatalma zerét ki vralkodando Mert megzaggattatic ő orzaga kúuol valokra ő azoktol megvalua (5) Es megbatorodio delzégi kiral ő fédélmiböl hatalmazic ő ellène ő vralkodic hatalomál Mert foc ő vralkodatta (6) Es az ézténdökn̄c vege utá megeggésoltétné Es delzégi kiranenac leána ő ezfékn̄c kiralahoz baratfagot tenni ő né valhata ő karainac èroffseget sem allapiemeg ő magzatta Es ő el adattatic ő kic el hoztac őtét ő ifiay ő kic megbatoreitac-

162 vala őtét idécbén [Es] (7) Es megallapic ő gükérénéc némzeseblualo plantalas. ő iø hadbol ő bē megen ezfék kiralanac videkebè ő vizha eltéttétic azockal ő megnéri (8) A felet ő ifténékèt ő baluanokat ő arainac ő ézütnèc dragalatus édenit foguā vizi egipombá ő hatalmazic ezfék kirala ellén. (9) ő ezfékn̄c kirala bémegē az orzaga. ő megfordol őföldebè (10) ő fiay kèd meg [re]¹ rezzeztétnèc. ő nag férgekn̄c lokaffagat güitic egebé ő iø fiételmézuen ő arraduan. ő megfordol. ő megrezzéztétic ő viu ő èréieuél (11) Es megrezzéztétuen ezfékn̄c a. megmondot kirala ki megen ő viu ezfék kirala ellén ő kezeit igen nag lokaffagot ő a. lokaffág adattatic ő kèzebè. (12) ő megfogia a. lokaffagot. ő felmagaztic ő zarua ő foc èzerekét éitle dè nē hatalmazhatic (13) Mert megfordol ezfékn̄c kirala ő lokaffagot kezeit naggal nagobba[ka]t hog nē az elöt ő idékn̄c ő ézténdökn̄c vegebén ő

num Græciae. (3) Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei. (4) Et cum steterit, conteretur regnum eius, et dividetur in quatuor ventos cœli; sed non in posteros eius, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est: lacerabitur enim regnum eius etiam in externos, exceptis his. (5) Et confortabitur rex austri, et de principibus eius prævalebit super eum, et dominabitur ditione; multa enim dominatio eius. (6) Et post finem annorum foederabuntur, filiaque regis austri venit ad regem aquilonis, facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius, et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam, adolescentes eius, et qui confortabant eam in temporibus. (7) Et stabit de germine radicum eius plantatio, et veniet cum exercitu, et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis et obtinebit. (8) Insuper et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa auri et argenti captiva ducet in Aegyptum: ipse prævalebit adversus regem aquilonis. (9) Et intrabit in regnum rex austri, et revertetur ad terram suam. (10) Filii autem eius provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum, et veniet properans et inundans, et revertetur, et concitabitur, et congregietur cum robore eius. (11) Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis, et præparabit multitudinem nimiam, et dabutur multitudo in manu eius. (12) Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor eius, et deiiciet multa millia, sed non prævalebit. (13) Convertetur enim rex aquilonis, et præparabit multitudinem multo maiorem quam prius, et in fine temporum annorumque ve-

¹ A tinta összefutott.

fiètèlmèzuē nag fèrèggèl τ igē nag-kazdagfagockal (14) Es az idèkbèn fokan tamadnac delzèg kirala èllèn τ te tòruen toro nepèdnèc fiay felmaga-zatnac [b] hog bétoluec è latatot τ le èfnèc. (15) τ iq ezfèknèc kirala τ egbè güiti a. rakaft τ megvezen èros kofalos [v]¹ varosokat τ delzègnèc kariay nem zènuédic τ fel tamadnac o valaztotti èllènt allani τ nè lezen èroffeg (16) Es iouen tezen o raita o akaratta ||

163 Daniel pp hā

zerent τ nè lezen ki allon o orcaia èllèn Es allapic a. fenes foldon τ megèmeztetic o kèzebèn (17) τ vèti o orcaiat hog ioiō o mèden orzagat megtartani τ igazakat tezen quèlè τ nèmberièknèc leanat agga ynèki hog èl fordeha azt. τ nè allapic mèg sem lezen azè (18) [E]¹ Es fordeita o orcaiat zigètekre Es fokakat vezen meg. τ megzontèti a. fèdèlmèt o bozzofagibol. τ o bozzofaga o bèleie for-dol (19) Es fordeita porcaiat o folde-nèc hatalmaba τ le èfic τ megtori [otèt] τ nè lelèttetic meg (20) τ al o hèlen az igen gonoz τ meltatlan kirali ekeffeggèl τ kieuès napokbà megtorèttetic Es nè haragban fem had-ban. (21) τ o hèlen allapic az [igē] vtalatus τ nè adatic ynèki kirali tiz-tessèg. τ iq titkon τ meguezi az or-zagot lalardfaggal. (22) τ a. viuonac kariay ki uiutatnac o orcaiatol τ megtorèttètnèc A. felet τ a. beke-segnèc hèrcège (23) a. baratsfagoc vtà alsagot tezé quèlè τ felmegè τ meggozi kieuès neppèl (24) τ bémegen a. boquolkodò τ az kazdag varosokba Es tezi mellékèt o attay nem tottè-nèc. τ o zùlèinèc attay Ragadozato-kaτ τ fozlatot τ o kazdagfagít èlte-kozla τ o èroffegò gondolati èllèn tart tanallot. τ ez idèiglèn. (25) τ fel rezzètzetic o felèlme τ o ziuo delzèg kirala èllèn nag fèrègbèn Es del-

niet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. (14) Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur, ut impleant visionem, et corruent. (15) Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas, et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi eius ad resistendum, et non erit fortitudo. (16) Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum, et non erit, qui stet contra faciem eius, et stabit in terra inclyta et consumetur in manu eius. (17) Et ponet faciem suam, ut veniat ad tenendum universum regnum eius, et recta faciet cum eo, et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud, et non stabit, nec illius erit. (18) Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas, et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium eius convertetur in eum. (19) Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, et impingeit, et corruet, et non invenietur. (20) Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio, et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio. (21) Et stabit in loco eius despectus, et non tribuetur ei honor regius, et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia. (22) Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius, et conterentur, insuper et dux fœderis. (23) Et post amicitias cum eo faciet dolum, et ascendet, et superabit in modico populo. (24) Et abundantes et uberes urbes ingredietur, et faciet, quæ non fecerunt patres eius et patres patrum eius: rapinas, et prædam et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit, et hoc usque ad tempus. (25) Et concitatibus fortitudo eius et cor eius adversum regem austri in exercitu magno, et rex austri

zèg kirala hadba rezzeztetic soc fègedèlmèckèl τ igen érofféckèl. τ né
164 alhatnac · mert tanalokat || tartnac
 ϑ èllène (26) τ keñerèt eznèc ϑ uèle τ
meğtoric ptèt τ ϑ hada megnomorei-
tatic τ le éfnç ϑ soc gondolati (27) τ
a · két kiraloknac züuoc eg lezen hog
gonozol tegènèc τ eg azañnal bèzeln-
nec hazugfagot τ né [h]¹ haznlnac
mert meg a · vegèzèt egèb údorè (28)
Es megfordol ϑ foldebè soc kazdag-
fagoockal $\cdot$ τ ozúoç a · fcet testamen-
tom èllèn τ tezé τ megfordol ϑ folde-
bè (29) zerzet vdobèn τ megfordol τ
iø delzègrè $\cdot$ τ az utolfo [ném] nem
lezé egènlö az èlølfquèl (30) Es iønèc
oreiaia haromzer èuèzös haioc τ a ·
romayac τ meguérèttetic τ megfor-
dol τ meltatlankodic a · sanctuariu-
nac testamètoma èllèn τ tezé τ meg-
fordol τ gondol azoc èllèn kic meg-
hattac a · sanctuariumnac testamè-
tomat (31) τ karoc ϑ béllojø allapnac
 τ megferteztetic ϑ béllojø éroffegnç
factuarioma τ a · tøkellètes aldozat
éluetettetic $\cdot$ τ adattatnac az vndok-
latoc puztolatba (32) τ a · hamissac
testamètomot hasonlnac ualardfagoft
Q istènet tudo nep kèdeg nièr τ tezen
(33) τ a · nepékben tanoltac sokakat
taneitnac τ tørbèn èsnèk le τ langbá
 τ fogfagbá τ napoknac ragadozattá-
ban (34) Es mikor le èfendnèc · fel-
émèltètnèc kiñenèd fègedèlmèl τ so-
kan eggèfölnèc quèle ualardfagoft
(35) Es a · tanoltacobl le èsnèc hog
meg oluaztaffanac τ megkøtoztètnç τ
megfeierøltètnèc a · zerzet idéiglen ·
mert meg egébnèmø vdø [vagon] le-
zen (36) τ a · kiral ϑ akaratta ||

165 Daniel pp h^a

zerent tezen τ fel èmèltetic τ felma-
gaztatic menden istén èllèn τ istènec
istène èllèn nagokat zol τ viséltetic τ
miglén bételléfeggec a · harag Meg-

provocabitur ad bellum multis auxi-
liis et fortibus nimis, et non stabunt,
quia inibunt adversus eum consilia.
(26) Et comedentes panem cum eo,
conterent illum, exercitusque eius op-
primetur, et cadent imperfecti eius plu-
rimi. (27) Duorum quoque regum cor
erit, ut malefaciant, et ad mensam
unam mendacium loquentur, et non
proficiant, quia adhuc finis in aliud
tempus. (28) Et revertetur in terram
suam cum opibus multis, et cor eius
adversum testamentum sanctum, et
faciet, et revertetur in terram suam.
(29) Statuto tempore revertetur, et
veniet ad austrum, et non erit priori
simile novissimum. (30) Et venient
super eum Trieres et Romani, et per-
cutietur, et revertetur, et indigna-
bitur contra testamentum sanctuarii,
et faciet, reverteturque et cogitabit
adversum eos, qui dereliquerunt te-
stamentum sanctuarii. (31) Et brachia
ex eo stabunt, et polluent sanctuarium
fortitudinis, et auferent iuge sacri-
ficium et dabunt abominationem in
desolationem. (32) Et impii in testa-
mentum simulabunt fraudulenter:
populus autem, sciens Deum suum,
obtinebit et faciet. (33) Et docti in
populo docebunt plurimos, et ruent
in gladio et in flamma, et in capti-
vitate et in rapina dierum. (34) Cùm-
que corruerint sublevabuntur auxilio
parvulo, et applicabuntur eis plurimi
fraudulenter. (35) Et de eruditis ruent,
ut conflentur, et eligantur, et deal-
bentur usque ad tempus præfinitum,
quia adhuc aliud tempus erit. (36) Et
faciet iuxta voluntatem suam rex,
et elevabitur, et magnificabitur ad-
versus omnem deum, et adversus Deum
deorum loquetur magnifica, et diri-
getur, donec compleatur iracundia:

¹ A tinta összefuttott.

² Ez után egy félbenmaradt b van kihúzva.

tetéttétet këdeg a· vegzét (37) τ ο
attainac ifténét né viuya ki Es lezé
nemberièknèc keuālagibā τ fem eg
iftèneckél nem gondol τ mert men-
denee èllén tamad (38) Moabnac ¹ kë-
deg iftène ο hñlen tizteltetic τ az
[ift] ifténét tizteli kit ο attay né tutta-
nac arañnal τ ézúftél τ dragalatus
kouél τ dragalatus vagoekal (39) τ
tezi hog meg èrøføho Moazimot idé-
gen iftènnél kit éfmért τ megfoka-
feita a· diøseget τ ad nèki hatalmat
fokakban τ a· földét megozta halala-
toft (40) Es a· megzerzet vdøkbén
viu øllène Delzègnèc kirala τ iø
øllène mónał vèz [ef] ezfèknèc ki-
rala zèkérèckél τ louagockal τ nag
haiockal τ bémegé a· földékbe τ meg-
tori økèt hog altal menné (41) τ meg-
hal a· diøseges földön τ fokac éf-
nèk le Lac èzec zabadolnac meg këd ²
ο këzeboł Edom τ Moab τ Amon fiai-
nac fèdèlmi (42) τ èrézti ο këzet föl-
dèkré τ egiptomnac földø élnem fut
(43) τ vralkodic ο kenùn arañnac τ
ézúftnèc τ egiptonac mendé draga-
latofin τ Libian τ Ethiopian megé
altal (44) τ ο hire meghaboreita økèt
napkèlètrol τ napüugatrol τ iø nag
fokaffaggal τ megtor τ meg ol foka-
kat (45) τ tezi ο satorat Aphedomon ||

166 tèngerec kozöt a· fenes τ scé̄t hege
τ iø mend tètéieiglen · τ senki nem
fègel onéki [xij] Capm xij

[a] **A** Z vdøbén këdeg feltamad Mi-
chal nag fèdèlm ki al te ne-
pèdnèc fiaiert Es iø vdø mel fonha
nem volt attolfoguā kibén nèmzètec
kézdettec[vala] lenni mend az idéig-
lén Es az vdøbén megzabadol tenepèd
menden ki lélèttétendic èz elèt konyue-

perpetrata quippe est definitio. (37) Et
Deum patrum suorum non reputabit,
et erit in concupiscentiis feminarum,
nec quemquam deorum curabit,
quia adversum universa consurget.
(38) Deum autem Maozim in loco suo
venerabitur, et Deum, quem ignoraverunt
patres eius, colet auro et argento,
et lapide pretioso, rebusque
pretiosis. (39) Et faciet, ut muniat
Maozim cum deo alieno, quem cognovit,
et multiplicabit gloriam, et dabit
eis potestatem in multis, et terram
dividet gratuito. (40) Et in tempore
præfinito præliabitur adversus eum
rex austri, et quasi tempestas veniet
contra illum rex aquilonis in curribus
et in equitibus, et in classe magna,
et ingredietur terras, et conteret, et
pertransiet. (41) Et introibit in terram
gloriosam, et multæ corruent: hæ
autem solæ salvabuntur de manu eius,
Edom et Moab, et principes filiorum
Ammon. (42) Et mittet manum
suam in terras, et terra Aegypti non
effugiet. (43) Et dominabitur thesau-
rorum auri et argenti, et in omnibus
prætiosis Aegypti: per Libyam quo-
que, et Aethiopiam transibit. (44) Et
fama turbabit eum ab oriente et ab
aquilone; et veniet in multitudine
magna, ut conterat et interficiat plu-
rimos. (45) Et figet tabernaculum
suum Apadno inter maria super
montem inclytum et sanctum, et ve-
niat usque ad summitatem eius, et
nemo auxiliabitur ei.

In tempore autem illo con- C. XII.
surget Michael, princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui,
et veniet tempus, quale non fuit ab
eo, ex quo gentes esse cœperunt
usque ad tempus illud. Et in tempore
illo salvabitur populus tuus, omnis,
qui inventus fuerit scriptus in libro.

¹ A b fölött egy z.

² Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

bén megirattatotnac (2) Es fokac azoc közzol kic él aluttac földnéc porabán/ fel ebrédnec nemelléc őrök elétré nemelléc bozzosagra hog laffanac mendenha (3) Kic kèdeg tanoltac lèndnec fenlnec mōnal firmamentomnac feneffege Es kic igaffagra fokakat taneitandnac mōnal lillagoc őrököl valo őrksegbén (4) Te kèd Daniél rökézdbé è. békedekek è zegéziéd [bè] meg a. kójnüt a. zerzet idéiglén fokac élmennéc¹ è foc keppén valo lezé a. tudomañ (5) Es èn Daniél latec. è ime mōnal egébkéttöc alnac vala eggic è. félol a. folonac [p] martan² è masic mas félol a. folonac mas martan (6) Es móda a. ferfiunac ki lén [r] ruhakba oltozöt ki aluala a. folonac vizéin Mikor felémélte uolna ő iogiat è ő ballat meñbè è éfkotuolna az őrököl elöré. mert vđo. z idéek è vđonéc fèle ||

167

D a n i e l p p h a

Es midõn bételléfedéndic è scent nep kékénec élhimlefé betelléfednec mend èzec (8) Es èn hallam è nē értem. mondec En vrā mi lezé èz utan (9) Es monda Menñel Daniél mert bérökézettec è megiégzett[e]jéc³ è. békzedec a. zerzet idéiglén (10) Megvalaztatnac è megfeieroltétnec è fokac megbizónoltatnac monnal tüz. è kékgetlénec kékgetlénol mívélkednec. è nem érhétic minden kékgetlénec Valobizon tanoltac meg értic (11) Es az vđobén mikor élutétténdic a. tókellétes aldozat è vëtténdic az vndoksfág a. puztolatban èzer kétzaz kilénczaz napoc (12) Bodog ki meg varia è iutand èzer haromzaz xxxij napokra (13) Te kèdeg menñel a. ve-

(2) Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, et alii in opprobrium, ut videant semper. (3) Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. (4) Tu autem, Daniel, claudere sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia. (5) Et vidi ego Daniel, et ecce, quasi duo alii stabant; unus hinc super ripam fluminis, et aliis inde ex altera ripa fluminis. (6) Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usque quo finis horum mirabilium? (7) Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in cœlum, et iurasset per viventem in æternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc. (8) Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc? (9) Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt, signati que sermones usque ad præfinitum tempus. (10) Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi, et impie agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent. (11) Et a tempore, cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. (12) Beatus, qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque. (13) Tu autem

¹ meñnec sor elején.² Az m a kihúzott p fölé van írva: partan helyett martan.³ Az első e tintája összefuttott; föléje van írva a második.

gézétes zerzesfré · ⁊ megñúgózol · ⁊ al-lapol te iugolmadbā napoknac vege-bén Ez éddeglen Daniél az Heberec kqñuebén oluastuc · az egébéc mel-léc mondandoc é · kqñonéc vegeglén Theodosius zerzeséból vétetténec ki Capitulū xij [13]

[v] **V** Ala ferfiu babilloniabā lakozo

Ioachim nēuq (2) ⁊ uón fél-egeft Susāna nēuöt Elchienac leanat igen zepet ⁊ iftēnt felöt (3) Q zuléy kédég mert igazac valanac taneitac q leanokat Moyfesnéc t̄rueñe zerét (4) Ioachim kēd igen kazdagvala ⁊ vala nēki gimol. kérte rokon q ha-zahoz ⁊ q hoziaia gülékeznéc vala a. fidoc azert mert mēdeneknél ¹ tizte-
168 lèndöb uala || (5) Es zerzéttétenec két ven birac az ézténdo[c]bē kikröl bē-zellel vr. mert babilloniabol hamis-fag ki mēt a. vén biraktol kic lat-tatnacvala a. nepét birnioc (6) Ézec gakorlaevala Ioachimnac hazat ⁊ iq-néc vala q hoziaia mēdenec kic ite-lélet valnac vala (7) Mikor kēdeg a. nep megfordoltuolna del utá Sufāna bémegéuala ⁊ iaruala q ferienéc gi-mol. kértebén (8) Es lattac vala otét a. uenec egmenden napon béménette ⁊ testoua iaratta ⁊ gerièdenec q ke-uansagara (9) Es él fordeitac q èrtélmekét ⁊ lehaitac q zémekét hogne latnac meñnét se èmlékeznénecmeg igaz itelétekrol. (10) mert monnon megfephettétcvala qzérélmeuél ⁊ nē iélentettec vala meg egmafnac ² qférélmekét (11) Mert altalkodnac-vala megiélenteni egmafnac q keuan-fagokat akaruā quèle zérkenni (12) ⁊ alnalkodnacvala egmendénapon zorgalmazatoft otét latnioc Es mōda eggie a. mafiknac (13) Meññonc haza mert ébednéc idéie wagon Es ki menué élualanac egmafstol (14) Es mikor él-

vade ad præfinitum, et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum. Hucusque Daniel in Hebræo volumine legimus. Cetera, quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotio-nis editione translatas sunt.

Et erat vir habitans in Babylone, et nomen eius Ioa-kim; (2) et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciæ, pulchram nimis et timentem Deum; (3) parentes enim illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. (4) Erat autem Ioakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suæ; et ad ipsum confluebant Iudei, eo quod esset honorabilior omnium. (5) Et constituti sunt duo senes iudices in illo anno, de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. (6) Isti frequentabant domum Ioakim, et veniebant ad eos omnes, qui habebant iudicia. (7) Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomario viri sui. (8) Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem, et exarserunt in concupiscentiam eius; (9) et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. (10) Erant ergo ambo vulnerati amore eius, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum; (11) erubescabant enim indicare sibi concupiscentiam suau, volentes concrebere cum ea; (12) et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: (13) Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se. (14) Cumque

¹ Az utolsó e i-ból van igazítva: mēdeniknél helyett mēdeneknél.

² Az eredetiben ez utóbbi két szó egybe van írva s egy / jelrel elválaszta.

métècvolna meg egbè iouenç τ egmaſtol azon okon kérdezkednècvala megvallac ϑ keuanſagokat Es tahat kozonſeges vđot zerzenèc midon ϑ t ϑ nón maganac lelhétneç (15) Lon kéddeg mikor alkolmas napot alnalkoduaā iègzénèc bémene nemel vđo mikent tegnap τ harmadnap lac két zolgalo leanockal τ akara megmoſdani a. gimol̄ı kértbé ||

169

D a n i e l p p h a

mert heu vala · (16) τ nē vala ot valaki a. két èl rêtezetz ventol megvaluā τ nezicvala ϑ tèt (17) Monda azert a. leahoknac Hoziatoc ènnékem olait τ zappanban gartot keſſeget τ a. gimol̄ı kértnèc aitoit tege-tecbé hog moſgam meg (18) τ ugan tönèc mikent parauoltuala τ "a. gimol̄ı kértnèc aitoit "bêteuec¹ Es ki menenèc a. titk aiton hog hoznac mellèt parauoltuala τ nē tuggac vala bén lenni az èlrêtezetz venekét (19) Mikor kéddeg a. leañoç ki mentècvolna felkélenèc a. két venec τ o hoziaia futamanac τ mondanac (20) Ime è. gimol̄ı kértnèc aityo bérèkéztéttèc τ ſenki münkèt nē lat τ te keuanſagodban vagonc Azert èngèg ménékyc τ zérkeggél mívülonc (21) kit hané akarandaz tanofagot mondonte èllened. hog teuélèd eg ifiu volt τ az okert èrézettéde te ki a. leañokat te tollèd (22) Es Sufanna ohaitozec τ móda Mendé félol getrèletem ènnékem Mert ha èzt tèndem halal lezen ènnékem ha kéddeg nem tèndé nem tauoztatatom él tú kérzétekét (23) Dè iob ènnékem múnélkedétnélkül èfné tú kérzéitekbé. hog nē bünhönnöm vrnac zèmele èlot (24) Es Sufanna vuolto nagzozattal Vuoltenèc kéddeg a. ve- nec τ o èllène (25) Es oda futamec eg τ megnita a. gimol̄ı kértnèc aitoit (26) Es [mikor] midon² a. haznac zol-

revertissent, venerunt in unum, et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam; et tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam. (15) Factum est autem, cum obſervarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudius tertius cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario, aestus quippe erat; (16) et non erat ibi quisquam, praeter duos senes absconditos et contemplantes eam. (17) Dixit ergo puellis: afferte mihi oleum et smigmata, et ostia pomarii claudite, ut laver. (18) Et fecerunt sicut præceperat, claueruntque ostia pomarii, et egressæ sunt per posticum, ut afferrent, quæ iusserat; nesciebantque, senes intus esse absconditos. (19) Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam, et dixerunt: (20) Ecce, ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt, et nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, et commiscere nobiscum: (21) quod si nolueris, dicimus contra te testimonium, quod fuerit tecum iuvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te. (22) Ingemuit Susanna, et ait: Angustiae sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. (23) Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. (24) Et exclamavit voce magna Susanna; exclamaverunt autem et senes adversus eam. (25) Et cucurrit unus ad ostia pomarii, et aperuit. (26) Cum ergo audissent

¹ Értsd: τ bêteuec a. gimol̄ı kértnèc aitoit Es stb.² Jellel ide utalt igazítás a lap alján.

170 gay hallottac volna || a · gimol̄i kértebén az ȳuoltetf omlanac az aitora hog meglatnac mi azuolna (27) Mi uta azert a · uenec zolanac a · zolgal igē altalkodanac mert illén bëzed fonha Sufānarol nē mondattotuolt ȳlon masod nap (28) Es mikor a · nep iqtuolna Ioachimhoz ȳ feriehez iquenç a · két papoc ȳ tèllèfec alnal-kodattal Sufanna ellén hog mególnec otét (29) Es mondanc a · nep élöt Érèziéte Sufannahoz Elchienéc leahnahoz Ioachim félfegehez ȳ lègottan bë èrèztec (30) ȳ iquq zuléiuél ȳ fiai-ual ȳ rokoniual (31) Sufanna valobizon vala igē dragalatus ȳ zep zémellèl (32) Es a · hamissac paralolanacl hog fel fedeztétnecl mert bëfedeztétetvala hog auag ig elegednenec meg ȳ ekefsegebeb (33) Sirnacvala azert ozolgay ȳ mendenec kic èfmer-tecvala otét (34) Es felkelenec a · két papoc a · nepnç kyzépette vêteec okézekét [oreiaia] feieré (35) Ki firuā meñbë tékente mert ȳ zuuq vala bi-zodalmat vallo vrban (36) Es mōdanc a · papoc Midon a · gimol̄i kértebén munon magonc iaroncvala bë iquq ez két zolgal̄ leanockal ȳ a · gimol̄i kértnec aitoit bëteue ȳ a · leánokat ki èrèzte (37) Es iquq eg ifiu ki èl réitezet volt ȳ vèle eggéfölq (38) Valobizoñ mikor mv volnac a · gimol̄i kértnec zegélétebén latuan è · hamissagot futac ȳ hoziaioc ȳ latoc okét egbè zérkenny ||

171 Daniel pp̄ha

(39) Es valobizoñ azt nem foghatoc meg mert èrofb vala nalonknal ȳ az aitoc megnituan ki zalada (40) èzt këdeg mikormegrattucvolna kërdoc otét ki uolna az ifiu ȳ nēakaranékone megiéltentéi èz ügnec vagone tanoy (41) Es a · lokaffág hún nèkic mon-nal nepéknec veninec ȳ birainac ȳ halalra karhoztatac otét (42) Sufanna këdeg ȳuoltq nagzoual ȳ monda Qroc iftén ki réitekeknec vag èfmerqoñ

clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum, ut viderent, quidnam esset. (27) Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia nunquam dictus fuerat sermo huiuscmodi de Susanna. Et facta est dies crastina. (28) Cumque venisset populus ad Ioakim virum eius, venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam. (29) Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam, filiam Helciae, uxorem Ioakim. Et statim miserunt. (30) Et venit cum parentibus, et filiis, et universis cognatis suis. (31) Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra specie. (32) At inqui illi iusserunt, ut discooperiretur (erat enim cooperta), ut vel sic satiarentur decore eius. (33) Flebant igitur sui, et omnes qui noverant eam. (34) Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius. (35) Quæ flens suspenxit ad celum; erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. (36) Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli, ingressa est haec cum duabus puellis, et clausit ostia pomarii, et dimisit a se puellas. (37) Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, et concubuit cum ea. (38) Porro nos, cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, eucurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri. (39) Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, et apertis ostiis exsilivit: (40) hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, et noluit indicare nobis: huius rei testes sumus. (41) Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi, et condemnaverunt eam ad mortem. (42) Exclamavit autem voce magna Susanna, et dixit: Deus aeterne, qui abscondi-

ki mendenekét ésmérz mi előt legénèc (43) te tudod mert hamis tanofagot mondanac èn èllènem ⁊ ime meghaloc. [te tudod] mert ézeknée sem eggikét né töttém mellékét èzec alnakol zerzetténèc èn èllène (44) Vr kédégeg meghalgata ozauat (45) Es micor halalra vitétnec feltamazta vr az ifiudad gérmeknéc zéllétekinéc néue Daniél (46) Es vuolto nag zoual èn tizta vagoc ènnéc veretöl. (47) ⁊ mēd a. nep ohozia fordoluan mōda Ki è. béked kit békellettél (48) Ki mikorö o kozépettec allana mōda Ifrlnc balgataág fiay né itelitec sem éfméritec a. mel igaz ig karhoztattatoc meg Ifrlnc leánat (49) Fordollatoc itelétr. mert hamistanofagot békellettéc o èllène (50) Azert megfordola a. nep fiéltelmél Es mondanac nékia venec Ioy ⁊ vélle mív kozépettne ⁊ mutaffadmeg mýnèkönç mēt iftén tenéked atta vensegneq tiztefseget (51)

- 172 Es mōda Daniél azoknac [Va] || Valaziatoc él okét egmaftal mezze ⁊ meg itelem azokat (52) Mikor azert megoztattanac volna eggie a. masfiktol hiua eggét azocbol ⁊ mōda nékia Gonoz napoknac agia Ma te búnid éliotténec mellékét élözer müuélkedeluala (53) itelué hamis itelétekét aratlanokat megnomoreituá. ⁊ artalmasfokat él èréztüé Vr monduá Aratatlant ⁊ igazat megne zomoreh (54) Azert ha ma lattad őtét mongad azert minémö fa alat lattad okét egbé békelléttec Ki monda kókein fa alat (55) Mōda kédég Daniél Igázan te fédre hazudal mert ime ifténec angala törüet veue őtöllö kozépet megozt tegedét (56) Es azt él tauoztatua parancsola a. maft iogni. ⁊ monda nékia Canaannac némzete ⁊ nem Iudea a. zémel salt meg tegedét. ⁊ a. keuanfág fordeitotta él te ziuèdét (57) Igén teztec vala Ifrl fiaianac. ⁊ azoc felüé zolnacvala ténéktes Dè Iudanac leána

torum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant, (43) tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me, et ecce, morior, cum nihil horum fecerim, quae isti malitiose composuerunt adversum me. (44) Exaudivit autem Dominus vocem eius. (45) Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel; (46) et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine huius. (47) Et conversus omnis populus ad eum, dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es? (48) Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui, filii Israel, non iudicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel? (49) Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam. (50) Reversus est ergo populus cum festinatione, et dixerunt ei senes: Veni, et sede in medio nostrum, et indica nobis, quia tibi Deus dedit honorem senectutis. (51) Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, et diiudicabo eos. (52) Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quae operabaris prius: (53) iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens et dimittens noxios, dicente Domino: Innocentem et iustum non interficies. (54) Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub schino. (55) Dixit autem Daniel: Reete mentitus es in caput tuum: ecce enim Angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te medium. (56) Et, amoto eo, iussit venire alium, et dixit ei: Semen Chanaan et non Iuda, species decepit te, et concupiscentia subvertit cor tuum: (57) sic faciebatis filiabus Israel, et illæ timentes loquebantur vobis, sed filia Iuda non sustinuit iniquitatem

nem zénuède tú hamiffagtokat (58)
 Azert ma mongad meg énnékem · mel
 [fa]¹ fa alat fogad meg őkét egbé bék-
 zellétec Ki monda Zilua fa alat (59)
 Môda këd Daniél őnèki Igazā te ·
 te fédre hazudal mert im marat if-
 tennèc angala valua tort hog tegedét
 kozépet këtte vagion · mególlón
 tútökét (60) Es ug vuoltó mēd a · gü-
 lèkezét nagzoual megaldac iftënt
 ki őbèle rémékedökét meg zabadeit
 (61) Es egembé tamadanac a · két pa-
 poc ellen mēt meg goztouala őkét
 Daniél őnön zaiochol hog ||

173

D a n i e l

hamis tanofágót mon[dottanac]dotta²
 [volna] Es [egembé tamadanac a · két
 tönec nékic] ment gonozol miuél-
 kettéevala ő felec ellen (62) hog ten-
 nenec Moyfénec törüene zerét ·
 megylec őkét · megzabadol a ar-
 attalá ver annapon (63) Elchias këdeğ
 · ő féllesege Ioachimmal ő ferieuél
 · ő [me]¹ minden rokonial diłerec
 iftënt Sufánaert ő leahokert mert
 né lelöttetet őbenné il ektélén dolog/
 (64) Daniél këdeğ a · napsgatol fog-
 uan · touabba nagga lón a · nep zé-
 mele élöt| (65) Aftrages kiral këdeğ
 vëttetec ő attaihoz (XIV, 1) Vala kë-
 deg daniél kiralc aztalarol · tiz-
 teltetet omenden barati felet// Cap-
 itulū xijj Capitulum xijj
 (2)[e] Es vala "a · babilloniaknal "bal-

uan³ Beel néuq · koltétic-
 vala oreia eg minden napokban xij
 arthabe semlè · négùen iuhoc · ő hat
 korfo bor (3) A kiral këdeğ beolí-
 uala őtét · megen vala eg minden
 napon imadni őtét Valobizon Daniél
 imagga vala ő iftënet Es monda nèki
 kiral Miré nem imadod Beelt (4) Ki
 féleluē monda annac Mert né imadoc
 këzzél alkotot baluañokat · dè ellen

vestram. (58) Nunc ergo dic mihi, sub
 qua arbore comprehendenteris eos collo-
 quentes sibi? Qui ait: Sub prino.
 (59) Dixit autem ei Daniel: Recte
 mentitus es et tu in caput tuum,
 manet enim Angelus Dei, gladium
 habens, ut secet te medium, et inter-
 ficiat vos. (60) Exclamavit itaque
 omnis cœtus voce magna, et benedi-
 xerunt Deum, qui salvat sperantes in
 se. (61) Et consurrexerunt adversus
 duos presbyteros (convicerat enim
 eos Daniel ex ore suo falsum dixisse
 testimonium), feceruntque eis, sicut
 male egerant adversus proximum,
 (62) ut facerent secundum legem
 Moysi, et interficerunt eos; et sal-
 vatus est sanguis innoxius in die illa.
 (63) Helcias autem et uxor eius lau-
 daverunt Deum pro filia sua Susanna
 cum Ioakim marito eius et cognatis
 omnibus, quia non esset inventa in
 ea res turpis. (64) Daniel autem factus
 est magnus in conspectu populi a die
 illa, et deinceps. (65) Et rex Astyages
 appositus est ad patres suos, et suscep-
 pit Cyrus Perses regnum eius.

Erat autem Daniel con- C. XIV.
 vivia regis, et honoratus super
 omnes amicos eius. (2) Erat quoque
 idolum apud Babylonios nomine Bel;
 et impendebantur in eo per dies sin-
 gulos similæ artabæ duodecim, et
 oves quadraginta, vinique amphoræ
 sex. (3) Rex quoque colebat eum, et
 ibat per singulos dies adorare eum;
 porro Daniel adorabat Deum suum.
 Dixitque ei rex: Quare non adoras
 Bel? (4) Qui respondens, ait ei: Quia
 non colo idola manufacta, sed viven-

¹ A tinta összefutott.² Jellel ide utalt igazítás a lap fölső szélén.³ Értsd: baluan a · babilloniaknal Beel stb.

iftént ki tèremtette meiniet τ foldet
 τ valla menden tèftnèc hatalmat (5)
 Es monda nèki kiral Nemdè lattatic
 τ tenèked Beel élèuèn iftènnèc Auag
174 nem latod meneiekèt || eze τ izic eg-
 menden napon (6) Es mòda Danièl
 mèuètuè Ne teuelgy kiral mert èz
 bélgl far τ kiuol èrc sem ezic valaha
(7) Es megharag[u]juā kiral hiua σ
 papit τ mòda azoknac Haneha meg-
 mondangatoc ènnékem ki az ki meg-
 ège è · kòltsegekèt (8) Ha këd meg-
 mutatangatoc hog Beel ezi me¹ meg
 èzekèt Danièl hal meg mert megka-
 romlotta beelt Es moda Danièl ki-
 ralnac legen te iced zerèt (9) Vala-
 nac këdeg Beelnèc papi hètuèn fèlè-
 segekòl τ gèrmekdèdektol τ fiaiktol
 megvaluā Es iquo kiral Danièllèl
 Beelnèc tòplomaba (10) Es' mondanac
 Beelnèc papi Ime mòv ki megone τ te
 kiral vèffèd az etkèkèt τ a · bort
 èlègehèd τ tegèd bë az aitokat τ iè-
 gezièdmeg te gûroddèl (11) Es mikor
 bëiouèndèz holual hanèha megetètuè
 mendenekekèt lelèndèz Beeltol halallal
 hallonc auag Danièl ki hazudot mü
 èllènönc (12) Megutallac vala këdeg
 mert alkottac vala az aztal alat rëi-
 tec bëmenètet τ azon mennèkvala bë
 mendenor τ meg ezievala azokat (13)
 Lòt këdeg miutā azoc ki mentèvolna
 τ kiral az etkèkèt vête Beel élèibë
 Mert paràloltvala Danièl σ gèrmekin-
 nèc hog hamut hoznanac τ èlrostala
 mend a · tòplom zerèt kiral èlot Es
 kimenuè bëteuec az aitot τ kiralnac
 gûroieuèl² megijègezuè èlmenenç (14)
 A · papoc këdeg bëmenenèc eyèl σ zo-
 kafoc zerèt τ σ fèlèsegec τ σ fioc τ
 men- ||

175

Daniel

τ mendenekekèt megonèc τ megiunac
(15) Felkèle këdeg kiral igen holual
 τ Danièl quèle (16) τ monda kiral

¹ A tinta összefutott.² e sorközi igazítás az iu fölött.

tem Deum, qui creavit cœlum et ter-
 ram, et habet potestatem omnis car-
 nis. (5) Et dixit rex ad eum: Non vi-
 detur tibi esse Bel vivens Deus? An
 non vides, quanta comedat et bibat
 quotidie? (6) Et ait Daniel arridens:
 Ne erres, rex: iste enim intrinsecus
 luteus est et forinsecus æreus, neque
 comedit aliquando. (7) Et iratus rex
 vocavit sacerdotes eius, et ait eis:
 Nisi dixeritis mihi, quis est qui com-
 edat impensas has, moriemini. (8) Si
 autem ostenderitis, quoniam Bel com-
 edat hæc, morietur Daniel, quia
 blasphemavit in Bel. Et dixit Da-
 niel regi: Fiat iuxta verbum tuum.
(9) Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, et parvuli-
 lis et filiis. Et venit rex cum Daniele
 in templum Bel. (10) Et dixerunt sa-
 cerdotes Bel: Ecce nos egredimur fo-
 ras, et tu rex pone escas, et vinum
 misce, et clade ostium, et signa
 annulo tuo: (11) et cum ingressus
 fueris mane, nisi inveneris omnia com-
 esta a Bel, morte moriemur, vel Da-
 niel, qui mentitus est adversum nos.
(12) Contemnebant autem, quia fece-
 rant sub mensa absconditum introi-
 tum, et per illum ingrediebantur
 semper, et devorabant ea. (13) Factum
 est igitur, postquam egressi sunt illi,
 et rex posuit cibos ante Bel; præcepit
 Daniel pueris suis, et attulerunt ci-
 nerem, et cribravit per totum tem-
 plum coram rege; et egressi clause-
 runt ostium, et signantes annulo regis
 abierunt. (14) Sacerdotes autem in-
 gressi sunt nocte iuxta consuetudinem
 suam, et uxores et filii eorum, et com-
 ederunt omnia, et biberunt. (15) Sur-
 exxit autem rex primo diluculo et
 Daniel cum eo. (16) Et ait rex: Sal-

Nemdè ègezec é a · iègec ki félèle ègezec kiral (17) Es lègottan mikor meѓ nittauolna az aitot · z nezteuolna kiral az aztalt · z vuoltó nagzoual monduā Nag vag Beel · z ninu te nalad valami alsaѓ (18) Es mèuète Danièl · z megtartoztata kiralt hog bè ne menne Es monda Fùgèlmèzięd a · pagimentomot ki ñomi èzec (19) Tahat kiral monda Latom ferfiaknac · z nèmberieknèc · z gèrmekdèdeknèc ñomoкат Es meѓharaguec kiral (20) Tahat megfoga kiral a · papokat · z o félèlefegekét · z fiokat · z megmutatac nèki az rèitec aitołkakat mellèken bè menneçvala · z meѓ ezcivala mellèc az attalon valanac (21) Megole azert kiral azokat · z beelt ada Danièlnèc hatalmaba ki èl døite otèt · z o tþłomat (22) Es vala nag farkań a · [Babylonianka]hèlen · z a · Babyloniaiac tiztelicvala otèt (23) Es mòda kiral Danièlnèc Immar nem mondhad mert èz nè èlèuèn iftèn azert imaggad otèt (24) Es monda Danièl Èn vramat iftènemèt imadom mert o èlèuèn iftèn èz nè èlèuè iftèn (25) Te kèdeg kiral ag ènnèkem hatalmat · z èn meѓglom è · farkant tɔrnèlkùl¹ · z rudnal kùl Es monda kiral · adom tenèked (26) Vón azert Danièl zurkot · z adèpfet · z zort · z egbèföze · z alkota falatočba · z ada a · farkainac ||

176 zaiba · z megzakadoza afarkań Es mòda Danièl Ime kit bełoltc vala (27) Kit mikor lattaevolna a ·² Babyloniaiac igē meltatlákodanac · z egbè gùlèkezenèc kiral èllèn · z mondanac Kiral fidoua löt Beelt megtore a · farkant meѓole o papit · z meѓole (28) Es mòdanac mikor iøttèvolna kihoz Aggad nèkøne Danièlt ki Beelt èluèzte · z a · farkant meѓole · egbèkent meѓloñce tegedèt · z te hazadat (29) Lata azert a · kiral hog hirtèlénol

vane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva rex. (17) Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, et non est apud te dolus quisquam. (18) Et risit Daniel, et tenuit regem, ne ingredetur intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadverte, cuius vestigia sunt hæc. (19) Et dixit rex: Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus est rex. (20) Tunc apprehendit rex sacerdotes et uxores et filios eorum; et ostenderunt ei abscondita ostiola, per quæ ingrediebantur, et consumebant, quæ erant super mensam. (21) Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum et templum eius. (22) Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. (23) Et dixit rex Danieli: Ecce, nunc non potes dicere, quia iste non sit Deus vivens: adora ergo eum. (24) Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est Deus vivens, iste autem non est Deus vivens. (25) Tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. (26) Tulit ergo Daniel picem, et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas, et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit Daniel: Ecce, quem colebatis. (27) Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer, et congregati adversum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit. (28) Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te et domum tuam. (29) Vedit ergo rex, quod iruerunt in eum vehementer, et neces-

¹ Az 1 k-ból van igazítva.

² Sorközi igazítás.

reia omlananac π zükfeggél kenzé-
reitétue nèkic ada Daniëlt (30) Kic
éreztec ôtét az orozlanoknac vèrmebè
 π vala ot hèt napokban (31) Valo
bizon a . vèrembè valanac hèt [orozla]¹
orozlanoc π adatnaevala onèkic eg-
menden napon két tèftec π két iuhoc
 π dèmaga tahat nē adattattanac onè-
kic hog megmarnac Daniëlt (32) Vala
kèdeg Abakuc ppheata Iudeaban π 9
fozot vala etkét π apreitotvala kené-
rét az èdeinbè π megen vala a . mèzqbè
hog vinne aratoinac (33) Es monda
vrnac angala Abakuknac Vid èz [èb]-
èbedet² kit vallaz Babilloniaba Da-
nièlnèc ki³ vagon³ az orozlanoknac
vèrmebè (34) Es mōda Abakuc Vram
babilloniati nē lattam π a . vèrmet nem
tudom (35) Es rágada ôtét vrnac an-
gala 9 tèteien π viue ôtét 9 feienç
fürtin π vête ôtét Babilloniaba a .
vèremrè 9 zèllétenèc hirtélénkedé-
tebè ||

177

D a n i e l

(36) Es vúoltq Abakuc mōduā Danièl
ifténnèc zolgaia vegèd èz ébedet mel-
lét iftén èrézteret tenèked (37) Es monda
Danièl Vrā iftén megèmlékeztél èn
rollam π nē hattad meg tegedét zérè-
tokét (38) Es felkeluen Danièl euec
Valobizo iftènnèc angala Abakukot
igē³ hamar³ megg hèlen teue . (39)
Iquó azert kiral a . hètèdnapó hog
firatna Daniëlt Es iquó a . vèremhez
 π bétékente Es ime Danièl vluala az
orozlanoc kyzèpet (40) Es kiral nag-
zoual vúoltq monduan Nag vag Da-
nièlnèc vra iftène π ki uona ôtét a .
vèremböl (41) Valobizo azokat kic 9
uézedèlmenèc okay valanac bè èréztere
a . vèrembè π egpíllantatbā qnō élöttq
megmarattatanac (42) Tahat kiral
monda Menden fôldön lakozoc fellec
Danièlnèc iftènet . mert 9 zabadeito

sitate compulsus tradidit eis Da-
nielem. (30) Qui miserunt eum in la-
cum leonum; et erat ibi diebus sex.
(31) Porro in lacu erant leones sep-
tem, et dabantur eis duo corpora
quotidie, et duæ oves; et tunc non
data sunt eis, ut devorarent Danielem.
(32) Erat autem Habacuc propheta
in Iudæa, et ipse coxerat pulmentum,
et intriverat panes in alveolo; et ibat
in campum, ut ferret messoribus.
(33) Dixitque Angelus Domini ad
Habacuc: Fer prandium, quod habes,
in Babylonem Danieli, qui est in lacu
leonum. (34) Et dixit Habacuc: Do-
mine, Babylonem non vidi, et lacum
nescio. (35) Et apprehendit eum An-
gelus Domini in vertice eius, et port-
tavit eum capillo capitis sui, posuit
que eum in Babylone supra lacum
in impetu spiritus sui. (36) Et clama-
vit Habacuc, dicens: Daniel, serve
Dei, tolle prandium, quod misit tibi
Deus. (37) Et ait Daniel: Recordatus
es mei, Deus, et non dereliquisti dili-
gentes te. (38) Surgensque Daniel com-
edit. Porro Angelus Domini resti-
tuit Habacuc confestim in loco suo.
(39) Venit ergo rex die septimo, ut
lugeret Danielem, et venit ad lacum
et introspexit, et ecce, Daniel sedens
in medio leonum. (40) Et exclamavit
voce magna rex, dicens: Magnus es,
Domine Deus Danielis. Et extraxit
eum de lacu leonum. (41) Porro illos,
qui perditionis eius causa fuerant,
intromisit in lacum; et devorati sunt
in momento coram eo. (42) Tunc rex
ait: Paveant omnes habitantes in uni-
versa terra Deum Danielis, quia ipse

¹ A tinta összefutott.² A kihuzott betük tintája összefutott.³ E két szó jellel ide utalt lapszáli igazítás.

τ ὑδροζειτο τευεὶ ἱέλησεγκὲτ τ υ-
δακατ μενην τ φολδον Ki megzaba-
deitotta Daniëlt az orozlanoknac vèr-
meboł rupa ὄνο maga diuerteffec/
P r o l o g u s

I t k e z d è t i c O z y a s p p h e t a-
n a c k o n u o .

[n] N Em azon zere a· xij pphetak-

nac az hebereknl ki τ. mv
nalonc Mert a· zerēt mi zeret ot ol-
uaftatic it τ. zerzéttétténec Ozyas
megrūuideititet τ mōnal mēl értel-
178 méckél zol || Iochel kōnō éléibēn ve-
gebēn nēhēzēb τ mend Malachiasfig-
lan egmendenik vallac ὄtulaidonfa-
git. Kit az Heberec Ezdras irastudou-
nac τ tōruē [tō] doctoranac alaitnac
Es mert ma mendenikrōl “hoziu “mō-
dani¹ lac azt akarom týnēktee [tu]
imtetteknēc O Paula τ Eustochiom
tudnotoc ε xij pphetac egkōnō · τ
Ozias egēnlō vdōbēn volt Ifayassal
Malachias kēdeğ Aggeusnac τ Za-
chariafnac “volt “idēiebēn² Kik-
bēn kēdeğ vdō éliou nē vēttētic a·
cimerlētbēn azon [pphetac] kiraloc³
[alat τ azoc] pphetaltanac ok kic alat
τ azoc pphetaltanac kic ὁ élöttoc val-
nac cimerlētekēt p r o l o g u s

[o] O Zyafnac τ Ionatafnac Achafnac
τ Ezechiafnac Iuda kiralinac
τ Ieroboamnac Ioas fianac Ifrl kira-
lanac idēiebēn kēdeğ Ozeas Berinēc
fia ὡ pphciaianac mondatara bētolt
scēt lelekeł Es ug ἐ. megmondot
kiraloknac zamabol Achas Iudanac
kiralna τ Ieroboam Ifrln̄ kiralna vrat
meghattac mikēt a· kiraloknac τ pa-
ralipomenōnac kōnūey bizonieitac [τ]
Ifrl τ.⁴ ὁ vralkodattcockal τ hatal-
mockal kenzereitettec bùnhōnni bal-
uan imadafnac bùneuēl Kiert istēn
Ozeafnac bēzellette ēzekēt monduā

est Salvator et Liberator, faciens
signa et mirabilia in terra, qui libe-
ravit Danielem de lacu leonum, qui
est benedictus in saecula saeculorum.

Non idem ordo est O s. P r o l. I.
duodecim prophetarum apud Hebreos, qui et apud nos; unde
secundum id, quod ibi legitur, hic
quoque dispositi sunt. Osee commati-
cus est et quasi per sententias lo-
quens. Iohel planus in principiis, in
fine obscurior et usque ad Malachiam
habent singuli proprietates suas, quem
Esdras scribam legisque doctorem
Hebræi autumant. Et quia longum
est nunc de omnibus dicere, hoc tan-
tum vos, o Paula et Eustochium, am-
monitas volo scire: unum librum esse
duodecim prophetarum, et Osee syn-
chronon Ysaiæ, Malachiam vero Ag-
gæi et Zachariæ fuisse temporibus;
in quibus autem tempus non præfer-
tur in titulo, sub illis eos regibus
prophetasse, sub quibus et hi, qui
ante eos habent titulos, prophetava-
erunt.

Temporibus Osiae et P r o l. II.
Ioathæ, Achas et Ezechiæ, regum Iuda, et Ieroboam, filii Ioas,
regis Israel, Osee, filius Beeri, ad
prophetiam dicendam Spiritu sancto
repletus est. De memorato itaque
numero regum Achas rex Iuda,
et Ieroboam rex Israel, Dominum
derelinquentes, ut historiæ Regum
et Paralipomenon indicant, etiam
Israel idolatriæ crimen imperio ac
potestate sua admittere coegerunt.
Propter quod Deus ad Osee hæc lo-
cutus est dicens: Accipe tibi uxorem

¹ Értsd : mōdani hoziu stb.

² Értsd : idēiebēn volt stb.

³ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

⁴ Sorközi igazítás.

Veg te magadnac parazna félèseget
auag paraznafágét z alkossad pa-
raznalkodatnac fiait Es ug paraznat
179 ne hélblualo || tétnéc kuruati nè-
uèzi. dè pogant ifténem nem tudot-
ki o tèremtjenec zérelmet megt-
vitaluá baluanoknac keuafagi ala èn-
gèztelte vala o maǵat Dè mi uta-
ppheta è. dologba iftén paranłolati-
nac èngédet volna ɔtollo žùlètet fiat
parálola Iezraelnèc nèuèzni ifténol-
igerue riuid vdó utá Iezraelnèc veret
meg dyadalmazni [He] Hyennèc ha-
zaban Ki igerètnèc oka èz Hyèn Eli-
zeustol kiralla kénéttéec Nabot ve-
renèc meg dyadalmazafara Iezraél pol-
garaet ki tahat valo vdobén fo varos
vala. kit Iezabel Achabnac Ifrl ki-
ralanac félèsege oltuala meǵ. mikent
a. kiraloc kónuq iélenti Mikor èz ift-
tén paranłolat zerét a. vér oka-
nac diadalmazsaert a. megémleitet
Achabnac mèdè hazara [fénélkedec]
igē nèhèzén fénélkedetvala i. el tör-
löttouolna È meg leuē lelèttetic
hog vrat meghatta Kinèc Vnokaia
ki èz kónouq megfogattat Iero-
boamnac o kézdétenec tetélet kóquét-
uen. z iftén paralolati ellén z zer-
zète ellén Ifrl népeuél müuélkedue
Nabothnac vere ki Iezraél földj hé-
len ottétet vala el Hyènnec a. meg
émleitet attanac hazara Ieroboamnac
büniert iégzéttetic atoknac Ezert löt
hog ifténec haragia Ifrl neperé pphe-
tanac hirdéte miat módatnec zar-
180 mazandonac || Iuda hazanac kédug èz
oluafafsal foglaltatú azert igerteté
irgalmaſſág Mert Ezechias Iudanac
kirala Achaznac fia a. baluanokat
élueu méd azokat mellékét o atta z
mend egéb kiraloc scéntelténecvala.
ifténec t̄plomat iélentetic hog meg
tiziteitotta z meg ekefeítette Pro-
logus

EZec a. regulac mel nèuèknec ièg-
zefi alat [vadnac] mel nèmzétek-
hez pphetac miat vrnac bëzedé èrèz-

fornicariam sive fornicationum et
fac filios fornicationis. Fornicariam
itaque non elocati corporis mere-
tricem, sed gentilem Deum ignoran-
tem appellat, quæ Dei, creatoris
sui amore contemto, simulacrorum
se subiecit desideriis. Sed cum Dei
præcepto propheta in hac re paru-
isset, conceptum ex ea filium Iez-
rahel præcepit nominare, Deo pollin-
cente post breve tempus sanguinem
Iezrahel in domo Hyeu vindicare.
Cuius promissionis hæc causa est.
Hyeu per Elizeum in regem in-
uncto ad defendendum sanguinem
Naboth, civis Iezrahel, quæ tunc
temporis metropolis erat, quem Ie-
zabel, Achab regis Israel uxor, in-
teremerat, sicut Regum historia ex-
ponit: is cum graviter iuxta di-
vinum præceptum vindicandi san-
guinis causa in omnem memorati
(Ahab) domum desævisset, hoc per-
acto Dominum dereliquisse inveni-
tur. Cuius pronepote, Ieroboam, qui
lectione comprehensus est, originis
suæ facta imitante ac contra Dei
præcepta et religionem cum populo
Israel agente, sanguis Naboth, qui
in loco terræ Iezrahel fuerat pro-
fusus, in domo Hyeu, patris memo-
rati Ieroboæ, pro peccato redundan-
turus significatur. Hinc factum est,
ut ira Dei in populo Israel per de-
nuntiationem prophetæ processura
diceretur, domui autem Iudæ miseri-
cordia lectione comprehensa ob hoc
promissa est, quia Ezechias rex
Iuda, filius Achas, sublatis idolis,
quæ tam pater eius, quam ceteri
reges consecraverunt, templum Dei
purgasse et purificasse monstratur

Regulæ sunt hæc, sub
quibus significationibus Prol. III.
nominum ad quas tribus per prophè-

tétie Valamenezer a · tiz némzétekhez fügelméztétic pphecia è · neuèc alat iègzéttét[t]nèc¹ tudniament Effraim Samaria · Ifrl · Ioseph · Iezraél · Bethel · z Betauen · z azon kozbè Iacob Midon kèdeg a · két némzétekhez bëzel · tahat èz neuèc alat mondatic Iuda Ihrlm Beniamin Dauidnac haza · z azon kozbè Iacob Neha kèdeg Ifrl mëd a · xij némzetrë mòdatic / It k è z-détie ozyas pphetanac èloq capitulma [10]

Vrnac igeie mel löt Ozeafhoz beri fiahoz Iosienac Iootannac Achafnac Ezechiasnac Iuda kiralanac napiban · Ierooboamnac Iootannac Ioas fianac Ifrl kiralinac napiban (2) Zolafnac këzdète vrnac Ozeafban Es mòda vr Ose[e]afnac² Men èl · z veg temagadnac parazna félëseget · z alkos temagadnac ||

181

Ozeas

parazna fiakat · mert paraznalkodua èl paraznalkodic föld vrtol (3) Es èlmene · z veue Gomert Debalaimnac leanat · fogá · zulq nèki fiat · (4) · z mòda vr onèki Hyad · néuet Iezraél-nèc · mert meglén kùeuëfenne · z meglatom Iezraélneç veret Iezraélneç hazaban · z megnugotom Ifrl hazanac orzagat (5) Es annapon megtöröm Ifrlnèc yet Iezraélneç völgebén (6) Meges fogá · zulq leant · z mòda nèki Hyad · néuet Irgalmassagnalkül mert nem toldoc touabba irgalmazznom Ifrl hazanac dë · élfléldekezun èlfélèdem okèt (7) Es Iuda hazanac irgalmazzoc · z még zabadeitom otèt · vraban isténebén · z nè zabadeitom még otèt ybèn · z törbè · z hadban · z louacban · z louagokban (8) Es elémète ki vala irgalmaffagnalkül | Es fogá · zulq nèki fiat (9) · z monda Hyad onèuet nem èn nepém ·

tas sermo Domini dirigatur. Quotiescunque ad decem tribus tenditur prophetia, sub his nominibus designantur, id est, Ephraim, Samaria, Israel, Ioseph, Iezrahel, Bethel, Beethoven et interdum Iacob; quando autem ad duas loquitur tribus, sub his nominibus sermo profertur: Iuda, Jerusalem, Beniamin, domus David et interdum Iacob. Aliquoties autem Israel ad totas duodecim tribus refertur.

Verbum Domini, quod C. I. factum est ad Osee filium Beer, in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, Ezechia, regum Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas, regis Israel. (2) Principium loquendi Domino in Osee; et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicariam, et fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino. (3) Et abiit, et accepit Gomer filiam Debelaïm; et concepit, et peperit ei filium. (4) Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Iezrahel, quoniam adhuc modicum, et visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu, et quiescere faciam regnum domus Israel. (5) Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel. (6) Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius: Absque misericordia; quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscor eorum. (7) Et domui Iuda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo, et non salvabo eos in arcu et gladio, et in bello, et in equis et in equitibus. (8) Et ablactavit eam, quæ erat Absque misericordia; et concepit, et peperit ei filium. (9) Et dixit: Voca nomen eius: Non populus meus; quia

¹ Az n sorközi igazítás, jellel a kellő helyre utalva; értsd: iègzéttéttec helyett iègzéttétnec.

² af jellel ide utalt sorközi igazítás.

mert tú nem én nepém · ⁊ én nem lezec tv̄ iſtēntec (10) Es lezen Ifrl̄ fiainac zama monnal tēngernēc fo-
uène ki mertek[1] nélkül wagon ⁊ né
zamlaltatic meg · ⁊ lezé a · helen hol
mōdatic nēkie tv̄ né én nepém ⁊ mō-
datic nēkie élq̄ iſtēnn̄ fiay (11) ⁊
egbè guittēnēc Iudanac fiay ⁊ Ifrl̄n̄
fiay egemb̄ ⁊ vētnēc o magoknac
egf̄t ⁊ felmennēc a · foldrol mert
nag Iezraeln̄c napia Capitulū ij||

182

Ozeas

[m] M̄ongatoc tv̄ atatoc fiainac Tu
én nepém · ⁊ tú hvgtoknac
irgalmassagot kquettetet (2) Itelle-
tec tv̄ aiatokat · itelletec · mert o
nem én félēfegem · ⁊ én nē o ferie
Vege él o paraznafagit o orcaia
éloj · ⁊ o töruein tørefit o èmlēnēc
kózépibol · (3) Néatalatal megfozi-
am okét mèzeitélénē · ⁊ allaptaffam
otét mèzeitélénē o zillettétené
napia zerét · ⁊ vèffém otét monnal
kiéltent · ⁊ allaptaffam otét mo-
nal vtnalkül valo foldet · ⁊ megollém
otét zomiuſaggal · (4) ⁊ o fiainac
nem irgalmazoc · mert paraznafag-
nac fiay · (5) mert o añoc paraz-
nalkodot Élmegec én zérétjim vtā ·
kic meg aggac ènnékem én [ke]¹ ke-
nérímét · ⁊ én vizéimét ⁊ én gapiu-
mat ⁊ én lénemét ⁊ én olaiomat · ⁊ én
vénrekemét (6) Azert ime én meg-
fqueniezem te vtaidat tñuifféckel · ⁊
bérékézté otét maceriaual ⁊ o qfue-
nit né leli meág (7) ⁊ kquéti qzérétjít
⁊ né foglallamág okét Es mód Élmegec
⁊ megfordoloc én élébeli feriém-
hez · mert ènnéké tahat iobbā vala
hogné ma (8) Es èz né tutta mert én
attam qneki gabonat bort ⁊ olait · ⁊
ézuſtöt ⁊ araniat megfokafitottam
neki mellékét tötténec Baalnac (9)
Azert megfordoloc ⁊ éluezem én ga-
bonamat o idéiebén · ⁊ mégmerem én

vos non populus meus, et ego non ero
vester deus. (10) Et erit numerus fi-
liorum Israel quasi arena maris, quæ
sine mensura est, et non numerabitur.
Et erit in loco, ubi dicetur eis: Non po-
pulus meus vos; dicetur eis: Filii
Dei viventis. (11) Et congregabuntur
filii Iuda et filii Israel pariter, et
ponent sibimet caput unum, et a-
scendent de terra; quia magnus dies
Iezrahel.

Dicite fratribus vestris: C. II.
Populus meus; et sorori ve-
stræ: Misericordiam consecuta. (2) Iu-
dicate matrem vestram, iudicate, quo-
niám ipsa non uxor mea, et ego non
vir eius: auferat fornicationes suas
a facie sua, et adulteria sua de medio
überum suorum. (3) Ne forte exspo-
liem eam nudam, et statuam eam
secundum diem nativitatis suæ, et
ponam eam quasi solitudinem, et
statuam eam velut terram inviam, et
interficiam eam siti. (4) Et filiorum
illius non miserebor, quoniam filii
fornicationum sunt, (5) quia fornicata
est mater eorum; confusa est, quæ
concepit eos, quia dixit: Vadam post
amatores meos, qui dant panes mihi
et aquas meas et lanam meam et linum
meum, oleum meum et potum meum.
(6) Propter hoc, ecce, ego sepiam
viam tuam spinis, et sepiam eam ma-
ceria, et semitas suas non inveniet
(7) Et sequetur amatores suos, et non
apprehendet eos, et queret eos, et non
inveniet, et dicet: Vadam, et revertar
ad virum meum priorem, quia bene
mihi erat tune magis quam nunc.
(8) Et hæc nescivit, quia ego dedi ei
frumentum et vinum, et oleum et
argentum multiplicavi ei, et aurum,
quæ fecerunt Baal. (9) Idecirco con-
vertar, et sumam frumentum meum in
tempore suo, et vinum meum in

¹ A tinta összefutott.

gapiamat ᄁ èn lènemèt mellèckèl ||

183 p p h e t a

bèfediuala ᄁ ektélénfeget (10) ᄁ ma
megièlentem ᄁ [ektélénfeget] heitsa-
gat ᄁ zérétinéc zémèy élöt. ᄁ ferfiu-
nē zabadeita meg ᄁtèt èn kèzembol
(11) ᄁ megzontétem ᄁ menden víga-
sagat [?] ᄁ [menden] innèpe[nèc]t¹ ᄁ neomeniaiat ᄁ zombattat ᄁ ᄁ mèden
innépenèc idoit (12) ᄁ megtorom ᄁ
zolojet ᄁ ᄁ [figè] fügèiet kikrol mon-
dot En iutalmim èzec mellèkèt ènnè-
kem attanac èn zérétip. ᄁ vètem
qtèt ligètbè. ᄁ megezi qtèt mèzonèc
vada. (13) [?] ᄁ meglato oreiaia Baal-
limnac napiat kiebèn geriètzvala ger-
ièztetèt ekefeticvala ᄁ higiuèl ᄁ ᄁ
kofsoñtoieuèl² ᄁ megè vala ᄁ zérè-
toy utà ᄁ èn rollam èl fèldkezicvala
vgmond vr (14) Azert ime èn èmtè-
tem qtèt ᄁ vizèt qtèt a. kiètlènbè ᄁ
bèzellec ᄁ zìuebè (15) Es megádom
qnèki qzolp orzoit azon hèlen ᄁ
Achornac vòlget rémèfegnèc mégni-
tafara Es enekel ot ᄁ ifiusaganac
[nap]³ napi zerèt ᄁ ᄁ felmenefenc
napi zerèt Egiptomnac földebol (16)
ጀ lezè annapò vgmod vr Hiu èngemèt
èn ferièm ᄁ nè hiu èngemèt touabba
Baalim (17) ᄁ èl uezec neuèkèt [?] ᄁ
zaiabol ᄁ nè èmlèkezè meg touabba
qnèuekrol (18) ᄁ a. napò tezec què-
leç fogadafit mèzonèc barmaual ᄁ men-
nèc répèfjuièl ᄁ földnèc mazoial ᄁ
yet ᄁ tòrt ᄁ hadat èltòrlç föld-
rol ᄁ ||

184 O z e a s

ጀ alotom qkèt bizodalmal (19) Es me-
nièzlèc tegedèt èn magamnac orpcke
ጀ menièzlèc tegedèt èn magamnac igaf-
sagban itelètbèn ᄁ irgalmassagban
ጀ irgalmazatokban (20) Es neuèzlèc
[teg]³ tegedèt èn magamnac hùtbèn ᄁ
megtudod mert (21) ᄁ lezè annapon

tempore suo, et liberaabo lanam meam
et linum meum, quæ operiebant igno-
miniam eius. (10) Et nunc revelabo
stultitiam eius in oculis amatorum
eius, et vir non eruet eam de manu
mea, (11) et cessare faciam omne gau-
dium eius, solemnitatem eius, Neomeniam
eius, Sabbatum eius, et omnia
festa tempora eius. (12) Et corrumpam
vineam eius, et ficum eius, de quibus
dixit: Mercedes hæ meæ sunt, quas
dederunt mihi amatores mei; et po-
nam eam in saltum, et comedet eam
bestia agri. (13) Et visitabo super
eam dies Baalim, quibus accendebat
incensum, et ornabatur inaure sua et
monili suo, et ibat post amatores suos,
et mei obliscebat, dicit Dominus.
(14) Propter hoc, ecce, ego lactabo
eam, et ducam eam in solitudinem, et
loquar ad eorū eius. (15) Et dabo ei vi-
nitores eius ex eodem loco, et vallem
Achor ad aperiendam spem: et canet
ibi iuxta dies iuventutis suæ, et iuxta
dies ascensionis suæ de terra Aegypti.
(16) Et erit in die illa, ait Dominus,
vocabit me: Vir meus, et non vocabit
me ultra, Baali. (17) Et auferam no-
mina Baalim de ore eius, et non
recordabitur ultra nominis eorum.
(18) Et percutiā cum eis fœdus in
die illa, cum bestia agri, et cum vo-
luere cœli et cum reptili terræ, et ar-
cum et gladium, et bellum conteram
de terra, et dormire eos faciam fidu-
cialiter. (19) Et sponsabo te mihi in
sempiternum, et sponsabo te mihi in
iustitia et iudicio, et in misericordia
et in miserationibus. (20) Et sponsabo
te mihi in fide: et scies, quia ego
Dominus. (21) Et erit in die illa: Ex-

¹ A t a kihúzott n fölé írt igazítás: innépenèc helyett innèpet.

² Az e jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás.

³ A tinta összefutott.

τ meghalgalac tégedét vg mōd vr τ
meghalgatom meinnékét τ azoc meg-
halgattac földét (22) τ föld meghal-
gatta a · buzat τ a · bort τ az olait Es
ézec meghalgaattac Iezraelt · (23) τ
bèuète ôtét èn magamnac a · io földbè
τ irgalmazac nèki ki irgalmaffagnal-
küluala (24) Es mōdom a · nem èn
[némè] nepémnc En nepém vagte.
τ ḡ mōd En ifténē vagte Capm
3 q [3]

[e] **E**S monda [vr]² vr ènnékem Men
él meges τ zérès nèmberièt ba-
ratodnac zérètoiet τ paraznat · miket
vr zérèti Ifrlnc fiait Es ḡ neznèe
idègen ifténekrè · τ zérètic zołoknèe
muztit (2) Es afam ôtét èn magānac
xv. ézúftçökél τ eg gerla arpan (3)
Es mōda ḡnèki Soc napokban vary
èngemét Ne paraznalkoggal τ leg
ferfiual dè èn τ · megvarlac tegedét
(4) Mert Ifrlnc fiay soc napokba vñ-
néc kiralnalkül τ fèdèlmnlkül τ al-
dozatnalkül τ oltarnalkül τ ephotnal-
kül τ Teraphimnalkül (5) Es èzec utá
megfordolnac Ifrlnc fiay τ megkèrè-
fic ḡ vroc ifténē τ ||

185 p h e t a

Dauidot ḡkiralat τ felnèc vrhoz τ ḡ
iozagahoz napoknac vtollabā Capm
n e g e d

ISrlnèc fiay halgaffatoc vrnac ige-
iet · mert vrnac itelète vagō földnq
lakozoial Mert nin. igaffaág · τ
nin. irgalmaffaág · τ nin. ifténèc
tudomana földon (2) Atoc τ hazug-
faág · τ gilkoffaág τ vrság τ tör-
uen tores bøułköttenèc · τ ver vert
illètet (3) Azert gazolkodic föld · τ
megbètègol menden ki ḡbènne lakoz-
ic mézonèc vadaban τ meinnèc répe-
føjibèn · dè tengernc hali τ · egbè gù-
lèkeznèc (4) Valobizoń egmenden ne
itellen · τ ferfiu ne fègèttèffsecmeǵ
Mert a · tenepèd miket azoc kic él-
lène mondnap papnac (5) Es ma le
éfel a · ppheta τ · le èfic teułèd Eyèl

audiam, dicit Dominus, exaudiam
celos, et illi exaudient terram. (22) Et
terra exaudiet triticum, et vinum et
oleum, et hæc exaudient Iezrahel.
(23) Et seminabo eam mihi in terra,
et miserebor eius, quæ fuit Absque
mericordia. (24) Et dicam non po-
pulo meo: Populus meus es tu, et
ipse dicet: Deus meus es tu.

Et dixit Dominus ad me: C. III.
Adhuc vade, et dilige mulie-
rem dilectam amico et adulteram, sic-
ut diligit Dominus filios Israel, et
ipsi respiciunt ad deos alienos, et di-
ligunt vinacia uvarum. (2) Et fodi
eam mihi quindecim argenteis, et
coro hordei, et dimidio coro hordei.
(3) Et dixi ad eam: Dies multos ex-
spectabis me; non fornicaberis, et non
eris viro, sed et ego exspectabo te;
(4) quia dies multos sedebunt filii
Israel sine rege et sine principe, et
sine sacrificio et sine altari et sine
ephod et sine theraphim. (5) Et post
hæc revertentur filii Israel, et quæ-
rent Dominum Deum suum, et David
regem suum, et pavebunt ad Domi-
num, et ad bonum eius in novissimo
dierum.

Audite verbum Domini, C. IV.
filii Israel, quia iudicium terræ:
non est enim veritas, et non est mi-
sericordia, et non est scientia Dei in
terra. (2) Maledictum et mendacium,
et homicidium et furtum, et adulter-
rium inundaverunt, et sanguis san-
guinem tetigit. (3) Propter hoc luge-
bit terra, et infirmabitur omnis, qui
habitat in ea, in bestia agri et in vo-
lucre cœli, sed et pisces maris con-
gregabuntur. (4) Verumtamen unus-
quisque non iudicet, et non arguatur
vir: populus enim tuus sicut hi, qui
contradicunt sacerdoti. (5) Et corruer-
t hodie, et corruerit etiam propheta

véztégtéttém te añadat (6) Véztéglet
én nepém [az]¹ azert hogné valtot
tudomaít. mert te élüztéd a · tudom-
tant én · élüzléc tegedét hog pap-
faggal ne eltéttéffél énnékem Es
mert elfélédkeztél te vrad ifténédnç
töruenerol. él félédkezé te fiaidrol
én · (7) O lokaffagoc zerét igbün-
hötténec énnékem o diløsegekét vta-
latuſſagba valtozthatom (8) énnepém-
nec bünit. ézec · o kègetlénſegekré
émèlicfel o lelkekét (9) Es lezé mikét
a · nep · ugā a · pap · · meglatom o
reiaia o utait · o gondolatit meágadó
186 önéki || (10) · eznéc · nē elegednéc
meg · paraznalkottac · nē zonténec-
meg · mert vi ifténeg meghattac o pa-
rálolatit nē őrizetbén (11) Parazna-
ſag · bor · rezegfeg élueznc ziuét
(12) Én nepém o faiababá kérdezet · ·
o eftapia hirdétet őnéri Mert pa-
raznafagnac zélléte ualta meágötét · · él
paraznalkottanac o ifténéktöl (13) He-
geknéc tétéfebén aldoznacyvala · hal-
mokon gerieztnéc vala timeamakat ·
lerfa alat · nar fa alat · terébintus
alat · mert iouala o arieka Azert pa-
raznalkodnac tv leántoc · tv volé-
gentec törue töröcke leznç (14) Né
latoc meg tv leantokra mikor paraz-
nalkodádnac · tv volégentekré · mi-
kor törue töréndnéc mert ok a · pa-
raznackal naiáfskodnac vala · az hé-
relteckél aldoznac vala · a · nē értç
nep meg véréttétic (15) ha te Ifrl
[bé]² bélendezkedéndel/ auag te Iuda
ne vetkeziél · ne akariatoc ménec
galgalaba · ne meninétec fel Betha-
uenbè fe éfkeggétec/ él vr (16) mert
él [h]¹ hailot Ifrl mikent a · folato
vnq Ma vr eltéti okét zelefsegbén
mónal barant/ (17) Effraim baluanok-

tecum : nocte tacere feci matrem tuam.
(6) Conticuit populus meus, eo quod
non habuerit scientiam, quia tu scien-
tiam repulisti, repellam te, ne sacer-
dotio fungaris mihi, et oblita es legis
Dei tui, obliviscar filiorum tuorum
et ego. (7) Secundum multitudinem
eorum sic peccaverunt mihi : gloriam
eorum in ignominiam commutabo.
(8) Peccata populi mei comedent, et
ad iniquitatem eorum sublevabunt
animas eorum. (9) Et erit sicut po-
pulus, sic sacerdos, et visitabo super
eum vias eius, et cogitationes eius
reddam ei. (10) Et comedent, et non
saturabuntur : fornicati sunt, et non
cessaverunt, quoniam Dominum de-
reliquerunt in non custodiendo
[i d e s t, m a n d a t a e i u s]. (11) For-
nicatio, et vinum et ebrietas au-
ferunt cor. (12) Populus meus in
ligno suo interrogavit, et baculus
eius annuntiavit ei, spiritus enim for-
nicationum decepit eos, et fornicati
sunt a Deo suo. (13) Super capita
montium sacrificabant, et super col-
les accendebat thymiana : subtus
quercum, et populum et terebinthum,
quia bona erat umbra eius : ideo for-
nicabuntur filiae vestrae, et sponsæ
vestrae adulteræ erunt. (14) Non vi-
sitabo super filias vestras, cum fue-
rint fornicatæ, et super sponsas ve-
stras, cum adulteraverint, quoniam
ipsi cum meretricibus conversabantur,
et cum effeminatis sacrificabant, et
populus non intelligens vapulabit.
(15) Si fornicaris, tu Israel, non de-
linquat saltem Iuda, et nolite ingredi
in Galgala, et non ascenderitis in Be-
thaven, neque iuraveritis : Vivit Do-
minus. (16) Quoniam sicut vacca la-
sciviens declinavit Israel: nunc pascet
eos Dominus, quasi agnum in latitu-
dine. (17) Particeps dolorum Ephraim,

¹ Sor vége.² A tinta összefutott.

nac rezéfe haggatoc él ötöt (18) él-
ualaztatot ő uendegfegec Parazna-
faggal paraznalkottac zéréttec ő ol-
talmazoioc hoznioc az vndokfagot
(19) megkötöztő a. zéllét ötöt őzara-
naibā ő meg galaztatnac ő aldoma-
foktol / || [5º]

187

p h e t a

Fügelmézietec ézeket papoc ő [5]
fügelmézietec Ifrlnc haza ő ki-
ralnac haza halgaffatoc mert itelét
vagon tiv uélète mert orizétnec tö-
reie löttetec ő mikét taborra 1 ki té-
reitet halo. (2) ő az aldozatokat hai-
tottatoc melfegeebeb. ő èn mèd azok-
nac megéfmérőj (3) Èn tudom Eff-
raimot ő Ifrl nè réitétet él èn tollém.
mert ma Effraim paraznalkodot. Ifrl
megfertezi tetet (4) Né aggac ő gond-
olattokat hog megne fordollanac ő
vroc ifténhez. mert paraznalkodat-
nac zéllète ő kozépettec. ő vrat nè
éfmértecmeg (5) Es Ifrlnc kèuelfege
félèl ő orcaianban. ő Ifrl ő Effraim
le èsnec ő hamissagokban. Mert Iuda
ő le èfic quèle (6) ő apro barom
lordaual meinnec vrat megkérèfniec.
ő nè lelicmeg Elvetétet ötöllög. (7)
vrbā toruét történec mert ifténec
idége fiakat zúlténec Ma azert meg
maria őkét honap ő idéiuél. (8) Enek-
lítet trombitaual Gabbabá Kurtél
Ramaban. Ordehatoc Betharenbén Te
hatad mege Beniamin (9) Effraim
puztoltha lezen töréténec napiá ő
Ifrlnc némzétibén megmutattá oné-
kic a. hütöt (10) Lötténec Iudanac
fèdèlmi mónal hatart veuc Oreaioc
ki öttö èn haragomat mónal vizet ||

188

Ó z e a s

(11) Effraim patuart zénùèdő itelét-
tél meg zégéttetet. mert kékdet méní
fertezeffseg [v]² vtan. (12) ő èn
monnal mol Effraimnac. ő monnal
rothadagoffag Iuda hazanac (13) Es

dimitte eum. (18) Separatum est con-
vivium eorum, fornicatione fornicati
sunt: dilexerunt afferre ignominiam
protectores eius. (19) Ligavit eum
spiritus in alis suis, et confundentur
a sacrificiis suis.

Audite hoc, sacerdotes, et C. V.
attendite, domus Israel, et domus regis, auscultate, quia vobis
iudicium est, quoniam laqueus facti
estis speculationi, et sicut rete expan-
sum super Thabor. (2) Et victimas de-
clinastis in profundum, et ego eruditus
omnium eorum. (3) Ego scio Ephraim,
et Israel non est absconditus a me,
quia nunc fornicatus est Ephraim,
contaminatus est Israel. (4) Non da-
bunt cogitationes suas, ut revertantur
ad Deum suum, quia spiritus forni-
cationum in medio eorum, et Domi-
num non cognoverunt. (5) Et respon-
debit arrogantia Israel in facie eius,
et Israel et Ephraim ruent in iniqui-
tate sua, ruet etiam Iuda cum eis.
(6) In gregibus suis et in armentis
suis vadent ad quærendum Dominum,
et non invenient: ablatus est ab eis.
(7) In Domino prævaricati sunt, quia
filios alienos genuerunt, nunc de-
vorabit eos mensis cum partibus
suis. (8) Clangite buccina in Gabaa,
tuba in Rama: ululate in Bethaven,
post tergum tuum, Beniamin. (9) Eph-
raim in desolatione erit in die cor-
reptionis, in tribubus Israel ostendi
fidem. (10) Facti sunt principes Iuda
quasi assumentes terminum: super
eos effundam quasi aquam iram meam.
(11) Calumniam patiens est Ephraim,
fractus iudicio, quoniam cœpit abire
post sordes. (12) Et ego quasi tinea
Ephraim, et quasi putredo domui
Iuda. (13) Et vidit Ephraim languo-

¹ A ra jellel ide utalt sorközi igazítás.

² A tinta összefutott.

latta Effraim ő lelètezetet / 7 Iudas ő kötélet 7 élément Effraim Affurhoz 7 érèztet a. gozó kiralhoz . 7 ő né zabadeithat még títókét . sem odhutta meg a. kötélét tő rollatoc (14) Mert én mónal Leena Effraimiac . 7 mónal orozlannac kolkó Iuda hazanac En megfogom 7 élmegec . 7 éluezé 7 nülén ki megzabadeha (15) Elménű megfordoloc én hélemré miglén megfogatkoziatoc 7 megkérélsetec én oreamat Cap m vj [j] [6]

[9] 0 Törödémékben holual felkélné én hoziám Iquètec 7 fordollonc vrhoz (2) mert ő megfogot 7 megzabadeit münkét . 7 megvér 7 megvizgazt műkét (3) Meg élénénit műkét két napoc vtā . harmadnapó felkolt műkét 7 élone ő zémelebén Megtugue 7 kouéttuc hog meg éfmériuc vrat ő vepefe mónal megkezeitetet holual . 7 iő mýnékönç mónal megéllegeitetet és . 7 éftüeli földnéc (4) Mit tegéc tenéked Effraim . mit tegéc tenéked Iuda . Tú irgalmaffagtoe mónal veternèy kódöc . 7 mónal holual élmuló harmat (5) Azert vörtem a . pphetakbā . 7 megoltém okét én zamnac igeibén 7 te itelétid ki zarmaznac mónal feneffég ||

ppheta

189

(6) mert irgalmaffagot akartá 7 né aldomaft . 7 iftenné tudomañat inkab hogné aldozatokat (7) Ok këdeğ megzégtet a . fogadaft mikét Adam ot toruēt történé én benném | (8) Galaad baluán alkotoknac varoşa verrel megtalpaltatot (9) 7 mónal toluy ferfiaknac réitec hélee papoknac rezéfe az utbá iarokat Sychénból megoldókloc . mert fertezétfegyet müüelketténec | (10) Ifrlnc hazabá lattec vtalatuffagot . ot effraimiac paraznalkodatta . megferteztetet Ifrl (11) Dè te 7 Iuda vés te magadnac arataft . midon meg fordeitandom

rem suum, et Iuda vinculum suum, et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem : et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. (14) Quoniam ego quasi leæna Ephraim, et quasi catulus leonis domui Iuda : Ego, ego capiam, et vadam : tollam, et non est, qui eruat. (15) Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis, et queratis faciem meam.

In tribulatione sua mane C. VI. consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum, (2) quia ipse cepit et sanabit nos: percutiet, et curabit nos. (3) Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum præparatus est egressus eius, et veniet † quasi imber nobis temporaneus, et serotinus terræ. (4) Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Iuda? misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. (5) Propter hoc dolavi in prophetis, et occidi eos in verbis oris mei, et iudicia tua quasi lux egredientur. (6) Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta. (7) Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me. (8) Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. (9) Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt. (10) In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel. (11) Sed et Iuda pone messem tibi, cum conver-

† [Quia vobis sum solitus misereri...]

én nepémnéc fogfagat Capitulū
h e t e d [7]

[m] Mikor meg akarnam vigazta-
nom Ifrlt · megíélentétet Eff-
raimnae hamiffaga · Samarianac go-
noffaga · mert hazugfagot müüelket-
ténec Es vr bémét · foztuā kúuol a ·
toluaiia · (2) Es netalantal mongac o
züuókbén o menden gonoffagokrol
megémlékeztemét Ma megkörnekez-
tēc [engemét] okét o lelémefec · én
orcā élöt lötténec (3) O gonoffagokbā
megvigaztaltac kiralt · z o hazugfa-
gokbā a · fèdèlmékét (4) Mend paraz-
nalkoduā mōnal meg goitol kémencé
a · fütötöl Kéuélénne megnugot a ·
varos a · kouaznac élgeitefetöl miglē
mēdenestöl megkouazosolna · (5) tu
kiraltoknac napi kèzdenec a · fèdèl-
méc balgatagoflani a · bortol ||

190

O z e a s

Ki tériéztette o kèzet a · mèuétke-
zöckél (6) mēt megkéntec monnal¹
[mikent] kémencét o züuókét mikor
lélkednéc gnékie Mēd etaltal alut
megfözué okét · O meg geriéztétet
holual mōnal tūznéc langa (7) Mēd
meg hēuolténec mōnal kémencé · z
megmartac o biraiokat O menden ki-
raloc le éfténec · z nimlén o kózzolc
ki vuólténe en hozia (8) Effraim a ·
nep kozot o megélgeiteitc vala · eff-
raim löt hamu alat fült keñer ki
magnē fordeitatic (9) Idégenec ottet
meg o èrèiet z o né tutta · dē z · oz-
segec ki ottétténec o bénne · z o né
tutta (10) Es meg alaztaticvala Ifrlnç
kéuelfege o orcaianban · sem fordol-
tanac meg [oroc] vroc ifténhez · z mēd
ézekbē né kérëstecmeg 9tét (11) Es
lot Effraim · mōnal élhitétet galamb
züuét né vallo egipmot hyac [v]²
vala / az affiriufokhoz menténec él
(12) Es mikor él³ él èrèdèndnéc · ki

tero captivitatem populi mei.

Cum sanare vellem Israel, C. VII.
revelata est iniquitas Eph-
raim et malitia Samariæ, quia ope-
rati sunt mendacium; et fur ingre-
sus est spolians, latrunculus foris.
(2) Et ne forte dicant in cordibus suis
omnem malitiam eorum me recorda-
tum: nunc circumdederunt eos ad
inventiones suæ, coram facie mea
factæ sunt. (3) In malitia sua lætifi-
caverunt regem, et in mendaciis suis
principes. (4) Omnes adulterantes,
quasi clibanus succensus a coquente:
quievit paululum civitas a commis-
tione fermenti, donec fermentaretur
totum. (5) Dies regis nostri: cœperunt
principes furere a vino: extendit ma-
num suam cum illusoribus. (6) Quia
applicuerunt quasi clibanum cor
suum, cum insidiaretur eis; tota nocte
dormivit coquens eos, mane ipse suc-
census quasi ignis flammae. (7) Omnes
calefacti sunt quasi clibanus, et de-
voraverunt iudices suos; omnes reges
eorum ceciderunt; non est, qui clamet
in eis ad me. (8) Ephraim in populis
ipse commiscebatur, Ephraim factus
est subcinerius panis, qui non re-
versatur. (9) Comederunt alieni robur
eius, et ipse nescivit, sed et cani
effusi sunt in eo, et ipse ignoravit.
(10) Et humiliabitur superbia Israel
in facie eius, nec reversi sunt ad Do-
minum Deum suum, et non quæsie-
runt eum in omnibus his. (11) Et
factus est Ephraim quasi columba
seducta non habens cor: Aegyptum
invocabant, ad Assyrios abierunt.
(12) Et cum profecti fuerint, expan-

¹ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

² A tinta összefutott.

³ Sor vége.

térièzté “én halomat “*o reiaioc*¹ Le-
uonzo ḡkét mōnal meñnc répeſoit
Megvèrem ḡkét *o férègeknéc* hallafa
zerét (13) Iay nèkic mert èlmèténç
én tollém Megpuztoltanac · mert tör-
uēt torténec én benném Es én meg-
zabadeitottā ḡkét · *o* hazugfago-
kat bèzelletténç én èlléné · (14) *o* nē
vuoltoſténec én hozia oziuockél · dē
ordeitnacvala *o* hailakocbá Buzá *o*
boron ||

191

p p h e t a

kerodóznéc vala · *o* éltauoztanac én
tollém (15) Es én oktattā ḡkét · *o* meg-
érofeittém *o* kariokat · én benném
gondolnac vala gonoffagot (16)
Megfordoltanac hog iğanalkul lenne-
néc · lotténec mōnal alnalkodo y Le
éfné *o* fèdèlmec törbén · qñelueknéc
hirtélénkedétetol · éz *o* karomlatoc
egiptónac földében C a p m n o l-
c a d [vijj]

[l] **L** Egén trombita te torkodban
mōnal këfélq vrnac hazara-
azert mert megtortec én fogadaso-
mat · *o* én toruenémét megtortec (2)
Engemét kaialtnac én ifténé · meg-
ésmértónç tegedét Ifrlnç iftène (3)
Ifrl élüetet iot · èllénseg vldozi qtét
(4) Ok orzaglottanac *o* nē én tollém ·
fèdèlmec lotténec *o* nem èsmértém
O ézuftökét *o* araññokat töttoc
omagoknac baluañocka · hog meg olé-
téttenénec (5) Te boriuð élüettétet
Samaria · megharagut én hirtélénke-
détè preiaioc miglén nē tiztolhat meg
(6) mert *o* *o* Ifrlböl wagon Müüs
alkotta azt *o* nē iftén · mert pokok-
nac haloiba lezé Samarianac bor-
uiia · (7) mert zélét vètnéc *o* vèzét
aratnac Al a · gabona fó · *o* ninu *o*
bennec némzes · nē tèzé liztet kit ha
o tènd idégenec ezic meg qtét (8)
Megmarattatot Ifrl ma löt némz-
tecbé monnal fertezétes éden (9) mert

dam super eos rete meum ; quasi vo-
lucrem coeli detraham eos, cædam eos
secundum auditionem cœtus eorum.
(13) Væ eis, quoniam recesserunt a
me : vastabuntur, quia prævaricati
sunt in me, et ego redemi eos, et ipsi
locuti sunt contra me mendacia.
(14) Et non clamaverunt ad me in
corde suo, sed ululabant in cubilibus
suis : super triticum et vinum rumi-
nabant, recesserunt a me. (15) Et ego
erudivi eos, et confortavi brachia
eorum, et in me cogitaverunt mali-
tiam. (16) Reversi sunt, ut essent
absque iugo, facti sunt quasi arcus
dolosus : cadent in gladio principes
eorum, a furore linguæ suæ. Ista
subsannatio eorum in terra Aegypti.

In gutture tuo sit tuba C. VIII.
quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt
fœdus meum, et legem meam præva-
ricati sunt. (2) Me invocabunt: Deus
meus, cognovimus te, Israel. (3) Pro-
iecit Israel bonum, inimicus perse-
quetur eum. (4) Ipsi regnaverunt, et
non ex me, principes extiterunt, et
non cognovi: argentum suum et
aurum suum fecerunt sibi idola, ut
interirent: (5) projectus est vitulus
tuus, Samaria, iratus est furor meus
in eos: usquequo non poterunt emun-
dari? (6) Quia ex Israel et ipse est;
artifex fecit illum, et non est Deus,
quoniam in aranearum telis erit vi-
tulus Samariæ. (7) Quia ventum se-
minabunt, et turbinem metent:
culmus stans non est in eo, germen non
faciet farinam: quod et si fecerit,
alieni comedent eam. (8) Devoratus
est Israel, nunc factus est in natio-
nibus quasi vas immundum. (9) Quia

¹ Értsd: *o* reiaioc én halomat stb.

ók felméténèc affurhoz/ Effraim egé-
dylualo vad zamar զmaganae aiādo-
kokat ||

192

O z e a s

attanac զշրետիզնէ . (10) dè 7 . ber-
rèl èl hoztanac némzétekét Ma egbè
güitom օkèt 7 megnugoznac kieuëse
kiralnac 7 fèdèlméknec térehetol . (11)
mert Effraim megfokafeította az ol-
tarokat bùnhötetré . Lötténèc զ nèkic
az oltaroc vetkezétbé . (12) Meg irom
զ nèkic èn foc keppèn valo tqrueñ-
mèt kic alaitattanac mikèt idègenec
(13) Ostakat aianlnac . hufokat aldoz-
nac 7 eznèc 7 vr nem fogagga azokat
Ma meg èmlèkeztètic զ hamissagoc .
7 meglætta զ bùnökèt . 7 ok Egip-
tomba [fo]¹ fordeitatnac] (14) Es èl
félète Ifrl զteuqiet . 7 rakot tpmo-
kat Es Iuda rakot èros varosokat . 7
èréztec tüzèt զ varosiba . 7 megmaria
annac hazokat ix d

[n] NE akarib orolnöd Ifrl ne a-
karib vigadnod mikent nepèc .
mert el paraznakkottal te ifténedtol
Zérètdè a . iutalmat buzanae menden
zeroy felet (2) Zer 7 saito nè elteti
okèt . 7 a . [bo] bor hazud զnèkic (3)
Né lakoznac vrnac fojdeben Effraim
egiptomba fordolt . 7 az affiriofoc
kçzot fertezételef ot (4) Nem aianlnac
vrnac bort . 7 nè kellétnèc զnèki . զ
aldomafoe mònal siroknae kenèrec
Mendenec kic ezic օtèt meg fertez-
tètnèc . mert զ kenèrec զ lelkec Né
megen bè vrnac hazaba (5) Mit tez-
tec a . ièles innèpen vr innèplètenèc
napiä (6) Mert ime èl èrèttènèc a .
puztolattol Egiptus ||

193

p h e t a

egbè güiti օkèt Memphis èltèmèti օkèt
Q' keuanatus ezüftökèt ralan օrokli
boitorian զ hailakocban (7) Eliottè-
nèc a . latatnac napi . eliottènèc a .
megforbatlatnac napi Tuggad tema-
gadat Ifrl : heitnac . fertezétefnèc .

ipsi ascenderunt ad Assur, onager so-
litarius sibi; Ephraim munera dede-
runt amatoribus. (10) Sed et cum
mercede conduxerint nationes, nunc
congregabo eos, et quiescent paulisper
ab onere regis et principum. (11) Quia
multiplicavit Ephraim altaria ad pec-
candum, factæ sunt ei aræ in delici-
tum. (12) Scribam ei multiplices leges
meas, quæ velut alienæ computatae
sunt. (13) Hostias offerent, immola-
bunt carnes, et comedent, et Dominus
non suscipiet eas: nunc recorda-
bitur iniquitatis eorum, et visitabit
peccata eorum: ipsi in Aegyptum
convertentur. (14) Et oblitus est Is-
rael factoris sui, et aedificavit delu-
bra, et Iudas multiplicavit urbes mu-
nitias: et mittam ignem in civitates
eius, et devorabit aedes illius.

Noli laetari, Israel, noli ex- C. IX.
ultare sicut populi, quia for-
nicatus es a Deo tuo, dilexisti mer-
cedem super omnes areas tritici.
(2) Area et torcular non pascat eos,
et vinum mentietur eis. (3) Non ha-
bitabunt in terra Domini; reversus
est Ephraim in Aegyptum, et in
Assyriis pollutum comedit. (4) Non
libabunt Domino vinum, et non pla-
cebunt ei; sacrificia eorum quasi
panis lugentium; omnes qui comedunt
eum, contaminabuntur, quia panis
eorum animæ ipsorum, non intrabit
in domum Domini. (5) Quid facietis
in die solemnii, in die festivitatis Do-
mini? (6) Ecce enim profecti sunt a
vastitate: Aegyptus congregabit eos,
Memphis sepeliet eos, desiderabile
argentum eorum urtica hereditabit,
lappa in tabernaculis eorum. (7) Ve-
nerunt dies visitationis, venerunt
dies retributionis: scitote, Israel,
stultum prophetam, insanum virum

¹ A tinta összefutott.

balgatagnac zélléti ferfiunac · te hamiſſagodnac fokaffagaert · ⁊ te foc balgatagfagodert (8) Effraim ḡrizo · en iſtēnemmel ppheta · romlatnac tōrō lōt 9 menden vtain balgatagság 9 iſtēnēc hazabā (9) Néhēzén bún-höttēnēc mikēt Gabbaanac napibā Meg émlékezic ḡhamiſſagokrol · ⁊ meg-latta 9 búnokét (10) Ifrlt a · kiètlé-bén mōnal zołokét · monnal fügēnēc elō almaiāt 9 tētēiebē lattā 9 attokaṭ Ok kēdeг bémētēnēc bělfegorhoz:¹ ⁊ el idēgenolttēnēc galazatbā · ⁊ lōtēnēc vtalatuſoc · mikēt azoc mellékēt zérētēnēc (11) Effraim elrēpolt mōnal madar 9 dílōſege zùlētēt̄l · ⁊ meh-tol ⁊ fogadattol (12) Hog ha 9 · ḡfio-kat neuélēndic fiaknalkülön tezē okét ēmberc kozot Dē ⁊ iay nēkic mi-kor élmenēndēc ḡtolloč (13) Effraim mēt latā Tirus uala 9 zepfegenç fon-dalaſaban ⁊ Effraim ki uizi 9 fiait a · meg oldtökločhoz (14) Aggad nēkic vram · mit ać nēkic Ag nēkic mehēt ||

194

Ozeas

fiaknalkül ⁊ meg azo émlökét (15) 9 mēdē alfagoc galgalabā · mert otto-gol gülōſegbēn vallottam okét 9 lélé-mefeknç gonoffagaert En hazambol ki uētem okét · nem toldom [hog] hog zérēſſém okét O mēdē fēdēlmec él-mētēnēc (16) Meg vērēttētet Effraim 9 gukērec meg azot fēmikeppen̄ gi-moł̄ot ne teznę Hogaḥa ⁊ zùlēndnę megolom 9 mehekńc mēt̄l zérēlmēf-bet (17) Eluēti okét en vrā iſtēn mert nē halgaffac otēt · ⁊ leznēc budofoc nēmzētecbēn · Ca p m t i z e d [9]

[t] T Erm̄o zołot̄ Ifrl [g]² gimol̄. eggēfolt quèle · 9 gimol̄enēc fokaffaga zerent · oltarokat fokafei-tot 9 fōldenēc boſege boṇułkodöt baluañoknac (2) Megozlatot 9 zùuoc ma-eluēznēc O megzēgdēli 9 · baluaño-kat · megtori 9 [oltarokat] oltarokat ·

spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ et multitudinem amentiae. (8) Speculator Ephraim cum Deo meo, propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. (9) Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa; recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. (10) Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi patres eorum; ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dixerunt. (11) Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a parti, et ab utero et a conceptu. (12) Quod et si enutriunt filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed et va eis, cum recessero ab eis. (13) Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pul-chritudine, et Ephraim educet ad interfectorem filios suos. (14) Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vul-vam sine liberis, et ubera arentia. (15) Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum de domo mea eiiciam eos: non addam, ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes. (16) Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient. Quod et si generint, interficiam amantissima uteri eorum. (17) Abiiciet eos Dominus Deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus.

Vitis frondosa Israel, fructus adaequatus est ei; secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, iuxta ubertatem ter-ræ suæ exuberavit simulacris. (2) Divi-sum est cor eorum nunc, interibunt; ipse confringet simulacra eorum, depo-

¹ A hoz nac-ból való igazításnak látszik.

² A tinta összefuttott.

(3) mert tahat mōdnac · ninl nékone kiralonc sem fellue vrat · ⁊ kiral mit tezé mýnékone (4) Bézelletec ektélén ozlafnac igeit · ⁊ tarlatoc fogadaft a · hazugfaggal · ⁊ némz mōnal këférő itelétet a · mèzókn̄ barazdain (5) Be-thauenn̄ vñjít tizteltec Samarianac lakozoy · mert firt ő raita őnepe ⁊ ő hazanac őrizøy vigattanac őraita ő diúfegebén · mert èlmét őtöll̄ (6) Valo-||

195

p p h e t a

bizon ő ⁊ . Affurba [mét] vitettetet · aiandoc a · goz̄y kiralnac Effraimot ¹ galazat foglalla meg · ⁊ Ifrl meg galaztatic ő akaratban ² (7) Samaria él mentette ő kiralat mōnal taitekot viznéc zémelen · (8) ⁊ elüeztētnéc a · baluañnac [l] magassagi Ifsrln̄c bünögert ³ boitorian ⁊ koro nêuëkedic ő ol-tarokon · ⁊ mōdnac hegekn̄c · fedez-iétecbé mük̄t · ⁊ halmoknac effetecc mýreianc (9) Gabbaa napitol foguā bünhöt Ifrl · ot allottanac A · had né foglalla meg őkét Gabbaabā hamif-fagnac fiay (10) En keuáfagom ze-rent megfégem őkét Gütétnéc őreia-ioc nepéc mikor megfégéttétn̄c ő két hamiffagokert (11) Effraim a · bor-iutol taneitatot zérétni · a · nomastaft ⁊ èn mèntem őnakanac zepfegen Fel-megec Effraimra Zant Iudas ⁊ zég őmagananac barazdakat Iacob (12)Vélfétec tv magatoknac igaffagot íga-zolatban · ⁊ araffatoe irgalmaffagnac zaiban Vyehatoc tv magatoknac irot-uaiñokat [V] Vd̄o këdeg vrat megkë-rëfni midõn iquend ki taneit titökét igaffagban (13) Kégetlénseget zantot-tatoc · ⁊ hamiffagot arattatoc · őtte-tec hazugfagnac gabonaiat · mert meg galaztattal te utaidban ⁊ te éroffid-néc fokaffagabā (14) Zay tamad te nepédbén · ⁊ te mendé éroffeged meg||

¹ Az eredetileg kimaradt i az a jobb szárából van csinálva.

² akarat sor végén.

³ Az ert jellel ide utalt sorközi igazítás.

pulabitur aras eorum. (3) Quia nunc dicent: Non est rex nobis, non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis? (4) Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis foedus cum mendacio; et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. (5) Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariae, quia luxit super eum populus eius, et aeditui eius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. (6) Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi, ulti: confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. (7) Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ. (8) Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras eorum et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos. (9) Ex diebus Gabaa peccavit Israel, ibi steterunt; non comprehendet eos in Gabaa prelium super filios iniquitatis. (10) Iuxta desiderium meum corripiam eos: con-gregabuntur super eos populi, cum corripiantur propter duas iniquitates suas. (11) Ephraim vitula docta dili-gere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli eius, ascendam super Ephraim; arbit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. (12) Semi-nate vobis in iustitia, et metite in ore misericordiae, innovate vobis no-vale; tempus autem requirendi Do-minum, cum venerit, qui docebit vos iustitiam. (13) Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viiustuis, et in multitudine fortium tuo-rum. (14) Consurget tumultus in po-pulo tuo: et omnes munitiones tuae

196

O z e a s

puzteitatnac mikent Samaria meg-
puzteiteitatot¹ ő hazatol ki meg dya-
dalmazta Baalt a . viadalnac napiā
ainoc fiaira èsuē (15) Ig tot týnèk-
tec Bethel tý alfagtoc gonoffaganac
orcaiatol [x] C a p m t i z e d

[m] **M**ikent holual èlmulic èlmult If-
rlnç kirala . mert Ifrl gèrmec τ
zérèttém ötét / τ Egiptombol hiuttá en
fiamat (2) Hiuttac ökét idéig èlméte-
néc ő orcaikolt| Baalimnac aldoznac-
vala . τ a . baluanoknac aianlnacvala .
(3) τ èn Effraimnac daykaia vifèlelem
vala ökét èn karimon τ nem tuttae
hog megvígaztanam ökét (4) Adam-
nac kytélibèn . vonzom ökét zérè-
lelemnç kytéliben . τ lezec önèkic mó-
nal felmagaztato iga ő túgökön . τ
hailottá phoziaia hog eltéttétne (5)
Nem fordeitatic egipтом földbebé Af-
fur ő kirala . mert né akartanac meág
fordolni (6) Tör kèzdétet ő varo-
ban . τ meg émezti ő valaztottit . τ
megezi ő feieköt . (7) τ èn nepém lüg
én fordolatomra Iga kédég vettétic
önèkic egembé mel èlné vetettétic (8)
Mikeppén adlac tegedét Effraim τ
megoltalmazlac tegedét Ifrl Mikeppé
adlac tegedét miket Adamat . vétléc
tegedét ment Seboimot Megfordolt
én bélém èn ziuém . egembé megha-
boreitatom èn bankodafom (9) Né te-
zem èn haragomnac hirtélènkedétet .
 τ né fordoloc ||

197

p h e t a

meg hog éluezélfém Effraimot . mert
én iftén . τ nem èmber . τ fcét te kó-
zépettéd . τ nem megecbé a . varofba
(10) Vr vtā iarnac Reio mónal oroz-
lan . mert ő reio τ felnç tèngernèc
fiay . (11) τ él rèpolnèc mónal madar
Egiptombol . τ mónal galamb Affi-
riosoknac földebol . τ hèlheté ökét ő
hazochá vgmód vr (12) Megkorneke-
zet èngemét Effraim ő conplarsagabá

vastabuntur, sicut vastatus est Sama-
ria a domo eius, qui vindicavit Baal
in die prælii, matre super filios allisa.
(15) Sic fecit vobis Bethel a facie
malitiæ nequitiarum vestrarum.

Sicut mané transiit, per- C. XI.
transiit rex Israel. Quia puer
Israel, et dilexi eum, et ex Aegypto
vocavi filium meum. (2) Vocaverunt
eos, sic abierunt a facie eorum;
Baalim immolabant, et simulacris
sacrificabant. (3) Et ego, quasi nu-
tritius Ephraim, portabam eos in
brachiis meis, et nescierunt, quod
curarem eos. (4) In funiculis Adam
traham eos, in vineulis charitatis, et
ero eis quasi exaltans iugum super
maxillas eorum, et declinavi ad eum,
ut vesceretur. (5) Non revertetur in
terram Aegypti, et Assur ipse rex
eius, quoniam noluerunt converti.
(6) Coepit gladius in civitatibus eius,
et consumet electos eius, et comedet
capita eorum. (7) Et populus meus
pendebit ad redditum meum: iugum
autem imponetur eis simul, quod non
auferetur. (8) Quomodo dabo te,
Ephraim, protegam te, Israel? quo-
modo dabo te sicut Adama, ponam
te ut Seboim? Conversum est in me
cor meum, pariter conturbata est pœ-
nitudo mea. (9) Non faciam furorem
iræ meæ, non convertar, ut disperdam
Ephraim, quoniam Deus ego, et non
homo: in medio tui sanctus, et non
ingrediar civitatem. (10) Post Domini-
num ambulabunt, quasi leo rugiet,
quia ipse rugiet, et formidabunt filii
maris. (11) Et avolabunt quasi avis
ex Aegypto, et quasi columba de
terra Assyriorum, et collocabo eos
in domibus suis, dicit Dominus.
(12) Circumdedit me in negatione
Ephraim, et in dolo domus Israel:

¹ Az elsö tei szótag után sor vége.

τ Ifrl hazanac alfagaban Iudas kèdeg tano lezal iftènnèl τ hù scènteckèl Capm xjd

[e] **E**fraim zélét ɔriz τ hèuseget kyo-
uèt mend napot èsteg hazug-
fagot τ puztolatot fokaseit Es az
Affiriofockal fogadaft tot. τ Egip-
tomba olait vizeuala (2) Azert vrnac
itelète Iudaual ɔ meglatafa Iacob-
[bal][ra]ra¹ ɔ vtay zerét τ o lelèmesfi
zerét forbatl onéki (3) Mehbèn megtalpalta qattafiat τ o èrøssegebè kù-
zodöt az angallal (4) τ hatalmazot az
angalon τ megbatorodot. firt τ kerte
qtèt. τ Bethèlbèn meglelte qtèt. τ
ottogol bèzellet m'vuèlyne (5) τ fèrè-
geknç vra iftène vr o èmlèkezète (6)
τ te te vrad iftènedhez fordolz Irgal-
maffagot τ itelètet ɔrizhy. τ mèden-
kor te iftènedbè rémenkeggèl (7) Ca-
naan økèzebè hamis mertec patuart
zérètet (8) τ mondöt Effraim valo-
bizon kazdagga löttèm ||

198

O z e a s

Baluant leltèm èn magamnac. Mend èn munkaim nè leltènèc ènnèkem ha-
miffagot mellèl bùnhòttèm (9) Es èn
te vrad iftène Egipтом foldebol vl-
tètlèc “tegedèt “meglè² hailakok-
ban. mikent innèpnèc napiban. (10)
τ bèzellettèm a. pphetakra. τ èn la-
tatot megfokaseitottam τ pphetak-
nac kèzecebè hafonlattattam (11) Ha
galaadban a. baluañ. azert heiaba
teuelget galgalaban. tèhèneckèl al-
dzuñ. mert τ o oltarokat güittòttèm
mònal mèzonèc barazdait (12) Èl fu-
tot Iacob Syrianac videkebè. τ zolgalt
Ifrl fèlèsegert. τ zolgalt fèlè-
segert (13) Pphetabā kèdeg hozta ki
vr [qtèt] Ifrlt Egip'tobol τ pphetaban
tartatot meg Ifrl (14) Effraim o kèfè-
rosegibè haragra rezzéztet èngemèt
τ o vere o reiaia iø. τ o bozzofagat

Iudas autem testis descendit cum Deo,
et cum sanctis fidelis.

Ephraim pascit ventum, et sequitur æstum; tota die C. XII. mendacium et vastitatem multiplicat; et foedus cum Assyriis iniit, et oleum in Aegyptum ferebat. (2) Iudicium ergo Domini cum Iuda, et visitatio super Iacob; iuxta vias eius, et iuxta adinventiones eius reddet ei. (3) In utero supplantavit fratrem suum: et in fortitudine sua directus est cum Angelo. (4) Et invaluit ad Angelum et confortatus est; flevit et rogavit eum, in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum. (5) Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale eius. (6) Et tu ad Deum tuum converteris; misericordiam et iudicium custodi, et spera in Deo tuo semper. (7) Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit. (8) Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non inventant mihi iniquitatem, quam pecavi. (9) Et ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis. (10) Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. (11) Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes, nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri; (12) fugit Iacob in regionem Syriae, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servivit. (13) In propheta autem eduxit Dominus Israel de Aegypto, et in propheta servatus est. (14) Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, et sanguis eius

¹ Az első ra a kihúzott rész fölé van írva, de a tinta összefutott.

² Értsd: meglè tegedèt hail. stb.

megaggga ɔnèki ɔ vra iftène Capm
x i j m

[e] **E**Fraim bëzeluē felèle hata meg
[Ifrlt]¹ Ifrlt ɔ vetkezeç Baal-
ban ɔ meghala. (2) ɔ ma toldattanac
bùnhötetré ɔ tötténec ɔ magoknac
ottéuet ɔ ézüftçebol mònal baluañok-
nac hafonlattat. mèdeneftol foguá
mùuèfeknec müuy Mòdnac ɔk azok-
nac. aldoziatoc èmberec. boriuat
imaduá. (3) Azert leznèc mònal veter-
nièy èlmulo harmat. mikèt forgo zèl-
tol zerøbèn èl ragattatot por. ɔ mi-
kèt këmèböl ||

p p h e t a
ki zarmazot fûst. (4) En kèdeg te
vrad ifténéd Egipomnac foldeböl. ɔ
iftént èn tollémтол megvaluá ne tug.
ɔ zabadeito èn tollémтол megvalua²
nin. (5) En tegedét meg èlmèrtèleç
a. kiëtlènbèn a. puzta kiëtlènnec fol-
debèn. (6) ɔ eledele zerèt. ɔ bëtoltè-
nec ɔ megelegettènec. ɔ felémèltæc
ozuókèt. ɔ èl felètténec èngemèt. (7)
Es èn lezec ɔnèkic monnal Leena.
mikèt pardié az Affiriosoknac vtaban
(8) Èléicbè kèlec ɔnèkic mònal kol-
kèy èlragadot noſten [zamar] mèdue
ɔ megzaggatom ɔ zuzioknac bëlolu-
loit ɔ megèmeztem ɔkèt ot monnal
orozlan. mèzonèc vada megmèci ɔkèt
(9) Te èluèzesed Ifrl tenètøllèd èn
bènnèm te fègedèlmèd lac èn tollèm
(10) Hol wagon te kiralod. igé felette
ma zabadehon megtagedét te mède
varosdbä ɔ te biraid kikrpl mòdottal
Ag ènnèkem kiralt ɔ fèdèlmèkèt. (11)
Adoc tenèked kiralt èn hirtèlnke-
dètèmbèn ɔ èluezè èn meltatlanko-
datombä. (12) Egbè kytèlèztèttèc Eff-
raimnac hamiffagi èlréitètet ɔ búñq.
(13) Zulónec fèrèlmi iginèc ɔnèki. ɔ a.
nem³ bolyi fiu Mert ma megné al
fiaknac megtorètètèbèn. (14) Halal-

super eum veniet, et opprobrium eius
restituet ei Dominus suus.

Loquente Ephraim, horror C. XIII.
invasit Israel, et deliquit in Baal,
et mortuus est. (2) Et nunc ad-
diderunt ad peccandum, feceruntque
sibi conflatile de argento suo quasi
similitudinem idolorum; factura ar-
tificum totum est; his ipsi dicunt:
Immolate homines, vitulos adorantes.
(3) Idcirco erunt quasi nubes matu-
tina, et sicut ros matutinus præter-
iens, sicut pulvis turbine raptus ex
area, et sicut fumus de fumario.
(4) Ego autem Dominus Deus tuus ex
terra Aegypti: et Deum absque me
nescies, et salvator non est præter
me. (5) Ego cognovi te in deserto, in
terra solitudinis. (6) Iuxta pascua sua
adimpleti sunt, et saturati sunt, et
levaverunt cor suum, et oblii sunt
mei. (7) Et ego ero eis quasi leæna,
sicut pardus in via Assyriorum.
(8) Occurram eis quasi ursa raptis
catulis, et dirumpam interiora iecori-
s eorum, et consumam eos ibi quasi
leo: bestia agri scindet eos. (9) Per-
ditio tua, Israel: tantummodo in me
auxilium tuum. (10) Ubi est rex tuus?
maxime nunc salvet te in omnibus
urbibus tuis; et iudices tui, de qui-
bus dixisti: Da mihi regem et prin-
cipes. (11) Dabo tibi regem in furore
meo, et auferam in indignatione mea.
(12) Colligata est iniquitas Ephraim,
absconditum peccatum eius. (13) Do-
lores parturientis venient ei; ipse
filius non sapiens; nunc enim non
stabit in contritione filiorum. (14) De-

¹ Sor vége.

² A végső a fölül rövidítést jelző vonal van kihúzva.

³ Utána egy megkezdett, de tintája összefuttott b.

nac kèzeböl megzabadeitom okét · halalbol megzabadeitom okét / O halal lezec te halalod halal · te megmara-fod lezec pokol ||

200

O z e a s

Vigaztalat élrettetet èn zéméimtol · (15) mert ő atafiac kozot ozt Hoz vr azalo zélét a · kiétlénböl felmenöt · ɻ megazalla qérít · ɻ megpuzteita ő forrafat · ɻ ő élragagga menden keuanatus édeineknç kenet [13]

[è] **E**L vèziē Samaria | C a p m x i i j
mert ő vra iftènet këférösegré rezzèzte Törbén vèziénèc él · ő approdi le effènèc · ɻ ő néhèzkefi megmèttell-téffènèc (2) Ifrl fordol te vrad iftèned-hez · mert le éftél te hamiffagodbā (3) Vegétec fel tívélétéc igekét · ɻ fordol latoc vrhoz Mongatoc néki · menden hamiffagot élueg · ɻ veg iot · ɻ megaggue mý aiakinknac boriuit (4) Assur nem zabadeitmeg mûkét · Lora nem ellönc fel · sem monguc touabba · mý iftènink · mý kèzéinknèc müuel-kedeti · Mert az aruanac ki te bennéd wagon irgalma (5) Meguigaztom ő torödèlmékét ɻ akaratomal zérète okét · mert èn hirtélénkedeté élfordolt ő tollœ (6) Es lezec mónal harmat ɻ Ifrl viragoz monnal liliom · ɻ ki fakadoznac ő gükéri ment libanofnac (7) Meinnèc ő agay ɻ ő lezé mónal olayfa · ɻ ő ilattha mêt libanofe (8) Megfordeitatnac ő arnekan vlöc · ɻ élnèc buzaual · ɻ tèremnèc monnal zolöc ő èmlékezete mikent Libanof-nac bora (9) Effraim mi ènnèkem to-uabba a · baluanoc Èn meghalgatom ɻ vizem otet. ||

201

p h e t a

èn mikent zoldël fénj fa[t]. èn bëllóm lelöttetet te gimöliqd (10) Ki ból, ɻ · megérti ézekét · érto · ɻ tugga ézekét · mert vrnac vtay igazac · ɻ igazac iarnac ő bennec Törueñ torög këdeg le èsnèc qbennec Ít kezde-tic f. I ochel pphetana c plo-ga fa

manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne; consolatio abscondita est ab oculis meis. (15) Quia ipse inter fratres dividet, adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem, et siccabit venas eius, et desolabit fontem eius, et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit C. XIV. Deum suum, in gladio pereant; parvuli eorum elidantur, et foetæ eius discindantur. (2) Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua. (3) Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum, et redemus vitulos labiorum nostrorum. (4) Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuum nostrarum, quia eius, qui in te est, misereberis pupilli. (5) Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est furor meus ab eis. (6) Ero quasi ros, et Israel germinabit sicut lilyum, et erumpet radix eius ut Libani. (7) Ibunt rami eius, et erit quasi oliva gloria eius, et odor eius ut Libani. (8) Convertentur sedentes in umbra eius; vivent tritico, et germinabunt quasi vinea: memoriale eius sicut vinum Libani. (9) Ephraim, quid mihi ultra idola? Ego exaudiam, et dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus est. (10) Quis sapiens, et intelliget ista? intelligens, et sciet haec? quia rectæ viæ Domini, et iusti ambulabunt in eis, prævaricatores vero corruent in eis.

[f] Scent Iochel az Hebereknél Ozeás
vtan vèttétic · z mikent ot Eff-
raimnac nèue alat a · x · némzetré
mondatic a · pphetalas ki èmlékez-
tetic gakorta auag Samarianac · auag
Ifrlnç Vgā è · pphetabā menden mel
mondatic hiéndo[nèc] mōdatni · illéni
Iuda némzetenéc · IhlImnç · z femmi-
keppèn sem eg èmlékezétet tenny
ébbèn Ifrlnèc i · a · tiz némzètnèc · z
az idékét kikbén pphetalt azonokat
vèhettuc mellékét Ozeafban oluaf-
tone Ozysfnac Ioathannac · Achaf-
nac · Ezechiasnac Iuda kiralinac
napiban / z Ierobouänac Ioas fianac
Ifrl kiralanac napibā Valobizoni vr
bèzedenèc letèle 9 erdemere vallatic
kinèc lot / nē annac tulaidosagara ·
ki mondatic lenni · mēt nehoh oluaf-
fue Vr löt ènnèkem ýduffegbè ·
Hallas këd scent irafocban · nem èz
auag azō ki fülbé zozatlic dè mel
zübén értéttétic a · mōdec zerent
hog vr bèzel ewägeliöbā Kinèc va-
gon hallo fülf halgaffsa Hog këd
mōdatic ||

202

I o c h e l

Enotifetay auag Enoys gorögöl De-
iakol zozatlic fuléiteckél éztecébé ve-
getec · mel tulaidon nē fullèl dè zù-
nél értéttétic Kic venec · meiniyèc
lelec zerent halnac Kic këdeg föld-
bén lakoznac földnèc lakozy · földi-
kñc nèuèztétnèc kic 9 fulockél
földiékét étrnèc Valahol këdeg è · két
igee egbè eggëfsluë vèttétendnèc ·
nélac az egügo igeknèc zozattara
hiziuc illéniec · dè az él réitet mon-
dekoknac auag igeknèc értélmeré Ge-
nesisfbé Lameth bèzel félëfeginèc
· ynokaynac Adanac · Sellanac
Halgaffatoc èn zomat Lamethnèc
félëfegi · fuléiteckél fulélletec èn
bèzedimèt Mert megoltém ferfiat
èn fèbembén · z Ifayas Halgaffatoc meñ-
nèc · fuléiddél fuléllèd föld Ma f o d
p l o g 9

Sanctus Iohel a- I o e l P r o l . I.
pud Hebraeos post Osee ponitur. Et sicut ibi sub no-
mine Ephraim ad decem tribus confertur vaticinium, quæ vel Sa-
maria vel Israel sape memorantur,
sic in hunc prophetam omne, quod
dicitur, ad tribum Iuda et ad Ieru-
salem pertinere credendum est, et
nullam omnino Israeli, id est, de-
cem tribuum, in hoc fieri mentio-
nem. Tempora quoque, quibus pro-
phetavit, eadem debemus accipere,
quod in Osee legimus: in diebus
Oziaë, Loathan et Achas et Ezechiaë,
regum Iuda, et in diebus Iero-
boam, filii Ioas regis Israel. Porro
factum esse sermonem Domini ad
meritum eius refertur, cui fit, non
ad conditionem eius, qui fieri di-
citur ut alibi legimus: Dominus
factus est mihi in salutem. Auditus
autem in scripturis sanctis non est
iste, qui in aure sonat, sed qui in
corde percipitur, iuxta illud, quod
Dominus loquitur: Qui habet aures
audiendi, audiat. Quod autem di-
citur: enochis ethay Græce, Latine
sonat: auribus percipite, proprie non
aure, sed corde percipitur. Qui
senes sunt et cælestes, audiunt spi-
ritualiter, qui autem habitant in
terra, appellanturque terreni, auribus
percipiunt. Ubiunque autem haec
duo verba iuncta ponuntur, non ad
simplicem tantum verborum sonum,
sed ad reconditam quoque dictio-
rum intelligentiam pertinere intel-
ligendum est. In Genesi Lamech
loquitur ad uxores suas Ada et
Sella: Audite verba mea, uxores
Lamech, et auribus percipite ser-
mones meos. Quia occidi virum in
vulnus meum et iuvenem in livore
meo. Et Isaias: Audite coeli et au-
ribus percipe terra.

Iochel ki¹ magaraztatic èn iſtènè [ag] auag iſtènnèc kèzdø auag iſtènè volt Mert èz ø nè[m]juézétebøl² zozatlic Ez iquèndø mondekot iac Iudara ⁊ Ihrlmrè monga ⁊ ø koñue-nèc kèzdétebèn a ⁊ gènerkedétes vèn-degseg [a] utan Ihrlmet fíralomra hya ⁊ ønèkie ki mèttetefekèt meghirdèti ⁊ pdikalla némzétekñèc hi-uatalat ⁊ az egbè gùlèkezet hùuqkrè reiaioc iquèdø fæt lelket Pþphetalt kèdeg Ioathan ||

203

p p h e t a

Iuda kirala alat midøn ⁊ Micheas Iochel Rubènnèc némzétebøl hiuat-tatot Bethoronnac mèzéien Hol ⁊ bekefégél megholt ⁊ èltémèttetet It imar kezdetic fænt Iochel pp he tanac koñu o p to-tum

VRnac igeie mel lot Iochelhez Fa-tuél fiahoz⁽²⁾ Halgaffatoc èzt ve-nec ⁊ fuléiteckèl fulélleteç foldnèc menden lakozoy Ha löt èz tv napi-tokban auag tv ataitoknac napiban⁽³⁾ èrrol tv fiaitoknac hirdéffètec ⁊ tv fiaitoc ø fioknac ⁊ ø fiok egèb némzètnç⁽⁴⁾ A. herionac maradekat megottø a. [layua] fasfa ⁊ a. fasfanac maradekat megottø a. layua Es a. layuanac maradekat a. roga ottø meg⁽⁵⁾ Ebrèggètec fel re-zegec ⁊ firiatoc ⁊ ordehatoc mend kic bort edeffegbèn iztoc ⁊ mert èluèz tú zatocbol⁽⁶⁾ Mert némzèt iø fel èn földèm[b]rè.³ èrop⁊ zamtalanc⁊ ø fo-goc mët orožlannac fogay ⁊ ø zap-ioc mët orozlan kólkeie⁽⁷⁾ Vette^[e]⁴ èn zolomèt a kiétlènbè ⁊ èn fügè-mët meghamzotta Megmèzeítélèneit-ue megfoztotta øtèt ⁊ èluëtte meg

Iohel interpretatur: Do- Pro l. II. minus Deus sive: incipi-ens Deo, vel: fuit Domini; hoc enim eius vocabulo resonat. Hic ad Iudam tantum et ad Ierusalem profert atque in principio sui voluminis post voluptuosa convivia Ierusalem ad luctum provocat excidiumque eius pronuntiat. Prædicat quoque vocationem gentium et super congregantes superventurum Spiritum sanctum. Prophetavit autem sub Ioathan rege Iuda, quando et Micheas. Iohel de tribu Ruben natus in agro Bethoron, ubi etiam in pace mortuus est atque sepultus.

Verbum Domini, quod factum est ad Ioe filium Phatuel. (2) Audite hoc, senes, et auribus percipite, omnes habitatores terræ: si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum? (3) Super hoc filii vestrini narrate, et filii vestri filii suis, et filii eorum generationi alteræ. (4) Residuum erucæ comedit locusta, et residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. (5) Expergi-scimini ebræi, et flete, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perii ab ore vestro. (6) Gens enim ascendit super terram meam, fortis et innumerabilis; dentes eius ut dentes leonis, et molares eius ut catuli leonis. (7) Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decorticavit: nudans spoliavit eam, et proiecit: albi facti sunt rami eius.

¹ Jellel ide utalt sorközi igazitás.

² A ue a kihúzott m fölött igazitásul: némzétebøl helyett neuézétebøl.

³ Az r a kihúzott b fölötti igazitás: földèmbè helyett földèmrè.

⁴ A tinta összefutott.

feierolténèc ḡ agoc (8) Syry mōnal fackal megzoreitatot züz ḡ ifiuaganc ferien (9) Él uèzet az aldozat ḡ az aldozat vr ifténèc hazabol · ḡ firtanac papoc vrnac zolgay. ||

204

Lochel

(10) megpuzteitatot a · videc · firt a · föld · mert megpuzteitatot a · buza · ḡ meg galaztatot a · bor · ḡ megbétégolt az olay · (11) ḡ meg galaztattanac a · zantoc · ordeittanac a · zolgozrīc a · gabonan: boron ḡ arpan · mēt éluezet a · mēzonēc aratafa (12) A · zolgoz megalaztatot ḡ a · fügē meg lelétézet / a · malogranatom¹ ḡ a² palma ·² ḡ a · malus · ḡ mēzonēc minden fay megaztanac mert meg galaztatot a · vigaság · èmbereknēc fiaitol (13) Papoc quédezitec meg magatokat ḡ firiatoe · ordehatoc oltarnac zolgay · menièteceb fègiètec fakbā én ifténemnēc zolgay · mert éluezet én vram ifténemnēc hazabol az aldozat · zaiatanl · (14) Scéntelletec a · bojtot · hyatoc a · férèget · ebgéghetec a · venekét · ḡ földnēc mēdē lakozoit · mv vrunk ifténonknēc hazaba! Es vuolétec vrhoz (15) Ah · ah · ah · a · napnac mert kozél uagon vrnac napiac · ḡ monnal puztolat iot a · hatalmaftol (16) Midénē tv zéméitec elot éluezténèc é az eledelec mv vrunk ifténonknēc hazabol orom ḡ vigaság (17) A · barmoc megbúzhotténèc ḡ ganeiocban · megtöröttétténèc a · türög · éltekkozlattattac a · patikac · mert meg galaztatot a · buza (18) Mit néget a · lelkes · reiottanac az apro barmoknac Lorday · mert nini ḡ nékic ḡ eledelec · Dè ḡ nag barmok- ||

205

pphet a

nac Lorday él himlötténèc (19) Vram te hoziad vuoltpc · mert a · tüz meg ottó a · kiétlennēc dragalatosít · ḡ a · lang még gerièztette a · videkeknēc

(8) Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ. (9) Perit sacrificium, et libatio de domo Domini, luxerunt sacerdotes ministri Domini. (10) Depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastated est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum. (11) Confusi sunt agricultorë, ululaverunt vinitores super frumento, vino, et hordeo, quia perit messis agri. (12) Vinea confusa est, et ficus elanguit: malogranatum, et palma, et malum, et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis hominum. (13) Accingite vos, et plangite sacerdotes, ululate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei vestri sacrificium et libatio. (14) Sanctificate ieunium, vocate cœtum, congregate senes, omnes habitatores terræ, in domum Dei vestri, et clamate ad Dominum: (15) A a a, diei; quia prope est dies Domini, et quasi vastitas a potente veniet. (16) Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, lætitia, et exultatio? (17) Computruerunt iumenta in sternore suo, demolita sunt horrea, dissipatae sunt apothecæ, quoniam confusum est triticum. (18) Quid ingemuit animal, mugierunt greges armanti? Quia non est pascua eis; sed et greges pecorum disperierunt. (19) Ad te, Domine, clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succedit omnia ligna regionis

¹ Az m szó végére szánt n-ból van igazítva.² E két szó egybe van írva s / jellel elválasztva.

mēden fait (20) Dè τ · mēzonēc vadi neztēnēc te reiad mōnal effēt zomiuhozo zero · mert megaztanac vizék-nēc forrafi · τ tūz megmarta · a · kiētlēnnēc dragala[to]tofit/ Ca p m ma-f o d

[t] **T**rombitaual eneklētec syonban · Ordehatoc èn scēt hegemen Meghaboroganan fôldnēc mēden lakozoy · mert io vrnac napia · mert kozél vagon (2) fetetsegeknēc τ homalnac napia · kōdnēc τ vēznēc napia ki tēriēzettet a · hegekrē monnal holual soc nep τ èros Egènlq quèle nem uolt kèzdéttol foguā τ q vtanna nem lezen · mend némzéteknēc τ némzétek-nēc [ézté] éztendéiekiglén (3) Q orcaia élöt maro tūz · τ q utāna kiétlēnnēc púztasaga · τ ninuén ki éltauoztaffa qötet (4) Onezefec monnal louaknac nezefé · τ vga futofnac monnal louagoc · (5) Hegeknēc tētēin zoéknēc mikent zékéréknēc zozatta · [mik]¹ mikét pozdoriat megmaro tūz langanac zozatta mikent viadalra kezolt èros nep · (6) q orcaiatol getröttētnēc ne-péç Menden zémelec fazekba forde-tatnac · (7) Futnac mikét èrofféc · mikent hadakozo ferfiac · felménec a · kófalra · ferfiac iarnac q vtokban · τ nem haiolnac èl q qfuéneçböl (8) egmen- ||

206

I o c h e l

denic q attafiat né zorongattá egmē-denic q qfuénekbén iarnac Dè τ ab-lakokon bëésnēc · τ nem fèreznēc meg (9) A · varofba bémennēc a · kófalon futofnac hazakat meghagnac ablakokon bémennēc monnal or (10) Q orcaia élöt megremolt fôld · megindol-tac menièc · nap τ hod megfetetefol-téc · τ villagoc megumontac q vilagof-fagokat (11) Es vr atta qzauat q fè-rejnēc orcaia[tol] élöt · mert igé soc qvaya · mert èrofféc τ teuqc q éroit Mert nag vrnac napia τ igen felél-

(20) Sed et bestiae agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia prope est (2) dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis; quasi mane expansum super montes populus multus et fortis; similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis. (3) Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma; quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti; neque est, qui effugiat eum. (4) Quasi aspectus equorum, aspectus eorum; et quasi equites, sic current. (5) Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exsilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium. (6) A facie eius cruciabantur populi; omnes vultus redigentur in ollam. (7) Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum; viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis. (8) Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt; sed et per fenestras cadent, et non demolientur. (9) Urbem ingredientur, in muro current, domos condescendent, per fenestras intrabunt quasi fur. (10) A facie eius contremuit terra, moti sunt cœli: sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum. (11) Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia et facientia verbum eius; magnus enim

¹ A tinta összefutott.

mès. ⁊ ki türhetti qfötet (12) Ma azert
ugmôd vr iftén Fordollatoc èn hoziám
mend tú züüeteckél. bojtబen ⁊ fira-
lomban ⁊ gazolatban. (13) ⁊ mëtélle-
tec meg tv züüetekét. ⁊ nët tú ruhai-
tokat. ⁊ fordollatoc tv vratoc iftén-
hez. mert këges ⁊ irgalmas. éngedél-
mès ⁊ soc irgalmaffago. ⁊ felfeges
irgalmas gonoffagokon (14) Ki tugga
ha meg fordollen ⁊ bouaffon iftén.
⁊ aggon q utanna aldomaft Aldozat ⁊
aianlat mv vrunk ifténèc (15) Enek-
lëtec trombitaual syonban. scéntel-
lëtec bojtot. hyatoc férèget. (16)
egbè gühëtec nepét. scéntellëtec eg-
hazat. egbè hyatoc venekét. egbè
gühëtec aprokat. ⁊ emlökét zopokat.
Ki menné a. uq lègen q hailakabol.
⁊ men azzon q tèrèmeboł (17) az oltar
⁊ a. gador kqzot firnac papoc vrnac
zolgay ||

207

P h e t a

⁊ mondnaç Engëg vram èngëg te
nepèdnèc. ⁊ ne aggad te qroklëtedèt
bozzofagba. ⁊ ne vralkogganac ném-
zètec graitoç Mët mirë mongac a.
nepékbén Hol vagó q ifténec (18) Vr
zérëtte qföldet ⁊ meg èngëdet qnepe-
nèc. (19) ⁊ félët vr ⁊ mondöt qnepenèc
Ime èn èréztec týnèktec gabonat bort.
⁊ olait. ⁊ bétellësfettéc qbennec. ⁊ në
adlac týtökët touabba némzétecbé¹
bozzofagba. (20) ⁊ qfötet ki ezfékrol
vagon. mëzzé tezé týtollëtec. ⁊ ki
úzq qfötet a. földbè az utba. ⁊ puz-
taba. ⁊ orcaiat nap kéléti tènger él-
lén. ⁊ q utolat az vtolsó tèngerré Es
felmegë q búzq ⁊ felmegë q rotha-
dagoffaga. mert këuelöl müuélkedet
(21) Ne akarih felned föld dë vigag
[te] ⁊ orol. mert fel magaztatta vr
hog tege (22) Ne akariatoç felnetec
a. videknéc lelkefit. mert a. kiétlén-
nèc dragalotofi némzetténèc. mert a.
fa hozta q gimolit. a. fügë ⁊ a.

dies Domini, et terribilis valde; et
quis sustinebit eum? (12) Nunc ergo
dicit Dominus: Convertimini ad me
in toto corde vestro, in ieiunio, et in
fletu, et in planetu. (13) Et scindite
corda vestra, et non vestimenta ve-
stra, et convertimini ad Dominum
Deum vestrum, quia benignus et mi-
sericors est, patiens et multæ miseri-
cordiae, et præstabilis super malitia.
(14) Quis scit, si convertatur, et igno-
scat Deus, et relinquat post se bene-
dictionem, sacrificium, et libamen Do-
mino Deo nostro? (15) Canite tuba
in Sion, sanctificate ieiunium, vocate
coetum, (16) congregate populum,
sanctificate ecclesiam, coadunate se-
nes, congregate parvulos et sugentes
ubera: egrediatur sponsus de cubili
suo, et sponsa de thalamo suo. (17) In-
ter vestibulum et altare plorabunt
sacerdotes ministri Domini, et dicent:
Parce, Domine, parce populo tuo, et
ne des hereditatem tuam in oppro-
brium, ut dominantur eis nationes;
quare dicunt in populis: Ubi est Deus
eorum? (18) Zelatus est Dominus
terram suam, et pepercit populo suo,
(19) et respondit Dominus, et dixit
populo suo: Ecce, ego mittam vobis
frumentum, et vinum et oleum, et
replemini eis, et non dabo vos ultra
opprobrium in gentibus. (20) Et eum,
qui ab aquilone est, procul faciam a
vobis, et expellam eum in terram in-
viam et desertam; faciem eius contra
mare orientale, et extremum eius ad
mare novissimum: et ascendet fœtor
eius, et ascendet putredo eius, quia su-
perbe egit. (21) Noli timere, terra, sed
exulta et latetare, quoniam magnifica-
vit Dominus ut faceret. (22) Nolite
timere, animalia regionis, quia germi-
naverunt speciosa deserti, quia lign-
um attulit fructum suum; fucus et

¹ Az e más betüböl van igazítva.

zolj attac ő è[r]rèiekèt (23) Es fyonnac fiay vigaggatoc ɏ qrollètec tv vratoc iftèn'bèn · mert atta tñèktes igaffagnac taneitoiat · ɏ lezalleita tv reatoc veterñèy harmatot ɏ èftièt mikent kèzdéttöl foguá (24) Es a · zeroc bétellèfednèc gabonaual · ɏ a · faihoc ||

208

I o c h e l

bouqlkodnèc borral ɏ olayal · (25) ɏ meg adom tñèktes az ètzendökèt · kikèt meg őt a · faska a · layua a · roga ɏ a · herio Nag èn èrqfsegem kit èrézettèm tv hoziatoc · (26) ɏ ez-tec eltéttetuë · ɏ megelegettec · ɏ di-leritec tv vratoc iftènteknèc nèuèt ki tot ludakat tv uèlètec · ɏ nè galaztatic meg èn nepèm őrocke · (27) ɏ tuggatoc mert èn Ifrl kozèpet vagoc · ɏ èn tv vratoc iftèntec · ɏ nini-nagob · ɏ èn nepè nem galaztatic meg őrocke Capm'hád

(II, 28) [e] **E**S lezen èzec utá Ottom èn zéllètemèt menden tèft-ré · ɏ tú faihoc ɏ tv leantoc pphetal-nac · Tú ventec almakat almadoznac · ɏ tv ifaihoc latatokat latnac (29) Dè ɏ · annapocban ottom èn zéllètemèt ɏ èn zolgalo leanimra (30) Es adoc lu-dakat meninen ɏ földön · vert ɏ tuzet ɏ füstnèc paraiat (31) Nap fetetf-gecbe fordol · ɏ hod verbè mi élöt él iøyon vrnac nag napia · ɏ felèlmès (32) Es lezé Menden valaki kaial-tanga vrnac nèuet vdúzol · Mert fyonnac hegè ɏ Ihrlmbé lezé az vdúzoles · mikèt mòdot vr · ɏ a · mara-dekocabá kikèt vr hiuand (III, 1) Mert ime annapokbá ɏ az vdøbèn micor megfordeitandom Iudanac ɏ Ihrlmn fogfa[g]gat¹ ||

209

p p h e t a

(2) egbè güütoc menden némzétekèt ɏ vize őkèt Iosaphatnac volgebé · ɏ ottogol vétèkedem quèlec Ifrlén èn nepèmen ɏ èn őrokłétemen kikèt él himtèténèc némzétecbé · ɏ èn földé-

vinea dederunt virtutem suam. (23) Et filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiae, et descendere faciet ad vos imbre matutinum et serotinum sicut in principio. (24) Et implebuntur areæ frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. (25) Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, et rubigo et eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos. (26) Et comedetis vescentes, et saturabimini; et laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum, et non confundetur populus meus in sempiternum. (27) Et scietis, quia in medio Israel ego sum, et ego Dominus Deus vester, et non est amplius, et non confundetur populus meus in æternum. (28) Et erit post haec: effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiae vestrae: senes vestri somnia somnia-bunt, et iuvenes vestri visiones vi-debunt. (29) Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. (30) Et dabo prodigia in cœlo et in terra, sanguinem, et ignem et vaporem fumi. (31) Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. (32) Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit, quia in monte Sion et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis, quos Dominus vocaverit.

Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda et Ierusalem, C. III.
(2) congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram

¹ Az elsö g tintája összefutott.

mét megoztottac (3) ⁊ én nepémen
niſat érēzetténec Es a · gérmekeſ
véttec a · bordelba · ⁊ a · leant èl attac
boron hog innanac (4) Valobizoň mi
énnékem ⁊ tvinéktes Tirus ⁊ Sydon ·
⁊ Palestiniayaknac mendé hatari Mi
dénem gozodélmét forbatlotoc meg
énnéké é Es ha tu èn èlléné gozodél
mèztee hamar ⁊ gorſan meg adom¹
tv néktes a · megforbatlaſt tv fétékré
(5) Mert èn ézüftomét ⁊ èn araniam
mat élugetteteſ · ⁊ èn keuanatofim
mat ⁊ èn zepimét attatoc tv baluá
toknac eghazaba (6) ⁊ Iuda fiait
⁊ Ihrím fiait èl attatoc a · gorögöc
fiainaç hog mèzze tennetec ökét ő
hataroktol (7) Ime èn feltamaztom
ökét a · hèlen kibé èl attatoc ökét · ⁊
fordeitem a · tú megforbatlaſtokat
tún fétékré · (8) ⁊ èl aroloṁ tv fiaito
kat ⁊ tv leantokat Iuda fiainaç kë
zekbé ⁊ él arollac ökét Affabeoſoknac
igé mèzzeualo némzétnec · mert vr²
vr bészelleſte (9) Vuqluetec ézt ném
zétbé Scéntellétec hadat · tamaziatoe
fel az éroſſékét ||

210

Ozeas

Felmeninénec menden hadakozo fer
fiak (10) Tyrietec meg tv zanto va
faiotokat törgebé · ⁊ tv kapaitokat lan
iacba A · bétég mongō mert èn éros
vagoc (11) Fakadoziatoe ⁊ iquètec
menden némzétec körnöł ⁊ egbé gü
lèkeziètec ot · ⁊ le éyti vr te éroſſ
f[e]idét³ (12) Kéllénec fel némzétec
⁊ meninénec fel Iosaphatnac volgebé
mert ottogol uloc hog körnöł menden
némzétekét megitellé (13) Erézietec
tv farlotokat mert meg ert az aratas
Iouètec ⁊ zallatoe le mêt tellés a ·
faito · ⁊ boqolkdnec a · faitoc mert
meg fokaſolt ő gonoffagoc (14) a[n]-
nepéc qldoklétinéc volgebén · mert
közél vrnac napia a · valaznac volge-

meam divisorunt. (3) Et super popu
lum meum miserunt sortem, et po
suerunt puerum in prostibulo, et puel
lam vendiderunt pro vino, ut biberent.
(4) Verum quid mihi et vobis, Tyrus
et Sidon, et omnis terminus Palæ
stinorum? numquid ultiōne vos
reddetis mihi? et si ulciscimini vos
contra me, cito velociter reddam vi
cissitudinem vobis super caput ve
strum. (5) Argentum enim meum et
aurum tulisti, et desiderabilia mea
et pulcherrima intulisti in delubra
vestra. (6) Et filios Iuda et filios Ie
rusalem vendidistiſ filiis Græcorum,
ut longe faceretis eos de finibus suis.
(7) Ecce, ego suscitabo eos de loco, in
quo vendidistiſ eos, et convertam re
tributionem vestram in caput ve
strum. (8) Et vendam filios vestros et
filias vestras in manibus filiorum
Iuda, et venundabunt eos Sabæis,
genti longinquæ, quia Dominus lo
cutus est. (9) Clamate hoc in gentibus,
sanctificate bellum, suscite robustos:
ascendant omnes viri bellato
res. (10) Concidite aratra vestra
in gladios, et ligones vestros in lan
ceas. Infirmus dicat: Quia fortis
ego sum. (11) Erumpite et venite,
omnes gentes de circuitu, et congre
gamini; ibi occumbere faciet Domi
nus robustos tuos. (12) Consurgant
et ascendant gentes in vallem Iosa
phat, quia ibi sedebo, ut iudicem
omnes gentes in circuitu. (13) Mittite
falces, quoniam maturavit messis:
venite, et descendite, quia plenum
est torcular; exuberant torcularia,
quia multiplicata est malitia eorum.
(14) Populi, populi in Valle concisio
nis, quia iuxta est dies Domini in

¹ Az m szóváginek szánt n-ból van igazítva.² Sor vége.³ Az i a kihúzott e fölé írt igazítás.

bén (15) Nap τ hod megfetetolté τ
villagoc meguontac ϑ feneffefegekét
(16) τ vr lyonbol reio τ Ihrlimbol
aggá ϑ zauat. τ meñièc meg indol-
tat[t]nac¹ τ fold. τ vr lezé ϑ nepenèc²
[foldenèc] rémefefege. τ Ifrl fiainac
[rémefefege] èröffefege (17) Es tuggatoc
mert èn vagoc tv vratoc iftèntec.
Syonban èn feét hegemen lakozo Es
lezen Ihrlm feét τ idégenec touabba
nē mennèc ϑ altalla (18) Es lezé an-
napon. hegec edeffeget hullatnac. τ
völgèc téyl folnac. τ Iudanac men-
den 1ergétegibén vizéc folnac τ for-
ras ki megé [o] vrnac³ hazabol τ meg
øtozi az arradat- ||

211 p p h e t a

nac tuuiffit (19) Egiptus puztolatba
lezé τ Idomea vèzedélemnèc puztafa-
gaba azert hog hamiffan müùlkkettè-
nèc Iuda fiaiban τ az artatlannac
veret élöttöttec öföldökbbén (20) Es
Iudea lakozatic med ørocke τ Ihrlm
némzètecbol τ némzètecbe (21) τ meg-
tizteitem ϑ verekèt kit megné tiz-
teittottam vala. τ vr lakozic Syon-
ban Prologus It kezdeti c
feét Amos ppheta nac kónuq
plog_o

[o] 0 Zyas kiral mikor iftènnèc zer-
zétet zorgalmaft zérétneie a.
zerzétnèc igen nag zérélmeiert rez-
zéttetecc Moyfes töruenenèc paralip-
olatta ellén. τ ragaduan a. témie-
nezot. mêt iélenti paralipomenon
mafod kónuenèc historiaia papi tiz-
tet mèrezkedet venny Ez allatert
iélenc. hog iftènnèc tplomabá [fo]⁴
fold indolas tamadot Kiról Zacharias
ppheta τ . meg èmlékzic Es ug è.
fold indolafnac élöttö Amos ppheta
è. megmondot kiralnac idéiebén. τ
Ieroboamnac Ioas fianac Ifrl kirala-

Valle concessionis. (15) Sol et luna ob-
tenebrati sunt, et stellæ retraxerunt
splendorem suum. (16) Et Dominus
de Sion rugiet, et de Ierusalem dabit
vocem suam; et movebuntur cœli et
terra; et Dominus spes populi sui, et
fortitudo filiorum Israel. (17) Et scie-
tis, quia ego Dominus Deus vester ha-
bitans in Sion, monte sancto meo; et
erit Ierusalem sancta, et alieni non
transibunt per eam amplius. (18) Et
erit in die illa: stillabunt montes
dulcedinem, et colles fluent lacte, et
per omnes rivos Iuda ibunt aquæ, et
fons de domo Domini egredietur,
et irrigabit torrentem spinarum.
(19) Aegyptus in desolationem erit,
et Idumæa in desertum perditionis,
pro eo quod inique egerint in filios
Iuda, et effuderint sanguinem inno-
centem in terra sua. (20) Et Iudæa in
æternum habitabitur, et Ierusalem
in generationem et generationem.
(21) Et mundabo sanguinem eorum,
quem non mundaveram: et Dominus
commorabitur in Sion.

Ozias rex, cum Dei
religionem sollicite A m. P r o l. I.
æmularetur, nimio religionis amore
provocatus contra præceptum legis
Moysi accepto thuribulo, ut histo-
ria secundi libri Paralipomenon o-
stendit, sacerdotale officium præsu-
mere conatus est. Ob eam rem
terræ motum in templo Dei ex-
ortum constat, cuius etiam Zacha-
rias propheta meminit. Ante hunc
itaque terræ motum Amos pro-
pheta temporibus prædicti regis et
temporibus Ieroboam, filii Ioas re-

¹ Az n a kihúzott t fölé van írva: indoltattac helyett indoltatnac.

² Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

³ Jellel ide utalt igazítás a lap alján.

⁴ A tinta összefutott.

nac idèiebèn è· némzétekrè kic èz oluasaffal megfoglaltattac iftènnèc haragiat iquèndqol meghirdëtte azon okokert mellékét megémleitetvala Es mert azon ppheta èz utá valocabā mond a· harom hamissagokon · τ a · negèden ||

212

A m o s

nem fordeitom megokèt Harmadzer iègzi hog bùnòknèc bołanatta adat-tathatic iftèntol kit negèdzer hirdèt azō bùnt teuòknèc sem pnia sem bo-łanat nē adattatic Mert tūznèc ha-fonlatta zerèt kit a· megmondot ném-zétecbè élëue megmondottauala èrèz-tendònèc akara megnutatni zarma-zandonac iftènnèc nèhèz τ meg hi-hatatlan haragiat azon varosnac èl homlolafara Małod plonus

[a] A Mos ppheta paztor τ parazt. τ zedery faknac agait valogatuā kùèus igeckèl ki nē iélentèthètic Mert ki iélenthèti ki meltan harom bùnit damascofnac Gazenac. Tirufnac. Idumeanac Amon fiainac τ Moabnac. τ hètèd τ nolead hèlen Iudanac τ Ifrlnç Ez bèzel a· kouèr vñòknèc kic vad-nac Samarianac hegibèn · τ valla a· nagob τ kùffèb haznac romlasat Q meglatta a· faskanac teuquiet. τ vrat allatta a· mèzzèl meg egènefiteit kq falon auag Adamantinofon · τ al-maknac horgan [v]¹ vonuā getrèlmèk[n]èt² bùnòfoknèc · τ éhseget fołdr-rè · nem keñernèc éhseget fem viznèc zomiufagat. dè iftèn igeie hal-gatasanac Nem mondotta igeinèc dè vrnac igeit Amos kèdeg magarazta-||

213

p p h e t a

tic megtérheltetnèc Ez Amos lelik malaztal tèllès pphetalig egèb pphe-tac kqzot · mert nēlac qn maga uala ppheta dè egèbék es. [b] Valobizon ppheta nem lèhétetuolna hanéha élèz-teb paztor nem uoltuolna ki es · q-

gis Israel, in eas gentes, quæ lectione comprehensæ sunt, iram Dei ob eas causas, quas memoravit, affuturam denuntiat. Et quia idem propheta in sequentibus ait: Super tribus impie-tatibus et super quatuor non conver-tam eum: tertio peccatorum indul-gentiam Deum dare posse significat, quem quarto eadem peccata admit-tentibus nec poenitentiam nec indul-gentiam daturum annuntiat. Nam per ignis similitudinem, quem in præ-dictas gentes immittendum prædixit, gravem atque irrevocabilem Dei iram ad eversionem earundem civitatum processuram voluit demonstrare.

Amos propheta pastor Prol. II. et rusticus et ruborum Prol. II. mora distringens paucis verbis ex-plicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quatuor scelera Damasci, Gazæ, Tyri, Idumææ, filiorum Amon et Moab et septimo octavoque gradu Iudæ et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ montibus et ru-itaram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit factorem locustæ et stantem Dominum super murum litum vel adamantinum et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus et famem in terram; non famem panis neque si-tim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Non dixit: verba, sed: verba Domini. Amos vero interpretatur on-nustus. Hic Amos spirituali gratia plenus prophetavit inter ceteros prophetas, non enim ipse solus erat prophetes, sed etiam alii. Esse quippe non poterat prophetes, nisi ante pa-sor fuisset, qui etiam tuba sua clan-

¹ Sor vége.² A t c-ból van igazítva: getrèlmèknèc helyett getrèlmèkét.

trombitaiaual eg menden napokon enekel oktatuaā ᄂ taneituan eghazbā Mert bizoñfaggal mendē pphetaknac zauoc mondatic monnal lelki trombita eghazban pdikaluaā Mert iruā wagon Men fel a. magas hegrē te ki euägelizalz lyonnac. magaztaffad fel te zodat plog fup Amos

EZ Amos ppheta nē uolt Ifayaſnac Atta iolléhét az es. ppheta volt Mert az es egéb betöckél éz ᄂ. egéb betöckél¹ irattatic meg az Hebreknél Botóknéc ki "deyakol "valazia² ninlén Es amaz érofnéc è. kēdeg élualtnac vag éltauzotnac magaraztatic. mert a. tiz némzétec ellén bészlet. maskent ki a. tiz némzétec ellén bészlet. Kic baluan imadas miat iftènnec zolgalattatol ᄂ Dauidnac orzagatol élualtnacvala Volt kēdeg oroknfaga Tekuenac varofabol ki hat mel földön wagon Bethlèhmhez Barmoknac zorgalmazaattat viflue a. mèzóknéc zellefgegebén kic kyzél vadnac Tekuenac varofahoz kiebén a. földnéc aziusagaert ||

214

Amos ppheta

z founes³ uoltaert sem eg gabona nem tèreem dè èzec bō barmi eledeleckél bonyolkodnéc Azert mendenec tèllèfec valanac paztorockal. ᄂ a. földnéc mèddofege merteclétic auag forbatlatie [me] barmoknac fokaffagaual E. paztoroknac zamabol volt Amos. tudatlan bészeddél dè tèllès tudomañal Azon idécbén pphetal kēdeg kiebén Iochél Naum. Ionas. Ozee. Ifayas Dè kieuëse èleb kēdet pphetalni hogné Ifayas Inkab kēdeg a. tiz némzétec ellén bészlet kieuëfékét kyzbè vétue a. kettöröl Ezt a. paztoroc zamabol élueu èrézte vr

git per singulos dies erudiens et docens in ecclesia; in veritate enim vox omnium prophetarum tanquam tuba spiritualis est prædicans in ecclesia, secundum quod scriptum est: Ascende in montem excelsum tu qui evangelizas Sion, exalta vocem tuam.

Hic Amos propheta non Prol. III. fuit pater Ysaiae prophetæ, quamquam et ille propheta extiterit. Nam aliis litteris ille, aliis iste apud Hebraeos describitur, quæ differentia litterarum apud Latinos non habetur; et ille fortis vel robustus, hic vero avulsus interpretatur, quia loquitur contra decem tribus, quæ per idolatriam a cultu Dei et a regno David erant avulsæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue, quod sex miliaribus distat a Bethlehem, curam gerens pecorum in latitudine camporum, qui sunt proximi oppido Thecue, in quibus humi arido atque arenoso nihil omnino frugum gignitur, sed uberrimis pascuis abundant, et ideo cuncta sunt plena pastoribus et sterilitas terræ compensatur pecorum multitudine. Ex hoc numero pastorum fuit Amos imperitus sermone, sed plenus scientia. Prophetavit autem eisdem temporibus, quibus Iohel, Naum, Ionas, Osee, Ysaias, sed aliquantulum exorsus est prophetare, antequam Ysaias. Maxime autem contra decem tribus locutus est, pauca de duabus interserens. Hunc ablatum de numero pastorum misit Dominus,

¹ Előtte egy megkezdett b, melynek tintája összefutott.

² Értsd: valazia deyakol ninlén stb.

³ Az è után egy félbenmaradt s.

hog Samariaban¹ pphetalna Kit Amafias kiral auag pap gakorta getrette lapafockal Ez utan ő fia Ozyas vas zeggél őftőkenél által úte Ezec utá fel élénén ki vettétec ő foldebé Kéués napoc vtan a. fénéc férelméuel meghala. ɏ éltéméttétec ő attayual It i m a r² f c e n t A m o s
p p h e t a n a c k o n u ő

A Mofnac igey ki ki volt Tekuenac paztoribol mellékét latot Ifrlrē Ozyaſnac Iuda³ [Ifrl] kiralanac napibā ɏ Ieroboamnac Ioas fianac Ifrl

215

k o n u ő

kiralanac napiban két ézténdőùl előtto a. föld indolafnac. (2) ɏ monda Vr Sionbol reyo. ɏ Ihrlmbol agga ozauat ɏ firtanac paztoroknac dragalatofi. ɏ meg azot Carmelosnac teteie (3) Ezt möga vr Damascofnac harom bünin. ɏ a. negédkien nem fordeitem még őkét. azert hog Galaadot vas nömtato kefféggél törtö legen meg. (4) ɏ èréztec tüzét Azaélnéc hazaba. ɏ megmaria Benadabnac hazat. (5) ɏ megtöröm Damascofnac zauarit. ɏ élüezte a. baluan mèzéiebén lakožokat. ɏ estapot tartot gènerkedétnéc ɏ bélendeffegnéc hazabol Es él vitéttetic Syrianac nepe Cyrenenbè vgmond vr. (6) Ezt monga vr Gazenac harom fertezéteffegin. ɏ a. negédkien né fordeitem meg őtét. azert hog éluitte legen a. tókellétes fogfagot hog bě rékéztène őtét Ydu-meaba. (7) ɏ èréztec tüzét Gazeenac kó fala[ba]ra. ⁴ ɏ megmaria ő hazait (8) ɏ élüeztec Azotomban lakožokat. ɏ estapot tartot Afkalonbol Es for-

ut in Samaria prophetaret, quem Amasias rex (sacerdos) frequenter plagis afflixit; tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Post hoc semivivus in terram suam evectus post aliquot dies dolore vulneris expiravit sepultusque est cum patribus suis.

Verba Amos, qui fuit in C. I. pastoribus de Thecue, quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel ante duos annos terræ motus. (2) Et dixit: Dominus de Sion rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam, et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. (3) Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis† GalAAD. (4) Et mittam ignem in domum Azael, et devorabit domos Benadad. (5) Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli, et tenentem sceptrum de domo voluptatis, et transfertur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus. (6) Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gazæ, et super quatuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderet eam in Idumæa. (7) Et mittam ignem in murum Gazæ, et devorabit ædes eius. (8) Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone, et convertam

¹ Utána egy félbenmaradt pp van kihúzva.

² Ez után bizonyára e szó van írva: kèzdétic; azonban az alatta festett nagy kezdőbetű, A, úgy elfödi, hogy csak a k felső fele, a d szára vége s a c vízzintes hegye látszik.

³ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.

⁴ A ra a kihúzott rész fölén írt igazítás.

† [Per plastra non intelligitur hic currus, sed quaedam instrumenta dentes ferreos habentia, quae volvabantur super segetes positas in area.]

deitom èn kèzémét Acharomra . ⁊ èl-
uèznèc a . iazoknac maradeki vgmond
vr (9) Ezt monga vr iftén Tirufnac
harom bùnin . ⁊ a . negèdiken nè for-
deitom meg ɔkèt azert hog a . tòkellè-
tes fogfagot ||

216

A m o s

bè rèkèztettec Idumeaba . ⁊ nè èmlè-
keztènèc meg atafiaknac fogadafar-
rol . (10) ⁊ èrèztec tûzèt Tirufnac kô
falaba . ⁊ megmaria ɔ hazokat / (11)
èzt monga vr Edomnac haro bùnin .
⁊ a . negèdiken nem fordeitom meg
qtèt . azert hog tòrrèl [v]ldqzto le-
gen ɔ attafiat . ⁊ megtört ɔ irgal-
maffagat . ⁊ touabba megtartotta le-
gen ɔ hirtèlènkedetet . ⁊ ɔ haragiat
megtartotta mend vegiglén (12) Èrèz-
tec tûzèt Temamba . ⁊ meg maria
Bozrenac hazat (13) Èzt möga vr
Amô fiainac harom fertezéteffegin .
⁊ a . negèdiken nè fordeitom meg qtèt
Azert hog Galaadnac néhèzkesit meg-
mèltéle ɔ hataranac megzelefeiteferè .
(14) ⁊ tûzèt gerièztec / Rabaaathnac
mafkont¹ Rabeenac¹ kôfalaba . ⁊ meg-
maria ɔ hazat ordeitañban hadnac
⁊ homalnac napian ⁊ az indolaf-
nac napian (15) Es megé Melchon
fogfagba ɔ ⁊ ɔ fèdèlmi egembè vg-
mond vr | (II, 1) Ezt möga vr iftén
Moabnac harom fertezéteffegin . ⁊ a .
negèdiken nè fordeitom meg qtèt .
azert hog Idumea kiralanac tètèmit
meg égëtte mend hamuiglan (2) Es
èrèztec tûzèt Moabba . ⁊ meg maria
Cariothnac hazat . ⁊ meghal Moab a .
zozatban . ⁊ trombitanac vuoltesebèn .
(3) ⁊ èluèztec birat ɔ kôzépibol . ⁊ ɔ
menden fèdèlmit megolom quèle vg-
mond vr C a p m 4d ||

217

p p h e t a [2]

(4) [é] EZt monga vr iftén Iudanac
⁊ harom fertezéteffegin . ⁊ a .
negèdiken nem fordeitom meg qtèt .
azert hog èluèttee vrnae tòrueñet . ⁊

manum meam super Accaron, et per-
ibunt reliqui Philistinorum, dicit Do-
minus Deus. (9) Hæc dicit Dominus :
Super tribus sceleribus Tyri, et super
quatuor non convertam eum, eo quod
concluserint captivitatem perfectam
in Idumæa, et non sint recordati fœ-
deris fratrum. (10) Et mittam ignem
in murum Tyri, et devorabit ædes
eius. (11) Hæc dicit Dominus : Super
tribus sceleribus Edom, et super qua-
tuor non convertam eum, eo quod
persecutus sit in gladio fratrem suum,
et violaverit misericordiam eius, et
tenuerit ultra furorem suum et in-
dignationem suam servaverit usque
in finem. (12) Mittam ignem in The-
man, et devorabit ædes Bosræ. (13) Hæc
dicit Dominus : Super tribus sceleri-
bus filiorum Ammon, et super qua-
tuor non convertam eum, eo quod dis-
secuerit prægnantes Galaad ad dilata-
endum terminum suum. (14) Et suc-
cendam ignem in muro Rabba [R a b
b e n], et devorabit ædes eius in ulu-
latu in die belli, et in turbine in die
commotionis. (15) Et ibit Melchom in
captivitatem, ipse et principes eius
simil, dicit Dominus.

Hæc dicit Døminus : Super C. II.
tribus sceleribus Moab, et
super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idu-
mææ usque ad cinerem. (2) Et mit-
tam ignem in Moab, et devorabit
ædes Carioth, et morietur in sonitu
Moab, in clangore tubæ : (3) et dis-
perdam iudicem de medio eius, et
omnes principes eius interficiam cum
eo, dicit Dominus. (4) Hæc dicit Do-
minus : Super tribus sceleribus Iuda
et super quatuor non convertam eum,
eo quod abiecerit legem Domini, et

¹ E két szó jellet ide utalt lapszáli betoldás.

9 parātolatit nē oriztec Mert meg
ualtae őkét 9 baluañi kie utan iartanac
9 attoc. (5) 7 érèztec túzét Iu-
daba. 7 megmaria Ihrlmnèc hazat. (6)
Ezt monga vr Ifrlnèc harom fertezé-
teffegin 7 a. negèdiken nē fordeiton
meg őtét. azert hog az igazat őzüf-
ton elatta. 7 a. zegent lab őltozon. (7)
Kic megtörök zegeneknèc feiekèt
földnèc pora felet. 7 alazatofoknac
vtat él tauoztaffac. 7 fiu 7 9 atta
béméténç a. leaihoz. hog megtörnec
én scét neuémét. (8) 7 a. zalagba vè-
tet ruhakon féköttnèc mèden oltar
zerét. 7 karhozattaknac borat iziac
vala 9 iftèneknc hazaban. (9) En
kèdeg ki irtottam Amorreuft 9 or-
caioe őlyl. kinèc cedrofoknac ma-
gaffaga 9 magaffaga. 7 9 éros mónal
lérè fa. 7 megtortém fellpl 9 gimpl-
uet. 7 alat 9 gükérít. (10) En vagoc ki
felmentettélèc tütökét Egiptombol.
7 vittélèc tütökét a. [kiét] kiétlenbè
nèguén őztendéiglén. hog birnatoc
Amorreusnac földet. (11) Es feltamaz-
tottam tv fiaitocabol pphtaecka. 7 tv
fiaitocabol nazareofokat Midènè vg-
vagó è Ifrlnèc fiay vgmod vr. (12) Es a.
nazareofoknac attoc vala bort. 7 a. ||

218

A m o s

pphetaknac parantoltoc vala monduñ
Ne pphetalatoe. (13) Ime èn likorga-
toc tv reiatoc. mikent likorg a. zena-
ual megtérheltetet zékér. (14) 7 fu-
tas éluez a. gorstol. 7 éros nem biria
9 tchèhfseget. 7 éros nē zabadeita meg
9 lelket. (15) 7 yet tarto nē alhat. 7
9 labaiban gors nē zabadolhatmeg. 7
lora őly nē zabadeithatta meg 9 lelket.
(16) 7¹ annapon ziuél éros.
"b az érosféc kózot "a mèzeitélén fut
él². Ca p m i i j d [3]

H Algaffatoc [ézekét] az ige Mellèt
vr bészallet tv reatoc Ifrlnèc fiay
menden rokon sagira. mellèt ki hoz-

mandata eius non custodierit; dece-
perunt enim eos idola sua, post quæ
abierant patres eorum. (5) Et mittam
ignem in Iuda, et devorabit aëdes Ie-
rusalem. (6) Haec dicit Dominus: Su-
per tribus sceleribus Israel, et super
quatuor non convertam eum, pro eo
quod vendiderit pro argento iustum,
et pauperem pro calceamentis. (7) Qui
conterunt super pulverem terræ ca-
pita pauperum, et viam humilium
declinant, et filius ac pater eius ie-
runt ad puellam, ut violarent nomen
sanctum meum. (8) Et super vesti-
mentis pignoratis accubuerunt iuxta
omne altare, et vinum damnatorum
bibeant in domo Dei sui. (9) Ego
autem exterminavi Amorrhæum a
facie eorum, cuius altitudo, cedro-
rum altitudo eius, et fortis ipse quasi
quercus; et contrivi fructum eius de-
super, et radices eius subter. (10) Ego
sum, qui ascendere vos feci de terra
Aegypti, et duxi vos in deserto qua-
draginta annis ut possideretis terram
Amorrhæi. (11) Et suscitavi de filiis
vestris in prophetas, et de iuvenibus
vestris Nazaræos: numquid non ita
est, filii Israel? dicit Dominus. (12) Et
propinabitis Nazaræis vinum, et pro-
phetis mandabitis, dicentes: Ne pro-
phetetis. (13) Ecce, ego stridebo sub-
ter vos, sicut stridet plaustrum onu-
stum foeno. (14) Et peribit fuga a
veloce, et fortis non obtinebit virtu-
tem suam, et robustus non salvabit
animam suam, (15) et tenens arcum
non stabit, et velox pedibus suis non
salvabitur, et ascensor equi non sal-
vabit animam suam, (16) et robustus
corde inter fortes nudus fugiet in illa
die, dicit Dominus.

Audite verbum, quod lo-
cutes est Dominus super vos, C. III.
filii Israel; super omnem cognitionem,

¹ Utána egy tintája összefutott félbenmaradt a.

² Értsd : mèzeitélén fut él az érofféc kózot stb.

tam Egiptomnac foldebol monduan
 (2) Lac týtökét ésmértéléc foldnéc
 menden némzétiból Azert meglatom
 tý reiatoc tý menden hamiffagtokat
 (3) Midéné egembé iarnac é kettén
 hanéha illéndic onékic (4) Midéné
 reio é orozlan a · ligétbén hanéha ra-
 gadozatot valland Midéné orozlánac
 kólkó agga ő zauat é ő barlangiabol
 hanemha ragadand valamit (5) Mi-
 déné éfie madar é · foldnéc tórebé
 madaraznalkül Midénem éluetétté-
 tetic é a · tor a · foldrol mi elöt vala-
 mit fogion (6) Es ha eneklén a · trom-
 bita a · varofbá · 7 a · [nep] nep megne-
 yed Ha¹ nem² lezé gonoz a · varo-
 ban kit vr né tенд (7) mert nem tezi
 vr iftén az iget hanéha megílétendi
 ő titkiat ő zolgainac pphetaknac ||

219

p p h e t a

(8) Reio az orozlan ki nem fel Vr
 iftén bészlet ki nem pphetal (9) Hal-
 landoua tegetec Azotomnac varosi-
 ban 7 Egiptom földnéc varosiban ·
 7 mongatoc Egbé güítöziétec Samari-
 anac hegibé · 7 laffatoc a · foc bal-
 gatagfagokat ő kyzépette · 7 patuart
 zenuédék 7 rètekebiben · (10) 7 né
 tuttanac igazat tenni vg mond vr
 Hamiffagot 7 ragadozatot kenzézné
 ő hazohan (11) Azert ézt monga vr
 iftē Megtorödèmeztétic 7 megkör-
 nekeztétic a · fold · 7 leuontatic te
 bélölléd te érófseged · 7 él ragattat-
 nac te hazaid (12) ézt monga vr Mi-
 kent ha a · paztor élragadand orozlán-
 ac zaibol két zarakan auag fulnéc
 veget igén ragattatnac él Ifrlnc fiay
 Kic lakoznac Samariaban én agal-
 kamnac lapasban · 7 Damascofnac
 agaban (13) Halgaffatoc 7 vallatoc
 Iacob hazaban vgmond férgeknéc
 vra iftène (14) Mert a · napon mellen
 këzdéndem meglatnom Ifrlnc toruē
 tórefet őreiaia latom meg · 7 Bethel-

quam eduxi de terra Aegypti, dicens:
 (2) Tantummodo vos cognovi ex omni-
 bus cognationibus terrae, idecirco vi-
 sitabo super vos omnes iniquitates
 vestras. (3) Numquid ambulabunt duo
 pariter, nisi convenerit eis? (4) Num-
 quid rugiet leo in saltu, nisi habuerit
 prædam? numquid dabit catulus
 leonis vocem de cubili suo, nisi ali-
 quid apprehenderit? (5) Numquid
 cadet avis in laqueum terræ absque
 aucupe? numquid auferetur laqueus
 de terra, ante quam quid ceperit?
 (6) Si clanget tuba in civitate, et po-
 pulus non expavescet? si erit malum
 in civitate, quod Dominus non fece-
 rit? (7) Quia non facit Dominus Deus
 verbum, nisi revelaverit secretum
 suum ad servos suos prophetas. (8) Leo
 rugiet, quis non timebit? Dominus
 Deus locutus est, quis non propheta-
 bit? (9) Auditum facite in ædibus
 Azoti, et in ædibus terra Aegypti,
 et dicite: Congregamini super montes
 Samariae, et videte insanias multas
 in medio eius, et calumniam patien-
 tes in penetralibus eius. (10) Et ne-
 scierunt facere rectum, dicit Domi-
 nus, thesaurizantes iniquitatem, et
 rapinas in ædibus suis. (11) Propterea
 hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur,
 et circuietur terra, et detrahetur
 ex te fortitudo tua, et diripientur
 ædes tuæ. (12) Hæc dicit Dominus:
 Quomodo si eruat pastor de ore leonis
 duo crura, aut extreum auriculæ,
 sic eruentur filii Israel, qui habitant
 in Samaria in plaga lectuli, et in
 Damasci grabato. (13) Audite, et con-
 testamini in domo Iacob, dicit Domi-
 nus Deus exercituum, (14) quia in
 die, cum visitare coepero prævarica-
 tiones Israel, super eum visitabo, et

¹ Sor vége.² Jellel ide utalt lapszáli igazitás.

nèc oltarira . ⁊ éluagattac az oltarnac
zarvay . ⁊ éfnèc a · foldrè · (15) ⁊ meg-
vérē a · tèli hazat a · iari hazzal ⁊
éluèznèc az elefant tètèmböl alkotot
hazac ⁊ soc hazac tèkozlatnac èl ug-
mond vr C a p m 4 d [4]

[h] **H**Algaffatoc éz iget kouèr vnoç
kic vattoc Samarianac hege-
bén ||

220

A m o s

Kic patuart teztec nauolafoknac . ⁊
megtörtoc zegenekét Kic mongatoc
tv vraitoknac hoziatoc ⁊ izonc (2)
Efsköt vr iftén¹ q scéntebén mert
ime napoc iqnèc tv reiatoc ⁊ felémél-
nèc týtökét . ⁊ tv megmaradéktokat
forro fazokakban · (3) ⁊ az raffeken
ki mentec eggitec maftoc èllèn ⁊ vèt-
tettec Armóba vgmöd vr | (4) Iquètec
Bethélbè . ⁊ hamiffan miúelkeggé-
tee Galgalaba . ⁊ fokafehatoc meg a ·
toruë[t] tørefst ⁊ aianlatoc holual tv
aldoastaftokat (5) ⁊ aldoziatoc a ·
kouazbol diuerètet . ⁊ hyatoc akaratus
aldozatoknac . ⁊ hirdéffetec meg mët
ig akartatoc Ifrl fiay vgmöd vr if-
tén : (6) Azert èn ⁊ attam týnèk-
tec fogaknac felémlet tv mendë va-
roftocabā ⁊ keñéréknèc zükfeget tv
mendë héltecbén . ⁊ nè fordoltatoc
èn hoziám vgmond vr (7) Es èn meg-
tiltottam týtölltec az èffèt mikor
megharom honapoc volnanac arata-
figlan . ⁊ èféc egvarofra . ⁊ masikra
nem èfec Eg rez meg qotztétet . ⁊ a ·
rez melré nem èftém megazot (8) Es
iquenèc [k]² két ⁊ harom varosoc az
egvarofba hog innanac vizét . ⁊ nè
elegetténècténèc³ meg . ⁊ nè fordol-
latoc èn hoziá vgmöd vr (9) Megvér-
télèc týtökét azalo zèllèl ⁊ rogaual ·
tv kérteknek fokaffagat . ⁊ tv zoljí-
teket . ⁊ tv olaj kérteketet ⁊ tv fügè

super altaria Bethel, et amputabuntur
cornua altaris, et cadent in terram.
(15) Et percutiam domum hiemalem
cum domo æstiva, et peribunt domus
eburneæ, et dissipabuntur aedes mul-
tæ, dicit Dominus.

Audite verbum hoc, vac- C. IV.
cæ pingues, quæ estis in monte Samariæ; quæ calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes; quæ dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus. (2) Iuravit Dominus Deus in sancto suo: Quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. (3) Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, et proiciemini in Armon, dicit Dominus. (4) Venite ad Bethel, et impie agite, ad Galgalam, et multiplicate prævaricationem, et offerte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. (5) Et sacrificiate de fermento laudem, et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus. (6) Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris, et non estis reversi ad me, dicit Dominus. (7) Ego quoque prohibui a vobis imbre, cum adhuc tres menses supereressent usque ad messem, et plui super unam civitatem, et super alteram civitatem non plui: pars una compluta est, et pars, super quam non plui, aruit. (8) Et venerunt duæ et tres civitates ad unam civitatem, ut biberent aquam, et non sunt satiatæ, et non redistis ad me, dicit Dominus. (9) Percussi vos in vento urente, et in auragine, multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum: oliveta vestra et ficeta ve-

¹ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

² A tinta összefutott.

³ Az első ténéc-nél sor vége.

kérteteket herño ottó meg ɿ nē for-
dolatoc èn hozia vgmod vr (10) Erèz-
tec tv bèletec halalt ||

221 p p h e t a

Egiptomnac vtaban · törrel megvérē
tv ifiaitokat · mend tú louaitoknac
fogfágaig · ɿ felmentétē tv zallaftoknac
búzet tv orrotocba · ɿ nē fordolatoc èn hoziam vgmond vr (11) El
fordeitalac tútökèt mikent vr el for-
deitotta Sodomat ɿ gomorrat · ɿ lötté-
tec miket a · tuzból ki¹ [el] ragatta-
tot vzoig · ɿ nē fordolatoc èn hoziam
vgmod vr (12) Azert ézekèt tezé te-
nèked Ifrl ugmód vr Miutā këdeg
ézekèt tèndem tenèked kezehèd te
magadat Ifrl te iftènednèc éléibé ·
(13) mert ime èn tezec hegekèt · ɿ
téremtec zélèt · ɿ hirdètem èmbernèc
ø bèzedet · tezé a · veterinèy kqdöt ·
ɿ iaroc földnèc magaffagan · férè-
geknèc vra iftènè ø nèue Cap m
o t o d [5]

[h] H Algaffatoc èz igei kiuèl èmè-
lec tv reiatoc firalmat If-
rlnc haza le èfet · ɿ nem toldatic hog
felkellen (2) Ifrlnc zúzø leuèttétet ø
foldebè · ninùén ki felkölø ø gtèt (3)
Mert èzt möga vr iftèn A · varos ki-
ból èzerec kimennècvala · meg hagat-
tatnac ø benné zazan · ɿ kiból ki men-
nècvala zazan hagattatnac ø benné
tizén Ifrlnc hazaban| (4) Mert èzt
möga vr iftèn Ifrl hazanac Kérèffè-
tec èngemèt ||

222 A m o s

ɿ eltec · (5) ɿ ne akariatoc kérèfnetec
Bethelt · ɿ galgalaba ne akariatoc
ménetece · Berzabeeba bénemeinnè-
tec · mert Galgala fogfagban vitèttè-
tic el · Bethel kellètlén lezé (6)
Kérèffetec vrat ɿ ellètec Netalantal
meg egéttéfsec Iosephnç haza mèt
tuz · ɿ megmaria ɿ nē lezé ki meg-
olha Bethelt / (7) Ki vrömbé fordeita
az itelètet ɿ vrnac igaffagat meg-

stra comedit eruca, et non redistis
ad me, dicit Dominus. (10) Misi in
vos mortem in via Aegypti, percussi
in gladio iuvenes vestros usque ad
captivitatem equorum vestrorum, et
ascendere feci putredinem castrorum
vestrorum in nares vestras, et non
redistis ad me, dicit Dominus. (11) Sub-
verti vos, sicut subvertit Deus Sodo-
mam et Gomorrah, et facti estis
quasi torris raptus ab incendio, et
non redistis ad me, dicit Dominus.
(12) Quapropter hæc faciam tibi, Is-
rael, postquam autem hæc fecero tibi,
præparare in occursum Dei tuí, Is-
rael. (13) Quia ecce formans montes,
et creans ventum, et annuntians ho-
mini eloquium suum, faciens matu-
tinam nebulam, et gradiens super ex-
celsa terræ: Dominus Deus exerci-
tuum nomen eius.

Audite verbum istud, quod C. V.
ego levo super vos planetum.

Domus Israel cecidit, et non adiicet,
ut resurgat. (2) Virgo Israel proiecta
est in terram suam; non est, qui sus-
citet eam. (3) Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de qua egredieban-
tur mille, relinquuntur in ea centum,
et de qua egrediebantur centum, re-
linquentur in ea decem in domo Is-
rael. (4) Quia hæc dicit Dominus do-
mum Israel: Quærите me, et vivetis.
(5) Et nolite querere Bethel, et in
Galgalam nolite intrare, et in Ber-
sabee non transibitis, quia Galgala
captiva ducetur, et Bethel erit in-
utilis. (6) Quærите Dominum, et vi-
vite, ne forte comburatur ut ignis
domus Ioseph, et devorabit, et non
erit, qui extinguat Bethel. (7) Qui
convertitis in absinthium iudicium,

¹ Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

haggatoe a · foldon (8) Acturuſt te-
ugt · ḷ oriunth · ḷ fetetfegekét hol-
ualba fordeitot · ḷ napot eybè¹ val-
toztatot¹ Ki hya tēngernéc vizéit ·
· ḷ ki otti azokat foldnèc zinerè Vr
gnéue (9) Meg mèuëti a · puztolatot
az éroßson · ḷ a · fozaſt a · hatal-
maſra hozia| (10) Gúløsegþen vallot-
taſ a · kapuban megfèddot · ḷ a · to-
kelléteſen bëzellöt megutaltac (11)
Azert hog megñomoreitatovala a ·
zegët · ḷ a · valaztot fozlatot éluezi-
tecvala otþloß Hazakat negzegö kó-
uél raktoc · ḷ nè lakoztoc 9 bennec
Igen zérilmës zolökët plantaltoc · ḷ
nè iziatoc 9 borat · (12) mert èn èf-
mèrtém tv̄ foc fertezéteſſegtekët · ḷ
tv̄ éros bùntökët Igaz èllènfegec aian-
dokokat veztec · ḷ zegenekët a · ka-
pubä · meg ñomorgattac (13) Azert
ildomos az vðþbén vëztégl · mert az
[vðø] vðø gonoz · (14) Kéréffetec iot
· ne gonoz hog ellëtec · ḷ fèrè - ||

223

p h e t a

geknëc vra iftène tu uélètec lezë mi-
kët mondotta| (15) Gúløllëtec gonoz
· zéréffetec iot · ḷ zerezietec a · ka-
puban az itelletet · ha talantal Ioseph
maradekinac irgalmazion férégeknëc
vra iftène (16) Azert èzt monga fér-
égeknëc vralkodo vr iftène Menden
veakban firalm · mèdenecbén kic kú-
uöl vadnac mòdatic: Yai Yay Es a ·
zantokat hyac gazolatra · azokat fi-
ralomra kic tudnac firatni (17) Es
menden vtacban lezë firalom mert
alſal megee te kožépettèd vgmöd vr
(18) Iay vrnac napiat keuanoknac
Mirè akariatoc otët Vrnac èz napia
fetetfeg · nè vilagoffag (19) Mikep-
pèn ha èmber élutand orozlannae or-
caiatol · ḷ éléibë këllen gnéki mèdue ·
· bëmeninen a · hazba · ḷ megtamaz-
koggec 9 kèzeuél a · falhoz · meg
maria otët zomak (20) Midènem nem
fetetfegè vrnac napia · nè világ · ḷ

et iustiam in terra relinquitis.
(8) Facientem Arcturum et Orionem,
et convertentem in manæ tenebras,
et diem in noctem mutantem, qui
vocat aquas maris, et effundit eas
super faciem terræ: Dominus nomen
est eius, (9) qui subridet vastitatem
super robustum, et depopulationem
super potentem affert. (10) Odio ha-
buerunt corripientem in porta, et lo-
quentem perfecte abominati sunt.
(11) Idecirco, pro eo, quod diripiebat
pauperem, et prædam electam tol-
lebatis ab eo, domos quadro lapide
adificabis, et non habitabitis in
eis: vineas plantabis amantissimas,
et non bibetis vinum earum. (12) Quia
cognovi multa scelera vestra et for-
tia peccata vestra: hostes iusti ac-
cipientes munus, et pauperes deprim-
entes in porta. (13) Ideo prudens in
tempore illo tacebit, quia tempus
malum est. (14) Quærите bonum, et
non malum, ut vivatis, et erit Domi-
nus Deus exercituum vobis, sicut
dixistis. (15) Odite malum, et diligite
bonum, et constituite in porta iudi-
cium, si forte misereatur Dominus
Deus exercituum reliquias Ioseph.
(16) Propterea haec dicit Dominus
Deus, exercituum dominator: In om-
nibus plateis planetus, et in cunctis,
quaे foris sunt, dicetur: Væ vae; et
vocabunt agricolam ad luctum, et ad
planetum eos, qui sciunt plangere.
(17) Et in omnibus viis erit plan-
etus, quia pertransibo in medio tui,
dicit Dominus. (18) Væ desideranti-
bus diem Domini: ad quid eam vobis?
dies Domini ista tenebræ, et non lux.
(19) Quomodo, si fugiat vir a facie
leonis, et occurrat ei ursus, et ingre-
diatur domum, et innitatur manu sua
super parietem, et mordeat eum co-
luber. (20) Numquid non tenebræ dies
Domini, et non lux: et caligo, et non

¹ A közel írt két szó / jellel van elválasztva.

homal τ nem feneffeg ϑ benné (21) Gúloltém τ èl uèttém tv innépnaptokat τ nē vezem tv férègtekñec illat-tat (22) Hogha aianlandotoc ènnèkem aldomafokat τ tv aiandoktokat nem vezem τ tv kyuértekñec fogadafat nē vezem (23) Vegèd èl èn tollém te enekidnèe zaiágafat τ te igrec kefse-gidnèe enekit nē halgatom meg. (24) τ meg ||

224 A m o s

iélen-tétic az itelét monnal èros arra-dat (25) Midènem ostakat τ aldozato-kat aianlottatoc ènnèkem a. kiétlén-bén [é] négue ézténdéiglen é Ifrlñc hazá. (26) τ viféltetec Molothnac hali-lakat tv iftënteknèc τ baluañtoknac kepet Tù iftënteknèc uillagat. mel-lékèt töttetec tv magatoknac (27) Es élmentéléc tútökèt Damascos élue vgmond¹ férègékñc vra ϑ neué Ca-pi-tu-lu-m ha-to-d [6]

[j] **I**Ay néktec kic gènerkettetec Sy-onban τ biztoc Samarianac hé-gebé Fèdèlmék nepéknèc fèy iaruā kë-uelfeggél Ifrlñc hazaban (2) Meninétec èl Calâmeba τ laffatoe meg τ onnat meinnétec nag Emathba τ zallatoc le a. iazoknac Gethebè τ ϑ orzagok-nac mëtöl iobbaiba. ha zelef β ϑ ha-taroc tv hararitoknal (3) Kic èl valaztattatoc gonoz napba τ kozélgétt-tec hamiffagnac zékihez (4) Kic aloz-toe elefant tètèmmél alkotot agacban τ buialkottoc tú agatocaban. kie meg-ezitec a. barant az apro barom Lordaiabol τ a. boriukat az òrèg barom Lordaiab kozépiböl. (5) kic enekle-tec soltarnac zauaban mikent Da-uid Alaitottac omagoknac vallanic eneknèc édenít (6) yuuan a. fialakban bort τ më- ||

225 p p h e t a

töl iob kénéttél kénéttétténec meg. τ semmit sem zénuednècvala [Ioseph-

splendor in ea? (21) Odi et proieci fe-stivitates vestras, et non capiam odo-rem cœtuum vestrorum. (22) Quodsi obtuleritis mihi holocausta et munera vestra, non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. (23) Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyræ tuæ non au-diam. (24) Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. (25) Numquid hostias et sacri-ficium obtulisti mihi in deserto qua-druginta annis, domus Israel? (26) Et portastis tabernaculum Moloch deo ve-stro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis. (27) Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus: Deus exercituum nomen eius.

Væ vobis, qui opulenti estis C. VI.
in Sion, et confiditis in monte
Samariae; optimates capita populo-
rum, ingredientes pompatice domus
Israel. (2) Transite in Chalane, et
videte, et ite inde in Emath magnam,
et descendite in Geth Palæstinorum,
et ad optima quæque regna horum,
si latior terminus eorum termino ve-
stro est. (3) Qui separati estis in diem
malum, et appropinquatis solio ini-
quitatis: (4) qui dormitis in lectis
eburneis, et lascivitis in stratis ve-
stris: qui comeditis agnum de grege,
et vitulos de medio armenti: (5) qui
canitis ad vocem psalterii; sicut Da-
vid putaverunt se habere vasa can-
tici. (6) Bibentes vinum in phialis, et
optimo unguento delibuti, et nihil
patiebantur super contritione Ioseph.

¹ E szó után egy félbenmaradt f van kihúzva.

nèc]¹ Iosephnèc tørödèlmen (7) Azert ma èl mennèc az èl menøknèc fëieken. ⁊ éluétèttetic a. buialkodoknac teuqio (8) Éskot vr iftèn ő lelkerè vgmöd férègeknèc² vra iftène Èn megutalom Iacobnac këuelfeget. ⁊ ő hazait gülöltèm. ⁊ èl adom a. varoft ő lakozoiual զuzo (9) Hogha eghazban tiz ferfiac lèndnèc maradandnac øk ⁊ meg halnac. (10) ⁊ vezi øtèt ő rokona. ⁊ meg egéti økèt hog tètèmit a. hazbol ki uiqe. ⁊ mond annac ki a. haznac réitekebén vagó Midènem vagon èt mèllèttéd. (11) ⁊ fèlèl. Vege vagon ⁊ mòd nèki Vèztègy ⁊ ne èmlékezièl vrnac néuerol. (12) mert ime vr parançolt. ⁊ megüri a. nagob hazat romlaffsal. ⁊ a. kùffèb hazat mètlèlefeckél (13) Midènè futhatnac è louac a. kozirton. auag zanthatnac a³ bialokon/⁴ Mert az itelètet këfèrqefgbè fordeitottatoc. ⁊ igaffagnac gimöljet vrömbè (14) kie vigattoc a. femmibén kic mondotoce Minè my èroffegonebè vöttöc è mù magonknac zaruakat (15) Vgmöd férègeknèc vra iftène Ime èn tamaztoc tv reiatoc Ifrlnèc haza némzétet ⁊ megtor tutököt ||

226

A m o s

Emachnac bëmenètitöl foguā. a. ki-ètlènnç arradaffaiglan [vij] C a p i t u l u m h e t e d

E Zekét mutata vr iftèn ènnékem Es ime fafkaknac teuqio èfti ès tèr-mefinèc kèzdétebén Es ime èfti a. lordanac nírqiø utan mafkent⁴ kiralnac nirefe utan⁴ (2) Es lön mikor megtökelletteuolna a. földnèc füuet enny/ mondec Onzollac vram iftèn leg këgelmès Ki tamazta fel Iacobot. mert aprod (3) Këgelmèze vr iftèn

(7) Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientum. (8) Iuravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. (9) Quodsi reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. (10) Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo, et dicet ei, qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te? (11) Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis Domini: (12) quia ecce Dominus mandabit, et percutiet domum maiorem ruinis, et domum minorem scissionibus. (13) Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis, quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitiae in absinthium? (14) Quia lætamini in nihil, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumsimus nobis cornua? (15) Ecce enim suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: et contaret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

Hæc ostendit mihi Dominus Deus; et ecce, fector locustæ in principio germinantium serotini imbris, et ecce, serotinus post tonsorem gregis [vel tonsura m regis]. (2) Et factum est, cum consumasset comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus, propitius esto, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? (3) Misertus est Domi-

¹ Sor vége.² A g előtt van egy másik félbenmaradt g kihúza; tintája összefutott.³ E két szó össze van írva, de / jellet elválasztha.⁴ mafkent — utan: e rész lapszáli betoldás.

ézen Nem lezen Monda vr iftén (4) Ezekét mutata vr iftén énnékem Esime vr iftén hya az iteléttet tüzbe· · · megmar Soc melleget. · · · megezi egembé a · rezét. (5) · · mondec Vram iftén onzollac iugoggal meg Ki tamazta fel Iacobot mert aprod (6) Kégléméze vr ézen Dè éz · · nél lezé monda vr iftén (7) Esime vr alvala a · [me]¹ meg egénefeitétet kófalon · · · o kézébé mész kalan (8) Es módá vr énnékem Mit laé te Amos Es mődec Mèzélonc kalanat Es módá vr Iméen vétē a · mész kalant Ifrlnc én ne-pémnéc kózépibé. · · nél toldom touabba ótét ekefeiténem (9) Es megtöröttétné a · baluañnac magaffagi · · Ifrlnc scénteléti megpuztoltatnac · · törrel kèle fel Ierobouānac hazara] (10) Es èrèzte Amafyas Bethel-nécc papa Ierobouamhoz Ifrlnc kiralahoz módúá ||

227

p p h e t a

Amos te elléned viut Ifrl hazanac kózépette Nem zénuédhéti é · föld o méden bázedit (11) Mert ézt moga Amos Törbén hal meg Ierobouā · · Ifrl fogfagbá megen el o foldebol (12) Es monda Amafias Amosnac Kilaç maflkent ² oh² lato ² Meñ füs Iudanac foldebé · · egél ottogol keñérét · · ottogol pphtal (13) Es ne tolgad touabba hog Bethelbén pphtal · mert kiralnac scénteléte · · orzagánac haza (14) Es félèle Amos · · monda Amafias-nac Nem vagoc pphta Ne vagoc pphtanac fia · dè paztor vagoc én zégdélué zedery fakat · (15) · · von engemét vr mikor kónétévala a · lordat Es módá vr énnékem Menñél · · pphtal "If-

nus super hoc: Non erit, dixit Dominus. (4) Hæc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce, vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus: et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem. (5) Et dixi: Domine Deus, quiesce, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? (6) Misertus est Dominus super hoc: Sed et istud non erit, dixit Dominus Deus. (7) Hæc ostendit mihi Dominus: et ecce, Dominus stans super murum litum, et in manu eius trulla cémentarii. (8) Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cémentarii. Et dixit Dominus: Ecce, ego ponam trullam in medio populi mei Israel: non adiiciam ultra superinducere eum. (9) Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur, et consurgam super domum Ierooboam in gladio. (10) Et misit Amasias, sacerdos Bethel, ad Ierooboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel: non poterit terra sustinere universos sermones eius. (11) Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Ierooboam, et Israel captivus migrabit de terra sua. (12) Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides [o p r o p h e t a A m o s] [i d e s t, tu A m o s, qui d i c i s t e h a b e r e D e i v i s i o n e m], gradere, fuge in terram Iuda, et comedere ibi panem, et prophetabis ibi, (13) et in Bethel non adiicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis est, et domus regni est. (14) Responditque Amos, et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophetæ, sed armentarius ego sum, vellicans sycomorus. (15) Et tulit me Dominus, cum sequerer gregem; et dixit Dominus ad me: Vade, propheta ad populum meum

¹ A tinta összefutott.² Lapszéli betoldás.

řlnç “ennepémnéc¹ (16) Es ma hal-gaffad vrnae igeit Te mondod Ne pphetal Ifrlrè . ⁊ ne hirdès a . baluā . hazara (17) Azert èzt monga vr Te félèfeged è . varofbá paraznalkodic . ⁊ te fiaid ⁊ te leanid törbén èf-néc le . ⁊ te földèd kötéllél mertétic meg . ⁊ te a . fertezétes földbén halz meg . ⁊ Ifrl fogfagbá megen el ő fol-debol

[e] E Zekét mutata vr iftén ènnékem
Es ime almaknac horgia . (2) ⁊
môda vr Mit laé te Amos . Es môdec
Almaknac horgat Es môda ènnéké
vr ||

228

A m o s

Vegézét iot èn nepémrè Ifrlrè Nem toldom touabba hog altal meinèm ötèt (3) ⁊ a . napon likorgnac a . tp-lomnac farkay az² Hebereknel palo-tahac èrléd kiralenac² Vgmond vr iftén Sokan halnac meg minden hèlen . ⁊ vèttétic lèndesfeg⁽⁴⁾ Halgaf-satoc³ èzekét kic megtöritec a . ze-gent . ⁊ megfogatkoztattatoc földnèc nauolafyt⁽⁵⁾ monduatoc Midon me-genèl az aratas . ⁊ èl agguc mv aroin-kat ⁊ a . zombat . ⁊ megnittuc a . ga-bonat hog megküffsébhùc a . merte-kec . ⁊ megbouphùc a . fikluft . ⁊ vèf-fönc alnak mertekékét . (6) hog a . nauolafokat biriuç èzüftbén . ⁊ a . zegenekét farukert . ⁊ a . gabonanac oroit èl agguc (7) Efsköt vr Iacobnac kùelfsegérè Ha èl nem⁴ félèdèn-dem mend vegiglén ő minden müuel-kedétei . i . 9⁵ bünít⁵ (8) Midéné èzen né indoltatic meg fold é . ⁊ gazolko-dic ömenden lakozóia Es felmegén monnal minden folo . ⁊ ki uèttétic ⁊ èl fol monnal Egipomnac lergètège (9) Es lezé annapon vgmond vr Nap

Israel. (16) Et nunc audi verbum Do-mini : Tu dicis : Non prophetabis su-per Israel, et non stillabis super do-mum idoli. (17) Propter hoc haec dicit Dominus : Uxor tua in civitate for-nicabitur, et filii tui et filiae tue in gladio carent, et humus tua funiculo metietur, et tu in terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terra sua.

Hæc osterdit mihi Domi-nus Deus ; et ecce, uncinus C. VIII. pomorum. (2) Et dixit : Quid tu vides, Amos ? Et dixi : Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me : Venit finis super populum mieum Israel : non ad-iiciam ultra, ut pertranseam eum. (3) Et stridebunt cardines templi in die illa [in Hebræo autem ha-betur] : Et stridebunt car-di-nes palatii, id est, palatio-rum regis et principum], dicit Dominus Deus : multi morientur, in omni loco proiicietur silentium. (4) Au-dite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ, (5) dicen-tes : Quando transibit mensis, et ve-numdabimus merces : et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminua-mus mensuram, et augeamus siculum, et supponamus stateras dolosas, (6) ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calceamentis, et quis-quilias frumenti vendamus ? (7) Iu-ravit Dominus in superbiam Iacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum [m a l o q u o d a g u n t]. (8) Numquid super isto non commo-vibetur terra, et lugebit omnis habi-tator eius ; et ascendet quasi fluvius universus, et eiicietur, et defluet quasi rivus Aegypti ? (9) Et erit in

¹ Értsd : ènnepémnéc Ifrlnç Es stb.

² az — kiralenac : e rész lapszéli betoldás.

³ Utána egy tintája összefutott félbenmaradt e van kihúzva.

⁴ Sorközi betoldás.

⁵ E két szó lapszéli betoldás.

élnugozec delbè. ⁊ vilagoffagnac napiá megfeteteitē a. földét. (10) ⁊ fordeitem tý innépnaptokat fíralomba. ⁊ tý menden enektekét gazo- latba. ⁊ vízeç tý menden hatatokra fakot. ⁊ týmenden fétékré kopazlatot Es vête őtét mónal eggétlén eg zülétetnéc firalmat ||

229 p p h e t a

⁊ ő vtolit monnal këférősegnéc napiat (11) Ime ionéc napoc vgmód vr. ⁊ èrèztec éhfeget földré nem keiner- néc éhfeget sem víznéz zomiuſagat dè iftén igeie halgataſanac érléd¹ éhfeget² (12) Es megindoltatnac tèngertol³ foguā tèngeriglén. ⁊ ezfék- tol foguan napkélétiglén kèrengnéc kérésuen vrnaç igeiet. ⁊ nem lelic (13) Annapon megfogatkoznac zep zúzéc. ⁊ ifiac zomiuſaggal (14) kic éfkeznéc Samarianac [videkebè] vete- kezétebén ⁊ mondnaç/ El te ifténéd Dan ⁊ el Berzabeeenac vta ⁊ le éfnèc ⁊ touabba nē kelnç fel C a p m 6

[1] L Atam vrat allatta az oltaron ⁊ monda ɬapiad a. farkakat. ⁊ megindoltatnac a. felfő kúzobç Mert foſuenſeg mendeneknç feiebén ⁊ ő utollokat törbén olóm meg Es nē le- zen őnkic élſutas.⁴ ⁊ ki élſutand nē zabadol meg (2) Es ha lezalland- naç pokliglan. onnat èn këzém ki hozia őkét Es ha felmenéndnéc men- ninglén onnat leuonzo őkét. (3) ⁊ ha élréitézéndnéc Carmelofnac tétèie- bén onnat megtudakozuā èluezé őkét onnan. ⁊ ha èl réitendic ő magokat èn rëitekimtol tèngernéc melebè ot par- tuloc a. kegonac ⁊ megmaria őkét ||

230 f. Amos

(4) Es ha ő⁴ éllénfegeç [élöt] fog- fagba menédnéc⁵ ő éllénfegeç élöt.

die illa, dicit Dominus: Occidet sol in meridie et tenebrescere faciam terram in die luminis: (10) et con- vertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum, et inducam super omne dorsum ve- strum saceum, et super omne caput calvitium, et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima eius quasi diem amarum. (11) Ecce, dies ve- niunt, dicit Dominus, et mittam fa- mem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi ver- bum Domini. (12) Et commovebuntur a mari usque ad mare et ab aquilone usque ad orientem: circuibunt quæ- rentes verbum Domini, et non inven- ent. (13) In die illa deficient virgines pulchræ, et adolescentes in siti; (14) qui iurant in delicto Samariæ, et dicunt: Vivit Deus tuus Dan, et vivit via Bersabee: et cadent, et non resurgent ultra.

Vidi Dominum stantem C. IX. superaltare; et dixit: Percute cardinem: et commoveantur super- liminaria, avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam, non erit fuga eis, et qui fugerit ex eis, non salvabitur, (2) Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos, et si ascenderint usque in cælum, inde detrahám eos. (3) Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos. (4) Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gla-

¹ E két szó lapszéli betoldás.

² A külön írt rag (tol) előtt összekötjel.

³ Az èl jellel ide utalt sorközi igazítás.

⁴ A két szomszéd szó köze fölötti betoldás.

⁵ Ez után egy félbenmaradt f van kihúzva.

ot parālōloc tornēc τ meg[t]oli őkèt
Es uêté èn zémèimét gonozban τ né
ioban (5) Es ugmond férègeknéz vra
ištène Ki illéti a · foldét τ megfogat-
kozic τ gazolkodnac őbenné menden
lakozoc Es felmegé omegvegèzète
mikent mèden tørgétèg τ èl fol mi-
kent Egip̄tomnac foloia (6) Ki ő fel-
meneſet rakia meiñbèn · τ ő nálab-
uatiat fondalta földön Ky hya tøng-
nèc vizeit τ ki őtti azokat földnèc
zinerè vr annac nèue (7) Midénè tú
Ifrlnèc fiay nē vattoc ènnékem é mët
zérèleneknèc fiay Vgmöd vr ištén
Midénè Ifrlt nē mentöttém é fel Egip-
tō[nac] foldeböl · τ a · palestinaya-
kat Capadociabol τ a · Cyrofiakat
Cyreneabol (8) Ime vr ištènnèc zé-
mey a · bùnhq̄t̄ orzagon τ megtorom
azt földnèc orcaiatol Valobizon megt-
toruen nem tørom meg [Ifrlnèc] Ia-
cobnac¹ hazat vgmond vr (9) Mert
ime èn paranlōloc hog megtorièm
Ifrlnèc hazat menden némzètekben
Mikët a · buza meg tørètic a · rofta-
ban · τ kpuélkè ne őfic èl ő belollo
foldrè. (10) τ èn nepémnèc mèdè bù-
noſi meghalnac tørbèn kic mòdnac
Né kózèleit èl τ nem iq mv reianc
gonoz ||

p h e t a

(11) Annapon feltamaztom Dauidnac
hailakat mel le èſet · τ megrakom ő kó
falinaſ reffit · τ azokat mellèc le om-
lottanac megyyeitom · τ èſmeg megrakom
őtèt mikent a · regi napocban
(12) hog briaſ Ydumeanac marade-
kit τ mendè némzètekét azert hog ő
reiaioc [h]² hiuattatot legen vrnac
nèue Vgmond vr èzekét teuq tezé
èzekét (13) Ime iqñec napoc vgmond
vr τ a · zanto aratot foglal · τ zolnèc
ñomoia magot èrèztöt Es hegec edef-
seget tøpegnèc · τ menden halmoc
megmuéltec leznèc (14) Es megfor-

dio, et occidet eos, et ponam oculos
meos super eos in malum, et non in
bonum. (5) Et Dominus Deus exer-
cituum, qui tangit terram, et tabe-
scit, et lugebunt omnes habitantes in
ea, et ascendet sicut rivus omnis,
et defluet sicut fluvius Aegypti:
(6) qui ædificat in cœlo ascensionem
suam, et fasciculum suum super ter-
ram fundavit, qui vocat aquas maris,
et effundit eas super faciem terræ:
Dominus nomen eius. (7) Numquid
non ut filii Aethiopum vos estis mihi,
filii Israel? ait Dominus; numquid
non Israel ascendere feci de terra
Aegypti, et Palæstinos de Cappa-
docia, et Syros de Cyrene? (8) Ecce,
oculi Domini Dei super regnum pec-
cans, et conteram illud a facie terræ.
Verumtamen conterens non conteram
domum Iacob, dicit Dominus. (9) Ecce
enim mandabo ego, et concutiam in
omnibus gentibus domum Israel, sic-
ut concutitur triticum in cribro,
et non cadet lapillus super terram.
(10) In gladio morientur omnes pec-
catores populi mei, qui dicunt: Non
appropinquabit, et non veniet super
nos malum. (11) In die illa suscitabo
tabernaculum David, quod cecidit, et
reædificabo aperturas murorum eius,
et ea, quæ corruerant, instaurabo, et
reædificabo illud sicut in diebus an-
tiquis, (12) ut possideant reliquias
Idumææ et omnes nationes, eo quod
invocatum sit nomen meum super eos,
dicit Dominus faciens hæc. (13) Ecce,
dies veniunt, dicit Dominus, et com-
prehendet arator messorem, et calcar-
tor uvæ mittentem semen, et stilla-
bunt montes dulcedinem, et omnes
colles culti erunt. (14) Et convertam

¹ Sor elején lapszáli igazítás.² A tinta összefutott.

deitom “én nepémnő¹ “Ifrlnec fogfagat τ megrakiac a. puzta varofokat. τ lakoznac qbennec τ zoloket [plal] plantalnac. τ q borokat iziac. τ kértekét alkotnac. τ q gimolqkét ezec (15) Es plantalom okét q földökön. τ touabba nem irtom ki okét q földökön]ból² mellétt attam onékie Vgmond vr iftén Prologus It kezdeti Abdias pphetanac plogofa

Iacob ppheta vallot atafiat Efawot ki qtétenec vérëfsegeiert Heber nélùen neuéztetet Edomnac ki Deia-kol pirosnac mondatic néhöz gülöfseg-gél gülöltetü. érökodöt megolniq meg émleitet atafiat ki Ifrl neuét uöt ||

232

A b d y a s

Ki okert mendenee kic Esaunac gülöfgeget kouëttec Ifrlnő nepet vldqztec i. a. megmondot Iacob patriarchanae fiait Esaunac τ edomnac neuéztettet Es mert Ifrlnec nepe a. caldeofo-knac fogfagabol ifténec akarattabol meghiuattattac Ihrlmbé τ Cirus Per-sayac [k] kirala miat egéb orzagtol néhözén getröttetet τ megnomoreitatot Azeret éz orzag ki Esauf zokafual a. megmódot megfégëttetic Abdyas pphetanac hirdétele miat ki nē ifténec haragiabol dè diukedievála onon èriebo hog [a.] a. nepét meg gozto Ki orzagrol regentén Dauid miat a. foltarbá mondatót zaz huzó hatod rezebé Èmlékeziél³ meg vrá Edomnac fiairol Ihrlmnec napiat mert az egébi éz oluafaffal megfoglaltatú iquendó itelétet némzétekre. τ ifténec orzagat Ifrl nepebé iéggic éz oluafattal megfoglaltatot okoker

[a] AZ Heberec ézt mongac lenni ki Samariay Achab kiral alat τ az igé këgetlénsegõ Iezabel alat el-

captivitatem populi mei Israel, et ædificabunt civitates desertas, et inhabitabunt, et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. (15) Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

Iacob patriarcha fratrem habuit Esau, A b d. P r o l. I. qui ob ruborem corporis sui Edom Hebræa lingua appellatus est, quod Latine sanguineus dicitur. Is memoratum fratrem suum, qui Israel nomen accepit, gravi odio commotus interimere conatus est. Qua de causa omnes, qui populum Israel, hoc est, filios patriarchæ Iacob, prædicti Esau odium imitati, persecuti sunt, Esau et Edom appellati sunt. Et quia populus Israel de captivitate Chaldæorum et per Cyrum regem Persarum nutu Dei revocatus in Ierusalem ab alio regno graviter afflictus atque oppressus est, ideo hoc regnum, quod more Esau prædictum populum persecutum est, per denuntiationem Abdiæ prophetæ increpatur, quia non Dei indignatione, sed sua virtute populum superatum gloriabatur. De quo regno olim per David in psalmo CXXXVI. dictum est: Memorare Domine filiorum Edom in die Ierusalem; nam reliqua lectio comprensia futurum in gentes iudicium ob causas lectio comprehensas regnumque Dei in populo Israel significat.

Hebrei hunc esse dicunt, qui sub rege Samariæ Achab et impissima regina Ie-

¹ Értsd: Ifrlnec én nepémnő fogfagat stb.

² A kihúzott n szóvégi: földökön helyett földökböl.

³ Az él külön van írva s jellel kötve az előzökhöz.

tétet zaz pphetakat az barlangocban
auag föld alat valo vèrmekbén. ||

233

p l o g o

Kic né haitottac tèrdeket Baal elôt. ⁊ a. hét ézerecöl valanac kikét mert né tudot Illés megfègettétic ⁊ ő koporfoia mend maiglan Elizeus ppheta koporfaiual ⁊ Ianos baptiftaieual tizteffegbén vallatic Sebaftéban ki regentén Samarianac mondaticvala Ezt Herodes kiral Antipaterné fia Augustus lazarnac tizteffegeré Górog nèwél nèuvézte ⁊ hiutta Auguftannac. Azert mert zaz pphetakat eltétetvala pphetalasnac malaztat veue. ⁊ a. férègnéc vèzérebol lón eghaznac vèzére Tahat Samariaban kúfdéd Lor dat éltétetuala Ma mēd èz vilagbá eltéti xpenac eghazait. Es mikent Estuā getrélmnéc koronaiat [veuler] demle¹ vgan èz ifténnc zolgalattabol dílèkedic nèueuél² pal apastallal Mert Abdyas mû nèluönkön zozatic vrnac zolgaia

ESaw Ifaaknac fia Iacobnac attafia Edóniac ⁊ hiuattatot .i. vèrés. ⁊ feyrnéc i. zorofnéc Ez biria a. videket ki ma mondatic Gabbalenanac hol élozer lakoztanac az Orrefoc kic magaraztatnac zabadoknac A. varos kédég mel Heberol Edomnac ⁊ Górogol Idumeanac hiuattatic zerzojénéc nèueból ||

234

A b d y a s

Palestinay falunac mondatic Kinéc mondatic Amos miat a. harom fer tezéteffegen. ⁊ a. negédiken nem fordeiton meg őkét. Azert mert èzen èmber harom nèuékél nèuvéttetic Vgā ⁊ ő földj mondatic [Seyrnéc] Edomnac ⁊ Idumeanac ⁊ Seyrnéc. Ez video nem zamalta tat a. kúnuj valo [videkbé] nèmzétec kózibé. mert birattatot Ifaac fiatal Iacob attafiatol. sem adattatot Ifrl

zabel pavit centum prophetas in speluncis vel specubus, qui non curvaverunt genu ante Baal et de septem millibus erant, quos Elias arguitur ignorasse. Sepulchrum quoque eius usque hodie cum mauseolo Elizei prophetæ et Iohannis Baptistæ in Sebastie veneratione habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Antipatris filius in honore Augusti cæsariss Gæco nomine appellavit: vocavit Augustam. Igitur, quia centum prophetas paverat, accepit gratiam prophetalem et de duce exercitus fuit dux ecclesiæ. Tunc in Samaria parvum gregem paverat, nunc in toto orbe Christi pascit ecclesias, et sicut Stephanus coronam meruit passionis, sic hic de servitute Dei cum Paulo apostolo nomine gloriatur, quia Abdiás servus Domini in nostro sonat eloquio.

Esau filius Isaac frater **P r o l. III.** Iacob, vocatus est etiam Edom, id est, rufus, et Seyr, id est pilosus. Hic possedit regionem, quæ nunc dicitur Gebalena, ubi prius habitaverunt Horraei, qui interpretantur liberi. Urbs vero, quæ Hebraice Edom et Græce Idumæa vocatur a nomine conditoris, viculus est Palæstinæ, cui dicitur per Amos: Super tribus sceleribus Edom et super quatuor non convertam eum. Cum ergo idem homo tribus nominibus vocetur, sic et terra eius dicitur et Edom et Idumæa et Seyr. Hæc regio non computatur inter extraneas gentes, quia possessa est a filio Isaac a fratre Iacob, nec data est filiis Israel in possessionem,

¹ veue helyett erdemel.

² Az n m-ból van igazítva.

fiaianac birodalmiba · Dè Ifrl fiay megtiltattac fègnèrt indeitanioç ɔ attoc fia èllèn Mikent këdeg Esau gùlo-fegböl vldqzto ɔ attafiat Iacobot Vgā az Idumeofoc · mendenha fènegètefec voltac az Ifrlitaknac Azert è · ppheta az Idumeofoc èllèn bèzel It i mar kezdet ic feent A b d y a s p p h e t a n a c k o n u o

A Bdiafnac¹ latafa èzt monga vr iftèn Edomnac Hallast hallottac vrtol · ɔ kquétet èrèzet ném-zétekhez Kéllètec fel ɔ felkélönc ɔ èllène hadban (2) Ime aprodda attalac tegedèt némzétekben igen vta-latus vag te ||

235

p p h e t a

(3) Te ziuuèdnèc këuelsege magaztatot fel tegedèt Kozirtoknac hasadekiban lakozot ɔ zèki felmagaztatot Ki mondaz te ziuuèdbèn Ki uonzon le èngemèt foldrè| (4) Ha felmagaztatandol mikent këfèlo · ɔ ha vil-lagoc kozibè vètènded te fezkèdèt onnat le uonzlac tegedèt vgmond vr (5) Ha vrroc bémenténèc volna te hoziad · ɔ toluaic eyèl midènè vèz-tègtèlvolnaé Nemdè elegèt vroztanac volnaé magoknac Ha zolqo zedç bémenténèc volna te hoziad · Midènè fûrtqökèkèt nè hattanac volna è tenèked (6) Mikeppèn tudakoztacmeg Efawot · megtutac ɔ réitekit (7) mèd hatariglan Ki èrèztetténèc tegedèt · ɔ te bekefegednèc menden ferfiay megkaromlottanac tegedèt Te bekefegednèc mendè ferfiay hatalmaztanac te èllèned Kic te vèlèd eznèc vala · vètnèc lèfèlkedétekèt te alad Ninu ildomoffag ɔbènne (8) Midènè annapon nè vèztem è èl a · bql.èkèt Idumeabol · ɔ az ildomosokat Efawnac hegeböl vgmond (9) Es felnèc te èröffid deltöl hog megléttèffec ferfiu Efawnac hegeböl (10) A · megoldóklefert · ɔ a · hamiffagert te atad-

sed prohibentur filii Israel movere arma contra fratrem suum. Sicut autem Esau ex odio persecutus est fratrem suum Iacob, ita Idumæi semper inimici fuerunt Israelitis. Contra Idumæos ergo loquitur hic propheta.

Visio Abdiæ. Hæc dicit Cap. Dominus Deus ad Edom : Auditum audivimus a Domino, et legatum ad gentes misit: Surgite, et consurgamus adversus eum in prælium. (2) Ecce, parvulum dedi te in gentibus, contemibilis tu es valde. (3) Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? (4) Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum: inde detrahiam te, dicit Dominus. (5) Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? (6) Quomodo serutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? (7) Usque ad terminum emiserunt te, omnes viri foederis tui illuserunt tibi, invaluenterunt adversum te viri pacis tuæ, qui comedunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo. (8) Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, et prudentiam de monte Esau? (9) Et timebunt fortis tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau. (10) Propter imperfectionem et propter iniquitatem

¹ E díszesebb betük fölött egyszerü irással ugyancsak: Abdyafnac.

fiara Iacobra Béfedez tegedét galazat ᄁ éluez ᄁrocke ||

236

A b d y a s

(11) Annapon midon allanal ᄁ ellène · midō idègenec vezicvala ᄁ férèget · ᄁ kiuql valoc bémennévala ᄁ kapuin ᄁ Ihrlmen èréztnévala nilat Te · ᄁ valal mōnal eg azoc kozzol · (12) ᄁ nē vtalz te atadfianac napian · ᄁ za randoklattanac napian ᄁ nem ᄁ orolz Iuda fiain qvèzedèlmeknèc napian · ᄁ nē magaztated fel te zadat a · tòrdélemnèc napian (13) Sem megbé en nepémnèc kapuin ᄁ romlafoknac napian fem vtalz te · ᄁ gonoffagin ᄁ puztolattanac napian · ᄁ nē èréztétel ki ᄁ hada ellén ᄁ puztafaganac napian (14) fem allaz vtaknac ki menétin hog meg ollèd okét kic èlfuttanac · ᄁ nē rrekzetedbè ᄁ maradekit tòrdélmnèc napian (15) mert kozél vrnac napia menden némzétekre · Mikent töttél · lezen tenéked · te megforbatla·fodat fordeha te · fèdré (16) Mert mikét ittal en scét hegémé · igén iznac · men den némzéte [te bélollèd] zonètlén · iznac · elnèlnèc · · leznèc mōnal ne legénèc (17) Es Syonnac hegen lezen zabadolás · · lezen scét · · Iacobnac haza biriac kic otet birtacvala · (18) · lezé Iacobnac haza tuz · · Iosephnèc haza lang · · Esaunac haza Pozdoria Es meg gerièztètnèc qbennec · · meg ||

237

p p h e t a

mariac okét · · nē leznèc touabba Esau hazanac maradeki · mert vr bëzellette (19) Es azoc ᄁroklic Esaunac heget kic vadnac delrè · · kic a · ia zoknac mèzofin · · biriac Effraimnac videkit · · Samarianac videket · · beniamin biria Galaadot · (20) · Ifrl fiay férègenèc éluitélète ki wagon Be forobá biriac delzégnèc varofit (21) Es felmennèc a · · zabadeitoc Syonnac hegeré · · megitelni Efawnac heget Es

in fratrem tuum Iacob, operiet te confusio, et peribis in aeternum. (11) In die, cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, et extranei ingrediebant portas eius, et super Ierusalem mittebant sortem; tu quoque eras quasi unus ex eis. (12) Et non despicies in die fratri tui, in die peregrinationis eius, et non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustiae. (13) Neque ingredieris portam populi mei in die ruinae eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius, et non emitteris adversus exercitum eius in die vastitatis illius. (14) Neque stabis in exitibus ut interficias eos, qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. (15) Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum. (16) Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent, et absorbebunt, et erunt, quasi non sint. (17) Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus, et possidebit domus Iacob eos, qui se possederant. (18) Et erit domus Iacob ignis, et domus Ioseph flamma, et domus Esau stipula, et succendentur in eis, et devorabunt eos, et non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est. (19) Et hereditabunt hi, qui ad austrum sunt, montem Esau, et qui in campestribus Philisthiim; et possidebunt regionem Ephraim, et regionem Samariæ, et Benjamin possidebit Galaad. (20) Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sareptam, et transmigratio Ierusalem, quae in Bosphoro est, possidebit civitates austri. (21) Et ascendent salvatores in montem Sion, iudicare montem

lezé orzag Vrnac Amen. Az Hebreknél ninién Amen. Prologus It kezdetic eleue f. Iona-
fon ualo plog⁹

[f] **S**Cent Ionaft az heberec vallac Sydoniay Sareptabél nemberi fianac lenni Kit Illés pp̄ha meg hol-
tat felkölte kit aña monduā onéki azutá Ma meg ésmértém mert iftén-
néc ferfia vagte · z ifténéc igeie te zadba igaffagá Ez okert è · gérmeke
· ig huia Amathi · mert Amathi mý níluonkön igaffagot zozatl Azert z ·
hog Illés igazat bészellel Az ki felköl-
tötet igaffagá fianac mondatic lenni [Azert] ||

238

I o n a s

Azert az igaffabol galamb zùlétic Mert Ionas galambnac zozatlic Ifrlnq kedeğ karhozattara Ionas èrztetic a paganokhoz hog ninién pñiat mü-
uelkeduen azoc gonoffagocban madrananac meg Valobizon Ieroboam-
nac Ifrl kiranac idéiebén ki iftén meghaguan onepenél Samariaban bal-
uánac aldozicvala Ionas pphetat a · kiraloc negéd konyú iéleni uoltnac Ez mikor pphéciaual megvilagosolt-
uolna latuan Ninién varosanac bú-
nofit ifténéc irgalmassagat koué-
tendöknc hog ne lattatnec hamissat
pdikalni azon varosnac vèzedèlmet
meghirdétetré · nē akarvala menny Mêt mikent iftén bészellel Abra-
chamnac Sodomayaknac z gomor-
rayaknac kègetlénsegekrol Sodomay-
aknac z Gomorrayaknac vuoltefec iutot én hoziam Vgan z mòdatic Ni-
niénrol Azert hog felment legen 9 gonoffagoknac vuoltefe ifténhez Es
mikent ifténéc löt iteléteuél A · fo-
domayakrol [iftén] Ninién¹ meghiu-
uattatot Vgan z Ionas Ninién ellén
mòdot toruent nē akariauala meghiu-
uni iftén zerzeset nē tudo ki èmbereknéc vduosfeget 9 hozia fordó-

Esau, et erit Domino regnum. [A-
men; sed non est in Hebræo.]

Sanctum Ionam Ion. Prol. I.
Hebræiaffirmantfi- lium fuisse mulieris viduæ Sareptanæ,
quem Helias propheta mortuum sus-
citavit, matre postea dicente ad eum:
Nunc cognovi, quia vir Dei es tu et
verbum Dei in ore tuo est veritas;
ob hanc causam et ipsum puerum
sic vocatum: Amathi, Amathi enim
in nostra lingua veritatem sonat; et
ex eo, quia verum Helias locutus est,
ille qui suscitatus est, filius dicitur
esse veritatis. Ideo de veritate col-
lumba nascitur, quia Ionas columba
sonat. In condemnationem autem Is-
rael Ionas ad gentes mittitur, quia
Ninive agente poenitentiam illi in
malitia perseverant. Temporibus
quippe Ieroboæ regis Israel, qui Deo
derelicto cum populo suo in Samaria
idolis sacrificabat, Ionam prophetam
fuisse quartus liber Regum indicat.
Is cum prophetia illuminante pec-
catores civitatis Ninive Dei miseri-
cordiam consecuturos videret, ne falsa
videretur prædicare, addenuntiandum
interitum eiusdem civitatis ire no-
lebat. Nam sicut Deus ad Abraham
de impietate Sodomorum et Gomor-
rhæorum locutus est: Clamor Sodomo-
rum et Gomorrhæorum pervenit ad
me; ita et de Ninive dicitur: Eo quia
ascenderit clamor malitiae eius ad
Deum. Et quia sententia Dei de So-
domis facta Ninive revocata est, ita
et Ionas adversum Niniven prolatam
sententiam revocare solebat divina
dispensationis ignarus, qui salutem
hominum ad se convertentium magis

¹ Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

loknaç inkab akaria hognē vèzedèl-
met Azon törtent ||

239 p p h e t a

vala annac mel τ. fcent Elizeufnac
ki a. funamitis nèmberinèc [“meg-
holt”] “nèmberinèc megholt fiat nem
tuda Azert Ionas alaiťaula զmagat
élſutni iftènnèc zèmele élol valamit
emberfegeſt zénuéduen monduā Da-
uid Houa megec te zéllétedtől. τ houa
fussac te orcadtol P r o l o g u s

I Onas galambnac magaraztatic τ ba-
natofnac Amathinèc fia ki uolt
gethból ki wagon Ophirbén poganc
pdikalafara èréztétic Eréztétuen meg-
utalla megataluan élſut élſutuā él-
alozon · ki miat a. haio vèzedélmèz-
tetic dè a. nil az éltitkoltat megleli
A. ceth az élùetettét bénéli · τ imad-
kozot ki okagga meguéttetué pdika-
kalta az él fordolast dè megzomo-
rodic a. varofnac pñiaaban. τ a.
poganoc vduoffsegenèc irelkedic Öröl
τ a. zold borostannac arñekan. τ
bankodie hirtélen megazafan Kinèc
koporſoia Gethnèc neminém̄ varo-
fabā vcaukabā mutattatic ki wagon
kèt mel foldon Sephorimtol az utbá
kin mennée Thiberiadē

[S lón vrnac igeie]

I Onas zepfego galambnac magaraz-
tatic զ haio vèzedèlmeuèl vrnac
getréelmet p[e]ldazia ¹ èz vilagot pñ-
iara hya τ Niniuënc nèue alat pog-
noknaç vduoffgeget hirdét ||

240 It kezdetic fcent I on a s
p p h e t a n a c k ə n u զ

S ² lón vrnac igeie Ionashoz

Amathi fiahoz mōduan (2) Kél-
fel τ meñièl Niniuënbé a. nag varofba
τ pdikal զ benné mert feliot զ go-
noffaga èn élömbé (3) Es felkèle
Ionas hog élſutna Tarſifba vrnac or-

vult, quam interitum. Hoc illi accide-
rat, quod et sancto Heliseo, qui filium
Sunamitis mulieris mortuum ignorava-
vit. Ideo a conspectu Dei Ionas fugere
se putabat humanum aliquid passus
dicente David: Quo ibo a spiritu tuo
et quo a facie tua fugiam?

I Onas columba et dolens, P r o l . II.
filius Amathi, qui fuit de Geth, quæ est in Ophir, ad gentium
præconium mittitur; missus contem-
nit, contemnens fugit, fugiens dor-
mit; propter quem periclitatur navis,
sed sors latentem reperit, cetus abiec-
tum devoravit et orantem revomit.
Reiectus prædicavit subversionem,
sed contrastatur in pœnitentia urbis
et saluti gentium invidet. Gaudet
etiam hederæ virentis umbraculo et
dolet subito arescentis. Cuius sepul-
chrum in quadam urbium Geth in
viculo demonstratur, qui est in se-
cundo miliario Sephorim in itinere,
quo pergitur Tiberiadē.

I Onas interpretatur co-
lumba pulcherrima; nau- P r o l . III.
fragio suo passionem Domini præfi-
gurans mundum ad pœnitentiam re-
vocat et sub nomine Ninive salutem
gentibus denuntiat.

(1) Et factum est verbum C. I.
Domini ad Ionam filium A-
mathi, dicens: (2) Surge, et vade in
Niniven civitatem grandem, et præ-
dica in ea, quia ascendit malitia eius
coram me. (3) Et surrexit Ionas, ut
fugeret in Tharsis a facie Domini, et

¹ A kihúzott e fölé írva a másik.

² A díszesebb kezdőbetű (E) elmaradt.

caiatol Es lezalla Ioppènbè · ⁊ lele
haiot Tarfisba menöt · ⁊ megada nè-
kic a · haio bërt · ⁊ bèle zalla hog èl-
menne quèlec Tarfisba vrnac orcaia
èlgl (4) Vr kèdeg èrèzte nagzèlèt a ·
tèngerbè Es lön igé nag vèz a · tèn-
gerè · ⁊ a · haio vèzedèlmèzic vala
megtorèttètni · (5) ⁊ a · haifiac felenç ·
⁊ a · ferfiac vuolténèc 9 iftènekhez ·
⁊ èrèztec az èdeñekèt mellèc a · haio-
ban valanac hog megkönùèbednenç
azoctol Es Ionas lezalla a · haionac
alfo fèlebè · ⁊ alozon vala nèhèz alom-
mal · (6) ⁊ vepec 9 hozia a · haionac
biroia · ⁊ mòda nèki Mit nòmoreita-
tol meág alòmal Kélfel hyad te iftè-
nedèt · ha talàtal iftèn gondollon mò-
rollonc · ⁊ ne vèzionc èl (7) Es mòda
ferfiu 9 tarfanac Iouètec ⁊ èrèzionc
nílakat ⁊ tuggue ||

241

k o n u 9

meg mirè è · gonoz iot legè mù[v]nè-
kòc · ¹ ⁊ èrèztenèc nílakat · ⁊ a · nil
éfec Ionastra · (8) ⁊ mondanc onèki
Mògadmeág ménèkònki okaert legè
“è · “gonoz „ménèkònki · ² Mel te
miuuélkedèted · mel te földèd · ⁊ houa
meg · auag mel nepböl vagte (9) Es
mòda nèkic Heber vagoc èn · ⁊ èn
meñnèc vrat iftènet felem ki tøtø
tèngert ⁊ földèt (10) Es felenèc a · fer-
fiac nag felèlémmlèl ⁊ mòdanac nèki
Mit tøttèl Mert meág èfmeretecvala a ·
ferfiac · hog vrnac orcaia èlot futna ·
mert Ionas megíelentette [v]³ vala nè-
kic (11) Es mòdanac onèki Mit te-
gong tenèked · ⁊ megzönnèc è · tènger
mütöllönc Mert a · tènger megen[va]³
vala ⁊ oreiaioc dagadvala (12) Es
mòda nèkic Vegètec fel èngemèt ⁊
èrèziètec a · tèngerbè · ⁊ a · tènger
megzönic tv töllètec Mert tudom èn
hog èn ertèm wagon tv raitatoc è ·
nag vèz (13) Es a · ferfiac èuèzenèc

descendit in Ioppen, et invenit navem
euntem in Tharsis; et dedit naulum
eius, et descendit in eam, ut iret cum
eis in Tharsis a facie Domini. (4) Do-
minus autem misit ventum magnum
in mare; et facta est tempestas magna
in mari, et navis periclitabatur con-
teri. (5) Et timuerunt nautæ, et clama-
maverunt viri ad deum suum; et mi-
serunt vasa, quæ erant in navi, in
mare, ut alleviaretur ab eis; et Ionas
descendit ad interiora navis, et dor-
miebat sopore gravi. (6) Et accessit ad
eum gubernator, et dixit ei: Quid tu
sopore deprimeris? surge, invoca
Deum tuum, si forte recogitet Deus
de nobis, et non pereamus. (7) Et di-
xit vir ad collegam suum: Venite et
mittamus sortes, et sciamus, quare
hoc malum sit nobis. Et miserunt
sortes; et cecidit sors super Ionam.
(8) Et dixerunt ad eum: Indica nobis,
cuius causa malum istud sit nobis:
quod est opus tuum? quæ terra tua?
et quo vadis? vel ex quo populo es
tu? (9) Et dixit ad eos: Hebræus ego
sum, et Dominum Deum cœli ego ti-
meo, qui fecit mare et aridam. (10) Et
timuerunt viri timore magno, et di-
xerunt ad eum: Quid hoc fecisti?
(Cognoverunt enim viri, quod a facie
Domini fugeret, quia indicaverat eis
Ionas.) (11) Et dixerunt ad eum: Quid
faciemus tibi, et cessabit mare a nobis?
quia mare ibat, et intumescebat super
eos. (12) Et dixit ad eos: Tollite me, et
mittite in mare, et cessabit mare a
vobis: scio enim ego, quoniam propter
me tempestas hæc grandis venit su-
per vos. (13) Et remigabant viri, ut

¹ Az n a kihúzott v fölött.² Értsd: legè ménèkònki è · gonoz stb.³ A tinta összefutott.

hog meg a · földrè fordolnanac · nē tēhētec · mert a · tēnger foluala · 9 reiaioc dagadvala · (14) · vúgoltenç vrhoz · mondanc Keronec vr ne vēziçc el è · ferfiunac lelkebè · ne aggad mýreicac èz artatlā vert · mert te vrā mikēt akartad ugtottèl (15) Es ueuec Ionaſt · a · tēngerbè èréztec · · a · tēnger megalla 9 haragiatol ||

242

I o n a s

(16) Es a · ferfiac felec vrat nagfelélemél · · of takat aianlanac vrnac · · fogadaſokat tönec Capm mafod

Es alkota [vr]¹ vr igē nag halat hog élénélne Ionaſt Es uala Ionas a · halnac hafaban harom napokban · harō eyekbén (2) Es imadkozec Ionas 9 vrahoz iftènehez a · halnac hafabol (3) · mód En törödélémembög[n]l² kaialtottā vrhoz · meghal-gatot éngemét Pokolnac hafabol vuol-totté · meghallattad èn zomat (4) Véttelé éngemét melfegbè tēngernç zíuebén · · a · folo megkörnekezet éngemét Mend te melfegid · · te habid èn reiā menténèc · (5) · èn mon-dec Eluetétté te zéméidnç zéméletöl Valobizon éfsmeg meglatō te fcent télmodat (6) Megkörnekezténç éngéget vizéc mēd èn lelkemiglén · Melfég megkörnekezet éngemét · tēnger békette èn fémét / (7) Hegeknéc vtollı tóqueiglén lezallottam · Földnéc zauari bérékéztetténç éngemét · · megkörnekeztéc éngemét 9rocke · Es fel éméléd a · törötétböl èn élétemét èn vrá iftén (8) Mikoró getrettétnec èn benné ènlelkem · vra megémlékezté hog te hoziad iusson èn imad-fagó · · te f · télmodohoz (9) Kic hiugakat oriznç heiaba haggacm 9 irgalmaſſagat (10) En kēd diuerétnç zozaſtaban aldozō tenéked Valamellékét ||

reverterentur ad aridam, et non valabant, quia mare ibat, et intumescebat super eos. (14) Et clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Quæsumus, Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu, Domine, sicut voluisti, fecisti. (15) Et tulerunt Ionom, et miserunt in mare; et stetit mare a fervore suo. (16) Et timuerunt viri timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voterunt vota.

Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Ionom; et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, et tribus noctibus. (2) Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis. (3) Et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me: de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. (4) Et proiecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedidit me: omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt. (5) Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum; verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. (6) Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. (7) Ad extrema montium descendit: terræ vectes concluserunt me in æternum et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. (8) Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. (9) Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquent. (10) Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam

¹ Sor vége.² Az 9 è-böl van igazítva: törödélémembén helyett törödélémemböl.

243

p p h e t a

fogattā megadom vrnac èn megzabaddolafomert [11] Es mōda vr a · halnac · z ki okada Ionaſt a · zarrazra Capitulum ha z m a d [3]

ES lon vrnac bēzede masfodzer Ionashoz mōduā [2] Kēlfel · z mēn el Niniūbē a · nagvarofba · z pdikalat ot obēne a · pdikaciot kit èn bēzellec tehoziad [3] Es felkèle Ionas z èlmene Niniuèn varosaba vrnac igeie zerēt · z vala Niniuè nag varos harom napocbā meno [4] Es kēzde Ionas bémēni a · varofba egnapi utat · z vuolto z mōda · Megnégüen napoc vadnac z Niniuèn èlfülléd [5] Es a · niniuènbeli ferfiac hünec vrb a · z bojtot hirdétenèc · z fakockal ruhaztatanac a · nagtol foguā mēd a · kūfdèdiglén · [6] z èz ige iuta Niniuèn kiralahoz Es felkèle ɔzékibg l · z 9 ruhajat rolla leuète · z facba oltozec z a · hamuba ȳlo [7] Es uuolto z mōda Niniuèbén kiral zaibol z qfèdèlmiebol mōduā Emberec z barmoc · z tèhènec · z aprobarmoc fémít ne egènèc se oriztèffènèc z vizèt ne iganac · [8] z èmberec z barmoc fakockal fedetzéffènèc bē · z kaiallanac vrhoz èroffegbén · z ferfiu megfordollon 9 gonoz utabol · z hamiffagabol mellèc vadnac 9 kèzekbén [9] Ki tugga ha megfordollon z megboiaffon iftén · z megfordollon 9 haragianaç hirtélènkedetebol z nem vèzöne el [10] Es lata iftén 9 müuél-

244

I o n a s

kedètekèt · mert megfordoltanac 9 gonoz vtocabl · z kégelmèzet iftén a · gonoffagon mellèt bëzelletvala hog tenne ɔnèkic z nē teue Capitulum n e g e d

ES getrötteteec Ionas igē nag getrè- Lemmèl z megharaguec [2] z imadkozec vrhoz z mōda Onzollac vrā Midènē nē èz[ec] èn igeim · micor megvolnec èn földémèn · azert foglalā hog èlfutnec Tarfisba Mert èn tudom mēt te kégelmès z kognorolè-

pro salute Domino. [11] Et dixit Dominus pisci, et evomuit Ionam in aridam.

Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo, dicens: [2] Surge, et vade in Ninive civitatem magnam, et prædicta in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. [3] Et surrexit Ionas, et abiit in Ninive iuxta verbum Domini; et Ninive erat civitas magna itinere trium dierum. [4] Et cepit Ionas introire in civitatem itinere diei unius, et clamavit, et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur. [5] Et crediderunt viri Ninivitæ in Dominum, et prædicaverunt ieunium, et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem. [6] Et pervenit verbum ad regem Ninive; et surrexit de solio suo, et abiecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedet in cinere. [7] Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis et principum eius, dicens: Homines et iumenta, et boves et pecora non gustent quidquam, nec passantur, et aquam non bibant. [8] Et operiantur saccis homines et iumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniuitate, quæ est in manibus eorum. [9] Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore iræ sua, et non peribimus? [10] Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala; et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit.

Et afflictus est Ionas afflictione magna, et iratus est; [2] et oravit ad Dominum, et dixit: Obsecro, Domine, numquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc præoccupavi, ut fugerem in Tharsis: scio

tes iftén vag èngedèlmès · foc irgalmaſſago · z megborlato gonoffagokat
 (3) Es ma vrá kerléc vegéd él èn lelkemét èn tőllém · mert iob ènnékem halal hogné élét (4) Es monda vr Alaitod è hog okan haragozol te (5) Es ki mene Ionas a · varoſbol · z vlo a · varoſnac napkélète félol · z alkota maganac arnéket · z vluala az alat az arnékon · miglén latna mi törtennec a · varoſnac (6) Es alkota vr iftén boroſtant z felnéue Ionasnac feieré hog volna arnec 9 feier · z megoltalmazna 9tét · mert munkalkodotuala · z 9r9l9 Ionas a · boroſtanon nag 9r9mél (7) Es alkota iftén fergét [reg]¹ reggelnéc felmenétebén holnapra · z megraga a · boroſtant z megazot² ||

245

ppheta

[nepéc z fügelmzie föld z 9 tellefhege (8) Es micor nap fel koltuolna paranla vr az mélég z az azalo zélnec z lapa a · nap Ionasnac [feieré] z hieuitezec z kere olenkeç hog meghalna · z monda Iob ènnékem még halnom hog né elnem (9) Es mōda vr Ionasnac Alaitod è hog te iol haragozol è boroſtanra z monda En mend halalomiglan iol haragozom (10) Es monda vr Te bankodol è · boroſtanon kibén nem munkalkottal fem töttéd hog neuékednec ki eg ey alat lot · z eg ey alat élüezet z megazot (11) Es ne èngéggéc è Niniuènné è · nag varoſnac kibén többén vadnac zaz huz èzer èmbereknel kic nem tuggac mi legé 9 ioğioc z balloc kozyt z foc barmoc Prologus It eleue uettetic Michiasfon ualoplogus

[jj] Oatannac z achafnac z Ezechiaſ-nac Iuda kiralinac napiban Michias pphetat mutatta è · k9n9 scent lelekél bétoltnec è · pphecia[ia]ra Dè a ·

enim, quia tu Deus clemens et misericors es, patiens, et multæ miserationis, et ignoscens super malitia. (3) Et nunc, Domine, tolle queso animam meam a me, quia melior est mihi mors, quam vita. (4) Et dixit Dominus: Putasne, bene irasceris tu? (5) Et egressus est Ionas de civitate, et sedit contra orientem civitatis, et fecit sibimet umbraculum ibi, et se-debat subter illud in umbra, donec videtur, quid accideret civitati. (6) Et præparavit Dominus Deus hedera, et ascendit super caput Ionæ, ut esset umbra super caput eius, et protegeret eum; laboraverat enim; et lætatus est Ionas super hedera lætitia magna. (7) Et paravit Deus vermem ascensi diluculi in crastinum; et percussit hedera, et exaruit. (8) Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido et urenti; et percussit sol super caput Ionæ, et aestuabit; et petitivit animæ suæ, ut moreretur, et dixit: Melius est mihi mori, quam vivere. (9) Et dixit Dominus ad Ionom: Putasne, bene irasceris tu super hedera? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem. (10) Et dixit Dominus: Tu doles super hedera, in qua non laborasti, neque fecisti, ut cresceret: quæ sub una nocte nata est, et sub una nocte perit. (11) Et ego non parcam Ninive civitati magna, in qua sunt plus quam centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram et sinistram suam, et iumenta multa?

Temporibus Ioa-thæ et Achas et Eze-chiæ regum Iuda Micheam prophetam ad hanc prophetiam Spiritu sancto

¹ A tinta összefutott.² A sor egyharmada üres.³ Sor vége.

fèllöl mondöt kiraloc zamabol Ioantant τ Ezechiast a· kiraloc negéd kqonuenèc τ masod paralipomenon-nac Hyfториaya iélenti hog $\circ$ igaz zerzétekert iftènnèc kellétténèc Achaz kèdeg iftènt meghaguá Samarianac τ Sirianac baluanit iélentétic hog beloltó legen τ $\circ$ fiait tüsszel még egettétuen aldomaſba aianlotta Miert Samarianac iftène ki Ifrlnèc τ Iudanac kiralit a· megmondot baluanoknac hamis zerzéteùel megultauala megporeituá $\circ$ haragiat zarmazandonac $\circ$ bèleie fènegétte a· törüétorö Ifrlnèc nepet τ $\circ$ fèdèlmít kic hazug kizlélleckeł a· nepét kenzereitetee vala baluañ imadaſra menny ||

246

Micheas

a· kquténdög igekbèn fogfagot τ halalt hirdet iouéndqoùl

IStènnèc bèzede [mel löt] ki mendenn-kor pphetačoz lezal· lezen Michias-hoz τ ki alazatoffagnac magaraztat-ic Demoraſtenbeli Micheas-nac ki mend èz napiglan Obenthopolim Pa-leſtinay varos mèllèt vagon nè nag falu Es magaraztat-ic zep ḥoroklètnèc auag alazatoffagnac mel iozagoc kozgt iélébnèc mondatic · iftèn ḥoroklètēnèc rémensegebol zulétic Ez ala-zatoffag nem értétic mel bùnoknèc confiènciaabol iq dè mel a· iozagoc kozibè vèttétic honnan mondatic Alaz-koggatoc a· hatalmas iftènnèc kèze ala τ ki magat alazanga felmagaz-tat-ic ug · tanollatoc èn tollèm mert kèges vagoc τ ziùlèl alazatus Azert mikeppèn mýnalone a· fogadasloc τ monnal iozagagnac zallaſara vèttétñèc az igeknèc · xpc gozqienèc nèuèzèti kägeſec iamboroc τ a· nèuèzèteſec fordeitatnac tulaidonocba Vgan az Hebreknèl τ Micheas · τ Abdyas τ egèbèc ollatanoc iozagoknac nèuèzètebol a· zuléctöl vèttétñèc zaba-doknac iozagoknac nèuèzètebol Itimar kezdetiſ cent Micheas pphetačak kqnuo

repletum fuisse lectio ipsa demon-strat. Sed de supradicto numero regum Ioathan et Ezechiam Deo ob religiōem placuisse historia quarti libri Regum et secundi Paralipomenon indicat; Achas vero derelicto Deo idola Samariæ, quibus etiam filios suos in sacrificium igni concerem-andos obtulerat, coluisse constat. Quam-obrem Deus Samariam, quæ reges Israel et Iuda memoratorum simulariorum superstitione fefellerat, increpans, indignationem suam in eam processuram comminatus est; populo etiam Israel prævaricatori et principibus eius, qui eundem populum fallaci suasione ad idola colenda compulerant, verbis in sequentibus captivitatem et interitum affuturam denuntiavit.

Sermo Dei, qui semper ad prophetas descendit, fit Prol. II. quoque ad Micheam, qui interpretatur humilitas; ad Micheam de Morasti, qui usque hodie iuxta Eleutheopolim urbem Palæstinæ non grandis viculus est et interpretatur heres. Pulchre autem humilitas, quæ inter virtutes præcipua est, de spe hereditatis Dei nascitur. Humilitas hæc non intel-ligitur, quæ venit de conscientia peccatorum, sed quæ inter virtutes ponitur, unde dicitur: Humiliamini subpotenti manu Dei. Et qui se humiliaverit, exaltabitur. Et Dominus: Di-scite a me, quia mitis sum et humiliis corde. Quoniam ergo apud nos votiva et quasi ad virtutis auspiciū imponuntur vocabula, verbi gratia: victoris, casti, pii, probi, et appellativa vertuntur in propria: sic et apud Hebræos Micheas et Abdias ceterorumque similia ex virtutum vocabulo liberis a parentibus sunt imposita.

VRnac igeie [ra] mel löt Demoraftent-
béli Micheashoz Ioatan Achas ᄁ
Ezechias Iuda [k]¹ kiralinac napiban
mellét latot Samariara ᄁ Ihrlmré| (2)
Halgaffatoc menden nepéc ᄁ figél-
mèzie föld ᄁ o télleßfege Es legē vr
iftén mánékönç tanoba vr o scét
tplomabol ||

247 p p h e t a
(3) Mert ime vr.ki megen o scent hèle-
rol ᄁ lezal ᄁ megnomogga földnéc ma-
gáffagít (4) ᄁ megéméztétnéc palatta
valo hegec ᄁ volgéc élméttétnéc mi-
kent viuz törnéc orcaiatol mikent vi-
zéc kic él folnac melfegbé (5) Méd ez
Iacobnac fertezétfellegibén ᄁ Ifrl ha-
zanac búnibén Mel Iacobnac bung?
Nemdé Samaria é? Es melléc Iuda-
nac magaßfaga? Nemdé Ihrlm é? (6)
Es vête Samariat mikent kouéknéc
aztagát mézobén micor plantaltatic
a · zolq ᄁ o kouéit leuonzó a · földré
· ᄁ fondamentomit megílenté · (7) o
menden faraguarui le éfnéc · o men-
den beri meg egéttétnéc tüzzél · ᄁ o
[menden] baluanit vétém vèzedélembé
mert a · kuruanac beriböl güítétté-
néc · a · kuruanac berebè fordeitan-
nac (8) Ezen siroc ᄁ ordeitec élmegec
meg foztatua · mèzeitélénen · firal-
mat tezec mêt farkanoket · ᄁ gazola-
tot monnal fstrucoket (9) mert rémen-
télénölt o lapasa Mert iot Iudaiglan
zilléte én nepémnéc kapuiat Ihrlmig-
lén² (10) Gethbè ne akariatoc meghir-
dét netec ·² Kónuázéteckél ne akaria-
toc firnotoc Pornac hazabá himüetec
meg magatokat porral (11) ᄁ élmegen
tv tollétec a · zep lakodalma zegenfeg-
tec meggalaztatua³ Nem ment ki ki
a · kimenétbén lakozic · a · zomzed
haz firalmat vezen tv bélöllétec ki
allot o maganac (12) ki megbétegölt
ioban ki lakozic késéröfegecbén mert

Verbum Domini, quod fac- C. I.
tum est ad Michæam Mora-
sthiten, in diebus Ioathan, Achaz et
Ezechiae regum Iuda; quod vidit su-
per Samariam et Ierusalem. (2) Au-
dite, populi omnes, et attendat terra
et plenitudo eius, et sit Dominus Deus
vobis in testem, Dominus de templo
sancto suo. (3) Quia, ecce, Dominus
egredietur de loco suo, et descendet,
et calcabit super excelsa terræ. (4) Et
consumetur montes subtus eum, et
valles scindentur sicut cera a facie
ignis, et sicut aquæ, quæ decurrent
in præceps. (5) In scelere Iacob omne
istud, et in peccatis domus Israel:
quod scelus Iacob? nonne Samaria?
et quæ excelsa Iudæ? nonne Ierusa-
lem? (6) Et ponam Samariam quasi
acervum lapidum in agro, cum planta-
tur vinea, et detrahatur in vallem la-
pides eius, et fundamenta eius reve-
labo. (7) Et omnia sculptilia eius con-
cidentur, et omnes mercedes eius
comburentur igne, et omnia idola eius
ponam in perditionem, quia de mer-
cedibus meretricis congregata sunt,
et usque ad mercedem meretricis re-
vertentur. (8) Super hoc plangam, et
ululabo, vadam spoliatus et nudus,
faciam planetum velut draconum, et
luctum quasi struthionum; (9) quia
desperata est plaga eius, quia venit
usque ad Iudam, tetigit portam po-
puli mei usque ad Ierusalem. (10) In
Geth nolite annuntiare, lacrimis ne
poretis, in domo Pulveris pulvere
vos conspergite. (11) Et transite vo-
bis, habitatio Pulchra, confusa igno-
minia; non est egressa, quæ habitat
in exitu: planetum domus vicina ac-
cipiet ex vobis, quæ stetit sibimet,
(12) quia infirmata est in bonum, quæ
habitat in amaritudinibus, quia de-

¹ A tinta összefutott.

² E sorkezdö szók előtt egy nagyobb kezdöbetűnek hagyott üres hely.

³ A második g jellel a kellö helyre utalt sorközi igazítás.

vrtol lezalgonoz. Ihřlmnèc kapuiara .||

248   M i c h e a s

(13) Zékérèc felélmenèc zaigasa La-chisban lakozora . bùnnèc kèzdète val-gon Syon leananac mert tebennèd le-léttéténèc Ifrlnèc fertezetességi (14) Azert agga a . futokat Gethnèc orók-léterè hazugfagnac haza Ifrl kiral-i-nac megulafara . (15) Meglén orók-lélet [h]¹ hozoc te nèked ki lakozol Marešaban Odolamiglan iq Ifrlnèc dilofege (16) copazlat z nírèt te gè-ñerkedetednèc fiaira Zelefehèd meg te kopazlatodat mikent këfèlo mert foglac vitetténèc èl te bélollèd Capitulum mafod

[Ay kic gondoltoc kellètlent z go-nozt müüelkettec tv hailaktooban Veterinèy vilamodat tezitec azi mert vrnac ellène økèzec (2) z keuantanac mèzokét z èrøuel eluottec z hazakat èl ragattanac z ferfiat meg patuaron-tanac . z q hazat [z] ferfiat z øqelé-tet (3) Azert èzt monga vr iftén Ime èn gonozt gondoloc è . hazbelièkrè honnat nè vèhètitec ki tú ñakatokat z kieuken nem iartoc . mert az vdó mentol gonozb (4) Annapò vetèttétic tv reiatoc pelda bèzed . z enec edef- feggèl eneclétic monduan Megtör-tettèl puzteitattonc meg . èn nepém-nèc reze megvaltoztatot Mikeppèn megen èl èn tøllèm mikor megfordo-land ki mv videkin[c]kèt megózia (5) Azert O Ifrl nè lezen tenèked nil kô-telenèc èréztoiq vrnac férègebè (6) Ne bëzelítétec bëzelue nem lepege èzekrè Né foglalla meg a . galazat (7) vg-mond vr [Ia]¹ Iacobnac Minè meg rü-uideitetet vrnac zèllète auag illèt-neç q ||

249   p p h e t a

gondolati Nemdè èn igeim iok è auual ki igazá iar (8) Es meg az èllèn èn nepém èllènsegbè kôltfel A . zokna-

scendit malum a Domino in portam Ierusalem. (13) Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa sunt sclera Israel. (14) Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth, domus Mendacii in deceptionem regibus Israel. (15) Ad-huc heredem adducam tibi, quæ habitas in Maresa, usque ad Odollam veniet gloria Israel. (16) Decalvare, et tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum si-cut aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

Væ, qui cogitatis inutile, C. II.
et operamini malum in cu-bilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. (2) Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et rapuerunt domos, et calumniabant vi-rum et domum eius, virum et hereditatem eius. (3) Idcireo hæc dicit Dominus : Ecce, ego cogito super fa-miliam istam malum, unde non aufe-retis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. (4) In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate, dicentium : Depopu-latione vastati sumus, pars populi mei commutata est : quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostraras dividat ? (5) Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cœtu Domini, o Israel. (6) Ne loqua-mini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio. (7) Dicit domus Iacob: Numquid abbre-viatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius ? Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui recte gra-ditur ? (8) Ete contrario populus meus in adversarium consurrexit: desuper

¹ A tinta összefutott,

rol a· palaftot élüöttetec · azokat kic egúgouèn iarnacvala hadba fordeittottatoc (9) En nepémnèc nèmberiekèt ki vèttetec ɔgénérkedéteknèc hazabol · ɔ apropogkokat élüöttetec èn ɔroc diuerétemet (10) Kéllètec fel · meñiètec èl mert né vallotoc it nü-golmat ɔ fertezétefsegeiert megtöröttetic mentol gonozb rothadagoffsgal (11) Auayha nem volnec ferfiu zéllètet vallo · inkab hazugfagot bë-zellènec ɿpegec tenéked bort · meg-rezegeitot · lezé kiré ɿpegec è· nep (12) Gùlèkezètlèc egbè gütlèc tege-dét Iacob mend egbè hozom Ihrlmnç maradekit Ifrlt · egembè Vétem otèt monnal lòrdat az akolba · monnal apro barmot akloknaç kçzépibè Zaïognac èmbereknèc fokaffagatol (13) Mert felmegén vtat niutá · ɔ élöttoc Meg oztuan · bémennèc a· kapun · kí-mennèc [o]¹ ɔ raita Es ɔ kiraloc me-gen ɔ élöttoc · vr ɔfieiken Capm h a z m a d

ES mondec Halgaffatoc Iacob fè-délmi · Ifrl hazanac vèzéri Midènè nem nèktes kel tudnotoc az ite-lètet è (2) Kic gülöfsegbèn vallatoc a· iot · zérètitec a· gonozt Kic érquèl éluezitec ɔ børkèt ɔ rolloc · ɔ hufos-kat ɔ Lontokrol (3) kic meggyttec èn nepémnèc hufat · ɔ børet annac felette lehuztac · ɔ tètèmekét megzèg-déltec · rëmèkek bë vagdaltac mikent fôdöbèn · mònàl huft fazeknac kçzépibè (4) Tahat vúoltnèc vrhoz · né halgatta meág okèt · èlréti ||

250

M i c h e a s

9 orcaiat ɔtöllöc · az vðöbèn mikent alnakol müuélkettènèc ɔ lelèmefsec-bèn (5) Ezekét möga vr a· pphetakra kic èl hitétic èn nepémèt kic meg-mariac ɔ fogockal · bekefeget predi-kalnac Es ha [valaki] nem adand valamit ɔ zaiocba hadat scéntelnèc ɔreiaioc (6) Azert a· latafert ey lezen

tunica pallium sustulistis, et eos, qui transibant simpliciter, convertistis in bellum. (9) Mulieres populi mei eiec-tistis de domo deliciarum suarum: a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. (10) Surgite, et ite, quia non habetis hic requiem, propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima. (11) Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum et in ebrietatem, et erit super quem stillatur populus iste. (12) Congregatione congregabo, Iacob, totum te, in unum conducam reliquias Israel, pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum: tumultuabuntur a multitudine hominum. (13) Ascendet enim pandens iter ante eos: dividet, et transibunt portam, et ingredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

Et dixi: Audite, principes C. III. Iacob et duces domus Israel: Numquid non vestrum est, scire iudicium, (2) qui odio habetis bonum, et diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum? (3) Qui comedunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollæ. (4) Tunc clambunt ad Dominum, et non exaudiet eos, et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adiventionibus suis. (5) Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem, et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. (6) Propterea nox vobis

¹ A tinta összefutott.

yonékiec τ fetetseg a. varafolafert. τ nap élnügozec a. pphetakra τ megfetetöl oreiaioc nap (7) Es meg galaztatnac [kie latatot latnac] τ meg galaztatnac a. nezç τ mend bëfedic σ zëmelekët mert nin. iftënnëc féléléte (8) Valobizon én bëtoltém vr zéllétenec éröffsegeul itellettél τ igaffaggal hog meghirdéfém Iacobnac öfertezéteffegit τ Ifrlnc σ bùnet. (9) Halgaffatoc [ez èzt] Iacob hazanac fedéltmi τ Ifrl hazanac biray kic megytaltoc itelletet τ minden igaffagokat él fordeitotoc (10) Kic megrakiatoe Syont verecbé Ihrlmet hamiffagocabá (11) σ fedéltmi aiandokocabá itelnëvala τ σ papi berert taneitnacvala τ vronügoznacvala monduac Minemdé vr nē tv kozépettëtec é nē ionëc tv reiatoc gonozoc (12) Azert é. tü ügëtekert Syon megzantatic mōnal mëzo τ Ihrlm lezé monnal kouéknec güitefe τ a. tþlomnac hege érdök-nec magaffagaban Ca pitulum neged [4]

ES lezen napoknac vtolibá lezé vr hazanac hege kezeitëtet hegeknec tèteiebë τ hegec τ halmoc felet magas. Ionëc σ hoziaia ||

251

ppheta

nepéc (2) τ fiételmèznec foc némzëtec τ módnac Iquëtec meniñöne fel vrnac hegeré τ Iacob iftène hazaba. τ taneit mükët σ vtaira τ megönc σ ofuénibë Mert Syonbol megen ki a. törueñ τ vrnac igeie Ihrlmbol. (3) τ itel foc némzëtec kozöt. τ megfëgérös némzëtekët igen mëzeiglén. τ megzégdëlic σ törökët zanto vasacba. τ σ zucaiokat kapacba Némzët nem vezet tört némzët ellén τ nē tanolnac [to]¹ touabba hadakoznioc. (4) τ ferfiu ýl σ zolqio alat. τ nē lezé ki meg yëzie mert férëgec vranac zaia bë-

pro visione erit, et tenebræ vobis pro divinatione, et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies. (7) Et confundentur, qui vident visiones, et confundentur divini, et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. (8) Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio et virtute, ut annuntiem Iacob scelus suum, et Israel peccatum suum. (9) Audite hoc, principes domus Iacob, et iudices domus Israel, qui abominamini iudicium, et omnia recta pervertitis: (10) qui aedificatis Sion in sanguinibus, et Ierusalem in iniuitate. (11) Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophetæ eius in pecunia divinabant et super Dominum requiescebat, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. (12) Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arbitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et monstempli in excelsa silvarum.

Et erit, in novissimo die. C. IV. rum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium et sublimis super colles, et fluent ad eum populi. (2) Et properabunt gentes multæ et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad dominum Dei Iacob, et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius, quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem. (3) Et iudicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum, et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium, et non discent ultra belligerare. (4) Et sedebit vir subtus vietum suam et subtus ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Do-

¹ A tinta összefutott.

zellette (5) mert mēden nepēc iarnac egmendenic ő vra iftēnenēc nēuebē Mū kēdeg iarone mý [vrunk] iftēnōnk-nēc nēuebē őrőcke. (6) ɏ touabba vgmund vr Annapon egbē güitom a-fantalot ɏ azt kit èl uèttēm vala felzedem. ɏ mellēt getrettēm vala meg-vigaztalom. (7) ɏ vètem a-fantalot maradekocba ɏ azt mel munkalkodot vala èrös némzétbē ɏ yr iftēn orzagli őraitoc Syonnac hegen matol foguā ɏ őrőkiglén (8) Es te Syon leána Lor-daianac homalos toria te hoziad ió ɏ ió Ihřlm leána orzáganac èlő hatalma (9) Es ma miré èmeztételmeğ zomo-roffaggal Midéne kiralod nin. é te-néked auag élüezet tanalózo mert teged megfoglal férélém mikent zulöt (10) Syonnac leána bankoggal ɏ èrököggl monnal zulö. mert ma ki meg è-varosbol lakozol videkbén ɏ ióz mend Babilloniaíglan ottogol zaba-dolz meg Ottogol zabadeitmeğ tege-dét vr te ellénfegidnēc kèzeböl (11) Es ma gülékezténēc foc némzétec kic mongac meğ ||

252

Micheás

kquéztélfsec ɏ mý zémönc nez Syonra (12) Ok kēdeg nem èfmértec meğ vr-nac gondolattat ɏ nem értettec ő tanaluit mert egbē güitottó okét mon-nal zerönēc zenaiat (13) Kél fel Syon-nac leána ɏ lepel mert te zaruadat vétē fecke ɏ te kormidét vètem èr-écke ɏ megtörz foc nepékét ɏ meğ-old ő ragadozafokat vr-nac ɏ őrőf-fegekét menden föld vranac Capm 9 t 9 d

TAhat meğpuzteitatol toluaínac leána Megkörnekezétet vètténēc mý reianc Vézzobén [v]¹ véric meg Ifrl vèzérenēc alat (2) Es te Bethlöhém Efrata kiünenèd vag Iudanac èzeribén Te bélölléd megen ki ènnékem ki legen vralkodo Ifrlbén Es ő ki menefe kèzdéttol foguā őrőksegnēc napitol

mini exercituum locutum est. (5) Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui, nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum et ultra. (6) In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam, quam eieceram, colligam, et quam afflixeram, consolabor, (7) et ponam claudicantem in reliquias, et eam, quæ laboraverat, in gentem robustam, et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc et usque in aeternum. (8) Et tu, turris gregis nebulosa filiæ Sion, usque ad te veniet, et veniet potestas prima, regnum filiæ Terusalem. (9) Et nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perii, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? (10) Dole, et satage, filia Sion, quasi parturiens, quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem, ibi liberaberis: ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. (11) Et nunc congregatae sunt super te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur; et aspiciat in Sion oculus noster. (12) Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, et non intellexerunt consilium eius, quia congregavit eos quasi foenum areæ. (13) Surge, et tritura, filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, et unguis tuas ponam æreas, et comminuas populos multos, et interficies Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universæ terræ.

Nunc vastaberis, filia la-tronis: obsidionem posuerunt C. V. super nos, in virga percutient maxilla-m iudicis Israel. (2) E t t u B e t h l e h e m Ephratha parvulus es in milibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, et egressus eius ab initio a diebus aeternitatis.

¹ A tinta összefuttott.

foguan · (3) azert vr iftén agga okét idéiglén kibén a · zúló zúl Es 9 attafiainae megmaradeki meѓfordoltatnac Ifrlnéc fiaihoz (4) · megallapic · · 9 fiait 9rizi vrnac éroffegebén 9 vra ifténè nuenèc magaffagaban Es megfordoitnac mert ma felmagaztatíc földnéc hataraiglan (5) Es lezé · · bekefég micor Affirius iquènd mý földonebè Es midon nomotandic mý hazincbá Es feltamaztone oreiaioc hét paztorokat · nolé ièles èmberekét (6) · 9rizic Affurnac földet törbén · · Nemrotiac földet 9 zućaiocban Es megzabadeit munkét Affurtol micor iquènd mý földoncbe · mikor nomotandic mý hatarinkban (7) Es leznèc Iacobnac megmaradeki foc némzé · ||

253

pphet a

tekben foc napoknac kozépette monnal harmat vrtol [a ·] · monnal 1eppenét a · furé ki né var ferfiat · · varatic èmberee fiaitol · (8) · leznéc Iacobnac megmaradeki 9 némzétaben foc nepéknec kozépette monnal orozlan èrdöknéc barmiban · monnal [o] · orozlannac kolkó reuo apro barmoknac lordaiban Ki micor élmenéd · · megñomodand · kékénd · ninjén ki megzabadehon (9) Es felmagaztatta kékézidét te èllénsegiden · te minden èllénsegid élüeznéc (10) Es lezen az napon vgmond vr Éluezé te louaidat te kozépidból · élueztem te zékérider (11) Es élueztem te földédnec varosít · megtörő mend te éroffegidét Es éluezec gonozol teuokét tekozépedból · nezöt nem lezné te bennéd (12) Es élueztem te [bal]faraáguanidat · · te ["kozépidból"] "ozlopiddat te kozépidból még töröm Es né imádod touabba te kékézédnec miúelkedétit (13) Es ki irtom te èréztuéni-

(3) Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo parturiens pariet, et reliquiæ fratrū eius convertentur ad filios Israel. (4) Et stabit, et paſſet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui, et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ. (5) Et erit iste pax, cum venerit Assyrius in terram nostram, et quando calcaverit in dominibus nostris, et suscitabimus super eum septem pastores, et octo primates homines. (6) Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis eius, et liberabit ab Assur, cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris. (7) Et erunt reliquiæ Iacob in medio populorum multorum, quasi ros a Domino, et quasi stillæ super herbam, quæ non exspectat virum, et non præstolatur filios hominum. (8) Et erunt reliquiæ Iacob in gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis silvarum, et quasi catus leonis in gregibus pecorum; qui cum transierit, et conculcaverit et ceperit, non est, qui eruat. (9) Et exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt. (10) Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas. (11) Et perdam civitates terræ tuæ et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te. (12) Et perire faciam sculptilia tua, et statuas tuas de medio tui conteram, et non adorabis ultra opera manuum tuarum. (13) Et evellam lucos tuos

¹ A tinta összefutott.² A farág jelleg ide utalt lapszáli igazítás; értsd: baluanidat helyett faráguanidat.³ Az illető hely fölre írt sorközi igazítás.

dét te kőzépidból. Es megtöröm te [v]¹ varofidat (14) ⁊ tezec gózodélmét haragban ⁊ meltatlankodatban menden némzétecbén kic nē hallottac Capitulū hatod

[h] **H**Algaffatoc mellékét vr bèzel Kélfel ⁊ vètèkeggél itelétbén a. hegec ellén Es halmoc halgaffac te zodat (2) Halgaffac hegec vrnac iteléletet ⁊ földnéc èrőfb fondamentomi mert vrnac itelète ő nepeuel ⁊ Ifrillél itelététic (3) Én nepém mit töttém tenéked. ||

254

M i c h e a s

auag mibén voltam zomoro tenéked Félél ènnékem (4) Mert ki hoztalac tegedét Egiptomnac földebol ⁊ zolgalatnac hazabol megzabadeítottalac tegedét Es èrëztettém te orcad élöt Moyseft ⁊ Aaront ⁊ Mariat (5) Én nepém kerléc èmlékezielmeg mit gondolt legen te ellénénd Balach Moabnac kirala ⁊ mit félét legen néki Baalam Behornac fia Sechinból galgalamiglan hog meg èfmrned vrnac igaffagat (6) Mit aianlac meltot vrnac Térdet haitoc a. felfegez ifténénec Miné ajanlocé ő néki aldomasokat ⁊ èztendéy borukat (7) Minem èngezéltétic még iftén őrkönç èzeriben auag kouér bakoknac foc èzeriben Miné adom é èn élö letemét èn fertezéteffegemert En hafamnac gimoluet èn lelkemméc búneiert (8) Oh èmber Megmutatom tenéked mi legé a. io. ⁊ mit vr meg kérëffen tetolléd Valobizon itelélet tenned ⁊ irgalmasfagot zérétned ⁊ zorgalmazatofon iarnod te "ifteneddél "vrad² (9) Vrnac zaua a. varofnac vuolt ⁊ vduofsegé lezé ő scent nèuet felökñec Halgaffatoc némec ⁊ ki kőzéleiti még azt (10) Meg tüz këgetlénknec ha-zochan ⁊ hamiffagnac kenli ⁊ kúsféb mertec ⁊ télles haraggal (11) Miné

de medio tui, et conteram civitates tuas. (14) Et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quae non audierunt.

Audite, quae Dominus loquitur: Surge, contendere iudicio adversum montes, et audiant colles vocem tuam. (2) Audiant montes iudicium Domini et fortia fundamenta terrae, quia iudicium Domini cum populo suo, et cum Israel diudicabitur. (3) Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. (4) Quia eduxi te de terra Aegypti, et de domo servientium liberavi te, et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron et Mariam? (5) Populus meus, memento quæso, quid cogitaverit contra te Balach, rex Moab et quid responderit ei Balaam filius Beor de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres iusticias Domini. (6) Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? numquid offeram ei holocausta et vitulos anniculos? (7) Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? (8) Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: Utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. (9) Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen eius: Audite tribus, et quis approbabit illud? (10) Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena. (11) Numquid iusti-

¹ A tinta összefutott.

² Értsd: te vrad ifteneddél stb.

igazeitom é meg a hamis merteket
z faknac alnoc merteket (12) kicbén
o kazdagj bétolténec hamiffaggal z o
bennne lakozoc hazugfagot bèzelnèc-
vala z o néluec lalo o zaiocban (13)
Azert èn z kézdelée megvérnem teget
vézedélmél ||

255

p p h e t a

te bùnidén (14) Te ezel z nem elege-
del meg z te alazatod te kózpettéd
z megfoglalod z né zabadeitaz meg
z kikét megzabadeitandaz tornéc
adom (15) Te véc z nem aráe Te olait
nomz z nem kénéttétel meg olayal-
z multot nomz z nem izol bort (16)
Es orizted Amrinac parancolatit z
Achab hazanae menden müékkedé-
tet. z iartal o gérkerekétecbén hog
adnalac tegedét vézedélembé a. Nini-
nénbéliéknec. z fiuoltéfbé o bennne
lakozoknac z èn nepémnec bozzofa-
gat viféltite C a p i t u l u h e t e d

Iay ènnékem mert löttém mikent ki
[zol]¹ zoljo zedétnec furtokéit güiti
ozzél Nin. zoljo fo etélre Megert fu-
gékét keuant èn lelkem (2) Elużet
fcent földrol z igaz nin. èmberecbén
Mend verbén lélknednec Ferfiu o
attafiat halalra vadazia (3) o kèzek-
nec gonoffagat ionac mongac A. fè-
délm kér z a. biro adatban wagon Es
a. nag zolla o lelkenec keuansagat z
meghaboreitattac [jok] otét (4) ki men-
tol iob oközöttoc mōnal Paliurus
·i² neminém o tuiiffés fü² z ki igaz
monnal tuiis a. lóqueñrol Te oriz-
tednec napia z te meglatafod éliot
Es ma lezé o puztolattoc (5) Ne akar-
iatoc hinnetec barattoknac Ne akar-
iatoc biznotoc a. [v]¹ vèzérbé Attol
ki alozon te glédbén oriziéd te zadnac
hailakat (6) Mert fiu bozzofagot tezé
jo o attanac z lean feltamad o aña
éllén Mei o napa éllén ||

ficabo stateram impiam et saccelli
pondera dolosa ? (12) In quibus divi-
tes eius repleti sunt iniquitate, et
habitantes in ea loquebantur menda-
cium, et lingua eorum fraudulenta in
ore eorum. (13) Et ego ergo cœpi per-
cutere te perditione super peccatis
tuis. (14) Tu comedes, et non satura-
beris; et humiliatio tua in medio tui,
et apprehendes, et non salvabis, et
quos salvaveris, in gladium dabo.
(15) Tu seminabis, et non metes: tu
calcabis olivam, et non ungeris oleo,
et mustum, et non bibes vinum. (16) Et
custodisti præcepta Amri, et omne
opus domus Achab, et ambulasti in
voluntatibus eorum, ut darem te in
perditionem, et habitantes in ea in
sibilum, et opprobrium populi mei
portabitis.

Væ mihi, quia factus sum, C. VII.
sicut qui colligit in autumno. racemos vindemiae: non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea. (2) Perit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratre suum ad mortem venatur. (3) Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, et iudex in reddendo est, et magnus locutus est desiderium animæ suæ, et conturbaverunt eam. (4) Qui optimus in eis est, quasi paliurus [herba pungitiva], et qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuae, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum. (5) Nolite credere amico, et nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. (6) Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adver-
sus matrem suam, nurus adversus so-

¹ A tinta összefutott.² ·i — fü: e rész jellet ide utalt lapszáli betoldás.

256

Micheas

Embernèc [o hazabèli] o ellénfege o hazabèli (7) En kèdeg vrhoz nezec τ varom iftènt èn vduyotmèt Meg halgat èngemèt èn vrā iftènè (8) Ne orol èn raitam èn ellénsegem mert le èftèm megfelkèle Micor vlèndec fetetechbèn Vr èn vilagoffagom (9) Vrnac haragiat visèlem mert bùnhöt-tèm onéki Miglèn itelle èn vgmèt τ tezi èn itelètimèt Ki vizen èngemèt vilagra τ meglato o igaffagat (10) τ nez èngemèt èn ellénfegē τ bèfedez-tetic galazattal Mert ugmond ènnèkè Hol wagon te vrad iftèned Èn zéméim meglattac qtèt Ma lezé megnomodatbā mikent vçaknac fara (11) Napoc hog megrakattaffanac te mace-riayd Annapō mèzze lezé a. tòrueñ (12) Annapon iq Affur te hoziad τ te èros varofodiglan Es az èros varoftol foguā a. foloiglan τ tengertöl foguā tengeriglèn τ a. hegþol a. hegþè (13) τ a. fold lezen puztolatbā o lakozyoyert τ o gondolatoknac gi-mölyeiert (14) Orijized te nepédèt te vèzzödbèn τ te ɔroklètdn iordaiat lakozokat onö magokat a. kiètlènbèn Basan τ Galaad oriztètnè Carmelofnac kyzèpibèn a. regi napoc zerët (15) Te ki menefednèc napia zerët Egiptom foldebol mutatoc onékie ludakat (16) Lattac nèmzèfec τ meg galaztatnac o menden èroßfegen Vètic o kèzekèt zaiokra o fülc fükèt lezé ||

257

p h e t a

(17) Port nálnac mikent kegoc. Meg-haborodnac o hazockal mikent földnç mazoy Mv vrunk iftènöknt nem aieitac τ felnèc tegedét (18) Ki egènlo iftèn teuélèd Ki éluez kègetlénseget τ éluezed te ɔroklèted megmaradekinac berit Nem èrézti touabba o hirté-lénkedetet mert irgalmassagot akaro (19) Megfordol τ irgalmaz mýnèkönç Leueti mý kègetlénsegonkét τ menden bùninkèt tengernèc melebè vèti (20) Iacobnac igaffagat adod Abrá-

crum suam, et inimici hominis domestici eius. (7) Ego autem ad Dominum aspiciam, exspectabo Deum salvatorem meum: audiet me Deus meus. (8) Ne læteris, inimica mea, super me, quia cecidi: consurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. (9) Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, et faciat iudicium meum; educet me in lucem, videbo iustitiam eius. (10) Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quae dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt eam; nunc erit in conculationem, ut lutum platearum. (11) Dies, ut ædificentur maceriae tuae; in die illa longe fiet lex. (12) In die illa et usque ad te veniet Assur, et usque ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte. (13) Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum. (14) Passe populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuae, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli; pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. (15) Secundum dies egressionis tuae de terra Aegypti ostendam ei mirabilia. (16) Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua; ponent manum super os, aures eorum surdae erunt. (17) Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis; Dominum Deum nostrum non desiderabunt, et timebunt te. (18) Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet ultra fu-rorem suum, quoniam volens misericordiam est. (19) Revertetur, et miserebitur nostri; deponet iniquitates nostras, et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. (20) Da-

chamnac [ir]¹ irgalmassagat Ki mý atainknac éfköttél a · [rel] régi napok tol foguan// Prologus It èleue uettetetic f. Navm pphetanac plogofa

[n] **N**Aum pphetat bizonéita az he berec zerze hog Affiriosok kirala [élot] iquétèle² élöt² uolt ki Isrlnéc nepet foguā vitteuala él quidekibè Valobizon ézen ppheta é · kqñonç vegebèn iélentétic meghirdétni a · megmódot kiralnac iquétèlelet Dè micor Niniuènnec lakozoy 9 bunókról ⁊ kägeglénsegekrol penitenciat müuélkettècvolna Ionas meghirdétué a · varofnac vèzedélmét hog a · meghirdétet vèzedélmét ne zénuednec iftén haragiabol Istennéc irgalmassagat veuē nèhzéb bunócbé élégeitec 9 magokat Ki okert a · még émleitet ppheta scét zélléttel télles. ifténç itelétet meghirdétué ighbézellet Istén haragos ⁊ gozqdélmés. Mert immar a · tiz némzétec az affiriosok tol fogfagba vitétén vala él ||

258

N a w m

Ezechias Iuda kirala alat Kirol ⁊ ma az él uitétet nepnéc vigaztalattara latatic Niniuèn ellén latas ⁊ nem küsféd vigaztalatvala mend azoknac kic imar az Affiriosoknac zolgalnac vala ⁊ mèd a · maradekoknac kic Sedechias kirala alat valanac Iuda ⁊ Benjamin némzéteböl kic azon ellénsegectöl lè-fékkettétnéc vala hog hallanac az affiriosokat ⁊ a · caldeofoctol megfoga[ta]tandoknac mët è · kqñonç egébén mutattatic meg Maf o d plogø

NAwm è · világ vigaztaloianac [mon- datic] magaraztatice megporeita a · vereknéc varofat ⁊ annac él fordo lafa vtá bèzel Ime a · hegeken ewä gelizalonac laba ⁊ bekefeget hirdétnéc

bis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, quæ iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Naum prophetam ante adventum regis Nah. Prol. I. Assyriorum, qui populum Israel captivum in suas regiones transtulerat, fuisse Hebraeorum traditio affirmat. Siquidem in fine huius lectionis prædicti regis adventum idem propheta annuntiare demonstratur. Sed cum habitatores Ninive Iona interitum civitatis prædicente, ne divina ira denuntiatum interitum sustinerent peccatorum et impietatis poenitentiam egissent, accepta Dei misericordia, gravioribus se criminibus impluerunt. Qua de causa memoratus propheta Spiritu sancto plenus iudicium Dei annuntians ita est locutus: Deus zelans et ulciscens. Iam enim decem tribus ab Assyriis ductae fuerant in captivitatem sub Ezechia rege Iuda, sub quo etiam nunc in consolatione populi transmigrati adversus Niniven visio cernitur. Nec erat parva consolatio tam his, qui iam Assyriis serviebant, quam reliquis, qui sub Ezechia de tribu Iuda et Benjamin ab eisdem hostibus obsidebantur, ut audirent Assyrios quoque a Chaldaëis esse capiendos; sicut in subsequentibus libri huius demonstrabitur.

Naum consolator orbis interpretatur. Increpat civitatem sanguinum et post eversiō nem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem.

¹ A tinta összefutott.

² E két szó jellel ide utalt lapszáli igazítás.

MEl tudni hog Niniuén mý nélougn kón az Heberekból dragalatofnac [mondatic zozatlic mo] zozatlic E · világ kedege dragalatofnac mondatic · mert a · görögöknel · cofmos az ekef-fegtöl vót neuét Es valami ma Niniuén ellén mondatic peldazat zerét · világrol mutattatic Ki okert · vétél mellé a · hétuán tolmałozoc Lemna Aquila fèguérnec magarazta · Az hebereknél maffanac [módatic] vettetic · i · néhöz térehnéc azert hog otét meg-néhzehe ki ellén pphtaltatic · ne hagga felémelni · zarauat Es ézt egémbé pphetanac ézen latafa legen auag vettel auag néhesség auag téreh mert né bæzel élmenec rütetebén ment Montanos · Prisca · Maxilla teuelgnec ig ment pphtalnac A mellét ||

259 prophet

bézel latatnac kónuq mendenekét ér-
tőe ⁊ ellénfegeknéc térhe önepenec
latatot teuqie Es ug Anagogia zeré-
t. vilagnac [vegē] vegzéteröl zer-
zéttetic è pphecia scénteknéc viágaz-
talattara hog valamit è vilagbá la-
tadnac monnal dögököt ⁊ elmulan-
dokat megtallac. ⁊ kizic qmagokat
itelétnec napiara hog a gozo vr az
Affiriofi ferfiac ellén iyuéndö It
kezdetic f. Nav m pphetanac
kónuq mellet latot Ninien
ellen a nagvaros ellen

Niniuennèo tére Eleefey Naum la-tasfinac kónuq (2) Meg harago vr τ gozodélmézo vr gozodélmès vr τ hirtélénkedetet vallo Gozodélmézo vr $\circ$ ellénfegibén τ $\circ$ meg haragozec $\circ$ ellénfeginéc (3) O engedélmès vr $\cdot$ τ nag éroffegbén τ megtizteituā nem tezen artatlant Vr hirtélén vèzbén τ $\circ$ vta forge zélbén τ $\circ$ labainac pora kódogc. (4) meg [p] poreita tèngert τ meg azalla azt τ mendē folokat kiellénbè vizé Megbétègolt Bafan τ Carmelos τ libanofnac viraǵa meg lelètezet (5) Hegec megindoltanae otollo

Sciendum, quoniam Ni-
nive in nostra lingua de P r o l . III.
Hebraeo speciosam sonat. Speciosus
autem hic mundus dicitur, unde et
apud Graecos cosmos ab ornatu no-
men accepit et quicquid nunc adver-
sus Niniven dicitur, de mundo figu-
raliter prædicari sentiamus. Quam ob-
causam et assumptio, quam septua-
ginta interpretes dicunt: λῆμα (A-
quila : ἄρνα), apud Hebraeos massa po-
nitur, id est, grave onus, eo quia
eam, adversus quam prophetatur,
premat, nec sinat elevare cervicem.
Similque hoc attendendum, quia
haec ipsa vel assumptio vel onus
vel pondus prophetæ sit visio. Nec
enim loquitur in exstasi, ut Montanus
et Priscilla Maxillaque delirant, sed
quod prophetat, liber est visionis in-
telligentis universa, quæ loquitur, et
pondus hostium facientis suo populo
visionem. De consummatione itaque
mundi secundum Anagogen in con-
solationem sanctorum prophetia te-
xitur, ut quaecunque in mundo vident,
quasi prætereuntia et caduca con-
temnant et præparent se ad iudicii
diem, ubi ultior adversum viros As-
syriorum futurus est Dominus.

Onus Ninive: Liber visionis Nahum Elecesæi. (2) C. I.
Deus æmulator, et ulciscens Dominus; ulciscens Dominus et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis; (3) Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem; Dominus in tempestate et turbine viæ eius, et nebulæ pulvis pedum eius; (4) increpans mare, et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus; et flos Libani elanguit. (5) Montes commoti sunt ab eo, et

z halmoc meág puzteittanac z föld rezkétet o orcaiatol z e· vilag z mindenec o bénne lakozoc (6) O meltatlankodattanac orcaiaia elöt ki alhat? O meltatlankodatta ki ottetet mēt tüz z kouéec megféllettétténec otolloj (7) Io vr z megbatoreito törödèlemnéc napiá z tugga o bèle rémenkedökét. (8) z az élmuló viz ozonbén [te]¹ tezi ||

260

N a v m

a · hélńec vegézétet z o ellénfegit vldožic fetetfegec (9) Mit gondolto v r ellén? o tezi a · vegézétet Nem tamad fel kettös [gondola]törödélm · (10) mert mikent a · tuiiffec egmaſſal egbè fonodnac Vgā az egbè iuoniac o uendegfegec megémeztetic monnal pozdoria aziufaggal tellel (11) Te béllojed [kèdeğ] ment ki vr gonoffagot gondolo v r ellén o élmeiebén zerzo a · toruen tørest (12) Ezt monga vr Ha tøkellétefec lèndnec z ig fokan z igén nirettetic meág z èlmegen Getrettéléc tegedét z né geterléc tegedét touabba (13) Es² ma megtöröm te hadtrol o estapiat z te kötélidét meág zaǵgatom (14) z vr parantol te reiad z né vettetic te neuédböl touabba · te iftenednéc [h]¹ hazabol ollec meg a · ba[lu]luainál¹ z az ottéueinél vtem te koporsodat mert tiztelélén vag (15) Ime a · hegeken az ewägelizaloknac z a · bekefeget hirdétknéc laboc Iuda zolgallad te innépidet z aggad meg te fogadafidat mert né toldatic touabba hog Belial altal meniñ te bennéd Mendeneftyl élüezet C a p m a f o d

[f] FElment ki élhimre te elötted ki
orizie a · [tøruen] körnöl fekeſt
Neziéd az utat batorohadméág farlo-
kidat. te tèhetsegédét igen meág èro-
föhéd (2) Mert mikent megforbat-
lotta vr Iacobnac kieuſfeget vgā Ifrl-
nec Mert a · puzteitoc el tekozlottac

colles desolati sunt; et contremuit terra a facie eius, et orbis et omnes habitantes in eo. (6) Ante faciem indignationis eius quis stabit? et quis resistet in ira furoris eius? indignatio eius effusa est ut ignis; et petrae dissolutae sunt ab eo. (7) Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se. (8) Et in diluvio preterente consummationem faciet loci eius; et inimicos eius persequuntur tenebrae. (9) Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio. (10) Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: consumuntur quasi stipula ariditate plena. (11) Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam; mente pertractans prævaricationem. (12) Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, et ita plures, sic quoque attendentur, et pertransibit: affixi te, et non affligam te ultra. (13) Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo, et vincula tua disrumpam. (14) Et præcipiet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo Dei tui interficiam sculptile et conflatile, ponam sepulcrum tuum, quia inhonoratus es. (15) Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem; celebra, Iuda, festivitates tuas, et redde vota tua, quia non adiiciet ultra, ut pertranseat in te Belial: universus interiit.

Ascendit, qui dispergat coram te, qui custodiat obsidianem; contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde, (2) quia sicut reddidit Dominus superbiam Iacob, sicut superbiam Israel; quia vastatores dissipaverunt eos, et pro-

¹ A tinta összefutott.² Az s f-böl van igazítva.

το γολο τριόκετο μεγτόρτετο (3) Ο ἐρό-
φινέα παύσα τύπος ο ήδανας φεριαί
νέρεψε τὸν κέκερινόν κότελη τύπον
ο κεζόλετενόν ναπίαν [Εσ] ||

261 p h e t a

Εσ οζέκερ νέρεψε τὸν μεγάλητενόν (4) αὐτοῖς
μεγαλοποτανάς ο ζέκερες
αὐτοῖς λέπτον λέπτον φυτονάτος (5)
Μεγάληκεζί ο ἐρόφιρόλ ο μολνάς
ο ντοεβαν Γορσάν φελχαγάν ο κόφα-
λοκρά το μεγκεζετίτει αὐτοῖς αὔαγ¹
α· αύαγ¹ (6) Α· φολκάς καρπού μεγ-
νιττάτας το α· τόπλον μέντοντον διλέγλε-
ντο [τέριεζτέτε] τορέττετετ (7) Εσ α· νι-
τεζ φογάν νιτετέτ ελ το γολάλο λεανί²
αυτατναγαναλα νέγουν² νέγουν μέντ
γαλαμακ μορογά ο ζιυρόβεν (8) Εσ
νινιύεν ο νιζέν μονναλοντοκνακ νιζέν
νιζέν Οκ κέδεγ ελ φυτανας Άλλατος
άλλατος μέγ το νινι κι μεγφορδολον
(9) Ραγαγγατος έζυλτότ ραγαγγατος
αρανιάτ το νινι καζδαγφαγοκνακ νιζέν
μέντον δραγαλατος έδενεβολ (10) Ελ
τεκοζλατοτ μεγμέτετετ το μεγα-
γαττατοτ το α· ζύ μεγ γέδετ το [τέρδ]
τέρδεκένε³ φέλετ το τέρδεκένε³
μεγφέλετ το φογατκοζατ μέδε νέρε-
βεν το μενεκνέτ οραία μικέντ
φαζκνακ κόρμα (11) Ήλ αζ οροζ-
λανοκνακ λακόλαμα το οροζλανοκ κόλκι-
νέτ ελεδέλε Κιβέ μέντ αζ⁴ οροζλαν
βούνον φογοτ ο κόλκινέτ το⁵ μεγολτο⁵ ο
νέωνινέτ Εσ βέτολτότ φοζλατταλ ο βα-
λανγιατ το ραγαδοζατταλ ο φαίλακατ
(13) Ημε εν το θοζιαδ νγμόδ σερέ-
γκεκνάν νια ίστενα το μέγ γεριέζτεμ
μέντ τέτειεγλεν το ζέκερεδετ το το
οροζλαναιατ τορ [εζ] εζι μέγ Εσ κι
ιρτομ φορότ το φοζλαφοτατ το νέονταλα-

pagines eorum corruerunt. (3) Cly-
peus fortium eius ignitus, viri exer-
citus in coccineis; igneæ habenæ
currus in die præparationis eius, et
agitatores eius [i d e s t, a u r i g æ]
consopiti sunt. (4) In itineribus con-
turbati sunt, quadrigæ collisæ sunt
in plateis; aspectus eorum quasi lam-
pades, quasi fulgura discurrentia.
(5) Recordabitur fortium suorum;
ruent in itineribus suis, velociter
ascendent muros eius; et præparab-
itur umbraculum [i d e s t, t e n t o r i a
C h a l d æ o r u m]. (6) Portæ fluviorum
apertæ sunt, et templum ad solum
dirutum. (7) Et miles captivus ab-
ductus est, et ancillæ eius minaban-
tur gementes ut columbae, murmu-
rantes in cordibus suis. (8) Et Ninive
quasi piscina aquarum aquæ eius;
ipsi vero fugerunt: state, state, et
non est, qui revertatur. (9) Diripite
argentum, diripite aurum, et non est
finis divitiarum ex omnibus vasis
desiderabilibus. (10) Dissipata est, et
scissa et dilacerata; et cor tabescens,
et dissolutio geniculorum, et defectio
in cunctis renibus; et facies omnium
eorum sieut nigredo ollæ. (11) Ubi est
habitaculum leonum, et pascua catu-
lorum leonum, ad quam ivit leo, ut
ingredetur illuc, catulus leonis; et
non est, qui exterreat? (12) Leo cepit
sufficienter catulus suis, et necavit
leænis suis, et implevit præda spelun-
cas suas, et cubile suam rapina.
(13) Ecce, ego ad te, dicit Dominus
exercituum, et succendam usque ad
fumum quadrigas tuas, et leunculos
tuos comedet gladius, et exterminabo
de terra prædam tuam, et non au-

¹ Ezek az előző két szó fölött írt sorközi betoldás.

² Sor végé.

³ A néc jelleg ide utalt lapszéli igazítás.

⁴ Sorközi igazítás az illető hely fölött.

⁵ Az n t-ból van igazítva.

tic touabba te ellénsegidnéc zozatta ||

262

N a v m

[4] Ay vereknéc varosa mendan ha-
zuğfäge zakadowaffal télles Nem
tauozic èl tetöllèd ragadozat (2) of-
tornac zozatta · z lo hirtélénkedétenéc
zozatta z kéréc reuafanac z zékéréc
likorgatafanac z felmenq louagok-
nac (3) z fenes töröknéc z villamo zu-
caknac z még oldoklöttée lokaffaga-
nac z nèhèz romlafnac z dögökknéc
nin. vege · z le èsnè 9 tèftebé (4)
A · zep z dragalatus [p]¹ parazna bél-
lendeffeginéc lokaffagaert · z gono-
zol teuöknéc vallafaert ki èl arolta
a · némzétekèt 9 bélendeffegibén z a ·
hazi zolgakat 9 gonoz teuökbén (5)
Ime èn te hoziad vgmond férègéknek-
vra iftène Es megílentem te zémer-
medét te orcadba · z te mézeitélén-
segédét megmutató ném[k]zéteknéc
z te zdalmagodat orzagoknac · (6) z
reiad vête te vndocsgagidat z bozzo-
fagockal geterléc tegedét z vètléc
tegedét peldaba (7) Es lezé mendé ki
tegedét latand élualic tetöllèd · z mond
Niniuèn megpuzzeitattal Ki razia fè-
iet te raitad Honnat kérèffée tenè-
ked vigaztalot (8) Miné iob vag te
Allexandriabéli neptöl ki lakozic a ·
folocbá Vizèc 9 körnöllö kinéc kaz-
dagfaga tenger 9 kófali vizèc (9)
Ethiopia 9 érosfäge z Egiptus z nin.
vege / Affrika z Libies voltanac 9
fègedelmében (10) Dè 9 z fogfagbá
vitét[é]töt az éluitélètbén 9 aprody²
le éfténec menden vtaknac fíieben ·
z 9 feneßb fèdèlmin èrztetténec ní-
lat · z 9 menden némefb fèdèlmit be-
kockal egbè kótoztec ||

263

p p h e t a

(11) Azert te z megrezegolz z meg-
vtaltatot lez · z te fègedelmét kerz te
ellénsegédtol (12) Te menden èros
rakafid · mikent fügè 9 èlo gímölli-

dietur ultra vox nuntiorum tuorum.

Væ, civitas sanguinum, C. III.
universa mendacii dilaceratione plena : non recedet a te rapina.
(2) Vox flagelli, et vox impetus rotæ
et equi frementis, et quadrigæ fer-
ventis et equitis ascendentis, (3) et
micantis gladii et fulgurantis hastæ,
et multitudinis imperfectæ et gravis
ruinæ : nec est finis cadaverum, et
corruent in corporibus suis. (4) Prop-
ter multitudinem fornicationum me-
retricis speciosæ et gratæ, et haben-
tis maleficia, quæ vendidit gentes
in fornicationibus suis, et familias
in maleficiis suis. (5) Ecce, ego ad te,
dicit Dominus exercituum ; et reve-
labo pudenda tua in facie tua, et
ostendam gentibus nuditatem tuam
et regnis ignominiam tuam. (6) Et pro-
iiciam super te abominationes tuas, et
contumeliis te afficiam, et ponam te
in exemplum. (7) Et erit : omnis, qui
viderit te, resiliet a te, et dicet : Va-
stanta est Ninive; quis commovebit
super te caput ? unde quærām consola-
torem tibi ? (8) Numquid melior es
Alexandria populorum, quæ habitat
in fluminibus ? Aquæ in circuitu
eius, cuius divitiae, mare : aquæ muri
eius. (9) Aethiopia fortitudo eius, et
Aegyptus, et non est finis : Africa et
Libyes fuerunt in auxilio tuo. (10) Sed
et ipsa in transmigrationem ducta
est in captivitatem, parvuli eius elisi
sunt in capite omnium viarum, et su-
per inclytos eius miserunt sortem, et
omnes optimates eius confixi sunt in
compedibus. (11) Et tu ergo inebria-
beris, et eris despecta, et tu quærēs
auxilium ab inimico. (12) Omnes mu-
nitiones tuæ sicut ficus cum grossis

¹ A tinta összefutott.

² Az y o-ból való igazítás.

uél Ha meg razattatandnac éfnéc az euonèc zaiaba (13) Ime te nepéd te kozépettèd · mêt némberiee te ellénsegednèc Te foldéndnèc kapui megié-lentétnèc nilastra · tuz meg maria te zauaridat · (14) Mérte méréh vizét te-magadnac a · körnöf fèkesert Rakiad meg te éröffsegidét · ménbè a · farba · z nomiad meg · z alat müuélkedue tarri teglat (15) Ottogol ézé meg te-gedét tuz Tórrél vèz èl · megmar te-gedét ment laiuia Azert egbè gülé-keziél ment laiuia · fokafol meg ment faska (16) Tóbbècke töttéd te vigidét hog nem mehnèc illagí A · laiuia ki tériekedet z élrepolt (17) Te orizoid monnal faskac · z te aprodid monnal faskaknac faskay kie hidégnèc nap-ian egbè [g]jülnèc a · fóuenekrè Fel-tamadot a · nap z èl répolténèc z né èsmértétet meg ghèleec hol voltanac (18) O affurnac kirala · te paztorid èl aluttanac · te fèdèlmid èl téméttetté-nèc Te nepéd èl lampant a · hegechén z nin. ki egbè gühö (19) z né fetet te törödèlmèd · mentöl gonozb te la-pasod Mendenec kic hallottac te hal-lomasodat egbè kolloktac o kékzeket te raitad · Mert kirè nem ment te go-noffagod mendencor Pro log u s ||

264

A b a k u c

A Bakuc ppheta olélö Ki auag azert A hiatic olélénèc hog vrnac zé-rélmés uolt auag hog iftènnel töré-kedeffél megen Viuo olélönèc auag kúzodónèc vötö néuèzétet Mert senki né mérezte ol bator zozattal iftènt igaffagnac vétékedétebè hiuni z mon-dani néki Mirè èmberi allatocban z è-vilagi kieuelfegbèn ènne hamisság forgoggee Ez o kóñuenèc kédzétebén meg íria az ordogöt z o tagit Vege-bén kédég meghirdeti az vduyeito vr getrélmenc iquétèlet Nem valaki-rol egèbroj értetic mondani hanélac [x] xçnac iquételerol Ki iquèndø uala Es félèle vr en hozia · z monda ènnè-kem Iriad meg è · lataft niluan Bu-

suis ; si concussæ fuerint, cadent in os comedentis. (13) Ecce populus tuus mulieres in medio tui; inimici tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos. (14) Aquam propter obsidionem hauri tibi, exstreu munitiones tuas: intra in lutum, et calca, subigens tene late-rem. (15) Ibi comedet te ignis; peri-bis gladio, devorabit te ut bruchus; congregare ut bruchus; multiplicare ut locusta. (16) Plures fecisti nego-tiationes tuas, quam stellæ sint cœli; bruchus expansus est et avolavit. (17) Custodes tui quasi locustæ, et parvuli tui quasi locustæ locustarum, quæ considunt in sepibus in die fri-goris; sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum, ubi fuerint. (18) Dormitaverunt pastores tui, rex Assur; sepelientur principes tui, latitavit populus tuus in monti-bus, et non est, qui congreget. (19) Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua: omnes qui audierunt au-ditionem tuam compresserunt manum super te, quia super quem non trans-iti malitia tua semper ?

Abacuk ample-xans; qui vel ex eo, H a b. P r o l. I. quia amabilis fuit Domini, vocatur amplexatio, vel quia in certamen cum Deo congridetur, amplexantis, id est, luctantis fortiter vocabulum. Nullus enim tam audaci voce Deum ausus est ad disceptationem iustitiae pro-vocare, cur in rebus humanis et mundi istius pompa tanta versatur iniquitas. Hic in principio voluminis sui describit diabolum cum membris suis, in fine vero pronuntiat adven-tum passionis Domini Salvatoris. Nam de quo alio, quam de Christi adventu, qui futurus erat, intelligitur dicere:

xufra hog ki otét oluafanga kouèt-héfse Mert még è latas idéiglén vagon z vegebén tamad fel z né heiaba Ha ksfendic túriéd otét mert iquen élio z né kefedelmézie A getrèlmrgl kedeğ az¹ eneklétbén vgmnd Hol vram hallottá te hall[om]afodat z feltem Vrá megneztém te müuélkedetidét z megyéttém Mi ez ènnékem hanemiac émberec vduoffgenec még èsmértetet vy z hirtélén zérilmés meghirdetese A két lelkesec kozot èsmértetel még Mert mi ez hanemiac auag a két testamentomoc kozot auag a két toluaioe kozot auag Moy-ses z Illés kozot quèle a hegen bë-zellög Midon el kozèleitendnec ||

265

p h e t a

az ézténdög még èsmértetuen vdonéc iquétélbén megnuttato Mellét kedeğ mond Zaruac okézéibén Mi az hanemiac a kereztnéc gozdölme vduozeitonéc tulaidon neuézétet veti e ppheta monduā Vgmond Èn kedeğ vrban vigadoc z orygloc ifusufban èn ifténembén ki tunectec barat z edes mendeneknq neuézni z predicalni Ma f o d p l o g u s

A Bakuc èros kúzqdö z kemeñ al o qrizétin z totézti o gradiat az èros rakafon hog xct a kerezten vgekezie z mongon Befette meinékét o dilöfge z o dileréteü'l télles föld O fenessege lezen ment világ Zaruac o kékzéibén Ot rëitetet el o èryffge Ha 2 m a d p l o g o

A Neg pphetaac a xij pphetaac konyue-bén vadnac Kic kózzol haro këzdétebén Lemna i tereh i cimerlëtet² val Naum Abakuc Malachias Valobizoñ Zacharias kózepette z vegenél illén némö két cimerlëtekét vét kic kózzol eggic módatic vrigeienec tärhe Adrahnac z Damascufnac o nugol-

Et respondit Dominus ad me et dixit mihi: Scribe visa aperte in buxo, ut assequatur, qui elegit ea, quia adhuc visio ad tempus et orientur in fine et non in vacuum. Si tardaverit, sustine eum, quia veniens veniet et non morabitur? De passione autem in cantico, ubi dicit: Domine, audivi auditionem tuam et timui. Domine, consideravi opera tua et expavi. Quid enim hoc est, nisi præcognitæ novæ ac repentinæ salutis ineffabilis hominum admiratio? In medio duorum animalium cognosceris. Quid enim, nisi aut in medio duorum testatorum, aut in medio duorum latronum, aut in medio Moysi et Heliæ cum illo in monte sermocinantum? Dum appropinquant anni, cognoscens in adventu temporis ostenderis. Quod autem dicit cornua in manibus eius, quid est, nisi trophyum crucis? Vocabulum Salvatoris hic prophetia proprie ponit dicens: Ego autem in Domino gaudebor et exultabor in Deo Iesu meo, quod est nobis amicum et dulce nominare et omnibus prædicare.

Abacuk luctator fortis Prol. II. et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit cœlos gloria eius et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius.

Quatuor prophetæ in duodecim prophetarum volumine sunt, e quibus tres in principio Lemna, id est, pondus titulum habent: Naum, Abacuk et Malachias. Porro Zacharias in medio et circa finem duos huiusmodi ponit titulos, e quibus unus est: Onus verbi Domini

¹ E szó úgy van diszítve pirossal, mint a (hozzá hasonló alakú) M-ek.

² A ci úgy van diszítve pirossal, mint a (hozzá hasonló alakú) I-k.

manac foldebén mas vegebén tudnimit Vr igeienéc tärhe Ifřlen Nawmról te imadsagiddal Immar è· kono megzerzettet Zachariasrol 7¹ Málachiasrol ha ez élét kouét lènd megzerzettetic mert immar ||

266 N a v A b a k u c

Abakukot valluc mý kèzéinkbén Ki auag azert hiuatic olélefñec² hog vrnac zérètioj auag hog törökedefbé 7 kúzodefbebé 7 hog ug mongam ifténél olélelbén viu Olojlétnec³ i. bainaklatnac vöttö néuet Mert senki il bator zonal nem mèrezte iftén igaf-sagnac vétóködefbebé hiuni 7 módaní nékí Miré èmberi allatocban 7 è·⁴ világnac këuelsgegebén allatoknac énne hamissaga forgodic Vrā miglén vuoltpc 7 né halgaé meg Zozatloc te hoziad érot zénüédec 7 né zabadeitaz meg Miré mutattal ènnéké hamissagot 7 munkat latnom Megzakadozot a· töruein 7 né iutot te hoziad az igaz itelét mert a· këgetlén az igaz ellén hatalmazot azert megen ki a· vizzaualo itelét Laffad mel mèrez zo 7 nemikeppén karomlate o téremtjoit itelétbé hiuni 7 a· törödélémés éden a· törleitoj ellén vétékedni miré illéten auag ollantan löt legen ez 7 fijügelmézéndo⁵ A· vetél auag tereh mellékét immar néhözéknç mondottone lenni Ppheta[k]nac latafa mondatic Montanos vizzaualo tanosaga Meg érti a· mellét lat 7 nem bëzel ment elmetlén 7 sem balgatagoflo nemberi-éckél Mert apl paranlol hog ha egébéc pphetaluá mafnac megílenéndie végztéglan ki elözer bëzeluala Es légottá mondott móduan Iftén né on-zollate dë bekefege kiböl értetic mert midon valaki ||

in terra Adrach et Damasci requiei eius; alter in fine, scilicet: Onus verbi Domini super Israel. De Naum orationibus tuis iam liber editus est; de Zacharia et Malachia, si vita comes fuerit, disseretur. Nunc Abacuk habemus in manibus, qui vel ex eo, quia amabilis Deo est, vocatus amplexatio, vel quia in certamen et luctam et ut ita dicam, amplexum cum Deo conreditur, amplexantis, id est, luctantis sortitus est nomen. Nullus enim tam diu audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiae provocare et dicere ei: Cur in rebus humanis et mundi istius pompa tanta rerum versatur iniquitas? Vociferabor ad te vim patiens et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre? Lace-rata est lex et non pervenit usque ad finem iudicium, quia impius prævalet adversus iustum: ideo egreditur iudicium perversum. Vides, quam temeraria vox sit et quodammodo blasphemantis: creatorem suum ad iudicium provocare et vas fragile adversus figulum, eur tale vel tale factum sit, disputare? Necnon et hoc animad-vertendum, quia assumptio vel pondus, quæ gravia iam esse diximus, prophetæ visio est et adversum Montani dogma perversum intelligit, quod videt, nec ut amens loquitur, nec more insanientium feminarum dat sine mente sonum. Unde et apostolus iubet, ut si prophetantibus aliis fuerit revelatum, taceant, qui prius loquebantur. Et statim inquit: Non est dissensionis Deus, sed pacis. Ex quo intelligitur, cum quis ex volun-

¹ Sorközi igazítás az illető hely fölött.

² Az f jellel ide utalt sorközi igazítás.

³ Oly- sor végén.

⁴ Utána kihúzva egy félbenmaradt I.

⁵ Az ú a kihúzott i fölé írt igazítás.

267

p h e t a

akarattabol vèztégl τ egébnèc hèlt ad zolastra tèhétfeget val zolni τ vèztég-léni mýdön akar Ki këdeg rütéthén-i kétélén zol fem zolaft fem vèztég-lest val o hatalmaban Azt τ . megtanollad mert ećer èn tollém èrquel ki kqüeted hog mōnal neminémó gradilokat τ laitorakat fellébvalora vég-kezned èz historiat tenéked megmagaraznom. è. ppheciat lenni Babilonia ellén τ Nabuchodonozoc Caldeo-foc kirala ellén hog mikét azélöt ppheciat Naum kit Abakuc kquet val-lot ppheatalast Niniuén τ az Affiri-foc ellén kic meg puzteitottac vala a. tiz némzétekét kic hiuattatanac Ifrlnèc Vgan Abakuc ppheciat val-lot Babilló τ Nabuchodonozor ellén-kictol Iudas τ a. tplom él fordeitat-tac Es hog tuggad Abakukot azon vđobén lótnéc kibén immar a. két némzétek kic Iudanac nèuèztét[té]-tècvala fogfagbá vitétténç vala él/ Danièl taneithat tegedét kihet Abakuc èréztetic az ébeddél az orozlanoc vèrmehez Iolléhet az Hebereknél ézen Hyftoria ne oluaftaffec Azert akar ki vege èz ıraft akar ne vege monno mý ertönc vagon Mert auag vezi τ immar Abakunkac kqnuo a. löt do-log vtan zerzéttetic auag hané vezi τ monnal ppheciat iria mellékét iquen-

268 dökñec èfmér || Azon kqzbé botó zerét panazol ppheciat vr iftén ellén Miré Nabuchodonozor a. tpmot τ Iudat puzteita meg Miré Ihrlm neha vrnac varofa töröttéffec meg Miré a. nep vuolt τ ne halgattaffec meg Zozattaaffec a. caldeofoctol megnomorolt τ ne zabadeitaffec meg Miré τ a. ppheciat auag a. nep kinéc zémelébén zolt élé eddeglén τ èz eddeglén maradot legen hog èz ellénsegeknéc hamissagat latna τ onq mukaiat Miré hamisság hatalmazic o ellène Es èzt monga getrèlelem megñomoreituā Né tuduā az arañnat a. túzbén megl-

tate reticet et alii locum dat ad lo-quendum, posse et loqui et tacere, cum velit; qui autem in exstasi, id est, invitus loquitur, nec tacere, nec loqui in sua potestate habet. Illud quoque disce, quia semel a me violenter exi-gis, ut quasi gradus quosdam et sca-las ad altiora nitenti historiam tibi inter-preter: prophetiam esse contra Babylonem et Nabuchodonosor regem Chaldaeorum, ut quomodo prior pro-phe-ta Naum, quem Abacuk sequitur, vaticinium habuit contra Niniven et Assyrios, qui vastaverant decem tri-bus, quæ vocantur Israel, ita Abacuk prophetiam habeat adversus Baby-lonem et Nabuchodonosor, a quibus Iudas et Ierusalem templumque sub-versa sunt. Et ut scias eo tempore fuisse Abacuk, quo iam duae tribus, quæ vocabantur Iuda, ductæ erant in captivitatem, Daniel te docere pote-rit, ad quem in lacum leonum Aba-cuk eum prandio mittitur, quamquam apud Hebræos haec ipsa non legatur historia. Igitur sive quis recipit scrip-turam illam, sive non recipit, utrum-que pro nobis est. Aut enim recipit et iam post factam rem liber Abacuk texitur, aut non recipit et quasi pro-phe-ta scribit, quæ ventura cognoscit. Interim secundum litteram causatur aduersus Deum propheta: cur Nabu-chodonosor templum vastet et Iudam; cur Ierusalem quandam urbs Do-minii destruatur; quare clamet po-pulus et non audiatur, vociferetur ad Dominum oppressus a Chaldæis et non salvetur; quare etiam ipse pro-phe-ta vel populus, ex persona cuius loquitur, ad hoc vixerit, et hucusque perductus sit, ut iniquitatem hostium et suum viderit laborem; cur iniustia prævaleat aduersum se? Et haec dicit præ mentis angustia, nesciens

uaztani τ a · harom gérmekekét a · kēmencéból¹ tiztabaknac ki ioní hogné béménténéc vala Dè ézt τ [vēh]² vēhettic kozonsegest hog éngedélmét-lén èmberi zémelbén zol hog panazos zoba τ [te] sérélmel tellelóbé fakaggon³ [fekegē] monduá Miré nezed a · meg-vtalokat a · kēgetlén tolletol ígazbat megnomodua τ vēztégléz Ezekét kē-deg bèzelli nē tuduā iftēnnéc erhé-tétlén [bèzedit] itelétit τ o bolyésege τ tudomana kazdagfaginac melfégit hog iftēn nē vgā latna ment èmber lat Mert èmber [ia] iac ielen valokat [lat] nez iftēn iquéndökét τ ɔrökökét èfmér Es mikeppén ha bétég [l]⁴ lēnd τ hidég lelèteckél hèueitezéndic hidég vizet kerié τ mongon az vruof-nac Eryt zénuedec τ getréttétem · eégé-dezem megfogatkozom Vruos miğ 269 vuoltc $\|$ τ nē hal $\cdot$ a · bolyésego τ a · kēgeffego vruos félèl néki Tudom mel vdobén kellen adnom a · mit kerz Ma nē irlalmazoc mert az irlalmasság kēgetlénsegn̄ mōdatic Mert te akaratom te [é] elléned kér Vgan m̄ iftēnönc τ · tuduā o kēgeffegen̄ tērhét τ mertekit azon kózbé nē hal-gatta még az vuoltot hog még bizo-neha τ inkab rezzezie a · kerefré τ mōnal tuzzél megfogottét ígazba τ tiztabba tege Mellét még értuen apł a · zerét hog irlamassagot kquötet vrtol mond Dè nē fogatkozona még τ megalgue vr iftēnt mendé vdobén · τ tugga mert ki veğıg megallanga az vdúzqol · τ dilékedic a · munkaban τ a · sérélembén · τ mond Ieremiasfal Törödèlmét τ nauolat kaialtoc · hog mikent egéb kaialta iftēnt vgan è · scét ferfiu τ gozhétélén hadakozo o magat munkalkodni τ megbizonolatra törödèlmét τ nauolat aieit ioní It

aurum in igne conflari et tres pueros de camino puriores exisse, quam intraverant. Sed et hoc generaliter accipere possumus, quia ex persona humanae impatientiae loquatur, ut in querulam vocem et plenam doloris erumpat dicens: Quare respicias contemptores et taces conculeante impio iustiorem se? Hæc autem loquitur sciens iudicia Dei investigabilia et profundum divitiarum sapientiae et scientiae eius, quia non ita videat Deus, ut videt homo. Homo tantum præsentia respicit, Deus futura et aeterna cognoscit. Et quomodo si ægrotus et astuans febribus aquam frigidam postulet et dicat ad medium: Vim patior, crucior, uror, examinor; usque quo medice clamabo et non audies? et respondeat ei sapien-tissimus et clementissimus medicus: Scio, quo tempore debeam, quod postulas dare; non misereor modo, quia misericordia ista crudelitas est et voluntas tua contra te petit: ita et Deus noster sciens clementiae suæ pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, ut comprobet et magis eum provocet ad rogandum et quasi igne excoctum iustiorem et puriorem faciat. Quod intelligens apostolus secundum id, quod misericordiam est consecutus a Domino, ait: Sed non deficimus et benedicimus Deum in omni tempore. Et scit, quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit et gloriatur in labore et dolore. Et cum Ieremia dicit: Tribulationem et miseriam invocabo; ut quomodo alias invocat Deum, sic sanctus vir et bellator invictus ad exercendum se et probandum tribulationem et miseriam venire desiderat.

¹ Az é fölötti jel kétes.

² A tinta összefutott.

³ Jellel ide utalt lapszeli igazítás.

⁴ Sor vége.

i m a r k e z d e t i c f c e n t A b a
k u c p p h e t a k o n u q i g e n i o
n a g i o z a g á g a l t è l l e s

T Ereh mellèt Abakuc ppheata latot
(2) Vram miglén vúoltc τ nē hal-
gać még Zozatloc te hoziad èrot zén-
nuedé τ nē zabadeitaz még (3) Miré
mutattal ènnékem hamissagot τ mun-
kat latnom raǵadozatot τ hamissagot
en èllénem Miré nezed a · még ||

270

A b a k u c

vtalokat. τ vèztèglèz megñomoduā
a · këgetlén ɔtölletöl ígazbat. τ tez
èmberekèt monnal tèngernèc halit τ
monnal mazokat vèzert nem vallokat
Es löt itelèt τ èllén mondas hatal-
másb. (4) azert megzakadozot a · tør-
ueu τ az itelèt vegrè nem iutot · mert
a · këgetlén hatalmazic az igaz èllén ·
azert ki megen vizzavaló itelèt (5)
Neziètec némzètecbè τ laffatoc τ
ludalkoggatoc · τ megfogatkoziatoc
mert löt dolog mý napinkban kit
senki nē hizé micor megñondatic¹
(6) Mert ime èn feltamaztom a · cal-
deosokat këfèro némzétet · τ gorfat
iarot földnèe zeleffégen hog biria a ·
nem ɔ hailakat (7) zörnö τ felélmès
Önön bélöllö megen ki ɔ itelète τ tèrhe
(8) Ö louoc kónuèbè pardicoknal ·
hamarbac èfti farkafnal · τ ɔ louagi
ki öttètnèc · mert ɔ louagoc mèzzölg
iognèc · rëpolnèc monnal etèlrè fiéto
këfèlo (9) Mend fozlatra iognèc · Ö
orcaioc egéto zél · τ egbè güiti a · fog-
fagot monal fóuët · (10) τ ɔ dyadal-
mazic kiralokon τ èrøssego fèdèlmèce
leznèc ɔ mèuètesi · ɔ menden èros ra-
kafon mèuët² τ eg[b]bè³ güiti τ
megvezi ötët (11) Tahat megvaltoz-
tatic ɔ zéllète τ èlmegen [τ èlmegen]
τ lè éfic Éz ɔ èrøssege ɔ iftèneie (12)

Onus, quod vidit Haba- C. I.
cuc propheta. (2) Usquequo,
Domine clamabo, et non exaudies?
voicerabor ad te vim patiens, et non
salvabis? (3) Quare ostendisti mihi
iniquitatem et laborem, videre præ-
dam et iniustitiam contra me? Quare
respicias contemtores, et taces con-
culeante impio iustiorem se? Et fa-
cies homines quasi pisces maris, et
quasi reptilia non habentia ducem?
et factum est iudicium, et contra-
dictio potentior. (4) Propter hoc lace-
rata est lex, et non pervenit usque ad
finem iudicium; quia impius prævalet
adversus iustum, propterea egreditur
iudicium perversum. (5) Aspice in
gentibus, et videte: admiramini, et
obstupescite, quia opus factum est in
diebus vestris, quod nemo eredet, cum
narrabitur. (6) Quia, ecce, ego susci-
tabo Chaldaeos, gentem amaram et
velocem, anbulantem super latitudi-
nem terræ, ut possideat tabernacula
non sua. (7) Horribilis et terribilis est,
ex semetipsa iudicium et onus eius
egreditur. (8) Leviores pardis equi
eius, et velociores lupis vespertinis,
et diffundentur equites eius: equites
namque eius de longe venient, vola-
bunt quasi aquila festinans ad comedendum. (9) Omnes ad prædam ve-
nient, facies eorum ventus urens, et
congregabit quasi arenam, captivita-
tem. (10) Et ipse de regibus triumphabit,
et tyranni ridiculi eius erunt, ipse super omnem munitionem ridebit,
et comportabit aggerem, et capiet
eam. (11) Tunc mutabitur spiritus, et
pertransibit, et corruet: haec est for-
titudo eius dei sui. (12) Numquid non

¹ A megj jelleg ide utalt sorközi igazítás.

² A sor egy harmada üres.

³ Az első b-nél a tinta összefutott.

Midènē te nem kēzdéttol foguā é èn vram ifténem èn scéntem ᄂ nem halone meḡ Vram kőzépbé vétted ᄂtēt ᄂ érōsse fondaltad ᄂtēt hog fègnel (13) Tiz tac te zéméid hog ne las gonozt ᄂ hamiffagra nem nezhēc Miré nē nez ||

271

p p h e t a

hamiffagot miúuélkedőkré ᄂ vèztégléz a. kēgetlén tolló igazbat megmaruan¹ (14) ᄂ tez èmberekét monnal tēngernèc halit ᄂ monnal mazot fēlēlmēt nem vallot (15) Mend horogban èmeli fel. ᄂ varfaiaba vonta azt. ᄂ haloiaba güítötö Azon qrol z viágad (16) azert aianl ᄂ varfayanac ᄂ aldozic ᄂ haloianac. mert azokban megkôueredet ᄂ reze ᄂ valaztot etke (17) Azert ki térièzti ᄂ varfaiat ᄂ nem zonic mindenkoron némzétekét meḡ olni Capitulum mafod c e c c l c e c l

[è] EN grizétemen [all] alloc ᄂ tōtēzten èn gradílomat az èrofeitefen ᄂ végékezem hog meglaffam mi mondaffec ènnéké. ᄂ mit fēlélleç èngemét megfēddönéc (2) Es fēlèle vr ènnékem ᄂ monda Iriad meḡ è latatat ᄂ konyuèd iriad meḡ ᄂtēt a. tablakon hog meḡ èrle ki oluafanga ᄂtēt. (3) mert meḡ è. latas mènze Es megìelenic vegebén ᄂ nem hazud Ha kefédélmēt tēnd megvariad ᄂtēt. mert iquen èlio ᄂ nem kefic (4) Ime ki hütötłén ᄂ lelke nē lezé igaz qnō benné Igaz kēdeğ ᄂ hütébol él (5) Es mi keppén a. bor meguaalla az iuot Vgan lezé kēuel ferfiu ᄂ nem ekefoltétic meḡ. mert meg zelefítette ᄂ lelket mōnal pokol ᄂ ᄂ mōnal halal ᄂ nē tēlléfedic bē Es ᄂ hoziaia güit minden némzétekét ᄂ egbé güit ᄂ hoziaia minden nepékét (6) Minédé mēd èzec nē veznèc é ᄂ reiaia pelda bēzedet. ᄂ ᄂ pelda ||

tu a principio, Domine Deus meus, sancte meus, et non moriemur? Domine, in iudicium posuisti eum, et fortem ut corriperes, fundasti eum. (13) Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniuriam non poteris: quare non respicias super iniqua agentes, et taces de vorante impio iustiorem se? (14) Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem. (15) Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, et congregavit in rete suum. Super hoc lætabitur et exultabit: (16) propterea immolabit sagenæ suæ, et sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus. (17) Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere gentes non cessat.

Super custodiam meam C. II. stabo, et figam gradum super munitionem: et contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me. (2) Et respondit mihi Dominus, et dixit: Scribe visum, et explana eum super tabulas, ut percurrat, qui legerit eum, (3) quia adhuc visus procul, et apparebit in finem, et non mentietur: si moram fecerit, exspecta illum, quia veniens veniet, et non tardabit. (4) Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipsso: iustus autem in fide sua vivet. (5) Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur, qui dilatavit quasi infernus animam suam; et ipse quasi mors, et non adimpletur; et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos. (6) Numquid non omnes isti super eum parabolam su-

¹ Ez után egy félbenmaradt ᄂ van kihúzva.

272

A b a k u c

bézedeknèc zauat τ mondnae Iay annac ki nē fokafeita a. nē quet. τ meglén néhèzeiti σ éllène a. fúro fart (7) Minédè hirtélén tamadnae é fel kic megmarnac tegedét τ felamaztatnac tegedét meggaggatoc Es lez ȑnékic ragadozatba. τ fel ebrédnèc te éllénkedoj (8) Mert te meg foztottal soc némzétekét mendenec megfoztnac tegedét kic megmardandnac [én] a. τ nepé[m]kbol τ émbernéc vereiert. τ a. föld varosanac hamiffagaert. τ mendenekieirt σ bennéne lakozokoiert (9) Iay ki gónoz fófusenfeget güit σ hazanac. hog legé σ haza magaffagban τ σ magat alaita megzabadolni gonoznac kézeböl (10) Galazatot gondoltal te hazadnac soc nepékét vörterl meág. τ búnhot te lelked. (11) Mert kó uuolt a. falbol. τ a. fa[l] félél mel a. rakafoknac talpibá vagon (12) Iay ki varoſt rak verekbén τ kezeit varoſt hamiffagban (13) Midéné ézec nē férgec vratal vadnac é. mert nepéc soc tuzbé munkalkodnac τ némzétec heiaba. τ megfogatkoznac (14) mert bételléſedic föld hog meg éfmérice vrnac diſegert monnal vizéc ténget békfedőc (15) Iay ki vénéreket ad σ baráttanac érëztüé σ épeiet τ megrézegeitüé hog nezie σ mözéitélénseget (16) diſegert vtalatuffaggal tóltbé Iga[l]l³ te τ . τ éhneitétfl meág τ meágkörnekez tegedét vr iogianac kélhe τ vtalatufagnac okadatta te diſegedré ||

273

a p p h e t a

(17) Mert Libanofnac hamiffaga békfedez tegedét τ lelkefeknèc meágpuzeitaſa megyéztc ȑkét émbereknèc verecböl τ földnéc τ a. varofnac hamiffagibol τ σ menden bennéne lako-

ment, et loquelaſ ænigmatum eius, et dicetur: Væ ei, qui multiplicat non sua; usquequo et aggravat contra ſe densum lutum? (7) Numquid non repente conſurgent, qui mordeant te, et ſuscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? (8) Quia tu ſpoliasti gentes multas, ſpoliabant te omnes, qui reliqui fuerint de populis propter ſanguinem hominis et iniquitatem terrae civitatis, et omnium habitantium in ea. (9) Væ, qui congregat avaritiam malam domui ſuae, ut ſit in excelſo nidus eius, et liberari ſe putat de manu mali. (10) Cogitasti confuſionem domui tuæ, concidiſti populos multos, et peccavit anima tua, (11) quia lapis de pariete clamabit et lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est, repondebit. (12) Væ, qui ædificat civitatem in ſanguinibus, et præparat urbem in iniquitate. (13) Numquid non haec ſunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient, (14) quia repletabit terra, ut cognoscant gloriam Domini, quaſi aquæ operientes mare. (15) Væ, qui potum dat amico ſuo, mittens fel ſuum, et inebrians ut aſpiciat nuditatem eius. (16) Repletus es ignominia pro gloria, bibe tu quoque et consopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitus ignominiae ſuper gloriam tuam. (17) Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos de ſanguinibus hominum, et iniquitate terræ, et civitatis et omnium habi-

¹ A kihúzottak fölé írt igazítás.

² A k a kihúzott m fölé írt igazítás: én nepémböl helyett a. nepékböl

³ Az első l tintája összefutott; második a kellő hely fölé írva.

⁴ c az illető hely fölött sorközi igazítás.

zoyebol (18) Mit haznal a · faraguán mert ő teuqyő faragta azt az otté- uét 7 a · hamis kepet · mert ő teuqyő réménkedet a · törleitétbő hog ténne nema faraguánokat (19) Iay ki möga a · fanac ébrégef · 7 a · věztégló kōnéc kēlfel Midénē ő taneithat é tege- dött Ime ez békedeztetet ézüstlő 7 aranial · 7 mēdē zéllét nini. ő bék- lecbén (20) Vr kédég ő scent t̄plo- maban mēdē věztéglén ő orcāiatol i ijd

[v] **V**Ram hallottá te hallomafodat 7 feltém Vrā te müülkedé- tid éztendőknç középette · élénk- héd még azt (2) Éztendőknéc közé- pette megélméréndje¹ tegéd · micor megharagandol emlékzejöl még irgal- maßagnac (3) Istén ezfékrol ió · 7 scéf Pharanac kiélténeból O diú- fge békfedezte menhékét · 7 o dile- réteuél télles föld (4) O feneffege lezé- ment világ zaruac ő kékéibén Ot el reítetet ő éröffége (5) Halal megen ő orcaia elöt · 7 ki mege ordög ő labai elöt (6) Allot 7 megmerte a · földet Nezet 7 megfélitet némzétekét · 7 tör- réttetténec vilagnac hegi Meghor- gazzattanac ez vilagnac halmi ő orök- fegenec vtaibol (7) A · hamisságert lattam a · zéréleneknç fatorit ||

A b a k u c

Es meghaborodnac Madyan földenç bori| (8) Midénē a · folocbá haruggal é meg vram? auag a · folocban te hara- god é? auag a · tengerbén te meltatlan- kodatod é Ki fel éllet te louaidra · 7 te zékér id zabadolas (9) Feltamaztuā feltamaztad te yedét az ésekét mel- lékét békellettél a · némeknç Megmè- tèle földnéc foloit (10) Lattanac te- gedét vizéè 7 bankottanac hegec Vi- zéknç hirtélénkedéti élmenténec Mel- leg atta ő zauat/ mağaffağ ő kékéit felémeli (11) Nap 7 hod meg allapta- nac ő lakodalmaiban O niloknac vilá-

tantium in ea. (18) Quid prodest sculp- tile, quia sculpsit illud fector suus, conflatile et imaginem falsam? quia speravit in figmento fector eius, ut faceret simulacula muta. (19) Vae, qui dicit ligno: Experciscere; Surge, la- pidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce, iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in visceribus eius. (20) Dominus au- tem in templo sancto suo: sileat a facie eius omnis terra.

Domine, audivi auditio- C. III.
nem tuam, et timui. Do-
mine, opus tuum in medio anno-
rum vivifica illud: (2) in medio anno-
rum notum facies: cum iratus fueris,
misericordiae recordaberis. (3) Deus
ab austro veniet, et sanctus de monte
Pharan. Operuit cœlos gloria eius, et
laudis eius plena est terra. (4) Splen-
dor eius ut lux erit: cornua in mani-
bus eius: ibi abscondita est fortitudo
eius. (5) Ante faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes
eius. (6) Stetit, et mensus est terram.
Aspexit, et dissolvit gentes, et con-
triti sunt montes sæculi. Incurvati
sunt colles mundi ab itineribus æter-
nitatis eius. (7) Pro iniquitate vidi
tentoria Aethiopiæ; turbabuntur
pelles terræ Madian. (8) Numquid in
fluminibus iratus es, Domine? aut
in fluminibus furor tuus? vel in mari
indignatio tua? Qui ascendes super
equos tuos, et quadrigæ tuae salvatio.
(9) Suscitans suscitabis arcum tuum:
iuramenta tribubus quæ locutus es.
Fluvios scides terræ; (10) viderunt
te, et doluerunt montes: gurges aqua-
rum transiit. Dedit abyssus vocem
suam, altitudo manus suas levavit.
(11) Sol et luna steterunt in habita-
culo suo, in luce sagittarum tuarum,

¹ Az i az illető hely fölé írt sorközi igazítás.

goffaǵaban · mennèc te zućad villa-mattanac feneſſegebén (12) A · fo-kaffagban megnomodod a · foldet for-rafagodban megfogatkoztać némzétekét (13) Ki mentél te nepédnéc vduoſſegeré vduoſſegbé te xçſoddal Megvérteđ a · fot këgetlennèc haza-bol · megmèzeitlénēitettéđ o fonda-mentomat mend nakaiglan (14) Go-nozol mondottal o eſtapiṇac o hada-kozoknac feiekét iquokét ment forgó-zél èngemét èl oztanioc O vigafagoc mikét que ki megmaria a · zeget réi-tecbén (15) Vtat [tötte tøllèl] tøttel a · tèngerbén te louaidnac foc vizék-nèc faraban (16) Hallottá · meǵ ha-borodot èn hafam · a · zozattol egbè rezkétténèc èn aiakim Bèmenné rot-hadagoſſág èn tètémimbé · et alattá forion hog megnugoggam tørydèlm-nèc napijan ||

275 p p h e t a
 · felmenińec mý megzoreitatot ne-ponkhöz · (17) Mert fugé nem virágó-zic · · nē lezen némzes a · zolybén Hazud az olayfanac müuo · · a · mèzo nem hoz etkét Elmèttétic az akolbol apro barom lorda · et reg barom lorda lezen a · iazlochan (18) En këdeg or-yloç vrban · viágadoc èn ifténembén iefufban (19) Vr iftén èn èroſſegé · vèti èn labaimat monnal zaruaſoket Es a · gozó vizen èngemét èn maǵaſ-fagimra pſalmofocban eneklöt

VEtic az Heberec hog valamel pphe-tanac atta auag oſi vëttétendic a · cimerbén hog ók · · pphetac volta-nac Mert Amoft · · eggét a · xij pphe-tabol ki mondöt Nem vagoc pphe-ta sem pphtanac fia · dë këukèknèc paztora zaggatuń zedery faknac ágaít attanac [u] nèue a · cimerbén ninlén Ha èz ígaz Sophonias pphta kit hog ugmögac pphta nèwél · · orégbinèc di, ſeges némbeł némzéttetet Mert atta uolt Chufi Godolias dedoſo Ama-

ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ. (12) In fremitu conculcabis ter-ram, in furore obſtupefacies gentes. (13) Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. Per-cessisti caput de domo impii: denu-dasti fundamentum eius usque ad collum. (14) Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius, venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exul-tatio eorum sicut eius, qui devorat pauperem in abscondito. (15) Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. (16) Audivi, et conturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat, ut requiescam in die tribu-lationis, ut ascendam ad populm ac-cinctum nostrum. (17) Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis. Mentietur opus olivæ, et arva non afferent cibum. Abscindetur de ovili pecus, et non erit armentum in præsepibus. (18) Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Iesu meo. (19) Deus Dominus forti-tudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum, et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Tradunt Hebræi, Sop h. Prol. I. cuiuscunque pro-pheṭæ pater aut avus ponatur in ti-tulo, ipsos quoque prophetas fuisse. Unde et Amos unum de duodecim prophetis, qui dixit: Non sum pro-pheṭa nec filius prophetæ, sed pastor caprarum, vellicans sycomorus; patris nomen in titulo non habere. Hoc si verum est, Sophonias prophetæ, qui nomine, ut ita dicam, propheticō, et gloriaſa maiorum suorum stirpe ge-

fias τ harmad $\varphi\sigma\varphi$ Ezechias τ éz illén zékéréc mikent vtolfo bétoltottó miket vtolfo zékér vészéto Sophoniafnac Nemelléc orizet helenec. Nemelléc vr titkianac módottac. Azert akar 276 orizet helenec aug || [V] akar vr reitekenec magaraztaffec móno é pphe tanac illic Mert ugmödatic Ezechiél néc Embernéc fia Ifrl hazanac orizieie vettéléc tegedét Azert é pphe ta ki uala az orizet hélbén τ felfeg[es] magaffagokba zerzettetet τ ésmerte vala ifténne titkit Vala Cufinac fia ki magaraztatic vitélzlo émber. τ φ fcet vala. Godolias ki mondatic vrnac nagfsaga/ τ Dedofy Amasias ki τ φ fordeitac vrnac bázedebehén Harmad $\varphi\sigma\varphi$ Ezechias ki zozatlic vr érofsege τ vg vrnac érofsegebol zülétet vrnac bázede τ vrnac bázede bol zülétet nagfság. τ vrnac nagfságabol zülétet alazatoffsa hog midon a. ki tókelléteffegré iutad monga. mert né vagoc melto aplnac huattatnom τ azt a. foltarban Vram né magaztatot fel én züuem sem zelet fölténec él én zéméim Iosiaft Iudanac ¹ kiralat kinéc idéiebén lelöttetic hog Sophonias. pphetalt legen a. kiraloc [neg]² negéd kónuenec τ masod Paralipomenon Historiaya mutattac hog ifténne Iuda minden kirali felet källéte legen É Iosias a. faraguánokat kiket Amon φ atta aug Manasses φ ifténne tplomaba zerzetuala mutattatic hog ki vette τ megtorto [kic]kicbén³ τ ||

277 Sofónias

a. réz kegot Moyseftol alkottattat ki teuelgefbb a. nep vitetet vala tartatuan a. baluannac hamis zolgalatban bünhtuala Ezen mondatic hog foc idéktol foguā meghagot baran etelt onyon maǵa orizet. mert a. fog-

neratus est. Habuit enim patrem Chusi, avum Godoliam, proavum Amasiā et atavum Ezechiam, et tales quadrigam ipse velut extremus auriga complevit. Nomen Sophoniæ alii speculam, alii arcanum Domini Dei transtulerunt. Sive igitur specula sive absconditum Domini interpretetur, utrumque prophetae convenit; dicunt enim ad Ezechielem: Fili hominis, speculatorem domui Israel te posui. Iste ergo propheta, qui erat in specula et in sublimibus constitutus et noverat mysteria Domini, filius erat Chusi, qui interpretatur humilitas. Habebat quoque avum Godoliam, qui dicitur magnitudo Domini, et proavum Amasiā, qui et ipse vertitur in sermonem Domini, et atavum Ezechiam, qui sonat fortitudo Domini. De fortitudine itaque Domini natus est sermo Domini et de sermone Domini nata est magnitudo Domini, et de magnitudine Domini nata est humilitas, ut cum pervenerit aliquis ad perfectum, dicat: Quia non sum dignus vocari apostolus; et illud in Psalmis: Domine, non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iudæ, cuius temporibus Sophonias prophetasse invenitur, Deo præ omnibus regibus Iudæ placuisse historia quarti libri Regum et secundi Paralipomenon demonstrat. Iosias simulacra, quæ pater suus Amon vel avus Manasses in templo Dei collocaverat, deiecta comminuisse monstratur, in quibus etiam serpentem æreum a Moyse factum, cui errori inductus populus superstitione idolorum detentus admiserat. Idem custodisse Pascha intermissum tempo-

¹ A nac jellel ide utalt lapszáli igazítás.

² A tinta összefutott.

³ A második kic jellel ide utalt igazítás a lap alján.

sagbol tizéeg èzeren fordoltac vala
meg Azert iftē è · ppheta miat è · meǵ
mondot kiralnac idéibén a · iquèndo
itelètet ki èz oluasaffal foglaltatic ·
melléc iquèndoc valanac némzétek
nèc meǵmuttatá Ifrl nepenèc kèdeǵ
megzabadolasat · Ihrlm varosanac
megvyolasat tahat valo vdbén meǵ-
adattatandonac meghirdétte è · beto-
nèc [of] oluasafaual p l o g u s

Sophonias orizo · iftén titkianac
élmérőiq hallot vuolteft a · hailak
élo kapuiarol · nag fíraft a · mafik-
tol · indolaft a · halmoctol · vizi az
ordeitaft pilanac lakozoinac · mert
véztéglét Canaannac menden nepe él
himlettéec leznéc mèdenec kic [takar-
tattal è èz] valanac èzuftbè takar-
tattac Capm Elı̄o

VRnac igeie mel löt Sophoniafhoz
Cufi fiahoz [Amasias] Godolias fiae
Amasias fiae Ezechias fiae Iosifsnac
[A] Amon fianac Iuda kiralanc na-
piban ||

278

S o p h o n i a s

(2) Egbe guituen egbe guitoc mendene-
kèt foıdnèc orcaiaiatol vgmond [vr] vr ·
(3) egbe guitoc èmbert · barmot · egbe
guitom meinèc rëpëföjt · · tèngernèc
hali leznèc 9 romlaſoc · · eluèztec èm-
berekèt foıdnèc orcaiaiatol vgmond vr
(4) Es ki térièzté èn kèzémèt Iudara
· Ihrlmnèc menden lakozira · elu-
ežtem è · hélröl baalnac maradekit ·
· az orizoknèc néuekèt a · papockal ·
(5) · azokat kic a · haiazaton imag-
gac meinèc vitèzlétet Es èfskeznèc
vrban · · èfskeznèc Melchonban (6) ·
kic élfordolnac vrnac hatamegöl · kic
nem kèrétec meg vrat fem tudakoz-
tac meg otet (7) Vèztéglétec vr iftén-
nèc orcaiaiatol mert kyzél wagon vrnac
napia · mert iftē ofstat kezeitet · meg-
scéntelte 9 hiuatalosít (8) Es lezen vr
oftaianac napian meǵ latoc a · fèdèl-
mèkrè · kiralnac fiaira · mendenekrè
kic zarandoc ruhaba oltozténèc · (9) ·

ribus multis solus fertur celebasse.
Ideo Deus per prophetam temporibus
memorati regis, quæ proventura erant,
ostendens, gentibus quidem lectione
comprehensis affuturum iudicium,
populo vero Israel salutem et civi-
tati Ierusalem restaurationem tunc
temporis tribuendam textu lectionis
denuntiavit.

Sophonias speculatur Prol. II.
et arcanorum Dei cognitor audit clamorem a porta piscium et
eiulatum a secunda et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum
habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan; disperierunt
universi, qui involuti erant argento.

Verbum Domini, quod fac- C. I.
tum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godoliae, filii Amariæ, filii Ezeciae, in diebus Iosiae filii Amon regis Iudeæ. (2) Congregans congregabo omnia a facie terræ, dicit Dominus: (3) congregans hominem, et pecus: congregans volatilia cœli et pisces maris, et
ruinæ impiorum erunt, et disperdam hominis a facie terræ, dicit Dominus. (4) Et extendam manum meam super Iudam, et super omnes habitantes Ierusalem, et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina aedituorum cum sacerdotibus: (5) et eos, qui adorant super tecta militiam cœli, et adorant, et iurant in Domino, et iurant in Melchom: (6) et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum, nec investigaverunt eum. (7) Silete a facie Domini Dei, quia iuxta est dies Domini, quia præparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. (8) Et erit, in die hostiae Domini visitabo super principes, et super filios regis et super omnes, qui induiti sunt veste peregrina: (9) et visitabo super

me glatoc mendenrè ki këuelsegeft
megen bë a · kúzþon annapon kic
bëtöltic hamiffaggal · alfaggal 9 vra
ifténenéc hazat (10) Es lezen anna-
pon vgmond vr Vúoltlefñec zozatta
hailaknac kapuiarol · ordeitas a ·¹
masikrol · nag törödëlm a · halmokrol
(11) Ordehatoc pilanac lakozoy Véz-
téglet Canaannac menden nepe · élue-
ténec mendenec ézüftbë takartattac ||

279

p h e t a

(12) Es lezen az vðobèn megkérèsem
Ihrlmet zóuetnèkeckél · me glatoc a ·
ferfiakra 9 seprójecbè tötötztéttet-
[kél]rè² kic mögac 9 ziuöcbén Istén
nem tezen iol · nem tezen gonozol
(13) Es lezen 9 érofsege rágadatba ·
9 hazoc puztolatba Es hazakat rak-
nac · nē lakoznac 9bennec · · zoló-
két plantalnac · nē iziac 9 borokat
(14) Kózél wagon [v]³ vrnac nag napia
kózél wagon · igen gors Vr napianac
zozatta këférø ottogol az éros törö-
dëlmëztetic · (15) a · nap haragnac
napia · törödëlemnec · getrélemnec
napia Hiufagnac · nauolanac napia
fetetsegnec · homalnac napia kódn-
nec · forgo zélnec napia · (16) trom-
bitanac · vúoltlefñec napia a · meg
érofeitet varoskra · a · magaffegó
zegélètekre · (17) · meghaboreitoc èm-
berkét · iarnac ment vakoc · mert
vrnac bùnhötténec · ki ottétic 9 ve-
rec mikent föld · 9 téltec mikent
ganec (18) Dè · 9 ézüftc · 9 aran-
nac nem zabadeithatta meg 9két vr
haragianac napian O haragianac tü-
zebén megmarattatic menden föld ·
mert a · vegzétet fyétëlmél tezi föld-
nec menden lakozynac Capitu-
l u m m a d

E Gbè iquêtec egbè gülkeziétec⁴
[iquêtec] nem zérëlmés [nep] nem-

omnem, qui arroganter ingreditur
super limen in die illa, qui complent
domum Domini Dei sui iniquitate et
dolo. (10) Et erit in die illa, dicit
Dominus, vox clamoris a porta pi-
scium, et ululatus a Secunda, et con-
tritio magna a collibus. (11) Ululate
habitatores Pilæ, conticuit omnis po-
pulus Chanaan, disperierunt omnes
involuti argento. (12) Et erit in tem-
pore illo, scrutabor Ierusalem in lu-
cernis, et visitabo super viros defixos
in fæcibus suis, qui dicunt in cordi-
bus suis: Non faciet bene Dominus,
et non faciet male. (13) Et erit forti-
tudo eorum in direptionem, et domus
eorum in desertum, et ædificabunt
domos, et non habitabunt, et planta-
bunt vineas, et non bibent vinum
earum. (14) Iuxta est dies Domini mag-
nus, iuxta est et velox nimis: vox
diei Domini amara, tribulabitur ibi
fortis. (15) Dies iræ dies illa, dies tri-
bulationis et angustie, dies calamita-
tis et miseriæ, dies tenebrarum et
caliginis, dies nebulæ et turbinis, (16)
dies tubæ et clangoris super civita-
tes munitas et super angulos excelsos.
(17) Et tribulabo homines, et ambula-
bunt ut cæci, quia Domino peccave-
runt, et effundetur sanguis eorum
sicut humus, et corpora eorum sicut
stercora. (18) Sed et argentum eorum,
et aurum eorum non poterit liberare
eos in die iræ Domini; in igne zeli
eius devorabitur omnis terra, quia
consummationem cum festinatione fa-
ciet cunctis habitantibus terram.

Convenite, congregamini,
gens non amabilis, (2) prius- C. II.

¹ Utána kihúzva egy félbenmaradt f.

² A rë a kihúzottak fölé írt igazítás.

³ A tinta összefutott.

⁴ Jelleg ide utalt lapszéli igazítás.

zét (2) mi èlöt zúllon è · latas mōnal
port è[l]mulo¹ napot ||

280   S o p h o n i a s

mi èlöt ioyon tv reiatoc vr hirtèlén-
kedétenèc [zozatta] haragia · Mi èlöt
ioyó tv reiatoc qmeltatlankodattanac
napia (3) Kérèffetec vrat foldnèc
menden laffoy · mert 9 itelètit vat-
toe müùlkedç Kérèffetec az iga-
zat · kérèffetec a · laffot ha valami-
kent èlrèitezhèffètec vr hirtèlénke-
détenèc napia èlöt (4) Mert Gaza meg-
tòrèttètic · Ascalon puztolatba Azot-
tom delrè vèttètic · Acharon ki irtatic
(5) Iay kic lakoziatoc tèngernèc kó-
télet élueztettéknée némzète Vrnac
ígeie tv reiatoc Canaan iazoknac foldq
· élueztléc tegedèt hog ne legé la-
kozo (6) Es lezé tèngernèc kótele
pažtoroknac nügolmoc · barmoknac
akla (7) Es lezé 9 kótele ki még ma-
radand Iudanac hazabol ottogol qrit-
ténèc Ascalonnac hazaibā éstuélérè
nügoznac · mert 9 vroc iftènece meglat
oreiaioc · et fordeita q fogfagokat
(8) Hallottā Mouabnac bozzontasaf ·
Amon fiainac karomlafokat · kic meg-
zidalmaztac èn nepémèt · felmagaz-
tattanac 9 hatarokon (9) Azert vlöc
èn vgmöd férègeknée vra Ifrlnèc if-
tène Mert Mouab lezen ment Sodoma
· Amon fiay monnal gomorra Tiuiif-
sèknée aziusaga · fonac rakasa · et
puzta mend qrocke En nepémèq meg-
maradeki èlragaggac azokat · et èn
némzétemnèc maradeki biriac qkèt
(10) Mert èzec iq 9nèkic 9 këuelsege-||

281   p p h e t a

kert kiuél karomlottanac · felmagaz-
tattanac [If] férègèc vra nepen (11)
Vr zörnö 9 raitoc · megtori fooldnèc
mendé ifténit · maggac qtèt mendé
ferfiac 9 hèlerl Zigéteknée menden
némzeti (12) Dè tú · zérèlenec meg-
öllettet leztec èn törömmel (13) Es ki

quam pariat iussio quasi pulverem
transeuntem diem; antequam veniat
super vos ira furoris Domini; ante-
quam veniat super vos dies indignationis
Domini. (3) Quærite Dominum, omnes
mansueti terræ, qui iudicium
eius estis operati: quærite iustum,
quærite mansuetum, si quomodo ab-
scondamini in die furoris Domini, (4)
quia Gaza destructa erit, et Ascalon
in desertum; Azotum in meridie ei-
cient, et Accaron eradicabitur. (5)
Væ, qui habitatis funiculum maris,
gens perditorum: verbum Domini
super vos, Chanaan, terra Philistinorum,
et disperdam te ita, ut non sit
inhabitator. (6) Et erit funiculus maris
replies pastorum, et caulæ pecorum;
(7) et erit funiculus eius, qui
remanserit de domo Iuda; ibi pascen-
tur, in dominibus Ascalonis ad vespe-
ram requiescent, quia visitabit eos
Dominus Deus eorum, et avertet cap-
tivitatem eorum. (8) Audivi oppro-
brium Moab et blasphemias filiorum
Ammon, quæ exprobraverunt populo
meo, et magnificati sunt super terminos
eorum. (9) Propterea, vivo ego,
dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael, quia Moab ut Sodoma erit, et
filii Ammon quasi Gomorrha; sicci-
tas spinarum, et acervi salis et deser-
tum usque in æternum: reliquiæ po-
puli mei diripient eos, et residui gen-
tis meæ possidebunt illos. (10) Hoc eis
eveniet pro superbia sua, quia bla-
phemaverunt et magnificati sunt su-
per populum Domini exercituum. (11)
Horribilis Dominus super eos, et at-
tenuabit omnes deos terræ; et adora-
bunt eum viri de loco suo, omnes insulæ
gentium. (12) Sed et vos Aethio-
pes interfici gladio meo eritis. (13) Et

¹ Az első l-nél, mely után már az m első szára is meg van húzva, a tinta össze-
futott.

tériézti őkézet ézfékkré · ⁊ éluezti az assíriusokat Assurt · ⁊ vétia a · dragalatost kiétlénbé ⁊ vtalkúl ⁊ mōnal puztat (14) Es hugoznac ő kyzépettec némzétec "menden "vaginac¹ lorday ⁊ Onokraculus ⁊ zol lakoznac ő [konzépekben] kuzobokbén Eneklonéc zaua az ablakon ⁊ hollo a · félſo kúzgobon · Mert megfemmetem ő éréiet (15) Ez a · diúfeges varos bizodalommal la-kozo ki mondvala ő züuebén Én vagoc ⁊ én kúuollém nini egéb tób Mi-keppén lóttél puztolat[ta]ba barom-nac hailaka Menden ki altal megen ő raita füuolt ⁊ razia ő këzet C a p m h a r m a d

I Ay megrezzéztő ⁊ megvaltatot va-ros Galamb (2) né hallotta [ő zauat] a · zot ⁊ nē vöttö a · fégelmét ő vraba nem bizot · ő iftènehez nem kozéleitet (3) ő fédelmec ő kyzépette monnal reuo orozlanoc ő biray far-kafoc · éstet né hadnacvala holuallara (4) ő pphetay balgata-goc · hitlén fer-fiac ő papi megferteztéttetec a · scénet-tet · Hamiffan müuelketténec a · tör-uen ellén| ||

282

S o p h o n i a s

(5) Igaz vr ő kyzépettec nē tezé ha-missagot Holual vilagoffagba agga ő itelétet ⁊ nem réitetic él · A · ha-mis këdeg nem tutta a · galazat-tot (6) Elhimittettém némzétekét ⁊ él-tekozlottanac ő zegélètec Puztau-a töttém ő utokat midön ninülen ki mennen ő varofoc megpuzteitattac ferfiu né maraduan ⁊ sem eg lakozo (7) Mondec këdeg mikor felz éngemét fogadod a · fégelmét ⁊ nem vész él ő lakodalma mēdenekert kiebén meg-lattam őtét Valobizon holual felkélue megferteztéttetec őmenden gondolat-tokat (8) Azert vary² még éngemét vg-mód vr én felkélétemnéc napian ip-uendoben Mert én iteléte hog egbé

extendet manum suam super aquilo-nem, et perdet Assur; et ponet spe-ciosam in solitudinem, et in invium et quasi desertum. (14) Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gentium; et onocrotalus, et ericus in liminibus eius morabuntur; vox can-tantis in fenestra, corvus in super-liminari, quoniam attenuabo robur eius. (15) Haec est civitas gloriosa, habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? omnis, qui transit per eam, sibilabit, et mo-vebit manum suam.

Væ, provocatrix et re-demta civitas, columba. (2) C. III. Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam; in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropin-quavit. (3) Principes eius in medio eius quasi leones rugientes; iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. (4) Prophetæ eius vesani, viri infideles; sacerdotes eius pollue-runt sanctum, iniuste egerunt contra legem. (5) Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem; mane mane iudicium suum dabit in lucem, et non abscondetur; nescivit autem iniquus confusionem. (6) Disperdi-gentes, et dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est, qui transeat: desolatae sunt ci-vitates eorum, non remanente viro, ne-que ullo habitatore. (7) Dixi: Atta-men timebis me, suscipes discipli-nam, et non peribit habitaculum eius propter omnia, in quibus visitavi eam: verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. (8) Quapropter exspecta me, dicit Do-minus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum [sc. c.

¹ Értsd: vaginac menden lorday stb.

² Sorvége.

gühèc némzéteköt τ egbè gühèc orzogokat Es ki offem σ reiaioc èn meltatlankodatomat τ èn hirtélénkedétem[ét]néc mendé haragiat Mert èn haragomnac tüzebén megmarattatic mēden fold (9) Mert tahat megado[m]d¹ èn nepémnèc a $\cdot$ valaztot aiakat hog kaialanac mend vrnac nèuebè $\cdot$ τ zolgallanac qnèki egvallal (10) Ethiopia-nac foloy élulq Onnaton èn alazatosim èn himlefemnèc fiay aiandokot hoznac ènnékem A² vegèzètes itelèt napiarol τ a. fidoknac bizonfagos megfordolafokrol xchoz antixç meg-haluá² (11) Annapon nem galaztatol te menden lelémefiden kicbén törüét törtél èn benném $\cdot$ mert tahat éluezé te kozépedböl te këuelfegednèc nag zoloiat $\cdot$ τ né toldatol touabba fel magaztatnod èn fcent hegemen (12) Es megé ||

283

p h e t a

hagoc te kozépettéd zegen τ nauolas nepét (13) Es Ifrlnq maradeki rémen-kednèc vr iftènnèc nèuebén Nem teznèc hamiffagot sem zolnac hazugfa-got σ q zaioeban alnoc nèlo nem lelét-tétic mert ok oriztètnèc τ nugozenac $\cdot$ τ né lezen ki megyèzie $\cdot$ ézt monga vr iftén (14) Syonnac leanaa dílery-te Ihrlmnq leanaa enekel Ifrl qroł τ viágag mend te ziuueddél Ihrlmnèc leanaa (15) Vr él uottó te itelètedét Ifrlnq kirala élfordeitotta te ellén-segidét Vr te kozépettéd Nem felz gozozt touabba (16) Annapo monda-tic Ihrlmnq Ne akarilh felned Syon ne fefléssfec meg te këzéid (17) Te vrad ifténed érys. Q megzabadeit Orol vigasagban te raitad $\cdot$ te zemeledbén véztégl $\cdot$ τ viágad te raitad díleréthén (18) A. hazugokat kic a $\cdot$ töruentol élmenténévala egbè güiti $\cdot$ mët te bélölléd valanac hog touabba σ rai-toe ne val [férelmét] bozzofagot

finale], ut congregem gentes, et colligam regna, et effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra, (9) quia tunc reddam populis labium electum [i. e. tempore præcedenti iudicium Antichristo interfecto], ut invocent omnes in nomine Domini [i. e. Iesu Christi], et serviant ei humero uno. (10) Ultra flumina Aethiopie, inde supplices mei, filii dispersorum meorum deferent munus mihi. (11) In die illa [i. e. post increpationem incredulorum Iudæorum] non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me, quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbias tuæ, et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. (12) Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine Domini. (13) Reliquiae Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur et accubant, et non erit, qui exterreat. Hæc dieit Dominus. (14) Lauda, filia Sion: iubila, Israel: lætare et exulta in omni corde, filia Ierusalem. (15) Abs-tulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra. (16) In die illa dicetur: Ierusalem, noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ. (17) Dominus Deus tuus in medio fortis, ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude. (18) Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis opprobrium

¹ A d az [m] fölé írt igazítás.² A. — meghaluá: e rész lapszáli betoldás. V. ö. a ritkitott latinnal.

(19) Ime èn megölöc mendenekét kic az vđobén tegedét getrétténç ᄂ megzabadeitom a. fantalot ᄂ azt mel ki vëttétet vala egbè güitom. ᄂ vètē ökét dílerétbè eg néubè ᄂ galazattoknac mendē folden (20) Az vđobén kibé egbè hozlac tútokét. ᄂ az vđobé kibén egbè güit[om]léc¹ [öké]tutókét² Mert adlac tútokét néubè ᄂ dílerétbè földnéc mèdē ||

284

S o p h o n i a s

nepenéc micor megforditandom tý fogfagtokat tý zéméitec élöt vgmond mendenhato vr iftén pro logus I t éle ue vettet ic f. Ag ge us p p h e t á p l o g

Iremias ppheta vgmond Sedechias kiral hamis ésenec okaert ki a. fogadot hütöt nem tartottaula Nabuchodonozor caldeoſoc kiralanac. Ifrlénec nepe a. még émleitet kirallal Ihrlmnéc viadalaban foguā vitettétet uolt Babiloniaba Ment maſod paralipomeno kónonç iélenti hiftoriaya Dé [meg] mert³ a. meg émleitet nep soc idéiglén magat igen néhözén ferteztett[e]juelna⁴ meg baluanoknac zolgaluā. artatlanoc verec élglefebén ᄂ azert iſtén akaruā azon nepnéc minden némzeset élüezni a. még mondot okokert. zerze azó nepét zénuedni a. caldeoſoknac foldeben hétuén ézténdőknéc fogfagat. Éz okert hog az ézténdög zama bételuē. vy nep a. meg mondot búnktol [m] Iutna Ihrlmnéc meg vyolafara Es ug hatuákéttöd ézténdög[k][b]bén⁵ a. caldeoſoc orzaǵa [é]⁶ él fordeitatua ki-néc megholc ézténdéie uala orzag-

(19) Ecce, ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam, quæ electa fuerat, congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum: (20) in tempore illo, quo adducam vos, et in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

Ieremias propheta A g g. P r o l. I. ob causam periuri Sedechiæ regis, ut historia secundi libri Paralipomenon indicat, qui fidem promissam Nabuchodonosor regi Chaldaeorum non servaverat, populum Israel refert cum memorato rege Israel, expugnata Ierusalem, captivum in Babyloniam fuisse perductum. Sed cum memoratus populus multis temporibus idolis serviendo et effusione sanguinis innocentium se graviter impisset, volens ergo Deus generationem universam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire, septuaginta annorum captivitatem eundem populum in terra Chaldaeorum statuit sustinere hac ratione, ut completo numero annorum novus populus a memoratis peccatis immunis ad renovationem Ierusalem perveniret. Sexagesimo itaque secundo anno regno Chaldaeorum subverso, cui adhuc octo anni ad regnandum restabant,

¹ léc a kihúzottak fölött sorközi igazítás.

² Értsd: güitom ökét helyett güitléc tutóket.

³ Sorközi igazítás a kihúzott szó fölött.

⁴ Az első e tintája összefutott.

⁵ A k sor végén, az első b tintája összefutott.

⁶ Más betüből van igazítva.

lani. mellèt mert Daniélnek hatod latafa τ mutat[ta] a. scéntfég meg-
toref[n]ék okaiert mel azó latafban tartatic volt megtoréttetet/ Darius kiral ki a medofyaknac paráolualá-
a. megmódot orzagba iuta mêt da-
niélnek hétéd latafa || *

285

ppheta

mutatta| Ki ozzaglattanac élo èztén-
dielebén mêt Daniélnek tized latafa es
mutatta .az èzténd[un]c mégzálaluan .
Latuá a m̄gfozadolafnac idélet èlközé-
leit[u]éni.¹ mel Iezeemias ppheita miat
vala igézettét Imadkozuá mend 9
èzté ² fm̄d anépezt. kéziuala iftén-
tol az igezettét bételléfedni Kinç azon
latas azónac onzollati zézent iftén
Gabziél Angalmiat mégmôda mēdén-
nékét bétoltnç Mezt a mēdosoc még-
módot kizala mēghaluá τ az ozzagba
phélérz iutuá Cízus Pezsayaknac ki-
zala iftén igézetté bétélvén azon ki-
zalmiat Ifzlnç nép [a] mēg Izimbé
vitéttéttétet Pazialipenon ³ masod kyon-
nonç Hyftoziaia τ Ezdzasfnac këzd-
dete bizonneitac Es mvdon Ifzln nép-
tol τ a vénectol ifténnc [n] téploma
këzdétuolna mégzakattatni Cízus pez-
sayiac ⁴ kizala mēghaluá . τ Da2ius
pezsayac kizala ozzagluan .ki am̄g-
módot hél élöt vala Izlm varosanac
kózholualo nézeti mêt ézen Ezdzas
[iélét] möga az téplónac τ a va2of-
nac mégvyolafat këzdé mēgbátani .
Ki okézt Ifzlnç nepé mēgyéduén a
mégmódot vr téplomanac megvyolafat
az igézett zézett valo èngédélmél
ingén sem hizékuala lénij Kiezt a
mégémleitet Da2ius pèzsayac kizala
ozzaganaac masod èzténdiebén Ag-
geus ppheita iftétol èzézettétet Zo2oba-

quod etiam sexta visio Danielis ostendit propter causam sacrilegii, quæ in eadem visione continetur, fuisse extinctum, Darius, qui Medis imperabat, ut septima visio Danielis ostendit, memorato in regno successit. Cuius primo anno regni, ut decima visio Danielis manifestat, Daniel suppeditatis annis videns appropinquare tempus reversionis, quæ per Ieremiam fuerat promissa, orans tam prose, quam pro populo, eandem promissionem a Deo postulabat impleri. Cui per Gabrielem angelum in eadem visione iuxta preces eiusdem universa esse completa Deus edixit. Nam moriente supradicto rege Medorum et succidente in regno Cyro rege Persarum, promissione Dei completa per eundem regem populum Israel in Ierusalem reductum historia secundi libri Paralipomenon et initium Esdræ confirmant. Cumque a populo Israel et a senioribus Dei templum ædificari cœpisset, mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Persarum, qui memorato Cyro successerat, vicinæ gentes civitatis Ierusalem, ut idem Esdras refert, restorationem templi et civitatis impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Israel restorationem supradicti templi Domini needum iuxta promissionem concessam esse credebat. Propter quod in secundo anno regni memorati Darii regis Persarum Aggæus propheta a

* Innét ismét (harmad ízben) az első kéz írása.

¹ Az utolsó è é-ból való igazítás, az n pedig szóvégi alakú: èlközèleituén helyett èlközéleiténí.

² Sor vége.

³ Utolsó n m-ból való igazítás.

⁴ Az y már a sor végén.

bélhéz ki vala Iudanac néméböl · ki
vala az ozaág hatalmat [vallo] vénđo
· Iefust Iosedech fiat afelséges pa-
pot imti hog higgéc Ižl̄m mégyyola-
fanac¹ idéiet élioñc az ézténdőc

286 zama bétélue · ézt es hozia tolduā ||
hog anépn̄c hütötłen seget né akañnac
kouétni · Kizol vr iftén ɔmiaitta mó-
dot Ènnép vgmöd mét méggn̄c iot el
az vd̄o hog ifténnc haza mégrakat-
taſſec Médenéc kédég mellèc èpphe-
cia módékaban tažtatnac · anépn̄c
mégfozdaſat · atéplomnac mégzaka-
ſat · ava2oſnac mégvyolasat · papi
zézétek · z kiuol valoc ozzagoknac
[iègzie] élüezet iègzigz · cel

[a] **A** Ggeus fiétlémézq · viğ · ki vè-
tét konyvèzétebén · hog víga-
ſagban azatna · amégtqzot tēplomot
mégzakia · z ata iftén zolot bē[z]-
hozia / Még egkéuèfē z èn mégindie-
tom [f] ménét z földet tèngéz̄t z a
zazzazt · mégindieitoc mēden ném-
zétek · z elio améde némzéteknc ké-
uanato / It i m a r k e z d e t i c f c e n t
A g g e u s p p h e t a k ö n u ɔ i g e n
i è l e s !

DAzius pezſayak[nac]kizalanac ma-
fod ézténdéiebén hatod honapban ·
ahonac eg napian löt vznac igeiè
Aggeus pphetanac kézebén Zorobá-
belhéz Salatiél fiahoz Iuda vèzézéhez
Es Iefushoz Iosedech fiahoz annag
paphoz mōduā(2) Ezt möga fèzégekn̄c
vza ifténè mondúā Ènnép vgmond
megnem iot vr haza mégzakafanac
idéie | (3) Es lön vznac igeiè Aggeus
ppheta[nac] kézebén mōduā(4) Midéne
vd̄o wagon é tñvñktéc hog lakoziatoc
aboltal ékéfeitétét hazacban · z èz
haz puzta lègē (5) Es ma ézt möga
fèzégekn̄c vza ifténè Véſſetéc tñ
zvùétekét tñ vtaytokzā | (6) Sokat²

Deo missus ad Zorobabel, qui de tribu
Iuda erat, qui potestatem regni sus-
cepturus erat, et Iesum filium Iose-
dech summum sacerdotem admonet,
ut credant completo numero annorum
tempus restaurationis Ierusalem ad-
venisse, hoc et addito, ne increduli-
tatem populi vellent imitari, de quo
Deus dixit per eum: Populus hic di-
cit: nondum enim venit tempus, ut
reædificetur domus Dei. Omnia autem,
quæ textu huius prophetiæ continen-
tur, reversionem populi, reædifica-
tionem templi, renovationem civitatis,
observantium sacerdotalem et interi-
tum regnorum exterorum significant.

Aggæus festivus et Prol. II.
laetus, qui seminavit in lacrimis, ut in gaudio meteret. De-
structum templum reædificat Deum-
que patrem inducit loquentem: Ad-
huc unum modicum, et ego com-
movebo cœlum et terram, mare et
aridam et commovebo omnes gentes
et veniet desideratus cunctis gentibus.

In anno secundo Darii C. I.
regis, in mense sexto, in die una mensis factum est verbum Do-
mini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Iuda, et ad Iesum, filium Iosede, sacerdotem magnum, dicens: (2) Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Po-
pulus iste dicit: Nondum venit tem-
pus domus Domini ædificandæ. (3) Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens: (4) Num-
quid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista
deserta? (5) Et nunc hæc dicit Do-
minus exercituum: Ponite corda ve-
stra super vias vestra. (6) Seminastis

¹ Az o egy megkezdett l-böl való igazítás.

² A k egy megkezdett f-böl való igazítás.

vétte- ||

287

A g g e u s

técsz kieuélstet hoztatóc bē · ottétécz nē
 élégettéték még/ yottatóc z né rézé-
 goltétémag Maǵatokat bēfedéztétec
 z nem¹ héuoltétékmg · ḥ ki azokat
 gyvitot ézéztétté azokat a zakadot
 fakba (7) Ezt möga feszégekn̄ vza
 ifténē Véffsetecz tv zvútékét tv vtay-
 tokz. (8) Ménétéc fel ahégréhozi-
 atoc fakat z rakiatocmg a hazat z
 foganatos lézén ènnékém z mégdiz.
 uoltété · vg mōd vr(9) Néztétéc atóbzé
 z ime kieuélfēblöt: z bēhoztatóc ahazba
 z ki fualrottā azt| Ki okét vgmōd
 feszégekn̄ vza Miezt én hazá puzta ·
 z tv fiéttétéc [tv] egmēdentéc ḥ ha-
 zaba · (10) azezt tv reiatoc megtilltat-
 tac ménéc hog né adnanac éffét · z
 fold megtilltatog hog né adna onéze-
 fét (11) z hiottam az aziuságot földré
 z hégekzé z buza2a z bo2za z olay2a
 z valaméllékét föld hoz z embézékzé
 z ba2mokza z kezékn̄ mēden mívél-
 kédétézé| (12) Es halla Zozobabéz Salatiéln̄ fia z Iesus annag pap Iose-
 dechn̄ fia · z anépn̄ mēden maza-
 déka ḥ vzanac zauat z Aggeus pphe-
 tanac ígelyt miként ḥ v2oc ifténé ézéz-
 tetté vala okét² ǵhoziaioc Es| mēden
 nép mégfelémec vznac o2éaiatol (13)
 Es mōda Aggeus iftén̄ kqüeté meg-
 hiédtévé vrnac népén̄ mōduan Én
 tv uélétée vagoc vg mōd vr (14) Es
 vr iftén felmagaztata Zozobabéln̄
 Salatiélanac Iuda vèzézen̄ zél-
 létét z Iesufnac anag papnac Iose-
 dech fianac zéllétét: z amazadekok-
 nac zéllétekét menden nepból³ nep-
 ból| Es bémeneç || z tezn̄ vala mív-
 uét Ifz̄l ḥ iftén̄[c] feszégec vranac
 hazabá

288

[a] A Hazmad honac xxiiijd napian
 ahatal honapban Dazius kizal-

multum, et intulisti parum: come-
 distis, et non estis satiati: bibistis,
 et non estis inebriati: operuistis vos
 et non estis calefacti: et qui mercedes
 congregavit, misit eas in saccum
 pertusum. (7) Hæc dicit Dominus ex-
 exercituum: Ponite corda vestra super
 vias vestras: (8) ascendite in montem,
 portate ligna, et ædificate domum, et
 acceptabilis mihi erit, et glorificabor,
 dicit Dominus. (9) Respexistis ad am-
 plius, et ecce, factum est minus: et
 intulisti in domum, et exsufflavi
 illud: quam ob causam? dicit Domi-
 nus exercituum: quia domus mea de-
 serta est, et vos festinatis unusquis-
 que in domum suam. (10) Propter hoc
 super vos prohibiti sunt cœli, ne da-
 rent rorem, et terra prohibita est, ne
 daret germen suum: (11) et vocavi
 siccitatem super terram et super
 montes, et super triticum et super
 vinum, et super oleum et quæcumque
 profert humus, et super homines et
 super iumenta, et super omnem labo-
 rem manuum. (12) Et audivit Zoro-
 babel filius Salathiel, et Iesus filius
 Iosédec sacerdos magnus, et omnes
 reliquæ populi vocem Domini Dei
 sui, et verba Aggæi prophetæ, sicut
 misit eum Dominus Deus eorum ad eos;
 et timuit omnis populus a facie Do-
 mini. (13) Et dixit Aggæus nuntius
 Domini de nuntiis Domini, populo
 dicens: Ego vobiscum sum, dicit
 Dominus. (14) Et suscitavit Domi-
 nus spiritum Zorobabel filii Salat-
 hiel, datus Iuda, et spiritum Iesu
 filii Iosédec sacerdotis magni, et spi-
 ritum reliquorum de omni populo;
 et ingressi sunt, et faciebant opus in
 domo Domini exercituum Dei sui.

In die vigesima et quarta C. II.
 mensis, in sexto mense, in

¹ Az m szóvégi n-ból való igazítás.

² Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

³ A tinta összefutott.

nac masod ézténdéiebén (2) hétéd honapban a honac huzon eggéd napian lón[é]c v2nac igeie Aggeuf[hoz] ppheta kékébén módvan (3) Bézel zorobabélné Salatiél fianac Iuda vèzezenç Es Iesuñac ának papnac Iosedeç fianac az o nép ma2adekinac módwan (4) Ki tókkozzollétec méghagattatot ki az élő diúfegbén latta [az] è[g]hazat Es tó mit lattatoc ézt ma Midéné vg vagóz mónal nem volna a. tó zétec élöt (5) Es ma Zozababél bat02oggalmg. vg mond vr Es Iesus nag pap Iosedeç fia bat02oggalmg. az föld bat02oggalmeç földnç mèden népè vgmöd fèzégeknç vraz tegete mezt en tóvélétéc vagoc vgmöd fèzégeknç v2a (6) Az ige mèllét fogattá tóvélétéc mikor ki èzédnétec Egiptönac foldebolz en zéllété lézen tó kozépettéc | Ne aka2y felned (7) mezt ézt möga fèzégeknç v2a Még egkéuélenné vagon az en mègindéitô ménét az földet. az tègezt az za22azt. (8) az mègindéitoc mèden némzétekét | Es élio akéuanato menden némzéteknec Es bétoltom éhazat vgmöd fè diúfeggel vgmöd fèzégeknç v2a (9) Eném az èzuft az ené. az azañ vgmöd fèzégeknç (10) Nag lézén éhaznac diúfegé nagob az élönél vgmöd fèzégeknec v2a az éhélén bekéfeget adoc vgmöd fèzégeknec v2a ||

289 A g g e u s [P z o l o g u s]
 (11) [a] A Kilencérd honac xxijjd¹ napian Dazius kizalnac masod ézténdéiebén az lón v2nac igeie Aggeus pphetahoz monduan (12) Èzekélt möga fèzégeknç v2a ifténé | Kézgéd apapokat at02uenzol módua (13) Ha ember vènd scételest hult q zuharianac allaba az végeùel illétend kénézét auag élédélt auag bozt auag olayt auag mèden étkét Minem meg-

anno secundo Darii regis; (2) in septimo mense, vigesima et prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens: (3) Loquere ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Iuda, et ad Iesum, filium Iosedeç, sacerdotem magnum, et ad reliquos populi, dicens: (4) Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? et quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris? (5) Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus, et confortare Iesu fili Iosedeç sacerdos magne, et confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum, et facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum) (6) verbum, quod pepigi vobiscum, cum egredieremini de terra Aegypti, et spiritus meus erit in medio vestrū: nolite timere. (7) Quia haec dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cœlum et terram, et mare et aridam. (8) Et movebo omnes gentes: Et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. (9) Meum est argentum, et meum est aurum, dicit Dominus exercituum. (10) Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum: et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. (11) In vigesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens: (12) Hæc dicit Dominus exercitum: Interroga sacerdotes legem, dicens: (13) Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respon-

¹ xxijjd-ból van igazítva.

scétejtétek é. Félélén ked apapoc mōdanac nem¹ (14) Es mōda Aggeus. Ha ő lelkébén [mégfeztétét ill] megfeztéztéttét illétéd mend ézec bol midénem mégfeztéztétic é Es félélenc apapoc τ mōdanac [ném] mégfeztéztétic (15) Es Aggeus félélè τ mōda Igén ènnép τ igen ènézét èn ozaám élöt vgmōd vr Es igén őkézknç mendén mívükkédète. τ medénékét mellékét ot aianlottanac mégfeztéztétté lézné (16) Es ma vèffetec tivzvùétekétnapoltfogua τ touabba τ mi élöt vèttétnéc kó kozé vznac hazaba[n] (17) Mikor vénptétec ahuze kóbolnéc aztaágahoz. τ lénenc tiz kóblóc. mikor béménétéc a saitoba hog nónatoc őtuén vatale bozt τ léznç vala huza/ (18) Meguètélèc tivtökétkéttégtó iquédoben. akilencénd honac xxiiijjj²naptolfogua Annaptolfogua méllen vr témplomanac vèt-

290 tetténc fodamétoy || *Véffetec tiv züuetekek (20) Midénē immar a. mag némzebfén vagon é τ meg a. zołp τ a. fügē. τ a. malogranatoc τ az olayfa nem viragozot [én] é. napfagtolfogua megaldom (21) Es lót vrnac igeie ma-fodzer Aggeufhoz a. honac xxiiijd napián mondúā (22) Bézel Zorobabel-hez Iuda vèzerehez³ [fèdèlmehez] mondúā En meg indeitom meninétt egembé τ elfordeitom orzagoknac zékit. τ megtöröm paganoc orzaganaac éroffeget (23) Es él fordeitom a. zékkérét τ ő reia élöt τ lezalnac lo-uac τ ő reia élög Ferfiu ő attafianac tòrebé éfic (24) Annapon vgmond férègknec vra Zorobabel Salatiélnec.

entes autem sacerdotes dixerunt: Non. (14) Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, et dixerunt: Contaminabitur. (15) Et respondit Aggæus, et dixit: Sic populus iste, et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum: et omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. (16) Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini. (17) Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, et fierent decem: et intraretis ad torcular, ut exprimere-tis quinquaginta lagenas, et fiebant viginti: (18) percussi vos vento urente et auragine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus. (19) Ponite corda vestra ex die ista, et in futurum, a die vigesima et quarta noni mensis: a die, qua fundamenta iacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. (20) Numquid iam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus, et malogranatum, et lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam. (21) Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima et quarta mensis, dicens: (22) Loquere ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego movebo cœlum pariter et terram. (23) Et subvertam solium regnum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius, et descendenter equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. (24) In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zoro-

¹ Az m szóvégi n-ból való igazítás.

² A j i-ból van igazítva.

^{*} Kezdődik a második kéz írása, harmad izben.

³ Jelleg ide utalt lapszéli igazítás.

fia èn zolgam vezléc tegedét vgmond
vr Es vètléc tegedét iègbè. mert te-
gedét valaztottalac vgmond férègek-
nèc vra

Darius medosoc¹ kiralanae² ma-
fod èztendéiebén Aggeust ḥ Zacharia-
iast èzeneknèc mondeki mutattiac
hog pphetaltanac Dè Aggeus ézokert
lattatic pphetac zerebè élue vètet-
nèe Zachariastol. mert két honapoc-
ban lelèttetic élöl koltnèc ppheciaia-
ban mêt a. megiélenet mondekoc
mutattae| A. tþlomnae ḥ megvyola-
fara vrnac paranolattabol a. nepèt
megbatoreitottac mêt Ezdras ièlenti
monduan/ Darius kiralnac maſod èz-
tendéiebén Aggeus ḥ Zacharias Abdo
pphetanac fia||

Zacharias ppheta
pphetaltanac a. fidokra kic vala-
nac Iudeaban ḥ Ihrlmbén Ifrl fiai
Tahat felkélenèc Zorobabel Salatièl-
nèc fia ḥ Iefus Iosedechnèc fia ḥ o
fédèlmi ḥ èlkèzdec vrnac hazat rakni
ki vagó Ihrlmbén. [kiknèc] kiknèc
mikor ielen volnanc a. pphetac o im-
teſecból fégellec økét Mert ḥ. [ézen]
ppheta lattatot aieituan o onzollatta-
ual Ifrlnèc nepet o attoc vetkezeti-
nèc kouètélmeból meghiuni è. mon-
dec tartaltamanac igeiuél Latec eyél
ᬁ ime ferfiu fel èlletuala [é] vèrës
lora Latot è. ppheta ferfiat vèrës
louon vþłt. ḥ allot a. gakor mirtetus
kózépet ki latafnac èz odozatta A.
vèrës lora èllø ferfiun iollèhèt angal
értéffec. dè maǵa mert è. meǵmon-
dot zing lora lattatot èlleni vernèc
gözödèlmet iègzi azon nepré adatan-
dot ki Ifrlnèc nepet fogfagba atta-
uala Mert ḥ Ysayas ppheta ruhaknac
vèrëffegen mutat némzètec kózöt ver-
rlualo görödèlmét iftèntöl adatni. èz

babel, fili Salathiel, serve meus, dicit
Dominus, et ponam te quasi signacu-
lum, quia te elegi, dicit Dominus
exercituum.

In anno secundo Darii regis Medorum Aggeum et Zachariam prophetasse lectiones eorundem declarant. Sed hac de causa Aggæus Zachariae in ordine prophetarum prælatus videtur, quia eum duobus mensibus (ut prædictæ lectiones ostendunt) in prophetia præcessisse inventitur, ad restauracionem etiam templi præcepto Domini populum animasse, ut Esdras refert dicens: In secundo anno Darii regis prophetaverunt Aggæus et Zacharias filius Addo prophetæ super Iudeos, qui erant in Iudea et in Ierusalem super Israel... Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel et Iesus filius Iosedech et principes eius inchoaveruntque ædificare domum Domini, quæ est in Ierusalem. Quibus cum adessent prophetæ, exhortatione sua adioverunt eos. Nam et populum Israel ab imitatione paternorum delictorum per suam commitionem idem propheta cupiens revocare verbis lectione comprehensis usus est: Vidi nocte et ecce vir ascenderat super equum rubeum etc. Vedit propheta virum equo rubeo sedentem et stantem in medio myrteti umbrosi, cuius visionis hæc solutio est: vir ascendens super equum rubeum licet angelus intelligatur, tamen quia prædicti coloris equum consondere visus est, vindictam sanguinis in eam gentem signat proferendam, quæ populum Israel in captivitatem redegerat. Nam et Ysaias propheta per ruborem vestimentorum inter gentes vindictam cum sanguine a

¹ Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

² A középső a az illető hely fölé írt igzitás.

igeckél eltéttétet monduā Ki èz ki
iō Edombol meghimtet ruhakkal Boz-
drabol A · fürő mirtetus kózöt kèdeğ
allot · hog mondotta a · nepnéc iō-
uendő vígaztalattat · A · mirtetofnac
iègzesen akarta ièggzéní Ki fanac mi-
dön Moyfes tenne émlékezétet Leuiti-
cicus kónybén mondott Az élő napon

292 vegetec a · dragalatus || fanac gimol-
ret · hog a · io illato fanac arnekaual
mutatna a · nepnéc vígafagat Dè èz
latast mel è · nepnéc zabadolafat · iō-
uendő gozodèlmét o ellénsegekrol
mutat Ezert ppheta émlékezie o ma-
gat eyèl latta lenni ment Ifrl nepe-
néc élő megzabadolafaban Egiptom
földeból eyèl ielenicvala elmenese
Kínec peldaianac lattatic vala tar-
tani è · ielen valo nep neminém̄ re-
zet · èzennéc megzabadolasa · a · fog-
fagbol megzabafordolasa Caldeosok-
nac földeból pphetanac ey miat iè-
lentetet meg

[p] **P**Erfayac kiralanac tèrhe ki kal-
deofoce orzagat megtöre · élő
ézténdiebén ötuén èzer fogol èmber-
riglén èrézte meg [B]¹ Babilloniabol
Iudeaba · a · tpmnac èdeinit meg-
ada · melléköt Nabuchodonozor élüty-
uala · a megfordeito fèdèlmét zerze
Zorobabel · Iesuft nag papot Cirus
ki harminc èzténdő utan megolètt-
tétue ki Perfyabā orzaglotvala per-
fayakon · meg oléttétue Maffagetay-
yaktol Achamiratol Maffagetayak-
nac kiralneatol Cambafes nagob Cy-
ruñnac fia veue o orzagat ki nolé
[ézté] èzténdög bëtoltuē o utána valo
két attafiy valanac ma gófoc [k] kic
megolèttétue a · neptol Darius Itapfif-
nac fia zerzéttétet Ki o orzaganae
mafod èzténdé · ||

293 **Z a c h a r i a s**
iebén Lón vrnac igeie Zachariafhoz
Barachiafhoz Abdo ppheta fiaehoz
azert Cyruñnac élő èzténdéietol foguā

Deo proferendam demonstrans, his ver-
bis usus est dicens: Quis est iste, qui
venit de Edom, tinctus vestibus de
Boshra etc. Stantem vero in medio
myrteti umbrantis quod dixit, læti-
tiam populi affuturam per myrteti
significationem voluit designare. Eius
ligni Moyses in Levitico libro cum
faceret mentionem, ait: Accipietis
primo die fructum ligni speciosi; ut
lætitiam populi per bene olentis ligni
et speciosi umbraculum demonstraret.
Sed hanc visionem, quæ liberationem
populi et vindictam de adversariis
futuram demonstrat, ob hoc noctu
propheta se vidisse memorat, quia
populum Israel in prima liberatione
de terra Aegypti noctu decessisse con-
statbat. Cuius exempli quia præsens pop-
ulus aliquam partem in se retinere
videbatur, liberatio eiusdem ac redi-
tus captivitatis de terra Chaldæorum
per noctem prophetæ est revelata.

Cyrus rex Persarum, Prol. II.
qui Chaldeorum imperium
destruxit, primo anno regni sui quin-
que circiter millia hominum captivo-
rum de Babylone remisit in Iudæam
et vasa, quæ Nabuchodonosor attule-
rat, reddidit, principesque revertent-
tium constituit Zorobabel et Iesum
magnum sacerdotem. Cyro, qui tri-
ginta annis regnavit in Persis, apud
Massagetas imperfecto a Thamira re-
gina Massagetarum, Cambyses filius
maior Cyri successit in regnum, qui
expletis octo annis, duos magos fra-
tres habuit successores, quibus occisis
a populo, Darius filius Hystaspis rex
Persarum constitutus est, cuius regni
anno secundo factus est sermo Domini
ad Zachariam filii Barachiae filii
Addoprophetam. Ergo a primo anno
Cyri usque ad secundum annum Darii

¹ A tinta összefutott.

Dariuſnac maſod èzténdéieiglén nég-uén èzténdög zamlaltatnac kicbén ſac-a · tþlomnac rakafa · et fondamentom vêteſe lótvala a · körönqlualo zomzed némzétektöl · Cambafeſtöl Persayac kiralatol a · mý megtiltattuan mikent iria Ezdras Azert Dariuſnac maſod èzténdéiebén Aggeus · et [Zach]¹ Zacharias készdec a · nepét onzollani énne idéig meghagot tþlomnac meg-adafára.

Zacharias vr karianac èmlékezète Vrnac aldomafa Abde 9 tanoságá Azert mert annep a · tþlomnac raka-fatol megbantatuala ifténnéc èmlékezéteret valla · et az èmlékezéteret aldomaſt et az aldomafert tanofagot Azert Zacharias Barachiaſnac fia Abdenac fia érëztetic a · nepnéc vi-gaztalattara It im mar kez-de-tic ſent Zacharias pphá kónu 9

A Nolcad honapban Hilarius kiral-nac maſod èzténdéiebén lón vrnac Zachariaſhoz Barachias fiahoz Abdo ppheta fiaehoz monduā (2) Vr haragal haragut meg mü atainkra (3) et mong onékie Ezt monga férègeknéc

294 vra · fordollatocén hoziām vgmond férègeknéc vra et tý hoziatoc fordoloc vgmond férègeknéc vra (4) Ne legétec mikent tý ataitoc [kikh] kichez vuyl-totténec az élébél pphetae monduan Ezt monga férègeknéc vra [Ne legé-tec mikent tý ataitoc] Fordollatoc meg tý gonoz vtaitocból · et tý igé gonoz gondolatitocból Es nem halga-tanac ſem figélmézenec éngemét vg-mód férègeknéc vra (5) Hol vadnac tý ataitoc et pphetae Miné élhétnéc é gyöcke (6) Valobizón én igeim et én törueñim mellékét parancoltam én zol-gaimnac pphetaknac Minemdé meg-foglaltac é tû ataitokat et megfordol-tanac et mondottanac Mikent fér-

supputantur anni quadraginta, in quibus tantum altare fuerat exstruc-tum et iacta fundamenta templi vi-cinis in circuitu nationibus et Cam-byse rege Persarum opus prohibenti-bus, sicut Esdras scribit. Secundo ergo anno Darii Aggæus et Zacharias coeperunt exhortari populum ad re-staurationem templi tanto tempore intermissam.

Zacharias memoria Domini, Barachia benedictio Proli III, Domini, Addo testimonium eius. Quoniam ergo populus ab ædificatione templi præpeditus memoriam tamen Dei habebat, et propter memoriam benedictionem, et propter benedictionem testimonium, ideo Zacharias filius Barachiae filius Addo ad consolationem populi mittitur.

In mense octavo in anno C. I. secundo Darii regis factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiae filii Addo, prophetam, dicens: (2) Iratus est Dominus super patres vestros iracundia. (3) Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. (4) Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis: et non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. (5) Patres vestri ubi sunt? et prophetæ numquid in sempiternum vi-vent? (6) Verumtamen verba mea et legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehendierunt patres vestros, et conversi sunt, et dixerunt: Sicut cogitavit

¹ A h tintája összefutott.

geknéc vra gondolt tenni mívüélonc
mív vtaink zerét ⁊ mív lelémefink ze-
rent ig tot mívnekönç (7) Sabbanac
a · xjd honac xxiiijd napian Darius
kiralnac masod ézténdéiebén Lon vr-
nac igeie Zacharias pphetahoz Bar-
achias fiahoz Abdo fiaehoz mond-
uan (8) Latam eyél · ⁊ ime ferfiu vè-
rës lora fel ¹ elló ⁊ 9 aluala a · mirtet-
ac [középet] kozot melléc valanac a ·
volgbén ⁊ 9 vtanna vèrës louak ⁊
különbözétefec ⁊ feierec (9) Es mó-
dec Én vrarn kic èzec? Es vrnac an-
gala ki zoluala én benném monda
énnékem Én meégmutatom tenéked
mic èzec (10) Es félèle ferfiu ki [al-
uala] a · mirtetac kozot aluala ||

295

Zacharias

Es monda Ezec azoc kikét vr èrézhet
hog bë iarnac földét (11) Es félèlenek
vr angalanac ki aluala a · mirtetac
kozot ⁊ mondanac Bé iartue [a ·] föld-
ét ⁊ ime minden föld lakoztatic ⁊
nugozic (12) Es félèle vr angalanac
⁊ módá Sérégéknek vra Miglén né
irgalma te Ihrlmnç ⁊ Iuda varofí-
nac kiknéc megharaguttal Mert im-
mar hétüened ézténdő (13) Es félèle
vr az angalanac ki zoluala én benném
io igekek ⁊ vigaztalatosokat (14) ⁊
monda énnékem az angal ki zoluala
én benném Vuolu monduan Ezekét
moga férégeknék vra isténe Ihrlmet
⁊ Syont nag zérélmél zéréttém (15)
én nag haraggal haragozom a · kaz-
dag némzétekre · mert én kénese ha-
raguttam Ok kèdeg egbé èfsköttenék
gonozba (16) Azert ézt monga vr Ir-
galmaffag[b]loca fordoloc Ihrlmhez ·
én hazam megrakattatic 9 bennéne Vg-
mod férégeknék vra ki teriéztetic
Ihrlmré (17) Meges vuolu mondua
Ezt monga férégeknék vra Meglén
én varofim iockal bonyolkodnée ⁊ vr
meglén Syont megvígaztalla ⁊ meg

Dominus exercituum facere nobis se-
cundum vias nostras, et secundum
adventiones nostras fecit nobis.
(7) In die vigesima et quarta unde-
cimi mensis Sabath, in anno secundo
Darii factum est verbum Domini ad
Zachariam filium Barachie, filii
Addo, prophetam, dicens: (8) Vidi per
noctem, et ecce, vir ascendens super
equum rufum, et ipse stabat inter
myrteta, quæ erant in profundo, et
post eum equi rufi, varii et albi. (9) Et
dixi: Quid sunt isti, Domine mi? Et
dixit ad me Angelus, qui loquebatur
in me: Ego ostendam tibi, quid sint
haec. (10) Et respondit vir, qui stabat
inter myrteta, et dixit: Isti sunt,
quos misit Dominus, ut perambulent
terram. (11) Et responderunt Angelo
Domini, qui stabat inter myrteta, et
dixerunt: Perambulavimus terram,
et ecce, omnis terra habitatur, et
quiescit. (12) Et respondit Angelus
Domini, et dixit: Domine exercituum,
usquequo tu non misereberis Ierusa-
lem et urbium Iuda, quibus iratus es?
iste iam septuagesimus annus est.
(13) Et respondit Dominus Angelo,
qui loquebatur in me verba bona,
verba consolatoria. (14) Et dixit ad
me Angelus, qui loquebatur in me:
Clama dicens: Hæc dicit Dominus
exercituum: Zelatus sum Ierusalem
et Sion zelo magno. (15) Et ira magna
ego irascor super gentes opulentas,
quia ego iratus sum parum, ipsi vero
adiuverunt in malum. (16) Propterea
hæc dicit Dominus: Revertar ad Ie-
rusalem in misericordiis, et domus
mea ædificabitur in ea, ait Dominus
exercituum, et perpendicular exten-
detur super Ierusalem. (17) Adhuc
clama dicens: Haec dicit Dominus ex-
ercituum: Adhuc affluent civitates
meæ bonis, et consolabitur adhuc Do-
minus Sion, et eliget adhuc Ierusa-

¹ Jellel ide utalt lapszáli igazítás.

Ihřlmet valazta (18) Es fel èmèlem èn zémèimèt z latec z Ime neg zaruac (19) z mondec vr angalanae ki zolualalà èn bennèm Mik èzec Es monda ènnèkem Ezec a. zaruac kic èlhim-tettec Iudat z Ifrlt z Ihřlmet. (20) z mutata vr ènnèkem neg koualokat

296 (21) z monda || Mit ipnèc èzec tenniec Ki félèle monduan Ezec a. zaruac kic èl himtettecvala Iudeat egmenden ferfiu zerent. z fem eggic nem èmèlte fel o feiet Es ipnèc èzec meg-yèztèni okèt. hog leuëtnec nèmzè-teknèc [t] zaruait kic fel èmèltoc zaruokat Iudanac folderè hog èluëztènec [okèt] øtèt C a p i t u l u m m a-f o d

ES felèmèlem èn zémèimèt z latec Es ime ferfiu. z ime o këzebèn meröknèc kòtèle (2) z mondec Houa meg te Es monda ènnèkem hog meѓmerièm Ihřlmet z meglaffam mene legen o zelefsege z mene legen o hoziufaga (3) Es ime az angal ki zolualalà èn bennèm ki megen vala. z mas angal megèvala ki o èlèibè (4) z môda qnèki Fus. bèzel az èløhöz monduan Kø falnal kùlön lakoztatic Ihřlm èmberknèc lokaffagaert: z harmac o kozèpettec (5) Es èn lezee qnèki tüzès kø fal o kørniølo vgmond vr. z diłofeggél lezee o kozèpette. (6) O. o. o. fuffatoc èl ezfeknèc fol-debøl vgmond vr mert meñnèc zèlèibèn himtettèlèc èl vgmôd vr (7) Oh Syon fus èl ki lakozol Babillonia leanaual (8) èzt möga férègéknc vra Diłofeg utan èréztet èngemét ném-zétechez kic meѓfoztottanac tutökèt Mert ki "illètend "tutökèt¹ illèti èn zémèmnèc ||

297 Z a c h a r i a s

fenet (9) Mert ime èn fel èmèlem èn këzèmèt tv reiatoc z leznèc fozlatoc azoknac kic zolgalnacvala néki. z meg èfméred. mert férègéknc vra

lem. (18) Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce, quatuor cornua. (19) Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? Et dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Iudam, et Israel, et Ierusalem. (20) Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros. (21) Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum: et venerunt isti deterre ea, ut deiiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Iuda, ut dispergerent eam.

Et levavi oculos meos, et
vidi: et ecce vir, et in manu C. II.
eius funiculus mensorum. (2) Et dixi:
Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut
metiar Ierusalem, et videam, quanta
sit latitudo eius, et quanta longitudo
eius. (3) Et ecce Angelus, qui lo-
quebatur in me, egrediebatur, et An-
gelus alius egrediebatur in occur-
sum eius. (4) Et dixit ad eum: Curre,
loquere ad puerum istum, dicens:
Absque muro habitabitur Ierusalem
præ multitudine hominum et iumen-
torum in medio eius. (5) Et ego ero
ei, ait Dominus, murus ignis in cir-
citu, et in gloria ero in medio eius.
(6) O, o, o fugite de terra aquilonis, di-
cit Dominus, quoniam in quatuor
ventos cœli dispersi vos, dicit Domi-
nus. (7) O Sion, fuge, quæ habitas
apud filiam Babylonis, (8) quia hæc
dicet Dominus exercituum: Post glo-
riam misit me ad gentes, quæ spolia-
verunt vos: qui enim tetigerit vos,
tangit pupillam oculi mei, (9) quia
ecce ego levo manum meam super
eos, et erunt prædæ his, qui servie-
bant sibi: et cognoscetis, quia Domi-

¹ Értsd: ki tutökèt illètend stb.

érèztet èngemét (10) Orol ᄂ vigag Syonnac leana· mert ime èn iquoc· ᄂ lakozom te kózépettèd vgmond vr (11) ᄂ az napon soc némzétec fordolnac vrhoz ᄂ lezen ènnékem nepbè ᄂ lakozom te kózépettèd ᄂ megtudod· mert férègeknéc vra 9 èréztet èngemét tehoziad (12) Es vr biria Iudat 9 rezebè a· meg scénteltétet foldon ᄂ valazta Ihrlmet Véztéglén méden tèft vr orcaiatol mert felkolt 9 scént lakodalmbabol Capitulum harma d [3]

[e] **E**Svrmeg¹mutata ènnékem Iesuft a· nag papot allot vrnac angala èlöt ᄂ Satan aluala 9 iogiatol hog ellènkednec 9nèki (2) Es monda vr Sathannac Vr porehon te béléd Sathan · ᄂ vr porehon te béléd ki valaztotta Ihrlmet Midénē az úzog a· tüzþol ragattatot é ki (3) Es iefus aluala 9ltoztétuen fertezétes ruhakkal ᄂ aluala az angalnac orcaia èlöt· (4) Ki félèle ᄂ monda 9nèkie kik alnacvala 9 élött[ç] monduā Vegetec èl a· fertezétes ruhakat 9 rolla Es mòda

298 nèki Ime èluottèm te hamissagodat || te tolléd· ᄂ 9ltoztéttélèc tegédèt kúllyombzèteteckél (5) ᄂ monda Véffètec cidariomot 9 fèiebè· ᄂ véténenèc 9 fèierè tizta cidariomot ᄂ 9ltoztétec 9tét tizta ruhaeba· ᄂ vrnac angala aluala (6) ᄂ vrnac angala valuala iefusnac monduan (7) Ezt monga férègeknéc vra iftène Ha èn vtai[nc]mban² iarandaz ᄂ èn 9rizétimèt 9rizénded te ᄂ iteled èn hazamat ᄂ 9rized èn gadorimat Es adoc tenèked azocbol iarokat kic ma it ielen vadnac (8) Halgaffad Iesus nag pap te ᄂ te baratid kic lakoznac te 9löttèd Mert a· ferfiac iquèndökñec iégibé vèttéttèc hoziu ludaba vèttéttèc Mert

nus exercituum misit me. (10) Lauda, et lætare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus.(11)Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui: et scies, quia Dominus exercituum misit me ad te. (12) Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata, et eligit adhuc Ierusalem. (13) Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitatculo sancto suo.

Et ostendit mihi Dominus C. III. Iesum sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini; et satan stabat a dexteris eius, ut adversaretur ei. (2) Et dixit Dominus ad satan: Increpet Dominus in te, satan, et increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalem: numquid non iste torris est erutus de igne? (3) Et Iesus erat induitus vestibus sordidis, et stabat ante faciem Angeli. (4) Qui respondit, et ait ad eos, qui stabant coram se, dicens: Aufferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce, abstuli a te iniuritatem tuam, et indui te mutatoris. (5) Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput eius; et posuerunt cidarim mundam super caput eius, et induerunt eum vestibus: et Angelus Domini stabat. (6) Et contestabatur Angelus Domini Iesum, dicens: (7) Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, et custodiā meam custodieris, tu quoque iudicabis domum meam, et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt. (8) Audi, Iesu sacerdos magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt: Ecce enim ego adducam servum

¹ Sorközi igazítás.

² Az m a kihúzottak fölött sorközi igazítás.

ime èn èl hozom èn napkélèti zolgamat (9) Mert ime kq̄ kit attam iefus èlot élénèn kq̄rè Hét zémec vadnac ɏ èn megírom q̄ irafat Vgmōd férègeknéc vra ɏ a. földnéc hamisfagat èluezé egnapō (10) az napon vgmond férègeknç Ferfiu hya q̄ barattat q̄ zołoiq̄ ala ɏ q̄ fügèie ala Capitulum neged

[e] **E**S megfordola az angal ki zoluala èn bennèm ɏ felkoltó èngemét monnal ferfiat ki alombol kol-tetic fel (2) Mit láć te Es mōdec| Latet. ɏ ime gorta tarto mendeneftol arai. ɏ q̄ lampafa q̄ feien. ɏ q̄ hét zquetnèki oraita ||

299

Zacharias

ɏ è zquetnèknéc hét ottot èdeni kic valanac q̄ feien. (3) ɏ két olayfac eggic a. lampafnac iogfélloq̄ ɏ mafic q̄ balla félol (4) Es félèleç ɏ mondec az angalnac ki ènbennèm zoluala mōduan Mik èzec (5) Es félèle az angal ki èn bennèm zoluala ɏ monda ènnèkem Minē tud é mik legénèc èzec. ɏ mondec èn vram-nem. (6) Es félèle ɏ mōda ènnèkem monduá Ez vrnac igeie Zorobabelhez monduá Nem férègbén fem èrqbén. dè èn zéllétembén monda férègeknéc vra/ (7) [Ki]¹ Ki te nag heg. Zorobabel ellén egèneffe Es ki vizi az èló kqúét ɏ q̄ malaztot egènefeit q̄ malaztahoz (8) Es lón vrnac igeie èn hoziatoc (9) Zorobabélnéc kékzéy fondaltac è. hazat. ɏ q̄ kékzéy tókellie meg q̄tét Es tuggatoc mert férègeknéc vra èrèztet èngemét tv̄ hoziatoc (10) Mert ki vtaltameg a. kúsdéd napokat ɏ q̄ylnéc ɏ laffac Zorobabélt kékzébén az èré kqúét È. hètéc vrnac zémey kic futofnac mendé földön (11) Es félèleç ɏ mōdec qnèki Mic èz két olayfac a. gorta

meum orientem. (9) Quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu, super lapidem unum septem oculi sunt: et ecce ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, et auferam iniquitatem terræ illius in die una. (10) In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vienam suam et subter ficum.

Et reversus est Angelus, C. IV. qui loquebatur in me, et suscitavit me, quasi virum, qui suscittatur de somno suo. (2) Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas eius super caput ipsius, et septem lucernæ eius super illud, et septem infusoria lucernis, quæ erant super caput eius. (3) Et duæ olivæ super illud, una a dexteris lampadis, et una a sinistris eius. (4) Et respondi, et aio ad Angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc, domine mi? (5) Et respondit Angelus, qui loquebatur in me, et dixit ad me: Numquid nescis, quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi. (6) Et respondit, et ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. (7) Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: et educet lapidem primarium, et exæquabit gratiam gratiæ eius. (8) Et factum est verbum Domini ad me, dicens: (9) Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et manus eius perficiunt eam: et scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos. (10) Quis enim desperat dies paryos? et lætabuntur, et videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram. (11) Et respondi, et dixi ad eum: Quid sunt duæ olivæ istæ ad

¹ A tinta összefutott.

tartonac ioḡfēlloq ȝ 9 ballafēlloq
 (12) Es fēlēlēc maſodzerz mōdec 9 nēki
 Mic èz olayfaknac zaray mellēc vad-
 nac a. [kēt]² kēt arain zaknal kicbē
 vadnac az ḡttot ēdeñec arainbol (13)

300 Es monda ènnēkem monduan Minem ||
 nem tudod¹ é mik legēnēc èzec ȝ
 mondec En vram nem. (14) ȝ monda
 Ezec a. fenes olainac kēt fiay kic
 alnac menden fołdnēc vralkodoianac
 Cāpitulūm 9 tōd

[e] **E**S megfordolec ȝ fel èmèlem èn
 zémēimét ȝ latec Es ime répolo
 koṇo (2) Es monda ènnēkem Mit laé
 te Es mondec En latoc répolo koṇuèt
 O hoziusaga huz koṇo clētne ȝ 9
 zelefsege tiz (3) Es mōda [e]² ènnē-
 kem Ez az atoc mel ki megen men-
 den fołdnēc zinerè. mert mendē vr
 mikent ot iruā vagō megiteltētic ȝ
 menden èfkō èbbol azonkeppēn megi-
 titeltētic (4) Ki vizē azt vgmond fē-
 règeknç vra Es iō az ornac hazaba ȝ
 az èfkōnēc hazaba hazugol èn nē-
 uèmbē. ȝ lakozic 9 hazanac kozé-
 pette. ȝ megémeztı otet ȝ 9 faiat ȝ
 9 kouéit (5) Es kimene az angal ki
 zoluala èn bennēm ígekēt Es mōda
 ènnēkem Emeld fel te zémēidét ȝ laf-
 sad mi èz mel ki megen (6) Es mon-
 dec Mert mi èz mel ki megen Es mōda
 Ez a. kimenç korso Es mōda Ez 9
 zémec mendē fołdrē (7) Es ime onnac
 giraia vitettētic vala Es ime egnēm-
 beri vluē a. korsonac kozépette (8)
 Es mōda Ez a. kēgetlēnseg. ȝ leuëte
 otet a. korsonac kozépette Es èrežte
 rēmec onnot 9 zaiaba (9) Es fel èmè-
 lem èn zémēimét ȝ latec ȝ ime kēt
 nēmberiēc mennēc vala ki ȝ zellēt 9 ||

dexteram candelabri, et ad sinistram
 eius? (12) Et respondi secundo, et
 dixi ad eum: Quid sunt duæ spicæ
 olivarum, quæ sunt iuxta duo rostra
 aurea, in quibus sunt suffusoria ex
 auro? (13) Et ait ad me, dicens: Num-
 quid nescis, quid sunt hæc? Et dixi:
 Non, domine mi. (14) Et dixit: Isti
 sunt duo filii olei splendoris, qui as-
 sistunt Dominatori universæ terræ.

Et conversus sum, et le- C. V.
 vavi oculos meos; et vidi,
 et ecce volumen volans. (2) Et dixit
 ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego
 video volumen volans: longitudo eius
 viginti cubitorum, et latitudo eius
 decem cubitorum. (3) Et dixit ad me:
 Hæc est maledictio, quæ egreditur
 super faciem omnis terræ, quia omnis
 fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur,
 et omnis iurans ex hoc similiter
 iudicabitur. (4) Educam illud, dicit
 Dominus exercituum, et veniet ad
 domum furis, et ad domum iurantis
 in nomine meo mendaciter, et com-
 morabitur in medio domus eius, et
 consumet eam, et ligna eius et lapi-
 des eius. (5) Et egressus est Angelus,
 qui loquebatur in me; et dixit ad me:
 Leva oculos tuos, et vide, quid est hoc,
 quod egreditur. (6) Et dixi: Quidnam
 est? Et ait: Hæc est amphora egre-
 diens. Et dixit: Hæc est oculus eorum
 in universa terra. (7) Et ecce, talen-
 tum plumbi portabatur, et ecce, mu-
 lier una sedens in medio amphoræ.
 (8) Et dixit: Hæc est impietas. Et
 proiecit eam in medio amphoræ, et
 misit massam plumbeam in os eius.
 (9) Et levavi oculos meos, et vidi, et
 ecce, duas mulieres egredientes, et
 spiritus in alis earum, et habebant
 alas quasi alas milvi; et levaverunt

¹ Az o è-böl való igazítás.

² A tinta összefutott.

a· korfot meni ⁊ fold kőzöt (10) Es mődec az angalnac ki zoluala èn benném Houa vizic èzec a· korfot (11) Es monda ènnékem hog Sennaharnac földbebén haz rakattafsec önéki ⁊ meǵ allaptaffec ⁊ vettéffsec ot ő fonda-mentomara h a t o d

[e] **E**S megfordolec ⁊ felémélem èn zéimét¹ ⁊ latec Es ime neg zé-kérèc mennévala ki két hegec kőzé-piböl ⁊ èrc hegec valanac. (2) ⁊ az èlő zékérbén vérès louac ⁊ a· mas zékérbén fékétè louac. (3) ⁊ a· har-mad zékérbén féier louac ⁊ a· negéd zékérbén kúlyomb zinó louac ⁊ éröff-féc (4) Es féléléc ⁊ mondec az angal-nac ki zoluala èn benném Èn vram mic èzec (5) Es félélé az angal ⁊ mōda [önéki] ènnékem Ezec mennéce neg-zéli · kic ki mennéce hog allanac minden földön vralkodonac élött[6] (6) Ki-ben a· fékete louac valanac ki men-névala ezféknc földbebén ⁊ a· féierec ki menenç ő utānoc ⁊ a· véréffec ⁊ a· kúlyombzétefec ki menenç delnéc földeré (7) Kic kédug igen èröffec valanac ki menenç ⁊ kérésnycvala méniec ⁊ futnioc minden föld zerét Es mōda Meinnétec iariatoc bē földet Es meǵ iarac őtét (8) Es hiua ènge-

302 mēt ⁊ bēzelle èn vélém monduan Ime kic ki mēténec ezféknc földeré megnugottac [éz] èn zéllétemét ezféknc földen (9) Es lón vrnaç igeie èn hoziā monduā (10) Veg az èl vit-téltböl choldaitol ⁊ Thobiaftol ⁊ Ydayatol ⁊ ioz te annapon ⁊ bémeg Iosienac hazaba Sophonias fiaeba ki iot Babilloniabol (11) ⁊ veg èzüftöt ⁊ aranñat ⁊ alkos koronakat ⁊ [vélff] vélfféd Iesufnac² Iosedech fianac a· nap papnac feiéb (12) ⁊ bész önéki monduan Ezt monga férgeknec vra monduan Ime ferfiu feltamadot ő

amphoram inter terram et cœlum. (10) Et dixi ad Angelum, qui loque-batur in me: Quo istæ deferunt amphoram? (11) Et dixit ad me: Ut ædi-ficitur ei domus in terra Sennaar, et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.

Et conversus sum, et le-vavi oculos meos, et vidi; et C. VI. ecce, quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium; et mon-tes, montes ærei. (2) In quadriga prima equi rufi, et in quadriga se-cunda equi nigri, (3) et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii, et fortes. (4) Et respondi, et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mi? (5) Et respondit Angelus, et ait ad me: Isti sunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terræ. (6) In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et variii egressi sunt ad terram austri. (7) Qui autem erant robustissimi, exierunt, et quærerant ire, et discurre-re per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram; et perambula-verunt terram. (8) Et vocavit me, et locutus est ad me, dicens: Ecce, qui egrediuntur in terram aquilonis, re-quiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. (9) Et factum est ver-bum Domini ad me dicens: (10) Sume a transmigratione ab Holdai, et a Tobia, et ab Idaia, et venies tu in die illa, et intrabis domum Iosiae, filii Sophoniae, qui venerunt de Babylone. (11) Et sumes aurum et argentum, et facies coronas, et pones in capite Iesu filii Iosedec sacerdotis magni, (12) et loqueris ad eum, dicens: Hæc ait Do-minus exercituum, dicens: Ecce Vir Oriens nomen eius: et subter

¹ zé- sor végén.

² A I i-böl van igazítva.

néue · τ ὁ alatta tamad fel (13) τ ὁ rak t̄plomot vrnac τ ὁ viseli a · dirig-
seget · τ ὅτι τ vralkodie ὁ zékin Es
lezē pap¹ pap ὁ zékin τ bekefegnēc
tanalua lezē a · kett̄c kozot (14) τ a ·
koronac leznēc Chelonnac τ Tobias-
nac τ Idayenac τ Chyannac Sopho-
nias fianac èmlèkezetr̄e vrnac t̄plo-
maban (15) Es kic mèzzé vadnac iognēc
τ rakanac vrnac t̄plomaban Es tugga-
toc mert férègknēc vra èrèztet èn-
gemét tú hoziatoc È kédég lezē ha
halgatuā meghalgtangatoc tv̄ vratoc
ifténteknēc zauat Capitulum
h e t e d

Es lón Darius kiralnac negèd èzté-
dielebén Lón vrnac igeie Zacha-
riashoz kilencèd honac negèd napian ||

303

Zacharias*

ki mondatic Caflén (2) τ èzéztéc v2-
nac hazaba Sa2afazt τ Regumélecht
τ a fezfiac kic ὁ vélè valanac v2nae
ozaiait onzollani (3) hog modananae
fèzègéc v2a haza papinac τ apphe-
taknac bëzellénec Midénem² fi2nōc
kél è az ɔt̄od honapban auag meg-
kellén è · en magámat scétnem mi-
két ìmar tottē · soc èztendöcbén (4)
Es lón fèzègéc vranac [fvlyeb] igeie
èn hoziam monduā (5) Bézel mēd a
fold nèpénç τ a papok[nac]hoz³ mòd-
ua Mikor bojtölnétec τ fi2natoe az
ɔt̄od τ a hatod honapban a hétéd èz-
tendöcbén miné bojtöt bojoltetec è
ènnékém (6) τ mikor ottetec τ iottatoc
midéné týn magatoknac ottetec
è⁴ τ iottatoc è (7) Midénem nem èzéc
az igéc kikét bëzéllet vr az élö pphe-
taknac këzebén Mikő mēg I2lm la-
koztatnēc · τ ὁ kazdag volna τ v2uo-

eum orietur, et ædificabit templum
Domino.(13)Et ipse exstruet templum
Domino, et ipse portabit gloriam, et
sedebit, et dominabitur super solio
suo, et erit sacerdos super solio suo,
et consilium pacis erit inter illos
duos. (14) Et coronaæ erunt Helem et
Tobiae, et Idaiae et Hem, filio Sopho-
niae, memoriale in templo Domini.
(15) Et qui procul sunt, venient, et
ædificabunt in templo Domini: et
scietis, quia Dominus exercituum mi-
sit me ad vos. Erit autem hoc, si au-
ditu audieritis vocem Domini Dei
vestri.

Et factum est in anno
quarto Darii regis, factum C. VII.
est verbum Domini ad Zachariam, in
quarta mensis noni, qui est Casleu.
(2) Et miserunt ad domum Dei Sa-
rasar et Rogommelech, et viri, qui
erant cum eo, ad deprecandam faciem
Domini, (3) ut dicarent sacerdotibus
domus Domini exercituum, et prophe-
tis loquentes: Numquid flendum est
mihi in quinto mense, vel sanctificare
me debeo, sicut iam feci multis annis?
(4) Et factum est verbum Domini ex-
ercituum ad me, dicens: (5) Loquere
ad omnem populum terræ, et ad sa-
cerdotes, dicens: Cum ieunaretis, et
plangeretis in quinto et septimo mense
per hos septuaginta annos: numquid
ieiunium ieunastis mihi? (6) Et cum
comedistis et bibistis, numquid non
vobis comedistis, et vobis metipsis bi-
bibistis? (7) Numquid non sunt verba,
quæ locutus est Dominus in manu
prophetarum priorum, cum adhuc Ie-
rusalem habitaretur, et esset opulenta,
et ipsa et urbes in circuitu eius, et ad

¹ A tinta összefutt.

* Kezdödik utána az első kéz írása, negyed ízben.

² Az m szóvégi n-ból van igazítva.

³ hoz a kihúzottak fölött sorközi igazítás.

⁴ Jellel ide utalt sorközi igazítás.

foc ő kőzönöllő · ɿ ézfék ɿ a mēzofokon lakoztatnéc (8) Es lón v2nac igéie Zachariafhoz monduan (9) Ézt mōga fezégeknç v2a ifténé mōdvan Igaz itelétét itéllétéc ɿ izgálmasságót ɿ konyozoléteffégekét tégtét ecgméden ő attafiaual (10) ɿ ozuégét ɿ azuat ɿ iquénét ɿ zegét né aka2yh mégpattua2oznod ɿ fezéfiv o2vúebén gónozt né gondollon ő attafiahoz (11) Es nem aka2ac figélmézni ɿ élmeuén élfozdeitac vallokat ɿ ő fylökét mēgnéhéeitac hog né hallanac (12) ɿ
304 ő zvúokét vètec mēt adamátinost ||
 hog né halgatnac¹ ato2uēt ɿ az ige-két mellékét fèzégeknç v2a è2éztét ő fect zéllétebén az élöbéli pphetaknac kèzebén Es lón igen nag meltatlan-kodat fèzégec vra ifténétől (13) Es lón mikét békellét ɿ mikét né hal-gattanac mēg · vgan vuoltnç ɿ nem halgatom mēg vg mōd fèzégeknç v2a (14) Es élhimtéttém őkét mēden oz-zagoc ze2éet mellékét nem tuttanac ɿ afold mēgpuzteitatot otyll9c azzet hog né volna ménç ɿ fozdolo ɿ akéuanatos földét vèttéci kiétlénbè viij

[e] **E**S lón fèzégee v2anac igéie èn hoziám mōduan (2) Ézt mōga fèzégeknéc v2a Nag ha2aggal ha2a-guttam Syona · ɿ nag hi2télénkédéttel zé2éttém őtét (3) ézt mōga fèzégeknç v2a Megfozdoltam Syonhoz ɿ lakozom I2lm kózépét ɿ I2lm hiuat-tatic igaffag vazofanac ɿ fèzégec v2a haza mēgfctéltétét (4) Ezt mōga fèzégeknç v2a Meglén vénéc ɿ vén azzonoc lakoznac I2lmnç vçayban ɿ fezéfiac őkézezbén estapot napoknac fokaffagaiezt : (5) ɿ a · vazofnac vçay bételnç g2é2mécdédeckél ɿ lanockal ő vçayban ia2dockal | (6) Ézt mōga fè-

austrum, et in campestribus habita-retur ? (8) Et factum est verbum Do-minii ad Zachariam, dicens: (9) Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate, et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. (10) Et vi-duum et pupillum, et advenam et pauperem nolite calumniari, et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. (11) Et noluerunt atten-dere, et averterunt scapulam rece-dentes, et aures suas aggravaverunt, ne audirent. (12) Et cor suum posu-erunt ut adamantem, ne audirent le-gem et verba, quæ misit Dominus ex-ercituum in spiritu suo sancto per manum prophetarum priorum: et fac-ta est indignatio magna a Domino ex-ercituum. (13) Et factum est, sicut lo-cutus est, et non audierunt: sic clama-bunt, et non exaudiam, dicit Domini-nus exercituum. (14) Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt, et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens, et posu-erunt terram desiderabilem in de-seratum.

Et factum est verbum C. VIII. Domini exercituum, ad me dicendum: (2) Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam. (3) Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, et habi-tabo in medio Ierusalem, et vocabitur Ierusalem, Civitas veritatis; et mons Domini exercituum, Mons sanctifica-tus. (4) Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Ierusalem, et viri baculus in manu eius præ multitudine dierum. (5) Et plateæ civitatis complebuntur infantibus, et puellis ludentibus in plateis eius. (6) Hæc dicit Dominus

¹ A g egy l-böl van igazítva s a t az illető hely fölött sorközi igazítás: hallanac helyett halgatnac.

zégeknç v2a · ⁊ ha annép meğ ma2ade-
ki[b]nac zémécbén néhénç lattatic az
napocban Midènem Midènem èn zémé-
imbén néhénç[nç] lezen é vgmôd fè2é-||

305 Z a c h a z i a s

géknc v2a (7) Ezt moga fè2égéknc v2a Ime èn mégzabadeitom ènnép-
mét napkélénç foldé2ol ⁊ napnugat-
nac földé2ol (8) ⁊ méghozom őkét ⁊
lakozom Ižlmnç¹ kozépett̄ ⁊ léznç
ènnékem népem · ⁊ èn lèzeç őnökic
vr ígazolatban ⁊ ígaffağban (9) Ezt
moga fè2égéknc v2a Bato2ogganac-
mg týkézeítéc · kic az napocban hal-
latoc èbezédekét pphetac zaioe miat-
ānapō mélén fondalatot fè2égec v2a-
nac haza · hog a témplom megrakat-
tatnéc (10) Valobizon ānapoc elôt
embé2éknç iutalmoc nem vala sem
vala ba2moknac iutalmoc sem bë-
ménç sem ki ménç sem vala békëfeg
at92odélmét Es èl èzéztéc mèden èm-
bezékekét egmèdént o fèlè ellén (11) Ma
kèdég èn nem az èléztébeli napoc zé-
zéet tézec ènnép ma2adekinac vg mond
fè2égéknc v2a · (12) dè ma2gnac be-
këfegé lezen · zoło agga o gýmölüé
⁊ fold agga őnëzéfet · ⁊ ménec aggac
o effekét ⁊ ènnép ma2adekiual bizá-
doua tézé mèd · èzekét (13) Es lézen
mikét valatoc atoc apoganocban Iuda
haza ⁊ Ifz̄l haza · vgan mégzabadeit-
lac týtkét ⁊ lèztéc aldomas · Né aka2-
iatoc felnetec ⁊ megbato2ogganac tý-
kézeítéc · (14) mét èzt moga fè2égék-
nec v2a Mikét gódoltá hog gëtzénè-
lec² týtkét · mikor tý ataitoc ha-
zag2a rézzéztétténç [týt] èngemét (15)
306 i2galmaztam vg mond vr Igen||* meg-
fözdolú gondoltam èz napokban hog
iol tegéc Iuda hazanac ⁊ Ihžlmnèc
Ne aka2iatoc felnetec (16) Ezec kèdég
az igec mel³ mellékét Bézellétec kè-

exercituum : Si videbitur difficile in
oculis reliquiarum populi huius in
diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exercitu-
m : (7) Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego salvabo populum
meum de terra orientis, et de terra
occasus solis. (8) Et adducam eos, et
habitabunt in medio Ierusalem, et
erunt mihi in populum, et ego ero eis
in Deum in veritate et in iustitia.
(9) Hæc dicit Dominus exercituum :
Confortentur manus vestræ, qui au-
ditis in his diebus sermones istos per
os prophetarum in die, qua fundata
est domus Domini exercituum, ut
templum ædificaretur. (10) Siquidem
ante dies illos merces hominum non
erat, nec merces iumentorum erat,
neque introeunti, neque exeuoti erat
pax præ tribulatione : et dimisi omnes
homines, unumquemque contra proxim-
um suum. (11) Nunc autem non iuxta
dies priores ego faciam reliquiis po-
puli huius, dicit Dominus exercituum,
(12) sed semen pacis erit : vinea dabit
fructum suum, et terra dabit germen
suum, et coeli dabunt rorem suum : et
possidere faciam reliquias populi hu-
iuis universa hæc. (13) Et erit : sicut
eratis maledictio in gentibus, domus
Iuda, et domus Israel : sic salvabo vos,
et eritis benedictio : nolite timere,
confortentur manus vestræ. (14) Quia
hæc dicit Dominus exercituum : Sicut
cogitavi, ut affligerem vos, cum ad
iracundiam provocassent patres vestri
me, dicit Dominus, (15) et non sum
misertus : sic conversus cogitavi in
diebus istis, ut benefaciam domui
Iuda et Ierusalem : nolite timere.
(16) Hæc sunt ergo verba, quæ fa-
cietis : Loquimini veritatem, unus

¹ Az m szóvégi alakú.

² A néjellet ide utalt sorközi igazítás.

^{*} Innét a második kéz, negyed izben.

³ Az 1 tintája összefutott.

degré¹ igaffagot egmenden 9 fèleuél Igaffagot 7 bekefegnèc iteléteit itelletec tú kapuitocban. (17) 7 egmenden gonozt ne gondollon 9 baratta èllèn Es hazug èft ne zérèffetec mert mend èzee kikèt gùylòc vgmond vr| (18) Es lòn férègac vranac igeie èn hoziam monduan (19) Ezt monga férègeknèc vra A· negédnèc boitò· 7 az qtojdñèc boitò· 7 a· hétèdnèc boitò· 7 a· tizèdnèc boitò· lezen Iuda hazanac qrombè 7 vigasbagha · 7 fenes innéplètecbè lac igaffagot 7 bekefeget zérèffetec (20) èzt monga férègeknèc vra Miglèn ionèc nepèc 7 lakozianac foc varosocaban · (21) 7 meñinènèc a· lakozoc eggie a· mafikhoz monduā Meñinòc 7 onzolluc vrnac orcaiat · 7 kérèffuc még férègeknèc vrat En 7 élmegec · (22) 7 ionèc soc nepèc 7 èrøf[sec] nèmzétec Ihrlimbè férègac vrat meégkérèfni · 7 vrnac orcaiat onzollani (23) èzt monga férègeknèc vra Az napocabā kicbè tiz èmberec ragaggac poganoknac menden nèlueebòl Es ragaggac fido ferfiunac pérèmit monduan Tù uèlètec megonye/ Mert hallottue mert iftèn tv vèlètec vagon ||

307

Zacharias

[v] VR igeienèc tèrhe Adrachnac 7 Damascofnac 9 ñugolmanac folde[bè]rè Mert vre èmbernenèc zème 7 Ifrlnc menden nème[rè]je² (2) Es Emach 9 hatariban 7 Tirus 7 Sydon Valobizon qmagoknac nag boylèfeget vöttènèc (3) Es Tyrus megracta 9 èrøfseget 7 güitòt èzüstòt monnal földèt 7 arannat mònal vénac farat (4) Ime vr biria qtèt 7 megvèri tèn-gerbèn 9 èrøfseget Es èz tuzzèl marrattac még (5) Latta Ascalon 7 fel.

quisque cum proximo suo: veritatem et iudicium pacis indicate in portis vestris. (17) Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogiteis in cordibus vestris, et iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim haec sunt, quae odi, dicit Dominus. (18) Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: (19) Haec dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium septimi, et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium et lætitiam, et in solemnitates præclaras: veritatem tantum, et pacem diligite. (20) Haec dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi, et habitent in civitatibus multis, (21) et vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes: Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego. (22) Et venient populi multi et gentes robustæ ad quærendum Dominum exercituum in Ierusalem, et deprecandam faciem Domini. (23) Haec dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fimbriam viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobis-cum: audivimus enim, quoniam Deus vobis-cum est.

Onus verbi Domini in terra C. IX.
Hadrach, et Damasci requiei, eius, quia Domini est oculus hominis, et omnium tribuum Israel. (2) Emath quoque in terminis eius et Tyrus et Sidon; assumserunt quippe sibi sapientiam valde. (3) Et ædificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum. (4) Ecce, Dominus possidebit eam, et percussiet in mari fortitudinem eius; et haec igni devorabitur. (5) Videbit Ascalon, et time-

¹ Jellel ide utalt lapszéli igazítás.² ie a kihúzott rész fölé írt igazítás.

τ Gazan igen bankodic. τ Ackaron mert meg galaztatot ყრემენსეგი Es kiral élüüz Gazanbol. τ Ascalon nē [alaztatic] lakoztatic (6) τ a. megvalazto v̄l Azotomban Es élüüztem a. iazoknac kēuelfeget. (7) τ èluezē ყ veret ყ zaiabol. τ ყ karomlaitat ყ fogainac kozépiböl Es meghagattatic ყ τ. mv ifténynknéc. τ lezen monnal Iudanac vèzère τ Acharon mōnal Iebuzeus (8) τ megkörnekezem èn [za] hazamat azocbol kic vitèzkednèc ènnékem menög τ megfordoloc. τ nē megē touabba ყ reiaioc ado kerö. mert ma ènen zémèmmèl lattam meg (9) Igen ყrol Syonnac leana vigag Ime te kiralod iq tenèked igaz τ v̄duozeito O zegen. τ fel èllie a. nōsten zamarra. τ a. v̄hemrè a. nōsten zamarnac fiara. (10) τ élüüztec zékérét Effraimbot. τ louat Ihrlmbol. τ èl
308 te||kozlatic a. hadnac ye. τ bekefegyet bēzel némzéteknéc. τ ყ hatalma tēngertol foguā tēngeriglén. τ foloctol foguā földn̄q vegeiglén (11) Te kèdeg te teftamentomodnac verebén ki èrèz-tettèd te foglidat a. v̄rēböl kibén nē vala viz (12) Fordollatoc az èrøf-fegrè rémenfegnec kotélzéti. τ ma meg hirdétuē këtöfököt adoc meg tenèked (13) mēt ki térièztem èn magamnac Iudat mōnal yet bētoltöttém Effraimot τ Syonnac fiait fel tamaztom gorog orzag te [o] fiaidra τ vètléc tegedét monnal èrøffèknéc töret (14) τ vr iftén ყ raitoc lattatic. τ ki megen ყ níla ment villamat Es vr iftén trombitaban enekel τ megen ezfèknéc forgo zèlebē (15) férègelnéc vra oltalmazia ૦kèt τ megmariac τ alaziac parittanac kouébén τ iuoc megrezegolnéc monnal bortol τ bētellefndnèc ment fialac. τ mōnal ol-tarnac zaruay (16) τ megzabadeita ૦kèt az napon ყ vroc iftén ment ყ nepenèc lordaiat mēt a. scent ky-uec ყ földen feléméltétnéc (17) Mert mi ყ iaua τ mi ყ zepe hanélac va-

bit; et Gaza, et dolebit nimis; et Accaron, quoniam confusa est spes eius; et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur. (6) Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam Philistinorum. (7) Et auferam sanguinem eius de ore eius, et abominationes eius de medio dentium eius, et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Iuda, et Accaron quasi Iebusæus. (8) Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes et revertentes, et non transibit super eos ultra exactor, quia nunc vidi in oculis meis. (9) Exulta satis, filia Sion: iubila, filia Ierusalem, Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, et salvator: ipse pauper et ascendens super asinam, et super pulillum filium asinæ. (10) Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem, et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terræ. (11) Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vincos tuos de lacu, in quo non est aqua. (12) Convertimini ad munitionem, vinceti spei: hodie quoque annuntians duplia reddam tibi. (13) Quoniam extendi mihi Iudam, quasi arcum, implevi Ephraim, et suscitabo filios tuos, Sion, super filios tuos, Græcia, et ponam te quasi gladium fortium. (14) Et Dominus Deus super eos videbitur, et exhibit ut fulgor iaculum eius, et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. (15) Dominus exercituum proteget eos, et devorabunt, et subiiciant lapidibus fundæ, et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et repelbunt ut phialæ, et quasi cornua altaris. (16) Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. (17) Quid enim bonum eius est, et quid pul-

laztottaknac buzaia. ⁊ bor zúzékét
némzo Capitulum x [x]
[k] Eriétec vrtol èffèt èfti vdòbén
⁊ vr tezen haukat ⁊ harmat-
nac èffet Es ad onékiec eg menden-
nec füuèt a. mèzòbén (2) mert a. fa-
raguanoc ektélénol bëzellettèc. ⁊ a.
nezoc hazugfagot lattanac. ⁊ az al-
madozoc ||

309 *Zacharias*
heiaba bëzellettènec Heiaba vigaztal-
nac vala. azert éluitéttènec monnal
lorda getrèttetnèc. mert ninu nèkiec
paztor (3) A. paztorokra haragut èn
hirtélénkedètem. ⁊ a. bakokra meg-
latoc. mert fèrègeknec vra meglatta
q lordaiat Iuda hazat Es vètte okèt
mónal q diuqegenç [bè] louat hadban
(4) Q bëllölo zegélèt ⁊ q bëllölo ka-
rouka. Q bëllölo viadalcone ye. ⁊ q
bëllölo ki megen egèmbè méden ado
zedø (5) Es leznèc monnal èroffèc ⁊
megnomodoc a. fart véaknac kyzè-
pette a. hadban. ⁊ hadakoznac mert
vr quèlee wagon. ⁊ meg galaztatnac
louaknac felłelløy. (6) ⁊ megéröfeitem
Iudanac hazat ⁊ Iosephnec hazat meg-
zabadeitom. ⁊ még fordeiton okèt
mert irgalmazoc onékiec ⁊ leznèc mi-
kent valanac midon èlnè vèttévala
okèt Mert èn q vroc [iftè] iftènece meg-
halgatom okèt. (7) ⁊ leznèc èroffèc
mónal Effraim. ⁊ vigad q ziuoc mó-
nal bortol Es q fioc meglaitac ⁊ vigad-
nac. ⁊ q ziuoc qrol vrban| (8) Sùuyl-
tòc nèkiec ⁊ egbè guítom azokat.
mert megvaltottam okèt. ⁊ megfoka-
feitem okèt mikèt èlezteb valanac
megfokafoltac (9) ⁊ vètem okèt ne-
pékbè. ⁊ mèzzol még èmlèkeznec èn
rollam ⁊ elnèc q fiockal ⁊ megfordol-
nac (10) ⁊ meghozom okèt Egipçonac
310 foldebøl || ⁊ az affiriuofocto egbè guí-
tom okèt Galaadnac ⁊ Libanoñnac
foldebè vizem okèt ⁊ nem lelétic hèl
q bennec (11) ⁊ mennec tèngernec
arradattabā ⁊ tèngerbèn megvéri a.
habot ⁊ meg galaztatnac folonac men-

chrum eius, nisi frumentum electo-
rum, et vinum germinans virgines?

Petite a Domino pluviam C. X.
in tempore serotino, et Do-
minus faciet nives, et pluviam imbris
dabit eis, singulis herbam in agro.
(2) Quia simulaera locuta sunt inutile,
et divini viderunt mendacium, et
somniatores locuti sunt frustra, vane
consolabantur; idcirco abducti sunt
quasi grex; affligentur, quia non est
eis pastor. (3) Super pastores iratus
est furor meus, et super hircos visi-
tabo, quia visitavit Dominus exerci-
tuum gregem suum, domum Iuda, et
posuit eos quasi equum gloriae suæ
in bello. (4) Ex ipso angulus, et ex ipso
paxillus, ex ipso arcus prælii, et ex ipso
egredietur omnis exactor simul. (5) Et
erunt quasi fortes conculcantes lutum
viarum in prælio; et bellabunt, quia
Dominus cum eis; et confundentur
ascensores equorum. (6) Et confortabo
domum Iuda, et domum Ioseph sal-
vabo, et convertam eos, quia misere-
bor eorum; et erunt, sicut fuerunt,
quando non proieceram eos: Ego enim
Dominus Deus eorum, et exaudiam
eos. (7) Et erunt quasi fortes Ephraim,
et lætabitur cor eorum quasi a vino,
et filii eorum videbunt, et lætabun-
tur, et exultabit cor eorum in Domino.
(8) Sibilabo eis, et congregabo illos,
quia redemi eos, et multiplicabo eos,
sicut ante fuerant multiplicati. (9) Et
seminabo eos in populis, et de longe
recordabuntur mei, et vivent cum
filii suis, et revertentur. (10) Et re-
ducam eos de terra Aegypti, et de
Assyriis congregabo eos, et ad terram
Galaad et Libani adducam eos, et non
invenietur eis locus: (11) et transibit
in maris freto, et percutiet in mari
fluctus, et confundentur omnia pro-

den melfegi τ meág galaztatic Affurnac kêuelfege τ Egiptónac eßtapiá elmegen (12) Es megbatoreitom okét vrban τ ɔnèuebè iarnac vgmond férè geknéc vra iftène x j [x ij]

[l] **L** Ibanus niffad meág te kapuidat τ tüz ezi meg te cedrofidat (2) Ordeh fénéfa · mert a · cedros le éfet mert a · fel tizteléndög megpuzteitanac ¹ Ordehatoc Bafannac lèn fay · mert ki mèttétet a · meág érøseitétet ligét (3) Paztoroc ordeitasanac zozatta · mert megpuzteitatot ɔ felmagaztatattoc τ orozlanoc reuafanac zozatta · mert megpuzteitatot Iordánac kêuelfege (4) Ezt möga èn vrá iftène Orizièd az oldtøklétekneç barmít (5) kit kic birnac vala meáglicvala τ né bankodnaçvala τ èl arollacvala azokat monduā Aldot vr mert kazdagocka löttonc Es ɔ paztoroc nem èngèdnèçvala nèkic · (6) τ èn touabba nem èngèdec földön lakozokra vgmöd vr Ime èn adoc émberekèt egmendent ɔ felenèc kèzebè τ ɔ kiralanac kèzebè τ le èfnèc földrè τ né zabadeitô meg ɔ kèzeçbol ||

311

Zacharias

(7) Es orizem az oldtøklétnéç barmat · azert oh lordanac zegeni Es uòk èn magamnac két vèzzökét eggikét hiuá zepnèc τ masifikat hiuam kótelnèc τ eltètem a · lordat · (8) τ eghonapban harom paztorokat mètec ki · τ megzoreitatot [èn bennèm ɔ lelkek ɔ bë] èn lelkem ɔbennèc Bizoï ɔ lelkek τ meágkùlyombzot èn bennèm (9) Es mondec Nem éltètlèc tútokét A · mel meghal hallon meág τ mel ki mèttétie ki mèttèffec τ a · maradeki meágmariaç egmenden ɔ felenèc husat (10) Es vòm èn vèzzomèt ki hiuattaticvala zepfegnèc τ èlmètöm ötèt hog meg semmeiténè èn fogadasomat kit tottem menden nepéckèl (11) τ femmibé

funda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et seeptrum Aegypti recedet. (12) Confortabo eos in Dominino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

Aperi, Libane, portas tuas, C. XI.
et comedat ignis cedros tuas.

(2) Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt : ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. (3) Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificaentia eorum ; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. (4) Hæc dicit Dominus Deus meus : Pasce pecora occisionis, (5) quæ qui possederant, occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes : Benedictus Dominus, divites facti sumus ; et pastores eorum non parcebant eis. (6) Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus : ecce, ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui, et concident terram et non eruam de manu eorum. (7) Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis ; et assumsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum : et pavi gregem. (8) Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. (9) Et dixi : Non pascam vos : quod moritur, moriatur, et quod succiditur, succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. (10) Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus, et abscedi eam, ut irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus populis. (11) Et

¹ Az utolsó előtti a jellel a kellő helyre utalt sorközi igazítás : megpuzteitanac helyett megpuzteitatanaç.

vítéttétet énnepém annapon Es meg élmerténec éngemét a. Iordanac zegeni kic a. toruēt orizie énnékem mert vrnac igeie (12) Es mondec őnökic Ha io tý zéméitec élöt hoziatoc énnékem én beremét. ⁊ ha nē. nu-goggatoc Es veuec én iutalmamat harminc ézüftökét (13) Es mōda vr énnéké Véfféd azt a. törleitobé az ektélennék beret kiuel megbérlettém őtölgc Es vóm a. harminc ézüft penzekét ⁊ vété azokat vrnac hazaba a. törleitobé (14) Es élmetom én masod vèzzomét ki néuztétic ||

312

Z a c h a i a s

vala kótné hog meg feiténec ronkagot ⁊ Ifrl kozot (15) Es monda vr énnéké Vegéd te magadnac meges balgatağ paztornac édenit. (16) mert ime én fel tamaztoc paztort földön ki a. meghagottat¹ nem latta meg ⁊ az² él himtettet megné kérési ⁊ a. megtöröttet nem vígazta meg ⁊ azt mel al nē elteti. ⁊ a. kouéreknék hufait ezi ⁊ ő körököt megózta (17) O paztor ⁊ baluan a. lordat³ meghago Tör ő karian ⁊ ő ioğ zemen ő karia. aziusfaggal az meg. ⁊ ő iogzéme meg-homalofoluā megfetetöl C a p i t u l u x i j d [x i j]

[v] **V**Rigeienec térhe Ifrlrè Es mōda vr meiniet ki tériézto ⁊ földet fondaló ⁊ émbereknek zellétet qbenne teuo (2) Ime én vététem Ihrlmet tor-koffagnac kúlfó kúzberé körnöl minden nepékbén Dè ⁊ Iuda lezé körnöl fékétbén Ihrlm éllén (3) Es lezen annapon Vétem Ihrlmet terehnék kóquebé minden nepéknék Mendenec kic fel éméländic őköt. megzégessel zaka-doznac meg ő elléne egbé gülékeznék földnéc minden orzagi(4) Annapon vg-mond vr Megveree menden louat⁴ ⁊

in irritum deductum est in die illa, et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est. (12) Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. (13) Et dixit Dominus ad me: Proiice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domum Domini ad statuarium. (14) Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel. (15) Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. (16) Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non queret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. (17) O pastor et idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium eius, et super oculum dexterum eius: brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus ex-C. XII. tendens cœlum, et undans terram, et fingens spiritum hominis in eo: (2) Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapulæ omnibus populis in circuitu, sed et Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. (3) Et erit, in die illa ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna terræ. (4) In die illa, dicit Dominus,

¹ tat sor elején; előtte egy kitörölt betű.² Úgy van pirossal diszítve, mint a (hasonló alakú) M-ek.³ A t c-ból való igazítás.⁴ Sor elején; utána a sor egy harmada üres.

9 èlloiet balgataǵfaggal Es Iuda ha-
zara megnitom èn ||

313 p h e t a

èn zémèimét 7 nepéknéc mendé louat
vakfaggal vèrem még (5) Es mondjac
Iudanac vèzéri 9 ziuočbèn Megbato-
rogganac ènnékem Ihrlmnèc lakozoy
férègec vraban 9 iftènebèn (6) Anna-
pon vête Iudanac vèzérít mikent tüz-
néc kémencéiet 7 [mike]¹ mikent
tüznéc vzoǵet zenaba 7 megmarnac
iogra 7 balra környl menden nepékét
7 Ihrlm lakoztatic éfmeǵ 9 hèlen (7)
7 megzabadeita vr Iudanac hailakat
mikent kèzdétbén hog dauidnac haza
ne diúlēkeggé felseget 7 Ihrlm lakoz-
zoinac diúlōsegeIuda èllé (8) Annapō vr
megoltamzia Ihrlmnèc lakozoit Es le-
zen annapō ki vetkezéndie 9 kózzolc
mónal Dauid 7 Dauidnac haza mó-
nal iftène 7 mikéti vrnac angala 9 zé-
melec'bèn (9) Es lezé az napó Kérerefec
megtörnöm menden némzétekét kic
ionç Ihrlm èllén (10) Es ki ottom ma-
laztnac zéllétet Dauid hazara Ihrlmnèc
hazara malaztnac zéllétet 7 onzollato-
ket Es neznéc èn ream kit fel zegéz-
ténec Es firattac okét mónal eggétlén
egnéc firalmat 7 bankodnac 9 raita
ment zoctac [b]¹ bankodni èlo zülöt-
néc halalan (11) Annapon nag fíra-
lom lezé Ihrlmbé mikent Remmonban

314 Adrēmonban Magedannac || mèzéien
(12) Es firattac foıdnéc némí 7 némec
magoknac Dauid hazanac némí ma-
goknac 7 9 némberiec magoknac (13)
Nathan haza némí magoknac 7 9 ném-
beriec magoknac [Nat] Es leui
[h]¹ haza némí magoknac 7 9 ném-
beriec magoknac Es Semey haza némí
magoknac 7 9 némberiec magoknac.
(14) a · maradekoc némí magoknac 7
9 némberiec magoknac Capitu-
lum tizé hád [13]

percutiam omnem equum in stu-
porem, et ascensorem eius in amentiam,
et super domum Iuda aperiam oculos
meos, et omnem equum populorum
percutiam cæcitatem. (5) Et dicent du-
ces Iuda in corde suo: Confortentur
mihi habitatores Ierusalem in Do-
mino exercituum, Deo eorum. (6) In
die illa ponam duces Iuda sicut ca-
minum ignis in lignis, et sicut facem
ignis in fœno: et devorabunt ad dex-
teram et ad sinistram omnes popu-
los in circuitu, et habitabitur Ieru-
salem rursus in loco suo in Ierusalem.
(7) Et salvabit Dominus tabernacula
Iuda, sicut in principio, ut non mag-
nifice glorietur domus David, et glo-
ria habitantium Ierusalem contra
Iudam. (8) In die illa proteget Domi-
nus habitatores Ierusalem, et erit,
qui offenderit ex eis in die illa, quasi
David, et domus David quasi Dei,
sicut Angelus Domini in conspectu
eorum. (9) Et erit in die illa: quæram
conterere omnes gentes, quæ veniunt
contra Ierusalem. (10) Et effundam
super Domum David, et super habi-
tatores Ierusalem spiritum gratiae et
precum: et aspiciant ad me, quem
confixerunt, et plangent eum planetu
quasi super unigenitum, et dolebunt
super eum, ut doleri solet in morte
primogeniti. (11) In die illa magnus
erit planetus in Ierusalem, sicut planctu-
mus Adremmon in campo Maged-
don. (12) Et planget terra: familiae et
familiae seorsum: familiae domus Da-
vid seorsum, et mulieres eorum se-
orsum: (13) familiae domus Nathan
seorsum, et mulieres eorum seorsum:
familiae domus Levi seorsum, et mu-
lies eorum seorsum: familiae domus
Semei seorsum, et mulieres eorum
seorsum. (14) Omnes familiae reliquæ,
familiae et familiae seorsum, et mu-
lies eorum seorsum.

¹ A tinta összefutott.

[a] **A**Z napon lezē níluan valo forras Daud hazanac ᄁ Ih̄l̄m lakozynac · bùnnèc ᄁ fertezétesfegnèc meg moſafara] (2) Es lezē annapon vgmōd férègeknèc vra Éluézté baluañoc nèuekét földrol ᄁ nē èmlékeztétnèc touabba Es hamis pphetakat ᄁ fertezétes zéllétet éluezec földrol (3) Es lezē annapó mikor valaki pphetaland touabba ᄁ 9 atta ᄁ 9 anna kic 9tét zúltac mondñac Nem élz · mert hazugfagot bëzellettél vrnac nèuebè Es 9 atta¹ ᄁ aina 9zulèy mikor pphetaland (4) Es lezē az napó pphetac megalaztatnac egmèdenic 9 nèuebøl mi[kor]døn² pphetaland · fem fe-deztetic bë fac palaftal³ hog hazug-gon (5) Dè mòd Nem vagoc ppheta Zanto èmber vagoc ||

315

Zacharias*

én · mét èn ifiosagötölfoguā adam èn peldam (6) Es mòdatic nèki Mic è lapafoc te kékéidnç kozépétte Es mòd Ezéckél laptattam̄g oħazoban kic en gém zézétnèc vala] (7) Tøzt kólı fel èn paztozōza ᄁ èn vélèm eggéfolt fez-fiuza vgmōd fèzègéknc vza Vé2dmég a paztozt ᄁ élhilmétnèc a iuhoc Es fo2deitom èn kékémét az ap2odokza (8) ᄁ léznç mèdén földøn vgmōd vr** két rezèc 9benné élh[m]imlétñc⁴ ᄁ megfogatkoznaç · ᄁ harmad rez hagattic meg 9benné (9) Es a · harmad rezét vizem túz altal · ᄁ megegétèm 9két mikent meg égététic az ézüft · ᄁ megbizoñitom 9két mikét az arai bizoñitac meg 9 ènnéuèmèt kaiatala ᄁ èn meghalbatom 9két ᄁ mondec En nepém vag · ᄁ 9 mond En vrā iftène vag Capm tizéneged [14]

In die illa erit fons patens C. XIII.
domui David, et habitantibus Ierusalem in ablutionem peccatoris, et menstruatæ. (2) Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra, et pseudoprophetas, et spiritum immundum auferam de terra. (3) Et erit, cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius, qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine Domini, et configent eum pater eius et mater eius, genitores eius, cum prophetaverit. (4) Et erit, in die illa confundentur prophetæ, unusquisque ex visione sua, cum prophetaverit, nec operientur pallio saccino, ut mentionantur; (5) sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. (6) Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. (7) Framea, suscitare super pastorem meum, et super virum cohaerentem mihi, dicit Dominus exercituum: persecute pastorem, et dispergentur oves, et convertam manum meam ad parvulos. (8) Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in ea. (9) Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos, sicut uritur argentum, et probabo eos, sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Et dicam: Populus meus es, et ipse dicet: Dominus Deus meus.

¹ Sor elején; utána a sor egy harmada üres.² A døn sorközi igazítás a kihúzottak fölött.³ Utána egy félbenmaradt h van kihúzva; a tintája összefutott^{*} Innét az első kéz, ötöd ízben.^{**} Innét a második kéz, ötöd ízben.⁴ im a kihúzott m fölött sorközi igazítás.

[j] Me iognèc vrnac napi vgmond vr
 ⁊ megl̄ oztatnac te fozlatid te kq-
 zépettēd (2) Es egb̄e gujt̄c hadbā
 mendē némzétekét Ihrlimb̄e ⁊ a · varos
 megvétettētic · ⁊ hazac megpuztei-
 tattnac · Es némberiec megferteztē-
 nēc Es a · varofnac fél réze foglsgban
 megen él · ⁊ a · nepnēc maradeki a ·
 varofbol nē vitētnēc él (3) Es vr ki
 megen · ⁊ hiu a · némzétec ellēn mi-
 kēt hadakozot a · viadalnac napian
 (4) ⁊ annapō alnac 9 labay olayfak-

316 nac hegen || ki vagon Ihrlm ellēn nap-
 kélétrē Es meghafad olayfknac hege
 fél rezerol napkélétrē ⁊ napinugatra
 a · nag maǵas volgb̄e ⁊ elvalaztatic 9
 hegenēc fèle ezfekr̄e 9 fèle delr̄e (5)
 Es futtoc 9 hegeknēc volgbeb̄ · mert a ·
 hegeknēc volgō [elf] megl̄ eggf̄sol 9 fél-
 leiglēn Es futtoc mikent futtatoe a ·
 föld indolaftol Ozyas Iuda kiralanc
 napiban| Es iq èn vrā iftēnnēc éf-
 mérētes ⁊ nem nap sem ey ⁊ éfti vd̄on
 lezē vilagoffsaǵ dē hidég ⁊ fag
 (7) Es lezē eg nap ki vr iftēnnēc éf-
 mérētes ⁊ nem nap sem ey ⁊ éfti vd̄on
 lezē vilagoffsaǵ (8) Es lezē annapō ki
 mennēc élēuén vizēc Ihrlmb̄ol · 9 fél-
 lec napkélēti tēngerb̄e · 9 félle az
 utolso tēngerb̄e Leznēc ñarba ⁊ tēlb̄e
 (9) Es lezen vr kiral [orocke] mendē
 földön Annapō eg vr lezē ⁊ 9 neuē
 eglezen · (10) Es mendē föld megfor-
 dol a · kiétléniglēn ⁊ Remmōnac hal-
 marol ezfekiglēn · ⁊ Ihrlm felmagaz-
 tatic ⁊ lakozic 9 hēlen Beniamin ka-
 puiatol foguā az [uto] élolq̄ kapunac
 hēleiglēn ⁊ a · zeglēteknēc kapuiaig-
 lan Es Ananélnēc tornatol fogua ki-
 ralnac saitoiaiglan (11) ⁊ lakoznac 9
 bēnne Es anathema nē lezē touabba ||

Ecce, venient dies Domini, C. XIV.
 et dividentur spolia tua in medio tui. (2) Et congregabo omnes gentes ad Ierusalem in praelium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur, et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe. (3) Et egredietur Dominus, et praelabitur contra gentes illas, sicut praeliatus est in die certaminis. (4) Et stabunt pedes eius in die illa super montem Olivarum, qui est contra Ierusalem ad orientem, et scindetur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem, et ad occidentem praeerupto grandi valde, et separabitur medium montis ad aquilonem, et medium eius ad meridiem. (5) Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam coniungeretur vallis montium usque ad proximum: et fugietis, sicut fugistis a facie terræmotus in diebus Oziæ regis Iuda, et veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo. (6) Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus et gelu. (7) Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque nox, et in tempore vesperi erit lux. (8) Et erit in die illa, exhibent aquæ vivæ de Ierusalem; medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum: in æstate et in hieme erunt. (9) Et erit Dominus rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, et erit nomen eius unum. (10) Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Ierusalem, et exaltabitur, et habitabit in loco suo a porta Beniamin usque ad locum portæ prioris, et usque ad portam angulorum, et a turre Hananeel usque ad torcularia regis. (11) Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius, sed sedebit Ierusalem secura. (12) Et haec erit

¹ Elötte kihúzva egy félbenmaradt E.

lapas lezen mellèl vr megvér mēdē némzétekét kic viuttanac Ihrlm él-lén · egmenden allonac ő labain[ac] huſa meglelētezic · ɿ ő zémèy megbétegölnéc a. [labaiban] likaibá · ɿ ő néluec meglelētezic ő zaiocban (13) Annapó lezen vrnac nagférège Es ferfiu ragagga ő felenec kèzet ɿ ő kèze eggéföl ő felenec kèzebè (14) Dè ɿ · Iudas viu Ihrlm ellén · ɿ mēdē némzétec ki körnöl mēden némzétek-néc kazdagfagi egbè güitétñec · arañ ɿ ézüſt ɿ eleg foc ruhac (15) ɿ ig lezé louaknac romlafa · ɿ զzuerekñ ɿ tè-ueknec · ɿ zamaroknac ɿ [mēd] mēden barmoknac kic voltanac a · varakban a · romlaſ[oc alt] alat (16) Es mendeneç kic megmarattac volt mendē némzétecbø[n]¹ kic iottéc volt Ihrlm ellén felmennèe ɭztendø[b]røl ² ɭztendø[c]bø hog imaggac férègec vranac kiralat · ɿ zolgallac hailakoknac innep[e]it ³ (17) ɿ lezé valaki fel nē me-nénd földnéc némibøl Ihrlmbø hog imaggac férègec vra kiralat Nem lezé զreiaioc ès (18) Hog ha Egipтом-nac némzéte né [m] ⁴ menénd fel ɿ nē ɭsmérèndi ⁵ mg ő reiaioc fem lezen · dè lezé romlas kiuél vr menden ném-
318 zétekét meg vér · kic fel || nem me-néndnéc hailakoknac innépet zolgal-ni[oc] (19) É lezen Egipтомnac földø Es èz menden némzéteknéc bùnø kic fel nem me-néndnéc hailakoknac inné-pet zolgalnioc (20) Az napon mellèc a · louak feken wagon scent lezé vrnac Es leznç kohña édeñec vrnac ha-zaban monnal fialac [vrnac hazaban] az oltar élöt (21) Es iognec menden aldozoc ɿ veznèc զbélölløc ɿ foznèc

plaga, qua percutiet Dominus omnes gentes, quæ pugnaverunt adversus Ierusalem: tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, et oculi eius contabescet in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore suo. (13) In die illa erit tumultus Domini magnus in eis; et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus eius super manum proximi sui. (14) Sed et Iudas pugnabit adversus Ierusalem; et congregabuntur divitiae omnium gentium in circuitu, aurum et argentum, et vestes multae satis. (15) Et sic erit ruina equi et muli, et camelii et asini, et omnium iumentorum, quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc. (16) Et omnes, qui reliqui fuerint de universis gentibus, quæ venerunt contra Ierusalem, ascendent ab anno in annum, ut adoret regem, Dominum exercituum, et celebrent festivitates tabernaculorum. (17) Et erit: qui non ascenderit de familiis terræ ad Ierusalem, ut adoret regem, Dominum exercituum, non erit super eos imber. (18) Quod et si familia Aegypti non ascenderit, et non venerit, nec super eos erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. (19) Hoc erit peccatum Aegypti, et hoc peccatum omnium gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. (20) In die illa erit, quod super frenum equi est, sanctum Domino; et erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari. (21)... et venient omnes immolantes et sument ex eis:

¹ Az ő è-ból való igazítás, az 1 pedig a kihúzott szóvégi n fölé van írva: ném-zétecbén helyett némzétecböl.

² Az r a [b] fölé írt igazítás.

³ Az i az [e] fölé ítt igazítás.

⁴ A tinta összefutott.

⁵ i az illető hely fölé írt sorközi igazítás.

qbènnec Es annapon touabba kalmar
nem lezē férègec vranac hazaban

et coquent in eis: et non erit mer-
cator ultra in domo Domini exer-
cituum in die illo.

I Stén ki Moyfes miat Ifrl nepenc
hog 9 hailakanac papi minden těsti
bunnélkül zabad oftakat 7 minden
búntol heiukat aianlanan[ak]¹ něki
Kiknéc qtruenet annepét birnioc
azert attauala hog aldomafoknac ajan-
lattaual iftěnnec 7 èmbereknc kyuëti
lennenec annepét tennec meñnèy pa-
ranti o[llattaual] latoknac èngèdniec
Azét papokat it è. hèlen fcét iras
valla iftē angalinac lenniec Dè mert
ènne² aiandoknac malaziat megvtal-
lac a. megmondot nep 7 papoc 9 ma-
goc bünçkél 7 kègetlénfegekkél meg-
kézdenec bunnél megferteztet³ al-
dozatokat aianlani iftěnnec Azert
iftén Malachias ||

319

M a l a c h i a s

ppheta miat Ifrlnéc nepet megfor-
deita monduan Zéréttélèc tútokkét vg-
mond vr. 7 mondottatoc Mibén zé-
röttel munkét Nemdè Efaw Iacob-
nac attafia valaé vgmond vr Es Ia-
cobot zéréttém Efawot kèdeg⁴ gü-
lg[ltém]segbén vallottam Efaw kè-
deg Iacobnac attafia iélentetic hogné
hamis aug tulaidon akaratbol vallat-
tot gülosegbén iftěntol Sem zérétté-
tet Iacob malaztnac erdeménlkül.
mert 9 élue megtudasa zerét valo-
bizon Efew megésmértetet hog atta-
fia vere ottefenec legen keyanoya
Iacobot kèdeg 9 meg ésmérètebén
megésmérte qtrueinéc tartafat [tar]-
aieitani⁵ Ki allatnac okaert [et] él-
töttetet a. fèllol megmondot peldau-
ual mōduan Iacobot Zéréttém Efawot

Deus per Moysen Mal. Pro. I.
populo Israel præ-
ceperat sacerdotes tabernaculi sui
omni corporali vitio liberos, hostias
omni vitio vacuas sibi offerre. Qui-
bus legem suam ad regendum popu-
lum ob hoc dederat, ut per sacrifici-
orum oblationem nuntii Dei et homin-
um facti, populum præceptis cæle-
stibus ficerent oboedire. Unde sacer-
dotes angelos Dei esse hoc in loco
scriptura testatur. Sed quia tanti
muneris gratiam contemnentes, sup-
radictus populus ac sacerdotes sa-
crificia vitio deturpata, ipsi crimini-
bus atque impietatis maculati, Deo
offerre cœperunt, ideo per Malachiam
prophetam Deus populum Israel in-
crepans ait: Dilexi vos, dicit Dominus; et dixistis: In quo dilexisti nos?
Nonne frater erat Esau Iacob, dixit Dominus, et dilexi Iacob, Esau autem in odio habui?
Esau autem, fratrem Iacob, non iniqua aut spontanea vol-
luntate odio habitum a Deo, vel sine
meriti gratia Iacob dilectum mani-
festum est, cum secundum præscien-
tiam suam Esau quidem effusionem
sanguinis fraternali concupiscere, Ia-
cob autem in sui cognitione obser-
vandam legem desiderare cognosceret.
Cuius rei gratia supradicto usus est
exemplo dicens: Dilexi Iacob, Esau
autem odio habui. Quamvis ex operi-

¹ Sor vége.² Jellel ide utalt sorközi igazítás.³ Utána egy félbenmaradt, tintája összefutott a.⁴ Utána egy kihúzott félbenmaradt 1.⁵ aiei a kihúzottak fölé írt sorközi igazítás.

kédeg gúloltém iolléhét níluā ielen volna a. megmondottaknac müuél-kedéteböl Kikról genesifnéc koñuo émlékezic [ok] ¹ egmēdenic minémó zandekban volna iouéndő · ment irua vagō Néuenéc a. gérmekec · Esaw vala zanto émber vadazatnac tudioia Iacob kédég egúgo a. hailacbā la-kozo Egébéc kédeg melléc è mondekal foglaltattanac iégzic Ifrl nepenç töruein tørefet iftén aldozatinac tar-
320 tašaban || · azonnac feddefet hog idégen ifténékét bei. òlténec

MAlachyas niluan · mendē pphetak-nac vtána Ifrlnc élüteferol · po-ganoknachiuasokrol pphetalt monduā N[em]jin. ² ènnékem akarat tv benné-tec vgmond férègeknç vra · aian-dokokat tú kèzéitecböl né vezec · Mert napkéléttyol foguā napniugatiglan nag èn nèuém némzétecbén · Es menden hélén tizta aianlat aldoztatic · aian-latic èn nèuémnéc

[m] **M**Alachyas deyacol magarazta-tic vrnaç angala · i. kouéte Mët valamit bëzeluala vg hitéttetic vala mónal vrtol [vln] ³ volnanac pa-rálołtattac · Es ig o nèuet èbböl vot-tec a. hétuén tolmałoloc monduā Vr iğeienéc vetèle [Ihrlm] Ifrlén o an-galanac kèzebë Babilliobiā këd vtöl-zer ⁴ [vrtol] pphetalt midõn · Ag-geus It kezdeti c. f. Malachiás pp̄ha

VR iğeienéc tèrhe Ifrlré Malachiás pphetanac kèzebén (2) Zéréttéléc tútokét vgmond vr Es mondottatoc miléb zéréttél mükét ||

321 Malachiás *

Minemdè Esaw Iacobnac attafia vala è vg mond vr Es Iacobot zéréttém (3) esawot kedeg gúloltém Es vèttém

bus memoratorum, quorum liber Ge-neseos meminit, in quo unusquisque eorum futurus erat proposito, mani-feste constaret, ut scriptum est: Cre-verunt pueri, et erat Esau homo agre-stis sciens venari, Iacob autem homo simplex manens in tabernaculo. Nam reliqua, quæ lectione comprehensa sunt, prævaricationem populi Israel in observandis sacrificiis Dei incre-pationemque in eundem, quia deos alienos coluerunt, significant.

Malachias aperte et in P r o l . II. fine omnium prophetarum dicit de abiectione Israel et vocatione gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offer-tur nomini meo oblatio munda.

Malachias Latine inter-pre-tatur angelus Domini, P r o l . III. id est, nuntius. Quidquid enim loque-batur, quasi a Domino esset man-datum, ita credebatur. Et ita inde nomen eius septuaginta interpretes transtulerunt dicentes: assumptio verbi Domini super Israel in manu angeli eius. Prophetavit autem no-vissimus in Babylone, quando et Ag-gaeus.

Onus verbi Domini ad Is-rael in manu Malachiæ, pro-phetæ. (2) Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: in quo dilexisti nos? Non-ne frater erat Esau Iacob? dicit Do-minus, et dilexi Iacob, (3) Esau autem odio habui? et posui Seyr montes eius

¹ Kihúzottak fölött sorközi igazítás.

² inl. sorközi igazítás a kihúzottak fölött.

³ A tinta összeutott.

⁴ Sor elején lapszéli igazítás.

* Innét a harmadik kéz írása.

Seirt զ heget kiètlènbè es զ օրոկét farkañoknac puztaiaaba (4) Hogha Idomea mondand Meѓtørettetem Dè mgfordoluac éfmeѓ megrakiac mellec meѓtørettetec valanac Ezt monga feregeknec vra Ezec raknac և en meѓtorom և hiuattatnac kègetlenfeg hatarinac և nép kinèc megharagut vr օրօcke (5) Es tú zemeitec meglattac Es tú mondotoe Felmagaztaffec vr ifzlnec hataran (6) Fiú tizteli զ attat es zolga զ vrat feli Azézt ha èn atá vagoe hol wagon en tiztessfegem և ha èn vr vagoe hol èn félémèm vg mond feregeknec vra Tú hoziatoc o papoc kic mgutallatoc èn neuémèt Es mondotoe Mibèn vtaltuc te neuédèt (7) Aiàlotoc èn oltaròra feztehet kenérèt Es mondotoe Mibèn fezetzettioncmg tegedèt/ ebbèn hog mondotoe Vrnac aztala meѓutaltatot (8) Ha vakot aiàlotoc aldozni nèdè գonoz և և ha fantat և bèteget aiàlandotoc minèdè

322 գonoz և Aianlad azt te fèdel|mèdnèc ha kellètèndic nèki ag ha fogadanga te orcadat vg mond feregeknec vra (9) Es ma onzollatoc vrnac orcaiat hog irgalmaziò tünèktec. Mezt tú kèzètechþ lþt èz Ha valamiképpen fogagga tú orcatokat vg mòd feregeknec vra Es ma onzollatoc vznac orcaiat hog irgalmazion tünèctec Mët tú kèzètechþ lþt èz Ha valamiképpen fogagga tú orcatokat vg mond feregeknec vra (10) Ki tú kqzzoletec ki bë tege az aitokat և meg gerièze èn oltaromat ingen Mezt ninj ènnèkem akaratom tú bënnètec vg mòd feregeknec vra Es aiàdokot nem vézec tú kèzètechþl(11) Mezt napkèlettþl foguá napniugatig nag èn neuém nèmzètec bën և minden hèlen aldomafoe aiàlatnac èn neuémnèc tizta aldozat mezt nag èn neuém nèmzètec bën vg mòd feregeknç vra (12) Es tú mgfezetzetetec azt abban hog mòdotoe Vrnac aztala meѓfezetzetet և mel reia vèttetic vtalatus a . tuzuèl զuq ki mg-

in solitudinem, et hereditatem eius in dracones deserti. (4) Quod si dixerit I-dumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus, quæ destructa sunt; hæc dicit Dominus exercituum: Isti ædificabunt, et ego destruam, et vocabuntur termini impietatis, et populus, cui iratus est Dominus usque in æternum. (5) Et oculi vestri videbunt, et vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel. (6) Filius honorat patrem, et servus dominum suum timebit: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus: et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, o sacerdotes, qui despiciatis nomen meum, et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? (7) Offertis super altare meum panem pollutum, et dicitis: in quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est. (8) Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si suscepit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. (9) Et nunc deprecamini vultum Dei, ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc), si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum. (10) Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. (11) Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. (12) Et vos polluistis illud in eo, quod dicitis: Mensa Domini contaminata est, et quod superponitur, contemptibile est

emézti¹ azt (13) Es mondottatoc Ime műkabol τ ki futtatóc azt vg mond férégeknéc vra Es hoztatoc a· ragadozatocból santat. τ bennat || *

323 Malachias

(12) két bodogoknac mondjac mendē némzétec Mert tú leztec keuanatos fold vg mond férégeknec vra (13) Meghatalmaztanac én raitam tú igeitec vg mond férégeknéc vra (14) Es mondottatoc Mit zoltone te elléned Es mondottatoc Heiolkodic ki ifténec zolgal. τ mi néréfeg mēt oriztuc σ parālatit τ mezt zomorouā iartone seregec vra elöt (15) Azezt ma bodogoknac möguc a· magoc magázatot Bizon megrakattattanac këgetlenfegét têuoc τ kesertettéc ifténec τ vduozolténec (16) Tahat bëzelletténec ifténec feloc egmëdenic σ feleknéc Es fugèlmëze vr τ meghalla. τ megrattatec èmlekezètnéc kojuq σ ellött vrat feloknéc τ σ neuét gondoloknac (17) Es ièles népbé léznéc énnekem vg mond férégeknéc vra Az napon mellen én tézem τ èngédec nékic mikent fezfiu èngéd σ fianac σ néki zolgalonac (18) Es megfozoltoc τ meglattatoc mi legen igaz τ hamis kozot τ ifténec zolgalo kozot τ σ néki né zolgalo kozot iiij C a p i t u l u m n e g e d

(12) MEzt ime napoc iyonéc meggotatot monnal kémecé Es leznéc mēdʒ kieuélec τ mēdenec kegetlenfegét têuoc miket pozdoria. τ megejeti qket a iquq nap vg mond férégeknec vra Melléc || né hagnac σ nékic giukérét τ magot (2) Es fel tamad igassagnac napi tunectec en neuémét feloknéc τ eggéfseg σ tollain Es ki mētec τ zoktac miket boriu a 10-dabol (3) τ megnomoggatoc a· kegetléneket micor lendnéc hamu tú labai-

cum igne, qui illud devorat. (13) Et dixistis: Ecce de labore; et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum, et intulisti de rapinis claudum et languidum. . .

(12) Et beatos vos dicent C. III. omnes gentes, eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. (13) Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus. (14) Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est, qui servit Deo, et quod emolumenit, quia custodivimus præcepta eius, et quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum? (15) Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem aedificati sunt facientes impietatem: et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt. (16) Tunc locuti sunt timentes Dominum, unusquisque cum proximo suo: et attendit Dominus, et audivit, et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, et cogitantibus nomen eius. (17) Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die, qua ego facio, in peculium, et parcam eis, sicut pareit vir filio suo servienti sibi. (18) Et convertemini, et videbitis, quid sit inter iustum et impium, et inter servientem Deo, et non servientem ei.

Ecce enim dies veniet succensio quasi caminus, et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit eos dies vieniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem et germen. (2) Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiae, et sanitas in pennis eius, et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento. (3) Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum ve-

¹ Az mḡ m-je fölött a szükséges rövidítésjelző vonal helyett pont van; úgy látszik, az író tévedésből az m-t n és i kapcsolatának nézte.

* Itt a kézirat csonka.

toknac talpa alat Annapon mellen
én tēzem vg mōd fēregekn̄c vra] (4)
Emlekeziétec̄ Moysēfneç èn zol-
gānac tōueinerol mellet pan̄olotā
[tūnètec] neki orebben mēd ifzln̄c
parālolutokat z iteleteket (5) Ime èn
éreztem tūnètec Illes pphetat mi
élot éliqon vznac nag napia z felél-
mes (6) z megfödeita atakāc ziuét
fiachoz z fiaknac ziuét attochoz Ne-
talātal iøyec z meguēiec földet ana-
themathaual .i.¹ ɔrc̄ remételefseggel
mezt fē eg ember touabba földet né
lakozia ¹ amen c|||||

¹ .i. — lakozia: ez a rész lapszéli betoldás.

strorum in die, qua ego facio, dicit
Dominus exercituum. (4) Mementote
legis Moysi servi mei, quam mandavi
ei in Horeb ad omnem Israel, præ-
cepta et iudicia. (5) Ecce, ego mittam
vobis Eliam prophetam, antequam
veniat dies Domini magnus et horri-
bilis. (6) Et convertet cor patrum ad
filios, et cor filiorum ad patres eorum,
ne forte veniam, et percutiam terram
anathemate [i d e s t, s e m p i t e r n a
s e p a r a t i o n e a b e a, q u i a n u l-
l u s h o m o h i b i t a t t e r r a m u l-
t r a ... A m e n].

Jegyzék

a jelen kiadás és a Wolf-féle kiadás közti írásmódbeli különbözésekkről.*)

A jelen kiadás szerint	=	A Wolf-féle kiadás szerint
l, Ł	=	č, Č
e	=	ě
è	=	e
g, G	=	ǵ, Ǉ (ha <i>gy</i> hang), g, G (ha <i>g</i> hang)
ǵ	=	g
ł	=	ł
ń	=	ń
ø, Ø	=	ð, ð
r, ʳ	=	r
t	=	t'
ü, ǘ, V	=	ú, ǘ, Ǚ
á, �, �, � stb.	=	an, en, en, on vagy am, em, em, om (ritkán így is: na stb.)
m�	=	m�g
�, � stb.	=	er, ir vagy re, ri stb.
�, �	=	or, �r
�	=	�d, ed stb.
n�	=	n�c, n�c
�	=	�n
�	=	��
�	=	us
capm	=	capitulum
p, �	=	pro, Pro
�	=	pre
p	=	per, par
�	=	�

*) Vö. a *Nyelvemléktár* I. köt. VI., VII., IX., X. lapjával.

Jegyzék

a jelen kiadás és a Wolf-féle kiadás közti szövegbeli különbségekről.*)

	A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Rút	1. rész 1. vers	[éf]	[eh]
"	" " 5. "	mézt	mert
"	" " 11. "	Kienç	Kiknec
"	" " " "	Fo2dollarokmég	Fordollarokmeg
"	" " " "	leanim	leanim
"	" " 12. "	Mét	Mert
"	" " 13. "	mét	mert
"	" " 17. "	hallakmég	hallakmég
"	" " 18. "	aka[n]za	akara
"	" " 20. "	dé	De
"	" " " "	mét	mert
"	" " " "	kéfèzoféggel	keserőséggel
"	2. " 3. "	Elimé[hn]léhnéc	Elimé[hm]léhnec
"	" " " "	rokósfagabol	rokonsagabol
"	" " 4. "	týuélleté	týueleték
"	" " 5. "	Kie	Kié
"	" " 6. "	Noemiual	Noemival
"	" " 7. "	zédnémég	zédnémég
"	" " 9. "	Mét	Mert
"	" " " "	tégedet	tégedet
"	" " 10. "	o2caiaza	orcaiara
"	" " 11. "	Méghirdéttéte	méghirdettettec
"	" " 12. "	Fo2batlon	Forbatlon
"	" " 14. "	mégelegédé	mégelegédé
"	" " 16. "	pizongásnalkúl	pirongasnalkúl
"	" " 17. "	Gvytô	Gvýtô
"	" " " "	azét	azert
"	" " " "	éftek	esteg
"	" " " "	[?	es
"	" " 20. "	mét	mert
"	" " " "	rokononc	rokononk

*) Vö. a 251-dik lapon lévő Jegyzék-kel.

A bibliai hely

Rút	3. rész	2. vers	mvnékōc
"	" "	3. "	Azét
"	" "	4. "	béfedézét
"	" "	" "	kédég
"	" "	7. "	mikő
"	" "	9. "	Én
"	" "	13. "	én
"	" "	15. "	viuen
"	" "	18. "	mīemō
"	4.	1. "	milkő
"	" "	3. "	atankfianac
"	" "	" "	méğfozdolt
"	" "	4. "	τ tollèdtol
"	" "	5. "	mégyvendéd
"	" "	7. "	Ifzlbén
"	" "	" "	méggaggauala
"	" "	14. "	nembeiec
"	" "	15. "	Mezt té
"	" "	17. "	Noemin[ac]ę
"	" "	18. "	pharéfnę
"	" "	20. "	Salmot
"	" "	21. "	Obéthet
"	" "	22. "	davidot
Judit	1.	" 3. "	kédég
"	" "	5. "	Nabuhodonozor
"	" "	8. "	galileab[è]a[li]
"	2.	" 3. "	égondolatot
"	" "	5. "	félè valo
"	" "	8. "	fokaffágaban
"	" "	13. "	[viuya]
"	" "	" "	méğfozta
"	" "	" "	földénéc
"	" "	16. "	még olę
"	3.	" 1. "	vidékék
"	" "	2. "	alazko[z]ggone
"	" "	3. "	iohoknac čorday[e]
"	" "	9. "	vidékécré
"	" "	11. "	fénéfegét
"	" "	13. "	[m]
"	" "	15. "	megueué
"	4.	" 1. "	mégfelémény
"	" "	8. "	ymadfağocban
"	" "	" "	ók es
"	" "	10. "	vndoklatlatba
"	" "	12. "	méghalgatta
"	" "	13. "	mégemlekezőc

A jelen kiadás szerint

A Wolf-féle kiadás szérint
m̄nekōnc
Azert
befedézet
kedég
mikor
En
en
viuén
minemő
mikor
aťankfianac
megfordolt
es töllemtöl
mégvendéd
Ifrlben
mégoğgauala
nemberiek
Mert te
Noeminęc
pharēsnęc
Salmont
Obéthet
davidot
kedég
Nabuhodonozor
galileabant [li]
egondolatot
felévaló
sokassagaban
[vivya]
megfozta
földénéc
még olę
vidékék
alazkoğgōnc
iohoknac čordaye
vidékékre
fenéfegét
[n]
meguevē
mégfelelmény
ymadsagocban
ók es
vndoklat[lat]ba
méghalgatta
mégemlekezőc

A bibliai hely

	Judit	4. rész 16. vers	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
«	5.	« 3. «	azok légen	azoc légen
«	«	« 5. «	igé	ige
«	«	9. «	Cazāban	Carrańban
«	«	11. «	éfmeğ	ésmeg
«	«	12. «	vghog	uğhog
«	«	20. «	Cananeus[t]	Cananęust
«	«	« «	letèzięztetténç	leterieztettenec
«	«	22. «	ez	ez
«	«	23. «	élhimplétték	elhimléttek
«	«	24. «	kèzéftéffédīng	kerefteffédmęg
«	«	26. «	mégzontuolna	mégzontuolna
«	«	« «	eggic	eggik
«	«	27. «	émbezéc	emberec
«	«	28. «	Achor	Achior
«	«	« «	mégfogatādnac	mégfogatañdnac
«	6.	7. «	zolgainac	zolgainac
«	«	10. «	kit	kic
«	«	12. «	mégołni	mégołni
«	«	14. «	kőzönſéges	kőzönſéges
«	«	15. «	mōduan	moñduan
«	«	16. «	vg	ug
«	«	« «	mégvégęzuén	męguēgezuén
«	«	« «	ěftéğ	estég
«	«	18. «	zabadfagó	zabadsagot
«	«	« «	nayaskoğgal	nayaskoğgal
«	«	19. «	mégvégęzuē	mégvęgezueñ
«	«	20. «	magókat	magokat
«	«	21. «	kézvén	kérueñ
«	7.	2. «	mégfoglaltuala	męgfoglaltuala
«	«	3. «	magaffaga[iglan]za	magaffaga[iglan]ra
«	«	5. «	eyièl	éyiel
«	«	8. «	zucaba[n]	zveba[n]
«	«	11. «	mégfogatkozanac	męgfogatkozanac
«	«	17. «	mükët	münket
«	«	20. «	kège[lmę]s	keg[elm]es
«	8.	1. «	Iofeph	Joseph
«	«	2. «	fezíe	ferie
«	«	3. «	hèufeğ	heuseg
«	«	5. «	olaniual	ölaňiual
«	«	6. «	Néomeniactol	néomeniactol
«	«	7. «	dżagalatɔ	dragalatus
«	«	« «	qfěziè	ðfrie
«	«	9. «	ozyas	Ozyas
«	«	« «	fogattauolna	fo[fol]gattauolna
«	«	17. «	mvuelönc	m̄uelönc

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Judit 8. rész 21. vers	legénç	legenec
„ „ „ 27. „	de	de
„ „ „ 28. „	egm̄gfeddés	eǵ megfeddes
„ „ „ 29. „	m̄vértpc	m̄vértpc
„ „ „ 32. „	allatoc	allatoc
„ 9. „ 2. „	atānac	atapnac
„ „ „ „ „	voltanac	voltanak
„ „ „ „ „	forlokat	farokat
„ „ „ 4. „	elóbéliékét	elobeliéket
„ „ „ „ „	[gondoltad]	[gondoltal]
„ „ „ 5. „	[igazac]	[igazac]
„ „ „ „ „	zezzettéd	zerzetted
„ „ „ 6. „	bizuaioc	bizuaioc
„ „ „ 9. „	legénç	legenec
„ „ „ 11. „	Émelldélfel	Emelldélfel
„ „ „ 16. „	dé	De
„ 10. „ 2. „	ozuégsegnc	özvegsegnc
„ „ „ 3. „	fuuégét	sueget
„ „ „ 4. „	fénéffsegéét	fénéssegét
„ „ „ „ „	ékéfféggél	ékéfféggel
„ „ „ 6. „	mikő	mikor
„ „ „ 7. „	Kic	kic
„ „ „ „ „	ozépfégett	özépségét
„ „ „ 8. „	démaga	Demaga
„ „ „ 14. „	zémécbén	zemécben
„ „ „ 17. „	zéméibén	zemeiben
„ „ „ 18. „	igén	igen
„ „ „ „ „	ékés	ekes
„ „ „ 19. „	vlétté	vlette
„ „ „ „ „	kivala	ki uala
„ „ „ 20. „	mikő	mikor
„ „ „ „ „	létéziętuén	léterieztuén
„ „ „ „ „	olofězněfnç	olofernesnec
„ 11. „ 1. „	Igaz	Igaz
„ „ „ „ „	zvuedben	zvuedben
„ „ „ 2. „	èngemét	engemet
„ „ „ 4. „	zolgalo lańodnac	zolgalo Iañodnac
„ „ „ 5. „	téuélgó	téuélgó
„ „ „ „ „	zolgalnac	zolgalnac
„ „ „ 8. „	qbvnięzt	obvniert
„ „ „ 14. „	zolgalo	zolgalo
„ 12. „ 1. „	vinni	vinni
„ „ „ 3. „	olofěznes	Olofernes
„ „ „ 10. „	Olofeznes	Olofernes
„ „ „ „ „	vendéglégett	vendégfegét

A bibliai hely

Judit 12. rész 16. vers
 " " " " "
 " " " 17. "
 " " " 18. "
 " 13. " 4. "
 " " " " "
 " " " 8. "
 " " " " "
 " " " 10. "
 " " " 20. "
 " " " 22. "
 " " " 23. "
 " " " 27. "
 " " " " "
 " " " 29. "
 " 14. " 9. "
 " " " " "
 " " " " "
 " " " 10. "
 " " " 13. "
 " " " 14. "
 " " " 17. "
 " " " " "
 15. " 3. "
 " " " 8. "
 " " " 9. "
 " " " 13. "
 " " " " "
 " " " 14. "
 " 16. " 4. "
 " " " " "
 " " " 5. "
 " " " 6. "
 " " " 10. "
 " " " 11. "
 " " " 20. "
 " " " " "
 " " " 21. "
 " " " 28. "
 Eszter 1. " 2. "
 " " " 14. "
 " " " 15. "
 " " " 16. "
 " " " " "
 " " " 17. "

A jelen kiadás szerint

olofernesnç
 kêuafágaban
 olofernès
 felmagaztatot
 olofernes
 fekzén
 mikő
 fuǵuala
 ő ő feiet
 -nélkul
 ellénfeginkét
 felét
 iquo
 [v2a]
 olofernesnç
 ió[ué]uénç
 nughatatlásagot
 olofernès
 koltaǵuá
 Vágao
 ménézethet
 mégmetelé
 feiedélm
 oreiaioc
 ýuoltéffel
 ingandoioknac
 Izimból
 Hazmíc
 affiziosoknac
 èzuftbén
 mégzabadeitana
 mükét
 Iquo
 gëzméedédimét
 égbé
 zepfäge
 feltamadoknac
 méglatta
 mèzt
 feziéuel
 ozzaganac
 feiedelmi
 ki
 dè
 feiedélmékét
 kialne[c]nac

A Wolf-féle kiadás szerint

olofernesnç
 kêuansagaban
 Olofernes
 felmagaztatot
 olofernes
 fekzén
 mikoron
 fuǵuala
 ő feiet
 -nelkul
 ellenseginket
 felét
 ióvô
 vra
 olofernesnç
 ióuénç
 nughatatlansagot
 olofernes
 kolcaguán
 Vagao
 ménézethet
 mégmetelé
 feiedelmi
 oreaioc
 ýuoltéffel
 ingandoioknac
 Irímböl
 harmic
 Affiriosoknac
 ezüftben
 megzabadeitana
 münket
 Ióuô
 germékdedimet
 égbe
 zepsege
 feltamadocnac
 meglatta
 mert
 feérienel
 orzaganac
 feiedelmi
 Ki
 De
 feiedelmeket
 kiralnénac

A bibliai hely

A jelen kiadás szerint

A Wolf-féle kiadás szerint

Eszter	1. rész	17. vers	pa2ālolt[uala]	parančola[ala]
"	"	18. "	fēiédelmēknēc	feiedelmeknec
"	"	"	fezieknēc	ferieknec
"	"	19. "	kēl	kel
"	2.	1. "	zēnuédētuolna	zenuedétuolna
"	"	8. "	mikō	mikoron
"	"	11. "	gādoza	gadora
"	"	12. "	honap honap	honap[honap]
"	"	15. "	zēmēy	zemey
"	"	20. "	kilénédsefēgēbēn	kičenedsegében
"	"	21. "	méglomni	megőlni
"	3.	3. "	égeb[t]éctol	égebectöl
"	"	8. "	méglvalaztatot	méglvalaztatot
"	"	"	gónozba	gonozba
"	4.	4. "	méghizdētēc	méghirdetec
"	"	6. "	kimēuen	kimenuen
"	"	8. "	fuguala	fúguala
"	"	10. "	mōdana	mondana
"	"	11. "	pa2ānolat̄a alat vadnac	[parančolatt̄a alat vadnac]
"	5.	2. "	mikō	mikor
"	"	"	Hēftér	Heftér
"	"	"	allatta allatta	allatta [allatta]
"	"	8.	vēndéglfēgbē	vendégsegbe
"	"	9.	élöttö	elöttö
"	"	"	megharaguēc	megharaguec
"	"	12.	tollétol	töllétöl
"	"	14.	egēb	égeb
"	"	"	Pazālol	parančol
"	6.	1. "	eyiet	eyiét
"	"	10.	mellekēt	mell'eket
"	"	13.	ual vala	valuala
"	"	14.	bēzellēttēc	bezellettec
"	7.	1. "	kizalne	kiralné
"	"	4.	kēgétlēnfēgē	kegétlensegé
"	"	7.	vēndéglfēgnç	vendégsegnc
"	"	10.	kizalnac	kiralnac
"	8.	1. "	mēgualla	megualla
"	"	2. "	Heftér	Heftér
"	"	3. "	góndoltuala	gondoltuala
"	"	4. "	kēgelmēlfēgnç	kegelmefsegnc
"	"	9. "	videknēc	vidéknec
"	"	10.	kouétsefēckēl	kouetsegéckel
"	"	11.	éllēnsefē[c]kēt	ellensegéket
"	"	12. "	zezēt	zérent
"	"	13. "	éfmē2é[t]ék2é	ésmeretékre

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Eszter 9. rész 1. vers	möndnak[uala]	mondnakuala
“ “ “ 2. “	éllenségec	ellensegec
“ “ “ 3. “	mvuélkedéfeken	m̄uelkedésekēn
“ “ “ “	iélékédn̄c	ieleskēdn̄c
“ “ “ 4. “	fogódik vala	forgodikvala
“ “ “ 5. “	megáduan	megaduan
“ “ “ “	kezeítettkuala	kezeítettekuala
“ “ “ 7. “	Dèlfon	Delfon
“ “ “ 10. “	mikō	mikoron
“ “ “ 11. “	mégoléttékuala	mégollettekuolna
“ “ “ 14. “	felfüggéztetēc	felfüggeztetēc
“ “ “ 16. “	mégoléttettēc	mégollettettēc
“ “ “ 19. “	[z] étkēkn̄c [rézéit]	[es] étkekn̄c rézeit]
“ “ “ 21. “	zolgálnac	zolgalnac
“ “ “ 22. “	éllenségekē[t]	ellensegeken[t]
“ “ “ 24. “	ézéztē	erezte
“ “ “ 25. “	mégfemeitētn̄c[j]énēc	mégsemmeitētnēnec
“ “ “ 26. “	néuztettēn̄c	neueztettēnēc
“ “ “ 27. “	né	ne
“ “ “ 28. “	[cei]	[cerie]
“ “ “ 29. “	Éster	Éfter
“ “ “ 30. “	fogadnanac	fogadnanac
“ “ “ 31. “	tažtvan	tartuan
“ “ “ “	qr̄omēl	öröpm̄el
“ 10. “ 13. “	én napoc	ez napoc
“ “ “ “	egfèzéggébèn	egseregében
“ 11. “ 1. “	Fvzim	Furim
“ “ “ “	mégmagažazotnac	m̄gmağarazotnac
“ “ “ 4. “	Nabudonō	Nabudonozor
“ “ “ 8. “	habozofágé	haborosagé
“ “ “ 12. “	mikō	mikoron
“ 12. “ 1. “	val[t]anac	valanac
“ “ “ 2. “	éadolgó	edolgot
“ “ “ 4. “	éz	ez
“ “ “ 6. “	mèddöjiézt	meddöyert
“ “ “ “	Phemiū	phemium
“ 13. “ 2. “	félélénélkulon	féléleñnelkulón
“ “ “ 3. “	huttél	hüttel
“ “ “ 4. “	mégtörzne	megtörne
“ “ “ 5. “	kit	Kit
“ “ “ 7. “	Amélléc	Améll’ec
“ “ “ “	héfter	Heftér
“ “ “ 9. “	mondatnac	mondatnac
“ 14. “ 2. “	m̄vkét	m̄vñket
“ “ “ “	mikō	mikoron
	vígattat	vigattat

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Eszter 14. rész 3. vers	mégyvaluaā mívellénfegökknéc mvnékōc kic kic téget mvuélkednć iognő iozaǵnac kéllémétéffegézé Pézayak dè magafelmagazta- tafnac	mégualuan mívelenséginlkneç mívnekönç kic [kic] tégedet mívelkđdnec iôuô iozagnac kéllemeteffegére Pérsayak emagafelmagaztatas- nac
« « « 6. «	mégyoléttetuē	megölettetueñ
« « « 12. «	meg	meg
« « « 13. «	Azézt	Azert
« « « 14. «	fýgnęc	fýgnec
« « « 15. «	Sufisnęc	Susisnec
« « « 17. «	mégésmertéffénec	mégésmertesseneç
« « « 18. «	légottan	légottan
« « « 22. «	meggérièztetuen	meggérieztetueñ
Makab. II. 7. rész 3. «	énéknęc	éneknec
« « « 6. «	élō	elözer
« « « 7. «	feztézéteffégo	fertézeteffégo
« « « 9. «	tózuénéiezt	törünenéiert
« « « 11. «	mikő	mikoron
« « « 15. «	még	még
« « « 17. «	bóléfeggél	bölcséggel
« « « 21. «	Anthiohius	Antiochius
« « « 24. «	éseuel	escuel
« « « 28. «	ménét	mennet
« « « 32. «	zenuéggúc	zenuégguc
« « « 42. «	fénégtéfekzół	fenegetésekrol
« « « 6. «	kégettlenfégékzół	kégettlensegékröl
« « « 18. «	Leazarus	ELazarus
« « « 25. «	izastutudocbol	iraftudocbol
« « « 26. «	mégnilt	megnilt
Báruk 1. rész 4. «	kénzézeitétikuala	kenzéreititetikuala
« « « 8. «	hasonlatoffagomé	hasonlatoffagomert
« « « 12. «	mégzabadollac	mégzabadollac
« « « 20. «	kíazaloc	kirałok
« « « 25. «	mikő	mikoron
« « « 26. «	téhetfégét	tehetséget
« 2. « 1. «	zézzét	zérzet
	mézzél	mezzel
	mikét	mikenet
	Ifzlhéz	Isrlhéz

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Báruk 2. rész 7. vers	mélléc	méllec
„ „ „ 8. „	gónozb	gonozb
„ „ „ 9. „	ígaz	igaz
„ „ „ 12. „	ígaffagidban	igaffagidban
„ „ „ 14. „	halgáffadmég	hallgáffadmég
„ „ „ „	mér. még	ménç még
„ „ „ 25. „	hevfégezé	hevsegére
„ „ „ 26. „	If2l	Isrl
„ 3. „ 1. „	bús	bus
„ „ „ 3. „	τ nem — zauat	[es nem — zauat]
„ „ „ 5. „	meg émlékezned	meg emlekezned
„ „ „ 7. „	zúéinkbè	züéinkbe
„ „ „ 18. „	kenléz[téç]nec	kenczéz[teç]nec
„ „ „ „	fazagnac	faragnac
„ „ „ 20. „	Fégedelémnc	Fegedelémnc
„ „ „ 23. „	ildomoffsgnac	ildomoffsgnac
„ „ „ „	osuenézol	ösuenérl
„ „ „ 24. „	If2l	Isrl
„ 4. „ 25. „	túrietec	túriete
„ „ „ 29. „	ésmeg	esmeg
„ 5. „ 4. „	[ti] tiztessgenec	tiztessgenec
„ 6. „ 2. „	kedeg utan	kedeg [utan]
„ „ „ 8. „	valnac	valnak
„ „ „ 10. „	azt azt	azt [azt]
„ „ „ 13. „	bènne	benne
„ „ „ 21. „	fečkék	fečkec
„ „ „ 27. „	eltettétnec	eltettetnec
„ „ „ „	rezeſeitnec	rezeſeitnec
„ „ „ „	ifténeknc	iftenek[nec]
„ „ „ 30. „	mèzeitélénec	meziteleñec
„ „ „ 31. „	meg holtnac	meg holtnac
„ „ „ 32. „	éluezic	[eluezic]
„ „ „ 46. „	midénē	midenem
„ „ „ „	lèhéttnec è	lehetnec e
„ „ „ 48. „	hol ɔmagokat	hol magokat
„ „ „ 53. „	[o] mikent	mikent
„ „ „ „	meñnec	meñnec
„ „ „ 58. „	kiralla [lenni]	kiral[la lenni]
„ „ „ „	[Valobizon	[Valobizon
„ „ „ 65. „	aldhat[n]tac	aldhattac
Dániel 1. „ 2. „	ø kèzebè	[ð] kezebe
„ „ „ 18. „	bételléſeitue	betelleſeituen
„ „ „ 19. „	lelèttétenec	lelettetene
„ „ „ 20. „	annet	anne
2. „ 9. „	ro[1]	[rol]
„ „ „ 14. „	fédélmétol	fedelmetol

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Dániel 2. rész 23. vers	[b] boléfeget	bölcséget
" " " 27. "	[t] titkot	titkot
" " " 32. "	[fa] farloka	farčoka
" " " 39. "	töllémtől	tölledtől
" " " 41. "	félét vasnac	felet vasnac
" " " 43. "	Valobizō	Valobizoń
" " " 45. "	kézéknélkul	kezeknelkül
" " " "	uafat	vasat
" 3. " 3. "	gülenec	gülenec
" " " 15. "	[vó]vdobén	vdóben
" " " 19. "	gerietztetnec	geriectetnec
" " " 21. "	megkötötztetuen	megkötötztetuen
" " " 23. "	túznéc	tüz[nec]
" " " 34. "	az — istén	[az — isten]
" " " 51. "	kémecébén	kemenceben
" " " 52. "	mív	mű
" " " 61. "	[mē] mendē	mendē
" " " 95. "	Sidrahe	Sidrache
" " " "	megvaltoztattac	megvaltoztatt'ac
" " " 96. "	töllé	töllem
" " " 100. "	némzétekbe	nemzetecbe
" 4. " 7. "	[k] kozépette	közepette
" " " 9. "	[ø] ø	ø
" " " 27. "	dilögégemnéc	dičosegęben
" " " 32. "	mert mert	mert [mert]
" 5. " 20. "	z զzelléte	ózellete
" " " 25. "	thethel	thechel
" " " 26. "	meg[zaml]	meg[zam]
" " " 29. "	daniél	daniel[t]
" " " "	arań [nakb] íakba	arań[nak] íakba
" 6. " 10. "	Daniél	Daniel
" " " 12. "	megtőrni	megtörni
" " " 13. "	fogfagabéli	fogsagabéli
" " " 16. "	belol[ł]z	bečolz
" " " 23. "	z	Eş
" " " 27. "	megzabadeidotta	megzabadeította
" 7. " 4. "	éluetöttetet	eluettettetec
" " " 8. "	[è -] è.	[e'] e'
" " " 11. "	túznéc	tüznec
" " " 13. "	vetteiglén	veneiglen
" " " 21. "	Nez[e]em	Neszem
" " " 27. "	orzag	orzag
" " " 28. "	megha[b]borodom	meghaborodom
" 8. " 1. "	En	En
" " " 7. "	megnomoda	megnomoda
" " " 13. "	scéntekból	scentecból

A bibliai hely

Dániel	8. rész	22. vers	kiraloc
"	"	25. "	fédélméknéc
"	9.	2.	Kiról
"	"	5.	kégetlénol
"	"	8.	bünhötténec
"	"	12.	bézed[e]jt
"	"	"	kic kic
"	"	13.	iruā wagon
"	"	14.	mvreiank
"	"	18.	p[o]uztolatonkat
"	"	19.	Né
"	"	"	keffél
"	"	25.	xpc
"	"	"	Ih[l]rlm
"	"	26.	hét
"	"	"	xpc
"	"	"	sanctuariomot
"	10.	1.	orzaglattanac
"	"	7.	kèdeg
"	"	9.	fekzecvala
"	"	13.	iouq
"	"	15.	lè
"	11.	10.	férègeknéc
"	"	14.	[b] hog
"	"	25.	eröfféckel
"	"	29.	[es]
"	"	31.	béllolló
"	"	36.	viseltetic [l]
"	"	38.	Moa[b]znac
"	"	"	[ft]
"	"	40.	[ef] ezfeknéc
"	"	41.	čac
"	12.	6.	mōda
"	"	"	[r] ruhakba
"	"	9.	megiègzett[e]jéc
"	13.	5.	eztendő[c]bē
"	"	16.	[z]
"	"	19.	Mikor
"	"	27.	zolgac
"	"	38.	volnac
"	"	46.	vagoc
"	"	56.	[z]
"	"	61.	egèmbé
"	"	"	tönec nékic]
"	"	62.	töruene
"	"	65.	Afrages

A jelen kiadás szerint

A Wolf-féle kiadás szerint

kiralok
fedelmeknek
kiról
kegettlenöl
bvnhôttene
bezédit
kic [kic]
[iruañ vagon]
mvréianc
puztolatonkat
Né
keffél
xpc
Ihrlm
[het]
xpc
sanctuariomot
orzaglattanac
kedeg
fekzecvala
iouó
lé
feregeknec
hog
eröfféckel
[es]
béllolló
viseltetic [l]
Moa[b]znac
[ft]
ezfeknec
čac
mondam
[es] ruhakba
megiegzettec
eztendő[c]ben
Eş
Mi kor
zolgac
volnac
vagoc
Eş
égembe
tönec nekic
töruene
Astiages

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Dániel 14. rész 1. vers	danièl	Daniel
" " " 6. "	kùuol	kiuól
" " " 7. "	megége è.	megegée'
" " " 14. "	τ men-	[es men-]
" " " 16. "	τ	Es
" " " 17. "	τ	Es
" " " 27. "	mególe	megôle
" " " 31. "	[orozla]	[orozl]
Hózseás 1. prol. 178. l.	egmendenik	égmendénic
" " " " "	Lac	čac
" " " " "	[tu]	[tat]
" 2. " " "	paralipomenónac	[p] Paralipomenonac
" " " 179. "	èngédet	engedet
" " " " "	verenèc	verenec
" " " " "	meg leuē	Meg leuen
" " " " "	Vnokaia	vnokaia
" " " 180. "	élueué	elueue
" " " " "	P r o l o g u s	Prologus
" 3. " " "—	bézedé	bezede
" " " 1. rész 8. vers	élèmtête	elemtete
" " " 11. "	innépe[nèc]t	innepe[ket]t
" " " 12. "	ligétbé	ligetbe
" " " 18. "	τ τ	es [es]
" " " 21. "	tègedét	tegedet
" " " 24. "	[némè]	[neme]
" 3. " " 3.	môda	mondam
" " " 5. "	felnéc	felnec
" 4. " " 13.	lèrfa	čerfa
" " " " "	terébintus	terebintus
" " " 14. "	leantokra	leaňtokra
" " " " "	az hërelteckél	a' herelteckel
" " " 16. "	[h] hailot	hailot
" 5. " " 8.	Ordehatoc	ordehatoc
" " " " "	Betharenbén	Bethavenben
" 6. " " 8.	megtalpaltatot	megtalpaltatot
" " " 10. "	Ifrlnc	Irlnec
" 7. " " 2.	megkörnekeztéc	megkörnekeztęc
" " " 9. "	meg	meg
" " " 11. "	[v] vala	vala
" " " 12. "	èl èl	[el] el
" 8. " " 1.	LEgén	LEgen
" " " 7. "	tèzé	tezen
" " " 13. "	[fo] fordeitatnac	fordeitatnac
" 9. " " 3.	földbebén	földbebu
" " " 4. "	lélkek	léllek
" " " 6. "	Mephis	Memphis

A bibliai hely

Hózseás 9. rész 15. vers

« 10. « 1. «
 « « « « «
 « « « 8. «
 « « « 14. «
 « 11. « 3. «
 « « « 8. «
 « 12. « 2. «
 « « « 13. «
 « « « « «
 « 13. « 2. «
 « « « 6. «
 « 14. « 4. «
 « « « 9. «

Jóel 1. prol. 201. l.

« « « « «
 « « « « «
 « « « « «
 « « « 202. «
 « « « « «
 « 2. « « «
 « 1. rész 13. vers
 « « « « «
 « 2. « 1. «
 « « « 3. «
 « « « « «
 « « « « «
 « « « 5. «
 « « « 10. «
 « « « 19. «
 « « « 26. «
 « « « 32. «
 « 3. « 1. «
 « « « 16. «

Ámos 1. prol. 211. l.

« « « « «
 « « « « «
 « 2. « 212. «
 « « « 213. «
 « « « « «
 « « « « «
 « 3. « « «
 « « « 214. «
 « « « « «
 « 1. rész 1. vers

A jelen kiadás szerint

lélèmeſekn̄c
 TERm̄
 [g] gimol̄
 [l] magaffagi
 megpuz̄teiteitatot
 z Mikeppé
 Iacob[bal]ra
 Pphetabā
 Ifrl
 hasonlattat
 z Ifayas
 fuléiddel
 Pphetalt
 maǵatokat
 fēgiétec
 io
 utāna
 púztaſaga
 z ninl̄en
 [mik] mikēt
 elöt
 z fēlēlt
 néuēt
 Ihrlmbé
 fogfa[g]gat
 z Prologus
 paranrolattá
 [fo] fold
 Ez
 egébék
 [b] Valobizon
 napokon
 Bethlēhémhez
 fquén̄es
 kēdeğ
 Kēuès
 ki ki

A Wolf-féle kiadás szerint

lelemeſekn̄c
 TÉrm̄
 gímöl̄
 magaffagi
 megpuz̄tei[tei]tatot
 Es
 Mikeppen
 Iacob[bal]ra
 prophetaban
 [Isrl]
 hasonlat̄tat
 [· es]
 lora
 fat
 prologusa
 Scent
 hiendōnec
 erdemere
 Es Isayas
 füleiddel
 prophetalt
 magatokat
 fegietec
 ið
 utanna
 puztasaga
 Es ninčen
 [mi] mikent
 elöt
 Es felelt
 neuet
 Ihrlmben
 fogsagat
 Es
 [Prologus]
 parančolottá
 föld
 Éz
 eģebec
 Valobizon
 napon
 Béthlēhemhęz
 fóue[t]n̄es
 kedeg
 keunes
 ki [ki]

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Amós 1. rész 1. vers	kiralanac	Kiralanac
“ “ “ 2. “	τ monda	Es monda
“ “ “ 7. “	τ èrèztec	Es ereztec
“ 2. “ 216 l.	4d	2-od
“ “ “ 5. vers	τ èrèztec	Es ereztec
“ “ “ 11. “	ifiaiotocabol	ifiaiotokbol
“ 3. “ 2. “	lac	čac
“ “ “ 15. “	megvérē	mégverem
“ “ “ “	tékozlatnac	tékozlatnac
“ 4. “ 8. “	[k] két	ket
“ “ “ “	elegetténcténec	elegettene[n]tene[n]
“ 5. “ 5. “	τ Berzabeeba	Es Berzabeeba
“ “ “ “	τ Bethel	Es Bethel
“ “ “ 25. “	aianlottatoc	aianlottatoc
“ 6. “ 2. “	meñnetec	meñnetec
“ “ “ 7. “	élùétèttetic	eluettettetic
“ “ “ 9. “	lèndnèc	[lendnec]
“ “ “ 14. “	kic	Kic
“ 7. “ 7. “	[me] meg	meg
“ “ “ 14. “	zègdélue	zegdeluem
“ “ “ 15. “	kouëtëvala	kouetemuala
“ “ “ 17. “	félëfeged	feleseged
“ 8. “ 7. “	él nem	nem el
“ 9. “ 229. l.	C a p m 6	C a p i t u l u m 9
“ “ “ 1. vers	Lapiad	čapiad
“ “ “ 3. “	τ ha	Es ha
“ “ “ 4. “	ø ellènsegee [elöt]	[ö ellensegec előt]
“ “ “ “	menèdnèc	meneñdneç
“ “ “ “	meg[t]oli	megöli
“ “ “ 7. “	τ a.	Es a'
“ “ “ 12. “	[h] hiuattatot	hiuattatot
“ “ “ 14. “	megrakiac	megrakiak
Abdiás 1. prol. 232. l.	Irflnèc	Isrlnec
“ “ “ “	[k] kirala	kirala
“ 2. “ 233. “	koporfaiual	koporsioiaual
“ “ “ “	kuïldèd	kisded
“ “ “ “	mù	mô
“ 3. “ “ “	τ feyrnèc	Es seyrnec
“ “ “ “	Orreosoc	orreosoc
“ “ “ 234. “	Vgā	vga
“ “ “ “	fènègëtefec	fenegetesec
“ — — 7. vers	eznèc	eznec
“ — — 8. “	τ az	Es az
“ — — 18. “	τ nè	Es nem
“ — — 19. “	Effraimnac	Effraimpnac
Jónás 1. prol. 237. l.	ésmèrtèm	esmertem

A bibliai hely

	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Jónás 1. prol. 239. l.	fcent	fcent
" " " " "	funamitis nemberinèc ["megholt"]	sunamitis [nemberinec megholt]
" 2. " — —	ki wagon	Ki vaǵon
" 3. " — —	p[e]ldazia	peldazia
" " " — —	Niniueńç	niniueńc
" 1. rèsz 1. vers	S	ES
" " " 7. "	mú[v]nékōc	mûnekônc
" " " 10. "	[v] vala	vala
" 3. " 2. "	Niniueńbe	niniueńbe
" 4. " 244. l.	Capitulum neged	Capitulum neǵed
" " " 2. vers	igeim	ige[i]m
" " " "	foc	sok
" " " 8. "	[feierē]	feigre
" " " 10. "	borostanon	baroſtanon
Mikeás 2. prol. — —	τ ki	Es ki
" 1. rèsz 1. vers	[ra] mel	mel
" " " "	[k] kiralinac	kiralinac
" 2. " 7. "	[la] Iacobnac	Iacobnac
" " " 11. "	Lepegec	čepegec
" " " 12. "	Gülkezétléc	Gülekezetlee
" 3. " 7. "	[kic latatot latnac]	kic latatot latnac
" " " 11. "	itelnécvala	itelnecvala
" 4. " 13. "	megolód	megölbd
" 5. " 2. "	Bethléhém	Bethlehem
" " " 3. "	megfordoltatnac	megfordoltatnac
" " " 6. "	τ Nemrotnac	Es Nemrotnac
" " " 13. "	[v] varosidat	varosidat
" 6. " 5. "	ǵalgalamiǵlan	galgalamiglan
" " " 8. "	zorgalmazatoson	zorgalmatoson
" " " 16. "	fūuoltfēbē	suvoltesbe
" 7. " 1. "	fugékét	fugeket
" " " 4. "	fū	fa
" " " "	meǵlataſod	meglatasod
" " " 5. "	[v] vězérbē	vezerbe
" " " 10. "	τ bēfedeztētic	Es befedeztetec
Náhum 1. prol. 258. l.	azoknac	azoknak
" 2. " — —	vtā	utan
" 3. " 259. "	viǵaztalattara	vigaztalattara
" 1. rèsz 3. vers	ēngedēlmès	engedelmes
" " " 5. "	benné	benne
" " " 11. "	vr	[vr]
" " " 12. "	tökellētefec	tökelletesec
" " " 14. "	τ vr	Es vr
" " " "	ba[luaj]uańnal	bal[ual]uańhal
" " " 15. "	fogadasidat	fogadasidat

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Náhum 2. rész 7. vers	nèguen	[neguen]
“ “ “ 13. “	èllènsegidnèc	ellensegidnec
“ 3. “ 4. “	[p] parazna	[P] parazna
“ “ “ “ “	bélendefféginéc	belendeffeginec
“ “ “ 8. “	Allalexandriabéli	Alexandriabeli
“ “ “ 9. “	Affrika	AFrika
“ “ “ 10. “	vitét[è]tétet	vitet[e]tetet
“ “ “ 15. “	tegedétt ment	tegedet ment
“ “ “ 17. “	kic	kik
Habakuk 1. prol. 264. l.	zérèlmès uolt	zerelmes volt
“ “ “ “ “	az eneklètbén	Ménékletben
“ 2. “ — —	gradilat	gradiat
“ 3. “ 266. l.	Pheta[k]nac	propheta[k]nac
“ “ “ “ “	véztèglen	vezteglen
“ “ “ 267. “	mégtanollad	megtanollad
“ “ “ “ “	Nabuchodonozoc	Nabuchodonozor
“ “ “ “ “	puzteittottac	puzteittottac
“ “ “ “ “	immar	impar
“ “ “ “ “	néuèztét[tét]tècvala	neveztet[tet]tecvala
“ “ “ “ “	auag vezi	avağ vezi
“ “ “ 268. l.	kémencéböl	kemenéçból
“ “ “ “ “	[veh]	[veh]
“ “ “ “ “	megvtalokat	megvtalokat
“ “ “ 269. “	böléfsego	böléffsegő
“ “ “ “ “	z tugga	Eş tuğğa
“ “ “ “ “	z mond	Eş mond
“ 1. rész 3. vers	ragadozatot	ragadozatot
“ “ “ 10. “	z ö	Eş ô
“ “ “ “ “	eg[b]bè	égebe
“ “ “ 12. “	középbé	közepbe
“ 2. “ 1. “	megfédönéc	megfeddönec
“ “ “ 2. “	kñüed	könned
“ “ “ 3. “	è· latas	a' latas
“ “ “ 5. “	Vgan	vğan
“ “ “ “ “	ekefoltetic	ekesoltetic
“ “ “ 7. “	tegedétt	tegedet
“ “ “ 16. “	Igal	Igal
“ 3. “ 2. “	tegédd	teged
“ “ “ 6. “	öröksegénenec	öröksegénenec
“ “ “ 8. “	zékéríd	zerkerid
Zofóniás 1. prol. 275. l.	[u] nèue	ueue
“ “ “ “ “	zékéréc	zekerek
“ “ “ 276. “	è· ppheta	é prophetá
“ “ “ “ “	felfeg[es]	felseges
“ “ “ “ “	Vala Cusinac	vala Cusinac
“ “ “ “ “	Dedqo	dédöső

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Zofóniás 1. prol. 276. l.	kiraloc	kiralok
" " " " "	[kic]kicbén	[kie]kieben
" " " 277. "	mága	maga
" 2. " — —	takartattac	tarkartattac
" 1. rész 10. vers	Es lezen	Ez lezen
" 2. " 2. "	é[ll]lmulo	elmulo
" " 14. "	félſq	felső
" 3. " 13. "	néuebén	nevében
" " 20. "	tutóket	tütköt
Haggéus 1. prol. 284. l.	fertéztett[e]jeuolna	fertéztetteuelna
" " " " "	ézténdö[k][b]bén	eztendök[b]en
" " " " "	[é] él	el
" " " 285. "	ígézét	igéret
" " " " "	pézſfáyac	persayac
" " " " "	iftetöl	iftentöl
" " " " "	ki vala	Ki vala
" 2. " — —	bé[z]hozia	be[z]hozia
" 1. rész 6. vers	gýytöt	gúytöt
" " 7. "	Ezt	Ezt
" " 8. "	lézén	lezén
" " " " "	mégdíl.ouolttē	médičduoltetem
" " 12. "	ígeyt	igeyt
" " 14. "	Iosédech	Iosđech
" " " " "	nepból nepból	[nepból] nepból
" " " " "	ifténé[c]	iftenec
" 2. " 2. "	napián	napiān
" " 7. "	egekùeſfenné	eđkeuesenne
" " 8. "	diſféggel	diđseggel
" " 9. "	ézuſt	ezüſt
" " 10. "	diſfégé	diđsége
" " " " "	fezégeknéc	seregéknc
" " 13. "	végeuél	végeuel
" " 19. "	iouédöbén	iôuendöben
" " " " "	xxiiij[j]	xxiiij[j]
" " 23. "	Ferfiu	Fefiu
Zakariás 1. prol. 291. l.	Leuiticus	Leviticus
" 2. " 292. "	[B] Babilliabol	Babilliabol
" " " " "	[k] kic	kie
" 1. rész 4. vers	férégeknéc	seregéknc
" " 6. "	pphetaknac	prophētaenac
" " " " "	tú	tü
" " 10. "	Ezec	Èzec
" " 14. "	τ monda	Es monda
" " 16. "	Vgmōd	vgmond
" " 20. "	τ mutata	Es mutata
" " 21. "	Ezec	Èzec

A bibliai hely	A jelen kiadás szerint	A Wolf-féle kiadás szerint
Zakariás 1. rész 21. vers	[t] zaruait	zaruait
" 2. " 2. "	Ihrlmet	Ihrlmet
" " 3. "	τ mas	Eş mas
" " 6. "	ezfeknec	ezfeknec
" " 8. "	tutokét	tütöket
" 3. " 1. "	meg mutata	meg mutata
" " 4. "	τ oltoztettelēc	Eş öltöztettelec
" " 5. "	cidiaromot	cidiariomot
" " 9. "	Hét	het
" 4. " 2. "	τ è	Eş e
" " " "	zouétnéknec	zouétnéknec
" 5. " 3. "	[è] ennèkem	ennekem
" " 4. "	faiat	faiat
" 6. " 13. "	pap pap	[pap] pap
" 7. " 2. "	Regumélecht	Rogumélecht
" " 4. "	fèzégéc	seregéc
" " 7. "	ézec	ezéc
" " " "	Mikō	Mikoron
" " 9. "	fèzégeknç	seregéknc
" " " "	könig20létélfézégeket	könöröletélfézégeket
" 8. " 2. "	fèzégeknec	seregéknc
" " 3. "	fèzégec	seregéc
" " 4. "	fèzégeknç	seregéknc
" " 6. "	moga fèzégeknç	monğa seregéknc
" " " "	mazadeki[b]nac	maradekinac
" " " "	Midénem Midénem	Midenem [Midenem]
" " 7. "	földézol	földéröl
" " 12. "	magnac	magnac
" " " "	onézéset	önemzését
" " 14. "	gétrénélec	gétrenelep
" " " "	tvtket	tvtöket
" " 15. "	napokban	napocban
" " 16. "	mel mellékét	[mel] melleket
" " 21. "	meğ	meg
" " 23. "	tív	tü
" 9. " 1. "	üugolmanac	úugolmanac
" " 2. "	Valobizon	valobizon
" " 8. "	[za] hazamat	[zau] hazamat
" " 10. "	Ihrlmbol	Ihrmböl
" " " "	tengeriğlén	tengeriglen
" " 12. "	meg	meg
" 10. " 5. "	véaknac	úaknac
" " 11. "	arradattabā	aradattabā
" " 11. " 3. "	ø felmagaztatattoe	öfelmagaztatffoc
" " " 16. "	az	[az]
" " " " "	viğazta	vigazta

A bibliai hely

Zakariás 11. rész 16. vers
 " 12. " 1. "
 " " 10. "
 " 13. " 2. "
 " " 4. "
 " " 8. "
 " 14. " 315. l.
 " " 3. vers
 " " 4. "
 " " " "
 " " 12. "
 " " 18. "
 " " " "

Malakiás 1. prol. 318. l.
 " " 319. "
 " " " "
 " " 320. "
 " 2. " —
 " 1. rész 320. l.
 " " 2. vers
 " " " "
 " " 4. "
 " " 9. "
 " 3. " 16. "
 " " " "
 " 4. " 1. "
 " " 6. "

A jelen kiadás szerint

mégozta
 ḥbēnne
 [b] bankodni
 p̄phetakat
 hog
 ēlh[m]imlētnēc
 Capm tizēneged
 Es
 7 annapō
 maǵas
 labain[ac]
 [m] menēnd
 nem

aianlanan[ak]
 [et] éltettetet
 ember
 feddeſet
 monduā
 p p h a
 mibē
 mūkēt
 Megtöröttétem
 vg mód feregeknēc
 fugélmeze
 góndoloknac
 feregeknec
 megfözdeita

A Wolf-féle kiadás szerint

megozta
 öbenne
 bankodni
 propetakat
 [h] hog
 elhimletnec
 Capitulum tizenneged
 Es
 Es annapon
 magas
 labai[nac]
 ménend
 nem
 aianlananak
 éltettetet
 ember
 feddeſet
 monduan
 propheta
 miben
 munket
 Megtöröttetem
 vg mond feregeknec
 fügelmezé
 gondoloknac
 seregeknec
 megfordéita

Jegyzék

a codex főbb íráshibáiról.

A bibliai hely	A codexbeli alak	Helyesen	A megfelelő latin
Rút 2. rész 4. vers	a ^{za} (Sor vége.)	azatoknac (Vö. Mát. 13, 30 Münch-C. 38.)	messoribus
“ “ “ 14. “	keuét (=kévét; vö. Rút 2, 16.)	kenèzét (= ke- nyeret; vö. Ju- dit 10, 5.)	polentam
“ 3. “ “ “	ènnç	éynç	noctis
“ 4. “ 1. “	lélé	lévlo (Vö. Rút 2, 14.)	sedit
“ “ “ 4. “	töllédtol ki (Néhány szóval elölte: tölléd- tol.)	töllémтол ki	me, qui
“ “ “ 7. “	mégaggauala (= megadjá vala; néhány szóval utána: ag- gauala.)	mégoggauala(Vö. Rút 4, 8.)	solvebat
“ “ “ 17. “	hiua	hiuac	vocaverunt
Judit 1. “ 4. “	zèkinç (Vö. Esz- ter 3, 1.)	zékézinç (Vö. Ju- dit 9, 6.)	quadrigarum suarum
“ 2. “ 9. “	ònéméffebén	oménéfbebén (= ö menésében; vö. Judit 4, 5 és Zsolt. 143, 14 AporC. 116.)	in transitu suo

A bibliai hely	A codexbeli alak	Helyesen	A megfelelő latin
Judit 5. rész 10. vers	ötét	ókét	eos
« « 21.	øifténec zémé-lec (ifténec = istenük')	øifténec zémélè (Vö. Judit 6, 12)	conspectu Dei sui
« 6. « 13.	méghaguá	méghazaǵuā (Vö. Eszter 7, 7.)	iratus
« « 15.	mégalaz (Sor vége.)	mégalazod	humilias (glo-riantes)
« 7. « 9.	a vazofokat	ø vazofokat	civitatem suam
« 8. « 17.	mív alazatoffa-gokzol	mív alazatoffa-gókzol	de nostra hu-militate
« « 21.	bɔrlnq øiftének-	bɔrlnéc øifténékét	coherent Deum suum
« « « 33.	Nem keď hog tý	Nem akazom keď hog tý	Vos autem nolo, ut
« 9. « 11.	mégféztetétni — te fctédezt	mégférteztétni — te fctédet	polluere — sancta tua
« 10. « 2.	øozuègßegnç	øozuègßegenç	viduitatis suæ
« « 13.	nèkic	nèki	illi
« 11. « 19.	ügéknek (= ügyek-nek)	ígéknek	verborum
« 13. « «	olofeznèc (olofez sor végén.)	olofezenfñec	Holofernis
« « « 22.	Aggon még! (= Adjon meg.)	Algon még (= Aldjon meg.)	benedixit te
Eszter 1. « 6. «	ki — valanac	kic — valanac	qui — erant
« 2. « 8.	adattatnec (E-lötte: adattat-nanac, s utána: tažtatnéc.)	adattatéc	tradita est

